

มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง

คำสอนชั้นปริญญาตรี

พุทธศักราช ๒๔๙๔

ประวัติศาสตร์ตะวันออกไกล

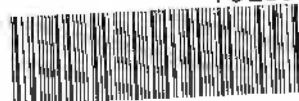
โดย

นายดิเรก ชัยนาม

เนติบัณฑิตไทย

กณเมตย์ คณะรัฐศาสตร์

TULIB

3 1379 00168732 7

สารบัญ
ประวัติศาสตร์ตะวันออกไกล

พ.ศ. ๒๔๕๔

	หน้า
คำปรารภ	๑
ภาค ๑	
<u>สัมพันธ์นาการระหว่างตะวันตกกับตะวันออก</u>	
คำนำ	๑
ญี่ปุ่น	๔
เกาหลั อินโดจีน พม่า	๕
อินดีส์ตะวันออก	๖
ชาวยุโรปมาแสวงหาโชคและโอกาสทางอาเซีย	๖
๑) ชาวโปรตุเกส	๖
๒) ชาวเดนมุ	๑๓
๓) ชาวดัทช์	๑๓
๔) ชาวอังกฤษ	๑๗
๕) ชาวฝรั่งเศส	๑๗
ฝรั่งเข้ามาเกี่ยวข้องกับไทย	๒๐
การแข่งขันระหว่างชาติยุโรปเพื่อคุ้มครองการค้าทางอาเซีย	๒๒

ภาค ๒

บทที่ ๑

เงิน

ตอนที่ ๑

ประวัติก่อนสมัยปฏิวัติ

	หน้า
เงินในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖	๒๕
ทองคำเม็กซิโก	๒๖
การปกครองและวัฒนธรรมสมัยเม็กซิโก	๒๗
การค้าของจีน	๓๔
สมาคมพ่อค้าในกังกัง	๓๗
อังกฤษมาเจรจาทำสัญญา	๓๗
สงครามฝิ่น	๔๓
ฝรั่งเศสได้สัมปทานจากจีน	๔๕
การค้าฝิ่น	๔๖
ฝรั่งเศสทำสงครามกับจีน ค.ศ. ๑๘๔๐-๑๘๔๒	๔๗
กบฏไท่ผิง	๕๓
ความเสื่อมของราชวงศ์เม็งกุ	๕๕
นโยบายเปิดประตูของอเมริกา	๕๗
นโยบายของฝรั่งเศสเอาประโยชน์จากจีน	๕๗
กบฏบอลเซอว์	๖๓

ตอน ๒

การปฏิวัติในเมืองจีนจนถึงปัจจุบัน

	หน้า
การปฏิรูปของจีน	๖๒
รัฐธรรมนูญ ค.ศ. ๑๙๐๘	๖๓
ปฏิวัติ ค.ศ. ๑๙๑๑	๖๖
รัฐบาลสาธารณชนใหม่	๗๐
พรรคก๊กมินตั๋ง	๗๒
ขบวนการแบ่งอำนาจจากพวกขุนศึกเซ็น	๗๓
จีนเข้าสงครามโลกครั้งที่ ๑	๗๕
จีนถูกญี่ปุ่นรุกราน ๒๓ ข้อ	๗๖
จีนกับสันธิสัญญาแวร์ซาย	๗๗
จีนมีสองรัฐบาล	๗๘
ความเจริญในอุตสาหกรรม	๗๙
การค้าต่างประเทศ	๘๐
สหภาพกรรมกร	๘๑
การศึกษา	๘๒
วรรณคดีและนาฏกรรม	๘๓
ขุนศึกเซ็นกับคอมมิวนิสต์	๘๔
ปรัชญาทางการเมืองของขุนศึกเซ็น	๘๕
เจียงไคเช็คเริ่มมีอำนาจ	๘๖
รูปการปกครองของพรรคก๊กมินตั๋ง	๘๗

การแพร่ของสัตว์คอมมิวนิสต์	๑๗
รัฐบาลอังกฤษ รัฐบาลหุ่นของญี่ปุ่น	๓๐๓
การเคลื่อนไหวในทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่าง ค.ศ. ๑๙๒๐—๑๙๔๐ ๓๐๒	
โครงการอันชาติใหม่ของเจียงไคเช็ค	๓๐๕
สงครามจีนกับญี่ปุ่น ค.ศ. ๑๙๓๗—๑๙๔๕	๓๐๗
จีนภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒	๓๓๐
คอมมิวนิสต์เข้าปกครองภาคพื้นทั้งหมด	๓๓๕

บทที่ ๒

ญี่ปุ่น

ตอนที่ ๓

ญี่ปุ่นในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖	๓๓๗
ลักษณะของคนญี่ปุ่น	๓๓๗
ฐานะของจักรพรรดิ	๓๓๗
ระบบโชกุน	๓๓๗
การปกครองสมัยสุดท้ายโตกุงางา	๓๒๐
สงครามนโปเลียน	๓๒๓
คำสอนต่าง ๆ	๓๒๖
ศิลปกรรมสถาปัตยกรรมและนาฏกรรม	๓๒๗
ภาษาและวรรณคดี	๓๓๐
ความสัมพันธ์กับต่างประเทศระหว่าง ค.ศ. ๑๘๕๐—๑๘๕๐	๓๓๓
ญี่ปุ่นกับคณะสอนศาสนาคริสต์เดียน	๓๓๖

การค้าต่างประเทศ	๓๓๒
นโยบายกีดกันต่างประเทศ	๓๓๔
ความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกา	๓๓๗
ญี่ปุ่นเป็นพันธมิตรกับโลกภายนอก	๓๓๗
ญี่ปุ่นเริ่มทำสนธิสัญญาต่างๆกับต่างประเทศ	๓๔๐
ออสถานของระบบโซกุน	๓๔๔

ตอน ๒

ญี่ปุ่นปัจจุบัน	๓๔๖
ญี่ปุ่นเริ่มจักรวรรดิแบบตะวันตก	๓๔๖
สัมพันธ์กับต่างประเทศ ค.ศ. ๑๘๖๐-๑๘๗๘	๓๔๘
ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ค.ศ. ๑๘๘๘	๓๕๓
ออสถานของสภาพนอกอาณาเขต	๓๕๔
วิวัฒนาการในด้านพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรม	๓๕๕
การศึกษา และปฏิรูปศาสนา	๓๕๗
สงครามญี่ปุ่นจีน ค.ศ. ๑๘๙๔-๑๘๙๕	๓๕๗
สนธิสัญญา เมืองชิโมโนะเอกิ	๓๖๔
สงครามญี่ปุ่นรัสเซีย ค.ศ. ๑๙๐๔-๑๙๐๕	๓๖๖
สัญญาพันธมิตรญี่ปุ่นอังกฤษ	๓๖๗
ญี่ปุ่นผนวกเกาหลี	๓๗๕
ญี่ปุ่นกับสงครามโลกครั้งที่ ๑	๓๗๖
ข้อตกลงเดนมิง-ฮิโรชิ	๓๗๗

ญี่ปุ่นกับสันติสัญญาแวร์ซาย ๓๘๐

การเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมใน
คริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ๓๘๓

ฐานะของญี่ปุ่นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๓ ๓๘๗

การประชุมกรุงวอชิงตัน ค.ศ. ๑๙๒๒ ๓๘๘

สันติสัญญาเก้าชาติ ๓๘๙

สันติสัญญาสี่ชาติ ๓๙๒

สันติสัญญาห้าชาติ ๓๙๒

ญี่ปุ่นยึดแมนจูเรีย ๓๙๓

บันทึกของบารอนทานากา ๓๙๔

รายงานของลอร์ดคิตตั้นและคณะเกี่ยวกับการที่ญี่ปุ่นยึดแมนจูเรีย ๓๙๘

รัฐแมนจู๊ก ๔๐๐

ทหารญี่ปุ่นเริ่มใช้อาวุธแต่จกการ ๔๐๓

นโยบายญี่ปุ่นเกี่ยวกับจีนเหนือ ๔๐๓

จบเท่าที่บรรยาย
ใน พ.ศ. ๒๔๕๔

คำบรรยาย ประวัติศาสตร์ตะวันออกไกล

ชั้นปริญญาตรี
คณะรัฐศาสตร์
ปีที่ ๓ (พ.ศ. ๒๔๘๔)

โดย
นายติเรก ชัยนาม
คณบดีคณะรัฐศาสตร์

คำปรารภ

คำว่า "ตะวันออกไกล" หรือที่เรียกในภาษาอังกฤษว่า "Far East" นี้ คำว่าต่าง ๆ เท่าที่ค้นพบมีอธิบายว่า หมายถึงประเทศจีน เกาหลีและญี่ปุ่น แต่ข้าพเจ้าเห็นว่านักรัฐศาสตร์ควรประวัติศาสตร์ในตะวันออกหรือทางด้านเอเชียมากกว่าอย่างยิ่งกว่า ส่วนประเทศที่กล่าวมา จึงคงลงอธิบายประวัติศาสตร์ตะวันออกไกล นอกจากส่วนประเทศดังกล่าวแล้ว ให้รวมถึงประเทศที่ใกล้เคียงกับไทยเราด้วย ฉะนั้น คำบรรยายจะรวมถึงพม่า อินโดจีน มลายู พิลิปปินส์ และอินโดนีเซียด้วย ยกเว้นประวัติศาสตร์ไทยซึ่งอาจารย์หัตถวงวิจิตรวาทการจะเป็นผู้บรรยายเป็นพิเศษ

โครงการนี้บรรยายจะแยกออกเป็นสองภาค ภาคที่หนึ่ง ว่าด้วยการติดต่อระหว่างชาติต่าง ๆ ในตะวันออกไกลในด้านการเมือง (political) เศรษฐกิจ (economic) และสังคม (social) และระหว่างชาติในตะวันออกและตะวันตกซึ่งเห็น

ทางมายังเอเชียในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ หรือ ๑๖ ปีมานี้ การที่รวมบรรยายตั้งแต่
ปลายศตวรรษที่ ๑๕ นี้ ก็เพราะเห็นว่าจะได้ประโยชน์กว่าการบรรยายประวัติโบราณ
โบราณ ซึ่งจะเหมาะสมเฉพาะนักศึกษาที่สอบการเป็นนักประวัติศาสตร์โดยแท้แต่
วัตถุประสงค์ของนิทานในคณะรัฐศาสตร์ ก็คือ ให้นักศึกษาเข้าใจมองเห็นในแง่ต่าง ๆ
ของประวัติทางตะวันออกไกลในแง่สังคม วัฒนธรรมและโครงสร้าง (intellectual)
ตลอดทั้งเหตุการณ์ต่างๆในทางการเมือง เศรษฐกิจและการทูตด้วย สำหรับเพียงเรื่อง
เหล่านี้ระหว่าง ๑๐๐ ปี นานักมากมายเป็นการพินิจพิเคราะห์ที่จะบรรยายให้ละเอียดพิศดาร
สำหรับการศึกษานี้หนึ่งๆได้ แต่จะพยายามบรรยายในหลักและสาระสำคัญ ถ้าสนใจ
จะศึกษาโดยพิศดารจะได้แนะนำให้หาชื่อตัวราวต่างประเทศต่าง ๆ มาอ่านประกอบต่อไป

ส่วนคำบรรยายในภาค ๒ ก็จะกล่าวถึงประวัติการเคลื่อนไหวของประเทศ
ต่าง ๆ ตั้งบรรพบุรุษมาแล้ว ในระยะต่อมา คือระหว่าง ๓๐๐ ปีที่ล่วงมาแล้วจนถึงปัจจุบัน
เพื่อให้เห็นว่าประเทศต่าง ๆ เหล่านี้มีมีการเคลื่อนไหวอย่างไรในเรื่องชาตินิยมเพื่อ
เอกราช ประชาธิปไตย ตลอดจนความนิยมในลัทธิเศรษฐกิจต่าง ๆ และความเจริญ
ในทางอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม

ภาค ๑

ปฐมสัมพันธ์ทางการระหว่างตะวันออกกับตะวันตก

นักศึกษาศึกษาประวัติศาสตร์ยุโรปมาแต่บัดนี้ ย่อมทราบว่าการปฏิวัติยุโรปสมัยปัจจุบันเริ่มมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ สำหรับเอเชียตะวันออกก็เช่นเดียวกัน ถือได้ว่าการปฏิวัติปัจจุบันเริ่มมาตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ แต่เหตุผลของที่มาของยุโรปปัจจุบันกับเอเชียปัจจุบันต่างกัน ในยุโรปเหตุการณ์ตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ ก้าวหน้ารวดเร็ว เพราะชาวยุโรปเริ่มมีแนวคิดสมัยใหม่ดังที่เราทราบกันแล้ว แต่พวกเขาทางตะวันออกยังงุ่มง่าม แต่ที่เริ่มไหวตัวก้าวหน้าก็โดยมาจากภายนอก ในสมัยนั้นทางเอเชียเราไม่มีนักภูมิศาสตร์ ผู้ชำนาญการเดินทาง นักคำนวณ นักวิทยาศาสตร์อย่างตะวันตก แต่เนื่องจากชาวยุโรปค้นพบเส้นทางเดินเรือจากยุโรปมายังเอเชียตะวันออก และพวกเขายุโรปทุกคนเดินทางมายังเอเชียเป็นจำนวนมาก พวกเขาได้เป็นผู้นำความคิดใหม่ ๆ มาให้พวกเอเชียชาติ ดังเช่นการปกครองของตะวันตกอุดมคติในการปฏิวัติทางการเมือง (revolutionary political ideologies) ขบวนการนิยมประเพณีในสังคมแปลก ๆ อิทธิพลของชาวยุโรปเหล่านี้มีแรงผลักดันทำให้ประเทศต่าง ๆ ในเอเชียซึ่งมีความสัมพันธ์กับนานาประเทศและเริ่มผลักดันให้เอเชียมีการเปลี่ยนแปลงในเชิงสังคม เศรษฐกิจและการเมือง

จีน

เมื่อพวกเขาเข้ามาค้าขายในเมื่องจีนนั้น พวกเขาเดินทางเรือในสมัยราชวงศ์หมิง (Ming Emperors) ซึ่งครองจีนระหว่าง ค.ศ. ๑๓๖๘-๑๖๔๔ ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ คือระหว่าง ค.ศ. ๑๕๖๐ ถึง ๑๕๘๕ ในเอเชียตะวันออกด้วยกันสมัยนั้น คือสมัยราชวงศ์หมิง จีนเป็นมหาประเทศ ซึ่งประเทศใกล้เคียงต่างเกรง

ประวัติศาสตร์ตะวันออกไกล

กบฏ ต่างก่อกวนชิงราชสมบัติการฆาตกรรมพระเจ้าฮองเต้ เช่นญวน เกาหลี และเม็กซิโก
 ญี่ปุ่นในบางคราวก็ยอมเคารพบนอบจีน กษัตริย์ในราชวงศ์หมิงได้ฟื้นฟูวัฒนธรรม
 จีนโบราณมากหลาย และเพราะอย่างยิ่งในการศึกษาและศิลปะ นาระบบการสอบได้
 เพื่อเป็นนักวรรณคดีกลับมาใช้ใหม่ ได้มีการซ่อมบำรุงถนนหนทาง ด้พาน ขุดคลอง
 ปรับปรุงท่าเรือ เพื่อให้การค้าระหว่างเมืองต่าง ๆ ในประเทศจีนติดต่อยิ่งขึ้น
 นโยบายการค้าของจีนในสมัยนั้นคือ ตัดกการค้าระหว่างประเทศว่าไม่มีประโยชน์
 ชนใด เพราะจีนสามารถเลี้ยงตัวเองได้ในแง่การค้าอยู่แล้ว ฝรั่งเศสเดินเรือมาเพื่อการค้า
 ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ และพยายามทำให้จีนเป็นตลาดของตนจึงมักจะถูกไล่ออกนอก
 ประเทศ ทั้งนี้เพราะจีนเห็นว่าไม่จำเป็นที่จะต้องซื้อของฝรั่งเศส นอกจากนั้นยัง
 เกรงว่าฝรั่งเศสจะมีอำนาจในเมืองของตนอีกประการหนึ่ง

ญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นต่างกับจีนคือ ในสมัยเดียวกับจีนดังกล่าวมาแล้ว คือต้นคริสต์ศตวรรษ
 ที่ ๑๖ ญี่ปุ่นยังอยู่อย่างเงิบไม่มีใครรู้จัก จักรพรรดิญี่ปุ่นซึ่งในสมัยปัจจุบัน ราชฎ
 เคารพบูชาแบบถืออย่างพระเจ้า แต่ในสมัยนั้นราชฎรเหย ๆ และความจริงจักรพรรดิ
 แทบไม่เกี่ยวข้องกับการบ้านเมืองเลย ในสมัยนั้นญี่ปุ่นปกครองกันทำนอง Feudal
 โดยมีหัวหน้าใหญ่ที่เรียกกันว่า "โชกุน" (Shogun) โชกุนเป็นแม่ทัพกำลังทหารอยู่
 ในมือ โชกุนอยู่กันอย่างอิสระสบาย แต่ราชฎรยากจนและเดือดิร้นมาก การจลาจล
 มีอยู่เสมอ ๆ เนื่องจากราชฎรทนการเก็บภาษีอากรไม่ไหว ดัอามิน (Daimyo) มี
 อำนาจมาก คือมีกฎหมายอยู่ในมือ การปกครองจึงเหลวละเหะจนกระทั่งในปี
 ค.ศ. ๑๕๗๓ โชกุน วงศ์ อาชิกางา (Ashikaga) ดันสุดลง การปกครองจึงเริ่มดีขึ้น
 ในญี่ปุ่นโชกุนสืบตำแหน่งกันตามสายโลหิต

เกาหลี

ประวัติของเกาหลีเป็นประวัติที่น่าสนใจตลอดมา ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ ก็เช่นเดียวกัน ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ เกาหลีถูกปกครองโดยจีน มาตั้งแต่ ค.ศ. ๑๓๙๔ บ้านเมืองปกครองเป็นบกแผ่นดิน มีรัฐบาลกลางที่เข้มแข็ง การปกครองดินแดนของตนในสมัยราชวงศ์หมิง เดิมเกาหลีถือศาสนาพุทธ แต่ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ ก็ได้หันมาถือศาสนาขงจื๊อเป็นศาสนาประจำชาติ ถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ รัฐบาลกลางอ่อนกำลังลง พวกดีไวเนียนเริ่มแสดงการแข็งข้อใช้อำนาจปกครองอิสระ ราษฎรถูกกดขี่รุนแรง มีการก่อกบฏขึ้นอย่างเต็มที่ พวกชาวนายากจนและเป็นหนี้พวกเจ้าที่ดิน จนกลายเป็นทาสดิน (serf) กฎหมายที่ไร้อยู่มีลักษณะป่าเถื่อน ในสมัยนั้นเกาหลียังเป็นประเทศราชของจีน แต่รัฐบาลจีนปล่อยให้ปกครองตนเอง ไม่น่ายุ่งเกี่ยวข้องด้วย

อินโดจีน

ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ เมื่อชาวยุโรปมาติดต่อกับเอเชียและเดินทางเข้าไปในอินโดจีน เขาได้คิดว่าพวกชานมหรือญวนเป็นจีน อินทรีจึงมีเหตุผลที่ควรจะเข้าใจผิด เพราะรูปร่างลักษณะของญวนคล้ายชาวจีนทางใต้ และวัฒนธรรม การปกครอง วรรณคดี ศาสนา ศีลป และคตินิยมก็คล้ายกับชาวจีน ในสมัยนั้นเมืองญวนเป็นแต่เพียงประเทศที่คอยตั้งเครื่องบรรณาการไปให้จีนเท่านั้น ไม่ใช่เป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรจีน ญวนในสมัยดังกล่าวเป็นรัฐที่มีเอกภาพบกแผ่นดินมีการรวบรวมอำนาจกัน ระหว่างกันอยู่เสมอ ราษฎรทั่วไปตกอยู่ภายใต้อำนาจของเมือง (Ruling family) และเจ้าที่ดินซึ่งเป็นพวกอภิชน (Aristocratic) กตขอยุอย่างไม่มีกรุณา

พม่า

ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ พม่าเป็นราชอาณาจักรที่บกแผ่นดิน แต่ก็ยังมีเจ้าผู้ครองนครเล็ก ๆ อีกหลายนคร ซึ่งไม่ยอมรวมตัวกันถึง ค.ศ. ๑๕๓๘ พระเจ้าตะเบงชเวด

(Tabin shwehti) แห่งเมืองของชูลีตามารถคันครต่าง ๆ และต่อมาใน ค.ศ. ๑๕๔๖
 ประกาศตนเป็นกษัตริย์ของพม่า การปกครองในสมัยนั้นดำเนินตามของลัทธิพิกัด
 คือความมีชนต้อกษัตริย์ โดยมีหน้าที่ช่วยสังหารและอาชญากรรมอันทำให้ แม้ใน
 สมัยนั้นพุทธศาสนาก็เป็นศาสนาประจำชาติแล้ว แต่ยังไม่มียาฆาตสำหรับใช้พูด
 ทั่วไป กษัตริย์องค์ใดก็ตามรถก็ปกครองได้ แต่องค์ใดอ่อนแอก็ปรากฏว่าพวก
 เจ้าชายและเจ้าประเทศราช คดอติง เต็มมาอำนาจ มีก็จะแสดง อากาทร กระต่าง
 กระตอง กษัตริย์ไม่อำนาจจริงจึง บ้านเมืองอ่อนกำลังไม่มีความเจริญ ในที่สุด
 ก็ตกเป็นของอังกฤษจึงจะได้อธิบายในภาค ๒

อินดีสตะวันออก

ชาวโปรตุเกสเป็นชาวยุโรปคนชาติแรกที่ ได้เมือง โมดกกา ซึ่งเป็น
 รัฐเล็กของอินดีส เมื่อ พ.ศ. ๑๕๒๐ ในสมัยนั้นเมืองชเวกาตั้งเดิม ชเวกาได้
 รับอิทธิพลและอารยธรรมจากอินดี มาตั้งแต่ พ.ศ. ๕๐๐ ฉะนั้นอารยธรรมของ
 อินดีจึงประจักษ์ทั่วไปในสังคม คือศิลป สถาปัตยกรรมและแม้รูปร่างลักษณะ
 เดดต่อมาในระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ และ ๑๓ พวกพอลาซึ่งนับถือศาสนาฮินดูตาม
 ได้เดินทางมายังเกาะนี้และนำศาสนาเข้ามาด้วยราชรัฐส่วนมากกลับแปลงศาสนา
 เป็นฮินดูตาม เกิดมีเมืองซึ่งประกาศตนเป็นฮินดูระไปหลายเมืองทั่วไปในบริเวณ
 ชเวกา ในราว ค.ศ. ๑๕๐๐ ศาสนาฮินดูตามได้เข้าแทนที่ศาสนาฮินดูโดยบริบูรณ์
 รวมทั้งอิทธิพลทางสังคมและการเมือง

ชาวยุโรปมาแสวงหาโชคตาและโภคทรัพย์ทางเอเชีย

๑) ชาวโปรตุเกส

ชนชาติยุโรปรุ่นแรกที่มีบทบาทในทาง ท่องเที่ยว แสวง โชคตา และ โภค
 ทรัพย์ในดินแดนต่าง ๆ ทางตะวันออกและทางตะวันออก คือชาวโปรตุเกสและ

ชาวโปรตุเกสของชาวคนเกิดแห่งอำนาจในที่สุดในปี ค.ศ. ๑๕๑๓ ดันดาปาลาซาเด็ก
 ซันเดอริที่ ๖ ต้องทรงประกาศแบ่งเขตให้ คือให้รัศมีจากขั้วโลกเหนือถึง
 ขั้วโลกใต้ นับได้ ๓๐๐ ไมล์ มาทางตะวันตกจากเกาะ Azores สำหรับดินแดน
 ทางตะวันตกถ้าโปรตุเกสเป็นผู้พบให้เป็นของโปรตุเกส สำหรับแผ่นดินทางตะวันออก
 ถ้าโปรตุเกสเป็นผู้พบก็ให้ตกเป็นของโปรตุเกส

ในการแผ่อำนาจมาทางตะวันออกไกลสมัยนั้น โปรตุเกสเป็นชาติแรก
 ที่เขายัดแหลมกู๊ดโฮป (Cape of good Hope) ใน ค.ศ. ๑๔๘๖ ต่อมาก็เข้า
 ยัดเมืองกัว (Goa) ซึ่งอยู่ริมทะเลฝั่งตะวันตกของอินเดีย ค.ศ. ๑๕๑๐ ใน ค.ศ.
 ๑๕๑๗ พวกโปรตุเกสไปค้าขายในเมืองกาตูกุต (Callcut) ซึ่งอยู่ทางใต้ลงไป
 พดเมืองในกาตูกุตสมัยนั้นมั่งคั่งอาหารหรือเครื่องเทศ ซึ่งถอยค่าอันดีตามเข้ามา
 ทำการค้าขายว่ารวยอยู่แล้ว และสามารถชักจูงให้ชาวอินเดียเปลี่ยนศานาเป็น
 อีสตามด้วย ชาวโปรตุเกสจึงได้รับความลำบากหลายอย่างในการค้า เพราะ
 พวกอีสตามมีอิทธิพลว่าแรงกว่าพวกฝรั่ง ในปี ค.ศ. ๑๕๐๕ จึงเขายัดเอาเมือง
 กาตูกุต เขาเฉยๆ ในการนี้โปรตุเกสฆ่าฟันราษฎรตมตายเสียมากมาย

ในสมัยนั้นบุคคลสำคัญๆ ของโปรตุเกสชื่อ อัลฟองโซอัลบูเกอริก (Alfonso
 de Albuquerque) เป็นแม่ทัพเรือประจำอินเดียตะวันออก อัลบูเกอริกมีชื่อเสียง
 ในการรบสามารถทำให้พวกพเนเมืองทั่วไปยอมรับว่าโปรตุเกสมีอิทธิพลในการ
 ค้าเป็นพิเศษตลอดฝั่ง Malabar อัลบูเกอริกยึดเมืองกัว ได้ใน ค.ศ. ๑๕๓๐ และ
 เขามีเมืองกัวเป็นศูนย์กลางของการค้า และแสวงหากินแทนต่อไปใน ค.ศ. ๑๕๓๑
 อัลบูเกอริกยึดเมืองมะละกา (Malacca) ซึ่งเป็นเมืองบนปลายแหลมมลายู

ปี ค.ศ. ๑๕๓๕ อัลบูเกอริกตั้งผู้แทนให้ท่องเที่ยวต่อไปทางทะเลจีนใต้ เพื่อ
 เขาใจจีน อัลบูเกอริกพยายามให้ความสะดวกแก่ชาวจีนทั้งหลายที่ตั้งบ้านเรือน
 ค้าขายอยู่ในเมืองมะละกา พวกโปรตุเกสรุ่นแรกไปตั้งหลักอยู่บนเกาะ

Shang-Ch'ue ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนเรียกว่า St. John ต่อมาอีก ๒ ปี ฮอดเบ-
 ริก ซึ่งกองทัพเรือโดยมี Ferando Peres de Andrade เป็นแม่ทัพเรือไป
 ยังเมืองกวางตุ้ง (Canton) ชาวจีนให้การต้อนรับเป็นอย่างดี Andrade ไปอยู่
 ไม่ทันได้เจรจากรการค้าเท่าใดก็ถึงแก่กรรมลง แต่ฮอดเบริกได้ส่งผู้แทนทางการ
 ทูตไปพร้อมกับ Andrade ชื่อ Thome Pires เพื่อเจรจาทำตั้งนิติบัญญัติการค้า
 และการเดินเรือกับจักรพรรดิจีน Pires เดินทางต่อไปยังกรุงปักกิ่ง ระหว่าง
 Pires อยู่ในกรุงปักกิ่ง Simon de Andrade น้องชาย Andrade ที่ถึงแก่
 กรรมนำกองทัพเรือมาอีกกองหนึ่งและจอดอยู่ที่โกตเกาะ St. John และเริ่ม
 แต่งอาคารโอหังไม่ยอมฟังเสียงพวกจีน และตั้งศาลสำหรับพิจารณา คนของตน
 เอง ข้าราชการอดีตของ Simon de Andrade แพร่ไปถึงกรุงปักกิ่ง
 Pires เลยถูกจับฐานเป็นจาระบุรุษ และส่งตัวไปจำขังในคุก และตายในคุกใน
 ค.ศ. ๑๕๒๐ ในปีต่อมาพวกโปรตุเกสถูกไล่ออกจากเมืองกวางตุ้งแต่ยังคงตั้งอยู่
 บนเกาะ St. John

การที่จีนปิดประตูไม่ให้โปรตุเกสเข้าไปค้าขายเช่นนี้ ก่อให้เกิดผลดีให้
 พวกโปรตุเกสหาทางรุกเข้าไปในท้องถิ่นต่อไป ในเวลานั้นทางยุโรปเริ่มนิยม
 เครื่องเทศ (Spices) กันมากแล้วเพราะเป็นอุปกรณ์ช่วยชูรสอาหารเป็นอย่างดี
 จริงอยู่โปรตุเกสได้เครื่องเทศจากเมืองมะละกาดังไปขายยุโรปมาก แต่ก็ยัง
 ไม่พอกับความเรียกร้องใน ค.ศ. ๑๕๒๑ พวกโปรตุเกสจึงออกเรือเที่ยวตั้งถิ่นฐาน
 เพิ่มขึ้นตามหมู่เกาะชวา พวกเจ้าครองนครตามพื้นเมืองเหล่านั้นต่อสู้ แต่
 ก็ยอมจำนน

ค.ศ. ๑๕๕๒ พวกโปรตุเกสคงพยายามที่จะหาทางตั้งถิ่นฐานบนภาคพื้นจีน
 ให้ได้ถึงกับตั้งเรือดำเกาช้อจี้จิว มีดำเกาช้อหนึ่งถูกพายุพัดไป ถึงเกาะญี่ปุ่น
 ทางฝั่งใต้ของหมู่เกาะ Kyushu พวกนักเดินมาชระถามารายงานว่าพวกญี่ปุ่นบน

เกาะได้ให้การต้อนรับอย่างดีสนใจในสินค้าของ โปรตุเกศ เพราะอย่างงั้น
แบบตะวันตก พวก โปรตุเกศเห็นเป็นโอกาสดีที่จะค้าขาย จึงตั้งเรือสินค้าไป
หลายลำ ในสมัยนั้นญี่ปุ่นยังปกครองท่านอง Feudal ยังมีอำนาจหรือ
Daimyo มากหลาย พวกอำนาจต่างแย่งกันซื้อขายกับพวกโปรตุเกศ สินค้า
ที่พวกอำนาจต้องการคือ ฝิ่น ไหมดิบ ยารักษาโรค สุรา ยาเสพติด ถ้วย
ชา ผ้า งาช้าง ไม้ ในขณะที่เดียวกัน พวกอำนาจให้ทองคำแท่ง ทองแดง กำมะ
ถัน เครื่องเงิน ฯลฯ เป็นของตอบแทน จะเห็นได้ว่าการค้าระหว่างประเทศ
ญี่ปุ่นกับ โปรตุเกศเป็นไปคามแบบ Barter ไม่ใช่เงิน การที่ โปรตุเกศมาตั้ง
เกาะญี่ปุ่นในครั้งนั้น นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของญี่ปุ่นที่ฝรั่งชาวยุโรป
ชาติแรกมาญี่ปุ่น

ต่อมาอีก ๗ ปี คือ ค.ศ. ๑๕๔๙ บาทหลวงฟรันซิสซาเวีย (Fransis
Zavier) ได้มายังเกาะญี่ปุ่น แนะนำศาสนาคริสต์นิกาย โรมันคาทอลิกนิกายมา
เผยแพร่เป็นครั้งแรก มีผู้เห็นดีเห็นชอบด้วยไม่น้อย ฟรันซิสซาเวียได้รับคำ
อนุญาตให้ทำการสอนศาสนาได้โดยเสรีตลอดทั้งการสร้างวัด สร้าง โรงเรียน
สำหรับศาสนาคริสต์ทั้งโดยอิสระ

การได้เมืองมาเก๊า (Macao)

ในขณะที่เดียวกัน เมื่อโปรตุเกศไปถึงเกาะญี่ปุ่นได้มีการค้าขายกับ
ญี่ปุ่น โปรตุเกศจึงพยายามที่จะค้าขายกับจีนอีก โดยเดินทางไปยังเมือง Ningpo
(Ningpo) ซึ่งอยู่ใกล้ ๆ กับเซี่ยงไฮ้ เมืองนี้เป็นเมืองท่าที่เจริญเมืองหนึ่ง
แต่เข้าไปค้าขายไม่นานเนื่องจากแสดงการอวดดี หึงจองหองเหยียดหยาม
ชาวพื้นเมือง พวกจีนจึงขับกันชนมาพาคำอาณัติที่เป็นชาวต่าง ประเทศใน
เมือง Ningpo เกือบหมด และปิดประตูไม่ให้ฝรั่งเข้ามาค้าขาย เหตุการณ์ทำนอง
เดียวกันจึงได้เกิดขึ้นตามเมืองท่าต่าง ๆ แถบฝั่งจีนใต้เมือง Ningpo ไปจนมา สำหรับ

ประวัติศาสตร์ตะวันออกไกล

ใน ค.ศ. ๑๕๑๓ กงหนิงกงอนุญาตให้ค้าขายกับฝรั่งได้ แต่เนื่องจากพวกฝรั่งกลัวภัย
 ไข้มาลาเรีย จึงไม่ผู้เต็มใจนัก ต่อมาจนถึง ค.ศ. ๑๕๕๗ ชาวโปรตุเกสจึงได้ตั้งถิ่นฐานถาวร
 ขึ้นบนแหลมห่างจากเกาะเซียง ซึ่งทุกวันนี้มีชื่อว่า มาเก๊า (Macao) เมือง
 มาเก๊าหน้อยติด ๆ กับเกาะฮ่องกง เหตุที่โปรตุเกสได้มาเกาะตามประวัติ
 ศาสตร์ด้วยกันไม่ตรงรอยกัน หลักฐานบางแห่งกล่าวว่า ในราว ค.ศ. ๑๕๔๔
 ชาวโปรตุเกสได้รับอนุญาตให้มีสิทธิตั้งโรงคดงดินคั่วบนเกาะนี้ได้ และค้าขาย
 ในเมืองกตงได้ เหตุที่กงหนิงอนุญาตเช่นนี้เพราะต้องการพึ่งกำลังโปรตุเกสเพื่อ
 ช่วยปราบโจรสลัดที่เคยปล้นสะดมอยู่ตามชายฝั่งและตามตาแม่น้ำกตง โดยที่
 หมาเก๊าเป็นแหล่งพำนักของพวกโจรสลัด รัฐบาลจีนจึงแจ้งกับโปรตุเกสว่า ถ้า
 สามารถปราบพวกนี้ได้ ก็ให้เขาอยู่ได้ ซึ่งพวกโปรตุเกสก็ทำตามจริง ๆ และ
 ในที่สุดพวกพระเจ้าฮ่องเต้ก็ทรงอนุญาตให้ตามสัญญา ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา
 โปรตุเกสจึงถือว่า มีอธิปไตยบริบูรณ์เหมือนเกาะนี้โดยสมบูรณ์และได้สัมปทาน
 อีกด้วย แต่หลักฐานบางแห่งอธิบายว่าพวกโปรตุเกสได้ให้สินบนเจ้าหนาทฝ่าย
 ปกครอง จึงได้สิทธิในการสร้างตึกและเก็บคดงดินคั่ว แต่เห็นผิดอยู่มาก
 ชาวเจ้าซังจะเห็นตามเหตุผลข้อแรก อย่างไรก็ดี ข้อเท็จจริงที่แน่นอนก็คือ
 โปรตุเกสคงอยู่ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา และจีนก็ยอมโดยให้โปรตุเกสได้ภาษีที่ดิน
 ภาษีศุลกากร และเพื่อป้องกันไม่ให้โปรตุเกสครอบครองเกาะเซียงทั้งเกาะ ในปี
 ค.ศ. ๑๕๗๓ จีนจึงสร้างกำแพงกั้นเมืองมาเก๊าตามชายแหลมซึ่งเป็นที่ตั้งเมืองมาเก๊า
 พวกโปรตุเกสได้พยายามค้ากับเมืองกตงอยู่เรื่อยมา ในขณะที่เดียวกันก็ตั้ง
 มาตรฐานของชีวิตขึ้นไว้แล้วไปตั้งร้านค้าด้วย แต่รัฐบาลจีนมีเงื่อนไขว่าเวลา
 กลางคืนต้องกลับเป็นอนบนเรือไม่ให้ย่นบนบก เมืองมาเก๊ากลายเป็นตลาด
 สำคัญของโปรตุเกสและสัมมบริณยิ่งขึ้นเมืองหนึ่งในตะวันออก เป็นแห่งการค้า
 ระหว่างประเทศยุโรปกับเอเชีย สินค้าทุกชนิดจะคงผ่านเมืองนี้

๒) ชาวเสปญ

ได้กล่าวในเบื้องต้นแล้วว่า ผู้ตั้งธงชาติที่แข่งกันในการแสวงโชคทาง
 ทางตะวันออก คือโปรตุเกสและเสปญ แต่โปรตุเกสมาได้โอกาสคุมการค้า
 เครื่องเทศซึ่งเบ็ดเตล็ดค้าดี เสปญจึงไม่พอใจ จึงอยู่ในสมัยเดียวกับเสปญ
 ออกไปสำรวจทางอเมริกาเหนือแต่ก็ไม่สำเร็จ จนไปได้เม็กซิโกเมื่อ ค.ศ.
 ๑๕๓๒ ราชารวยชนเพราะชุดทองคำ แร่เงินและอัญมณีอื่น ๆ ได้ เสปญจึง
 ไปรุกรานที่มอทธิพลในเรื่องการค้าเครื่องเทศ จึงพยายามแข่งขันหาดินแดน
 บ้าง ใน ค.ศ. ๑๕๑๙ ในรัชกาลของพระเจ้าซารดส์ที่ ๕ กษัตริย์เสปญมีชาว
 โปรตุเกสคนหนึ่งชื่อ Magellan ซึ่งเป็นนักเดินเรือชำนาญเดินเรือทางอินเดีย
 ตะวันออกได้เข้าเฝ้ากษัตริย์ซารดส์ Magellan ไม่พอใจกษัตริย์ของตนจึงมา
 เฝ้ากษัตริย์เสปญ ถวายคำแนะนำให้เปิดเส้นทางเดินเรือใหม่ไปยังหมู่เกาะที่
 เครื่องเทศซึ่งพวกโปรตุเกสค้าขายอยู่บริเวณเสปญตกลงโดยจะให้ Magellan
 เป็นผู้นำทางโดยเดินเรือใหม่ไปทางทิศตะวันตก Magellan เชื่อว่าถ้ามารลหา
 เส้นทางจนถึงหมู่เกาะเหล่านี้ได้ เสปญก็จะมีอิทธิพลในการค้าเครื่องเทศ
 อย่างโปรตุเกสโดยไม่เป็นการละเมิดหลักการ ซึ่งสันตะปาปาทรงวางไว้เกี่ยวกับ
 แบ่งเส้นทางหวัดินแดน

ด้วยความเห็นชอบของซารดส์ Magellan ออกเดินทางจากเสปญใน
 ค.ศ. ๑๕๑๙ บ่ายหน้าทางทิศตะวันตก เป็นการเดินทางรอบโลก รอบแรมแฉะ
 ตามเกาะต่าง ๆ ใช้เวลาเกือบสองปี จึงถึงหมู่เกาะใหญ่เกาะหนึ่งซึ่งปัจจุบัน
 คือเกาะฟิลิปปินส์ แต่ยังไม่พบเกาะมานานเท่าใด เนื่องจากพยายามนำคำสั่งนำที่
 โรมันคิดที่เขาจึงเกิดรบกันชนกับพวกพณเมือง Magellan คายในสงครามรบ ใน
 การเดินทางมาถึงฟิลิปปินส์ครั้งนี้ ใช้เรือทั้งหมด ๕ ลำกลับไปยังเสปญเพียง ๑ ลำ
 ใน ค.ศ. ๑๕๒๑ เสปญถูกโปรตุเกสบังคับให้เซ็นสนธิสัญญาขัดแย้งอิทธิพล คือ

ห้ามไม่ให้เสบียงเดินทางเลย เมืองมะตะกาตะไปทางทิศตะวันออก แต่ต่อมาใน ค.ศ. ๑๕๔๒ เเสบียงกลับส่งผู้แทนไปยังเกาะมินตานาว่าใต้ฟิลิปปินส์ และขานามหมู่เกาะเหล่านี้ว่าฟิลิปปินส์ (Philippines) เพื่อถวายเกียรติแก่กษัตริย์สเปน เเสบียงซึ่งต่อมาได้เป็นกษัตริย์ทรงพระนามฟิลิปที่ ๒ ใน ค.ศ. ๑๕๕๖

ประมาณ ค.ศ. ๑๕๖๔ รัฐบาลเเสบียงตั้งแม่ทัพเรือชื่อ Don Miguel de Legaspi มาเป็นผู้สำเร็จราชการคนแรกของฟิลิปปินส์ ไปรุกเกิดประท้วงการกระทำของเเสบียงแต่ไม่เป็นผล ในปี ๑๕๗๑ Legaspi เห็นว่าเมืองมะนิลาซึ่งอยู่บนเกาะลูซอนเป็นทำเลค้าขายสำคัญ จึงไปสร้างเมืองชนบทขึ้น สร้างที่ทำการ รัฐบาล วัดวาอาราม บ้านเรือน และประกาศว่าเมืองมะนิลาเป็นราชธานีของฟิลิปปินส์

แม่เเสบียงจะได้อิทธิพลฟิลิปปินส์แล้วก็ตาม ก็ยังยึดห่วงเพราะเข้าใจว่าจะอุดมสมบูรณ์ด้วยสินค้าเครื่องเทศอย่างเมืองมะตะกา ทรัพย์ทองคำหรือเงินก็ไม่ใช่อ่างเมกซีโก เเสบียงจึงเห็นว่าเพื่อไม่ให้ขาดทุน จำจะต้องค้ากับจีนและญี่ปุ่น แต่การค้าจะค้ากับจีนนั้น ไปรุกเกิดคอยขัดขวางอยู่ และจีนเองก็ไม่สู้จะสนใจนัก ญี่ปุ่นก็ถ่านองเดียวกัน เพราะไปรุกเกิดเข้าไปยุ่งก่อนแล้ว ดังได้อธิบายมาแล้ว เมื่อถูกบีบประทุเช่นนั้น เเสบียงก็คิดมาวางให้เมืองมะนิลาเจริญเป็นศูนย์กลางของการค้าบาง ซึ่งก็มีผลตามปรารถนา เพราะมีประเทศบ้านใกล้เรือนเคียงมาค้าขายติดต่อด้วย เช่น จีน เขมร ญี่ปุ่นและหมู่เกาะมะตะกาเอง รวมทั้งไทยเราด้วย ต่อมามะนิลาจึงกลายเป็นแหล่งการค้าไม่แพ้เมืองมาเก๊าของไปรุกเกิด

เมื่อเเสบียงเข้าครอบครองฟิลิปปินส์แล้ว ผู้สำเร็จราชการนั้น ได้ปกครองอย่างอำนาจไม่จำกัด คืออำนาจทางการเมือง การศาล และการทหาร ผู้สำเร็จราชการมีผู้ช่วยซึ่งดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ เช่น นายอำเภอ ข้าราชการประจำจังหวัด และผู้ตรวจการจังหวัด เรียกว่า Alcades mayores; Corregidores และ

Officiales reales นายอำเภอและข้าหลวงมีอำนาจเป็นตุลาการ ตัดสินคดี
อาญาในท้องถิ่นของตนและเป็นตำรวจตรวจคน มีหน้าที่เก็บเครื่องบรรณา-
การจากคนพื้นเมือง ตูตแต่ความสงบเรียบร้อย ควบคุมการโยธา อุดหนุนการ
ศาสนาให้แพร่ไป ส่วนตำรวจกรมหน้าออกเก็บภาษีต่าง ๆ และควบคุมการค้าขาย
เงินของนายอำเภอและข้าหลวง ในภาวะที่ระเบียบที่ด้นนั้น พวกเจ้าปัญหารบบ
feudal เข้ามาใช้ โดยระมัดระวังไม่ให้คนพื้นเมืองไม่พอใจ คือรางวัลพวก
นายทหารเจ้าปัญหารบโดยคงให้เป็นเจ้าของที่ดินรายใหญ่เรียกว่า encomen-
derer มีราชบุตรตั้งก้อย ต้องมอบเครื่องบรรณาการให้แก่เจ้าของนเพื่อเป็น
การตอบแทนเจ้าของที่รับผิดชอบให้ เช่นเป็นตุลาการให้ในกรณีขอพาท
เครื่องบรรณาการที่ไดมานนเจ้าของที่แบ่งให้แก่ทางศาสนาบ้าง เพื่อช่วยในการ
เผยแพร่ต่อไป

การปกครองของเจ้าปัญหาคงดำรงมาจนจะเห็นได้ว่าหละหลวมมาก เพราะ
ไม่มียกเว้นข้อใด เมื่อเป็นเช่นนี้จึงรวมวันได้ก็ต้องอาศัยความสามารถ
และความซื่อสัตย์ของผู้ใหญ่ แต่การกดขี่ตรงกันข้ามปรากฏว่าคนล้มบดคน
จำเป็นตงถาดใหม่ การศาสนาที่รองว่าไม่ได้รับส่วนแบ่งหรือได้รับน้อยมาก
ในขณะที่เดียวกันพวกเจ้าของที่ดินเหล่านั้นก็ดราษฏรยงชน ในที่สุดทางศาสนา
ฎกาไปยังกษัตริย์ที่เจ้าปัญหให้ปรับปรุงการปกครองใหม่ กษัตริย์เจ้าปัญหเห็นชอบ
ด้วย จึงทรงให้มคณะกรรมาการปกครอง โดยมีประธานประกอบด้วยสมาชิก
ซึ่งเป็นบุตรการและเจ้าหน้าทอน ๆ ประธานทำหน้าที่คล้ายผู้สำเร็จราชการ แต่
ไม่มีอำนาจเด็ดขาด อำนาจต่าง ๆ ที่เดิมท้องถิ่นมีมานานนั้น รวมกันมา
ตั้งนกลาง การปกครองจึงดำเนินไปโดยเรียบร้อยกว่าตามศัควรรษ

๓) ชาวดัทช์

ในปลายคริสต์ศัควรรษที่ ๑๖ ชาวดัทช์หรือฮอลันดา เริ่มหาหนทางเพื่อเดิน
เรือมายังอินเดียและจีน แต่ถูกพวกโปรตุเกสและเจ้าปัญหคอยขัดขวางกีดกันตัก

หดหนักไปถึงเกาะชวาได้ใน ค.ศ. ๑๕๙๕ และได้รับอนุญาตจากชาวพื้นเมือง
ให้ตั้งสถานีการค้าขึ้นได้ ในปี ค.ศ. ๑๖๐๒ รัฐบาลฮอลันดาได้ตั้งบริษัทขึ้นเรียก
ว่าบริษัท Dutch East Indies ผู้ที่จัดตั้งขึ้นได้คือ พวกพ่อค้าและบริษัททำ
การค้าอยู่แถวทางเอเชีย บริษัทได้รับสิทธิผูกขาดการค้าของแอมสแตร์ดัม
ประท้วงเห็นอกเห็นใจแก่บริษัทได้ เอกสิทธิ์เหล่านี้ทำให้พ่อค้าที่ขมขื่นมาหา
สัญญาที่คนพื้นเมืองและผูกพันรัฐบาลฮอลันดาในการเกณฑ์ทหาร สร้างป้อม
และดำเนินการเท่าที่จะเป็นเพื่อหาสินค้าไปขายทางยุโรป

เมื่อชาวฮอลันดาเข้ามาชวาได้เช่นนี้ โดยฮอลันดาเป็นชาติค้าขายเก่ง
จึงสามารถแย่งเอาเมืองต่าง ๆ ซึ่งเป็นศูนย์กลางของการค้าเครื่องเทศไปจาก
โปรตุเกสได้ ใน ค.ศ. ๑๖๐๕ เขายึดเมืองแฉะเกาะต่าง ๆ ได้อีก แต่การที่ดัตช์
ได้ดินแดนเหล่านี้โดยมากไม่ต้องรบ แต่โดยเคินนโยบายการทูตหรือไม่ก็ให้
ดินบดชาวพื้นเมือง นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา อิทธิพลในการค้าของโปรตุเกสก็เริ่ม
ลดอย่างรวดเร็วจน ในปี ค.ศ. ๑๖๔๑ พวกดัตช์เข้ายึดป้อมเมืองมะละกา ซึ่ง
ฮอลันดาได้ตั้งไว้ตั้งแต่ ค.ศ. ๑๕๑๑ ได้ ในบั้นจั้นอำนาจของโปรตุเกสทาง
ตะวันออกก็ถึงที่สุด

ชาวฮอลันดาก็เป็นเช่นเดียวกับโปรตุเกสและได้พบเห็นว่า การค้ากับจีน
เป็นเรื่องสำคัญ การสถาปนาการค้าระหว่างประเทศนั้นได้จะร่ำรวยมาก และใน
สมัยที่ฮอลันดามามีอำนาจทางชวาแล้ว สินค้าแพรของจีนนำเข้ามาให้มากยิ่งขึ้นกว่า
การค้าเครื่องเทศเสียแล้ว ฮอลันดาจึงพยายามเดินเรือไปเมืองกวางตุ้ง แต่ถูกบังคับ
ประเทศ เพราะโปรตุเกสซึ่งอยู่มาเก๊าจะเห็นว่า ฮอลันดาคิดจะมาแย่งเมืองจีนเป็น
เมืองขึ้น ฮอลันดาเจ็บใจ จึงยกทหารเข้าตีโปรตุเกสที่เมืองมาเก๊า แต่กลับถูก
ตีกลับพ่ายแพ้ไป ขอยุติกันแล้วถึงการค้าที่ดัตช์ขมขื่น ในการที่ดัตช์มาชวาใน
ค.ศ. ๑๖๐๕ นั้น ก่อนนั้นไป ๕ ปีคือราว ค.ศ. ๑๖๐๐ พวกดัตช์ได้ไปถึงญี่ปุ่น
เช่นเดียวกัน แต่ญี่ปุ่นก็อนุญาตให้ค้าขายได้

นโยบายการค้าและการปกครองของดัตช์

ปรากฏว่าการค้ากับญี่ปุ่นไม่สู้ได้ผลมาก สมความปรารถนาของดัตช์
ทางด้านเงินกบตประตุ แต่ทางชระวา ตูมาตรา และหมู่เกาะโมลุกกา (Moluccas)
ปรากฏว่าชาวดัตช์นั้น ค้าขายสู้พวกดัตช์ไม่ได้ ในที่สุดถึงปี ค.ศ. ๑๖๘๒ พวก
ดัตช์ก็ตายเป็นชาติเดียวก็เป็นผู้เป็นเจ้าของตลาด คือบริษัทดัตช์อดีตอินเดีย บริษัท
ซึ่งเป็นบริษัทกึ่งราชการสามารถมาก เติมนโยบายใช้แต่ที่กระเท่ที่ต่าง ๆ จน
สามารถทำให้เจ้านายพื้นเมืองยอมอยู่ในอำนาจ บริษัทนราววยจนอย่างรวดเร็ว

ในสมัยนั้นการค้ากานพลู (cloves) และลูกจันทน์เทศ (nutmegs)
พวกฮอลันดาผูกขาดไว้ได้หมด แต่ก็ยังไม่พอใจ โดยที่พวกฮอลันดาซื้อหัวในทาง
การค้าและเกษตรกรรมอยู่แล้ว จึงออกสำรวจดินแดนต่างๆ บนเกาะชระวาและตูมาตรา
เห็นว่าเหมาะสำหรับปลูกกาแฟ ต้นครามย้อมผ้า พริกไทย บริษัทจึงขอเช่า
ดินจากเจ้าของที่โดยให้ค่าเช่ากำหนดตายตัว และโดยหัวหน้าคนพื้นเมืองทำ
สัญญาส่งคนงานให้ ผลปรากฏว่าคนพื้นเมืองซึ่งต้องเบียดเบียนได้ค่าจ้างไม่
คุ้มกับแรงงาน และประโยชน์ซึ่งบริษัทได้รับมากมาย จนมีผู้กล่าวกรวมกร
เหล่านี้เท่ากับหาญ ด้วยวิธีข่มขู่เจ้าผู้ครองนครต่าง ๆ ของเกาะเหล่านี้ พวก
ฮอลันดาจึงสามารถปกครองคนพื้นเมืองได้โดยไม่ต้องลงทุนโดยทำสงครามหรือ
ใช้จ่ายเงินทองมากมายอย่างใด เจ้าของก็โดยยกครองเมืองใด ถ้ายกมตกลง
กับบริษัทว่าจะปฏิบัติตามคำสั่ง บริษัทจะรับแต่งตั้งให้หน้ที่ นโยบายสำคัญของ
ฮอลันดาในขณะนั้นคือมุ่งทางการค้าซึ่งกว่าทางการเมือง คือต้องการเป็นแห่ง
สำคัญผลิตสินค้าไปขายทางยุโรปได้โดยไม่ขาดสาย

พวกดัตช์ใช้วิธีอีกวิธีหนึ่ง เรียกว่า "Forced Deliveries" แปลว่า
การบังคับให้ส่งมอบ คือการบังคับให้คนพื้นเมืองนำสินค้าพริกไทย เครื่องเทศ
กานพลู และพืชพรรณอื่น ๆ มาขายให้แก่บริษัท โดยราคาซึ่งบริษัทกำหนดไว้ค่า

มาก ถ้าเจ้านายซึ่งเป็นหนี้ไม่ชำระปรับคดี ก็จะต้องถูกถอดแต่งตั้งคน
อื่นใหม่ แต่บริษัทจะขึ้นภาษาลงขันสำหรับเขตคนนั้น จึงทำให้บริษัทราย
ชนมาก

ระหว่างที่บริษัทปกครองหมู่เกาะชวาและสุมาตรา คือจนถึงปี ค.ศ. ๑๗๘๗
ซึ่งเป็นปีที่บริษัทเลิกกันไป หมู่เกาะดัตช์ก็ขึ้นโดยนามผู้สำเร็จราชการ โดย
รัฐบาลฮอลันดาแต่งตั้งมา นอกจากนั้นอำนาจเป็นผู้ปกครองแล้ว ยังเป็นประมุข
ของบริษัทต่าง ๆ ของฮอลันดาที่ทำการค้าอีกด้วย

ผู้สำเร็จราชการมักจะมีนครบริหารประมาณ ๕ นาย ผู้สำเร็จราชการ
แต่งตั้งให้ผู้สำเร็จราชการประจำเกาะต่าง ๆ หรือเมืองต่าง ๆ อีก ซึ่งทุกคนเป็น
ชาวฮอลันดา ผู้สำเร็จราชการเห็นตามเจ้าผู้ครองหรือเจ้านายของจังหวัดนั้น ซึ่ง
เป็นคนพื้นเมืองหรือลงไปอีก ถ้าจังหวัดนั้นแบ่งกัอำเภอ ก็มีนายอำเภอตาม
จำนวนเขตตบแบ่ง นายอำเภอซึ่งเป็นคนพื้นเมืองมีหน้าที่ในการตรวจ เก็บภาษี
อากร คัดดินของพื้พาทในคดีเล็ก ๆ น้อย ๆ

นโยบายของฮอลันดาคือคนตั้งมัยคงกล่าวตามอย่างเดียวกันพยายามให้ได้กำไร
จากพื้นเมืองให้โตมากที่สุดและตั้งคนน้อยที่สุด เมื่อเป็นเช่นการที่จะคำนึงทุกข
ัญของคนที่พื้นเมืองจึงเป็นเรื่องนอกประเด็น เนื่องจากมุ่งที่จะหากำไรเท่านั้น
ฝ่ายปกครองจึงไม่คำนึงในการแพร่วัฒนธรรม เช่นให้คนพื้นเมืองเรียนภาษาดัตช์
ตรงกันข้ามกับใช้ภาษาแม่ตายของคนพื้นเมืองนั่นเอง แมตัก ๆ พวกดัตช์ที่มา
ปกครองเอง ส่วนมากกลับพูดภาษาดัตช์ไม่ได้ ยิ่งการศึกษาแล้วพวกดัตช์ยัง
กตัญญู เพราะเกรงพวกพื้นเมืองจะเป็นกบฏและตั้งเงินเปล่า ๆ อีก
ประการหนึ่งพวกข้าราชการชาวดัตช์ที่มาปกครองโดยมากเป็นคนซัดตา เงินเดือน
น้อย ทุกคนคิดมาขายตัวคราวจึงไม่เอาลูกเมียมาด้วย พวกน้อย ๆ ไปในที่สุด
ก็ได้อุปถัมภ์พื้นเมืองเป็นเมีย เมื่อมตุกชนมา ก็ไม่เหตยจแต่ ลูกจึงกลายเป็นครึ่ง ๆ

และรับความอบรมจากฝ่ายมารดา รัฐบาลยอตนดาในสมัยนั้นเห็นวาทชนเหมาะ
เพราะพวกครึ่งชาตินจะเป็นสิ่งทำให้ พวกอินโดเนเซียกับดัทช์รักกันเข้าใจกันคนชน

แต่ในข้อหลังพวกยอตนดาคาดคิด พวกครึ่งชาตินส่วนมากได้รับความ
ต่ำมาก เกิดปมด้อย (inferiority complex) รู้สึกชมชื่นที่ถูกบิดาไม่เหลียว
แต่เหยียดหยามแม่ พวกเขาส่งกำลังสำคัญพร้อมกับพ่อค้าอาหรับและอังกฤษ
ในการแย่งการค้ากับพวกดัทช์ทางอินดีชตะวันออก ดังจะได้อธิบายในภาคต่อไป

บริษัทปกครองหมู่เกาะมาจนถึง ค.ศ. ๑๗๙๘ จึงเลิกกันไป เพราะ
ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ นามชาติอื่นๆ เริ่มมาแข่งกับดัทช์ เมื่อมีการแข่งขันกัน
ราวศักราชที่ห้าไปชายในยุโรป จึงตกต่ำลงไม่เหมือนแต่ก่อน ชักปรกการหนึ่ง
เนื่องจากนโยบายการปกครองไม่ดี พวกพณเมืองไม่ชอบพวกดัทช์ตลอดจนสินค้า
ของดัทช์ด้วย เจ้าหน้าที่ของบริษัทซึ่งเป็นพวกยอตนดาบ้านเอง ก็ทุจริตคดโกง
โกยหาเงินเข้ากระเป๋าเป็นส่วนตัว

๔) ชาวอังกฤษ

ชนชาติอังกฤษเริ่มสนใจในการค้าทางตะวันออกภายหลังชาติโปรตุเกส
ยอตนดา และเสปญ ใน ค.ศ. ๑๕๙๓ พวกพ่อค้าชาวอังกฤษในกรุงลอนดอน
รวมกันตั้งบริษัทชน และตั้งเรือมา ๓ ลำด้วยกัน ในความดูแลของกัปตัน
เจมส์ เดนแคสต์เตอร์ (James Lancaster) โดยให้กัปตันแดนเคสต์เคอร์เลือกหา
เมืองท่าสักเมืองหนึ่ง ที่อยู่ในภูมิภาค มีเครื่องเทศซึ่งพ่อค้าเสปญและโปรตุเกส
ยังไม่ใคร่ขายใครครอง ในการนี้ให้เจรจาโดยตรงกับคนพณเมือง กองเรือนถลงเกาะ
บีนัง เมื่อ ค.ศ. ๑๕๙๖ ถูกพวกโปรตุเกสขัดขวาง แต่แดนเคสต์เคอร์ก็สามารถ
ขึ้นบนเกาะได้ และบรรทุกเครื่องเทศกลับไปลอนดอน ระหว่างทางกลับไป
ดังกฤษเรือถูกพายุจมเสียต้องดำ เหลือหนึ่งตัวไม่ถึงอังกฤษได้ แดนเคสต์เคอร์

อธิบายให้พวกรู้ค่าในดินดอนฝั่งว่า ทางตะวันออกมีชุมชนที่พหุอุดมสมบูรณ์
มีทางที่จะรวบรวมได้ถ้ายอมเสียดงกยบาง

พวกรู้ค่าคนแดนจึงรวบรวมพวกเศรษฐีหลายคน ตั้งบริษัทขึ้นใหม่เรียกว่า

“The Governor and Merchant of London Trading into the East Indies” โดยพระนางอาดิชาเบทพระราชทานอนุติมติบัตรเป็นพิเศษ ซึ่งต้องบริษัท
นั้นเรียกกันทั่วไปว่า บริษัทอีสต์อินเดียของอังกฤษ บริษัทใหม่นี้ตั้งกัปตันแดนเคด-
เดอรัมาซิก แคนเคดเดอรัมาซิกที่เมืองอาจีน (Achin) ซึ่งเป็นเมืองโปรตุเกส
บนเกาะสุมาตรา พวกโปรตุเกสพยายามขัดขวางแต่ไม่สำเร็จ แคนเคดเดอรั
มาซิกสามารถขึ้นสินค้าเครื่องเทศไปได้มาก ต่อมาใน ค.ศ. ๑๖๐๔ อังกฤษตั้งสถาน
การค้าขึ้นตามเมืองต่าง ๆ บนหมู่เกาะอีสต์อินเดีย การที่อังกฤษทำเช่นนั้น พวก
โปรตุเกสแตรฮอลันดาซึ่งมีอิทธิพลทางแถบนั้นอยู่ก่อนแล้ว ไม่พอใจเป็นอันมาก

ต่อมาใน ค.ศ. ๑๖๑๓ เรืออังกฤษลำแรกในบังคับบัญชาของกัปตันจอห์น
ซาร์ริส (John Saris) ได้ไปถึงเมือง Hirado ชาวอังกฤษได้รับอนุญาตให้
เดินทางไปค้าขายตามเมืองท่าต่าง ๆ ของญี่ปุ่นได้ แต่ปรากฏว่าพวกอังกฤษก็
ไปอยู่ทญี่ปุ่นนั้นไม่ชำนาญในการค้าเท่าใดนัก การค้าของอังกฤษบนเกาะ
ญี่ปุ่นจึงทรุดโทรมลงทุกวัน ในที่สุดถึงปี ๑๖๒๓ จึงถอนตัวจากญี่ปุ่น ในปี
เดียวกันนั้นพวกฮอลันดายกทหารเข้าโจมตีของอังกฤษที่เมือง Amboina บนเกาะสุ-
มาตรา และฆ่าคนอังกฤษที่อยู่ในเมืองนั้นหมด จนถึง ค.ศ. ๑๖๘๒ อังกฤษ
เห็นว่าพวกฮอลันดาได้เปรียบกว่ามากจึงถอนตัวจากชะวา แต่อังกฤษก็ยังได้ยดขาย
สินค้าเครื่องเทศอยู่ จึงยังคงยึดเมือง Benkoelen บนเกาะสุมาตราไว้จนถึง
๑๘๒๔ ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ ซึ่งอังกฤษมาพบพันทองเกาะอีสต์อินเดียของอังกฤษ
ยังไม่ตั้งใจกับเมืองจีน เพราะเหตุ ๓ ประการ คือ (๑) โปรตุเกสยังผูกขาด
การค้าทางจีนอยู่ (๒) จีนเขงก็ไม่อยากค้ากับต่างประเทศ และ (๓) อังกฤษ

กำลังเขาใจได้กับกรค้าในอินเดียมากกว่า อย่างไรก็ตามถึง ค.ศ. ๑๖๘๘ อังกฤษ
จึงได้รับสัมปทานจากจีนให้คงราคาขายได้

ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ บริษัทฮอลันดาเคยชิง ฤกษ์เห็นจวลาเขาไปมี
อิทธิพลบนแผ่นดินแหลมมลายูได้ระดมมาก เพราะจะทำให้องกฤษสามารถคุ้มครอง
เส้นทางเดินเรือระหว่างอินเดียกับจีนได้ นอกจากนี้ คงแคพภยชยันดาแยงเมือง
มะละกาได้จาก โปรตุเกส เมื่อ ค.ศ. ๑๖๔๓ ดูท่าท่าจะแผ่อิทธิพลกว้างขวางจน
องกฤษจึงตัดสินใจจะตั้งฐานของตนลงในมลายูบ้าง พอดีได้โอกาสทาง
ไทรบุรีในขณะนั้นเกิดขงเมืองกับไทยเรา ผู้ต่อต้านไทรบุรีจึงเสนอให้เกาะบงแก
องกฤษ โดยขอให้องกฤษให้อาจารย์และกำลัง บริษัทองกฤษตกลงและเข้าครอง
เกาะบงแก ในค.ศ. ๑๖๘๖ บนนบเป็นบแรกของภารชยาอิทธิพลเห็นอปลายแหลม
มลายูของอังกฤษ

เกาะบงแกความจริงในทางคุณค่าเป็นเงินทองแต่ไม่สู้สำคัญสำหรับ
อังกฤษนัก เพราะในสมัยนั้นลมเหมืองแร่บ้าง เครื่องเทศบ้าง ไม่แดงบ้างซึ่ง
เหมาะสำหรับคอเรือ แต่ในทางยุทธศาสตร์แล้ว เกาะบงแกสำคัญมาก เนื่องจาก
ในเกาะบงแก อังกฤษได้ยึดเขาเมืองมะละกาค้อมา ใน ค.ศ. ๑๖๘๕ แต่อ้างว่า
ยึดแทนพวกดัตช์ ซึ่งถูกขู่ให้อำนาจของฝรั่งเศส ต่อมาใน ค.ศ. ๑๖๘๕ ดัตช์จึง
ทำสัญญามอบให้อังกฤษ

(๕) ชาวฝรั่งเศส

ฝรั่งเศสเริ่มสนใจในการค้าทางตะวันออก ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ โดย
ทั้งบริษัทฮอลันดาและฝรั่งเศสขึ้น แต่ก็ไม่มีปรากฏว่าดำเนินการอย่างใดจนถึง ค.ศ.
๑๖๖๔ สมัยคอดแบร์ต (Colbert) ซึ่งเป็นรัฐมนตรีคนสำคัญของพระเจ้าหลุยส์
ที่ ๑๔ ได้ฟื้นฟูกิจการบริษัทขึ้น โดยขอให้พระเจ้าหลุยส์และพวกขุนนางสนับสนุน
สนุนนโยบายของบริษัท คือจะค้าขายกับตะวันออก จะเผยแพร่ศาสนาโรมันคริสต์

จะเผยแพร่เกียรติคุณของกษัตริย์ และในประการสุดท้ายจะแสวงหาดินแดนให้ แก่ชาติฝรั่งเศส

ในปี ค.ศ. ๑๖๗๔ ชาวฝรั่งเศสชื่อ Francis Martin เดินทางไปตั้ง สถานการค้าที่เมือง Pondicherry ในอินเดียใน ค.ศ. ๑๖๗๖ ในเมือง Chandernagore ซึ่งกษัตริย์พยายามต่อต้านการเกิดขึ้นใหม่ของฝรั่งเศสทุกระยะ ฝรั่งเศส เห็นว่าการที่จะมาหาผลประโยชน์ทางอินเดียไร้ประโยชน์ จึงมองมาทางประเทศ ไทยและอินโดจีน โดยตั้งคณะบาทหลวงไปล่อนค้าзна ในปี ค.ศ. ๑๖๓๐ บาทหลวง Alexandre de Rhodes แห่งคณะเยซูอิติกายมาถึงอินโดจีน ใน เวตนาฝรั่งเศสเห็นว่าอินโดจีนเหมาะสำหรับล่อนค้าзнаและการค้า ยังไม่คิด เขาเป็นเมืองขึ้น พวกบาทหลวงท่องเที่ยวไปในเมืองเขมร และมาถึงเมืองไทย ดังจะได้อธิบายในตอนต่อไป

ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ พวกเจ้านายในอินโดจีนเองก็วาทกัน ฝรั่งเศส เห็นเป็นโอกาสที่จะได้ดินแดนและขยายการค้า พอดีใน ค.ศ. ๑๖๘๗ กษัตริย์เมือง อานัมถูกพระชนษา ๓ องค์รวมกันคิดกบฏขับออกจากราชสมบัติ ฝรั่งเศสเข้า ดันบัลลังก์กษัตริย์ และให้กษัตริย์ญวนส่งพระโอรสไปขอความช่วยเหลือต่อฝรั่งเศส ที่ปารีส รัฐบาลฝรั่งเศสตกลงและในกาวนกษัตริย์ญวนตกลงให้ฝรั่งเศสมีอิทธิพล ตามอำเภอเวินและเกาะ Touron และ Poulo ปากแม่น้ำไซ่ง่อน ฝรั่งเศสจึง ส่งทหารเข้าจับได้พวกที่คิดกบฏ และเชิญ กษัตริย์ องค์เดิมให้ เป็นกษัตริย์ต่อไป ทรงพระนามว่าพระเจ้าเจยตอง และตั้งเมืองเวินนราชธานี

ฝรั่งเศสเข้ามาเกี่ยวข้องกับไทย

เมื่อบรรยายมาถึงเพียงนี้ข้าพเจ้ามาคิดว่าจริงอยู่ข้าพเจ้าได้แจ้งไว้ แล้ว ว่า ประสงค์ว่าศรัทธาพเจ้าจะล่อนนไม่เกี่ยวข้องกับไทย เพราะสำหรับไทยนั้น อาจารย์หอดวงฉัตรจะบรรยายเป็นพิเศษ แต่กลัวว่าท่านทั้งหลายจะล่อนนมาคิดต่อ

กับประเทศต่าง ๆ ทางตะวันออกนี้ ชาวเจ้าควรจะพูดถึงความสัมพันธ์กับไทย
ได้บ้างโดยย่อ ๆ

นักศึกษาจะเห็นได้จากคำบรรยายที่บรรยายมาแต่ว่าประเทศอื่น ๆ นอก
จากญี่ปุ่นและจีน ไม่ได้เป็นบมิตรสัมพันธ์กับไทยเลย ตามประวัติของไทย
เรา ไทยเราเป็นประเทศเอกราชมาแต่เดิม คำว่าประวัติศาสตร์ฝรั่งเขียนไว้ทุก
เล่มก็ยอมรับว่า ไทยมีเอกราช เจริญทางการเมือง เคินหน้าประเทศเพื่อนบ้าน
มาก ประวัติศาสตร์ไทยสมัยปัจจุบันนี้คิดว่าเริ่มตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็น
ราชธานี ครั้นสมัยพระเจ้าอยู่ทอง พ.ศ. ๑๘๘๓ หรือ ค.ศ. ๑๓๔๐ ในราว พ.ศ. ๒๐๕๓
หรือ ค.ศ. ๑๕๑๐ อิทธิพลของไทยแผ่ไปถึงปลายแหลมมลายู คือ เมืองมะตะกา
ซึ่งเป็นศูนย์กลางของการค้าระหว่างตะวันออกกับตะวันตกสมัยนั้น เราทราบว่า
ชาวโปรตุเกสได้เป็นฝรั่งชาติแรก ที่มาทางตะวันออก ภายใต้การนำของอัลบูเกิร์ก
และทำที่เกี่ยวกับไทยชาวโปรตุเกสเป็นชาติแรกเช่นเดียวกัน และที่ในสมัย
อัลบูเกิร์กคนเดียวคนเดียว คือ เมืออัลบูเกิร์กเข้าที่เมืองมะตะกาแล้วทราบว่าไทย
เคยเป็นเจ้าของเมืองมะตะกาและเมืองอื่น ๆ อีกหลายเมืองทางแหลมมลายู อัล
บูเกิร์กจึงตั้งตมมากรุงศรีอยุธยาเพื่อทำไมตรี แต่หลักฐานทางฝรั่งอ้างว่า การที่
อัลบูเกิร์กตั้งตมมาครวณนักเพื่อเอาใจไทยไว้ และกตองการลด้วยว่าไทยมีกำลัง
เพียงใด เมือโปรตุเกสเข้ามาครั้งนั้น ตรงกับ พ.ศ. ๒๐๕๔ หรือ ค.ศ. ๑๕๑๑
ในแผ่นดินสมเด็จพระรามาธิบดี ๒ แต่ไม่ปรากฏว่าทำสัญญาอย่างใดกัน จนถึง
พ.ศ. ๒๐๕๗ หรือ ค.ศ. ๑๕๑๔ จึงมีตมโปรตุเกสเข้ามาอีกครั้งหนึ่ง และครั้ง
นี้ได้ทำสัญญากันโดยโปรตุเกสอนุญาตให้ไทยไปค้าขายที่มะตะกาได้ และไทยก็
อนุญาตให้โปรตุเกสค้าได้ในกรุงศรีอยุธยา บัดคานี้ นครศรีธรรมราช ตะนาอ-
คีรี และมะริตเมืองบัตคานกถายเป็นศูนย์กลางของการค้าระหว่างประเทศโปรตุเกส
ช่วยหาบั้นและกระสุนดินดำให้ไทย และช่วยจัดกองทัพไทยด้วยโดยตั้งโรงหล่อ
ปืนใหญ่

ถัดจากโปรตุเกสก็มาชาวฮอลันดาเข้ามาค้าขายในเมืองปัตตานี ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๑๔๗ หรือ ค.ศ. ๑๖๐๔ ชาวฮอลันดาจึงตั้งชุมชนมาเฝ้าสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

ชาวยุโรปที่ตามโปรตุเกสและฮอลันดาเข้ามาในประเทศไทยคือชาวอังกฤษ ซึ่งเข้ามาค้าขายเป็นครั้งแรกในประเทศไทยเมื่อ พ.ศ. ๒๓๕๕ หรือ ค.ศ. ๑๖๑๒ คือในแผ่นดินสมเด็จพระเอกาทศรถ เหตุอังกฤษเข้ามาค้าขายกับไทย คือในเวลานั้น ไทยไปตีเมืองบันตัมกเกาะสุมาตรา ได้พบกับกัปตันเรือค้าขายของบริษัทของอังกฤษอินเดียตะวันออก กัปตันคิดตั้งทราบมาทางประเทศไทยจะเป็นตลาดดีสำหรับขายผ้าได้อย่างดี

ชาวฝรั่งเศสตั้งบาทหลวงเข้ามาเผยแผ่ศาสนาในประเทศไทยครั้งแรกใน พ.ศ. ๒๒๐๕ หรือ ค.ศ. ๑๖๖๒ คือในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ต่อมาใน พ.ศ. ๒๒๒๘ หรือ ค.ศ. ๑๖๘๕ พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ จึงส่งคณะทูตมาเจริญทางพระราชไมตรีและปรากฏว่ามีชาวฝรั่งเศสเป็นทหารให้ไทยไม่น้อย รวมความในระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ และ ๑๗ ไทยมีการติดต่อกับฝรั่งไม่แพ้ชาติอื่นๆ ในเอเชีย และปรากฏว่าในสมัยนั้นไทยเป็นประเทศเอกราชกับแผ่นดินมีรัฐบาลกลางแน่นอนแล้ว ทั้งพวกฝรั่งที่มาติดต่อขอยอมเป็นทหารให้ไทย เช่นทหารโปรตุเกส ทหารฝรั่งเศส แม้นับตนเองก็เคยเป็นให้

การแข่งขันระหว่างชาติยุโรปเพื่อคุ้มครองการค้าทางเอเชีย

ในปี ค.ศ. ๑๗๘๔ รัฐบาลฮอลันดาในขณะนั้นเป็นมิตรกับฝรั่งเศส ซึ่งกำลังทำสงครามกับอังกฤษ อังกฤษเริ่มหวาดเกรงว่าอาณาเขตทางตะวันออกของฮอลันดาจะถูกฝรั่งเศสหรือฮอลันดาเองใช้สำหรับโจมตีอินเดีย ยิ่งต่อมาสมัยนโปเลียนที่ ๓ เป็นจักรพรรดิของอังกฤษยิ่งวิตกมากขึ้น เพราะเห็นว่านโยบายของนโปเลียนนั้นต้องการแผ่อำนาจไปทั่ว โลก และบังเอิญในเวลานั้น รัฐบาลฮอลันดา

คงผู้สำเร็จราชการ เนเคอร์แทนฮัตตันคัต ซึ่งเป็นผู้ ทนยมฝรั่งเค็ดมากด้วย ความ
 อดทนเหล่านี้ ใน ค.ศ. ๑๗๕๕ อังกฤษประกาศบีตด้อมหมู่เกาะอินเดีย โดยอ้างว่า
 สอดันตารวมมือกับฝรั่งเค็ด ซึ่งเป็นศัตรูอังกฤษ สอดันตาดึงจางเรืออเมริกา
 ให้มาขนสินค้าจากเมืองบัตตาเวีย หรือยาตากาในปัจจุบันไปยังเกาะเซดงิมา ที่
 ญูบูน อังกฤษจึงประกาศขยายการบีตด้อมออกไปถึงอาณานิคมของฝรั่งเค็ด
 สอดันตาและเกาะญูบูน และห้ามไม่ให้ประเทศอื่นที่เป็นกลางค้ากับสอดันตาและ
 ฝรั่งเค็ด อังกฤษประกาศว่า เรือของชาติเป็นกลาง แต่ถ้าให้สอดันตาเข้าไป
 ให้ถือความเป็นเรือของสอดันตา รัฐบาลอเมริกันและรัฐบาลชาติอื่น ๆ ซึ่งเป็น
 กลางคิดกันว่า การกระทำของอังกฤษเป็นการขัดก่อกฎหมาย ระหว่างประเทศ
 แต่อังกฤษก็ไม่ฟังเสียงเพราะมีกองทัพเรือแข่งกว่า อังกฤษรบเรืออเมริกันเสีย
 มากหลายรวมทั้งสินค้าของสอดันตาด้วย ใน ค.ศ. ๑๘๐๗ อังกฤษเข้ายึดเอา
 สถานที่สำคัญ ๆ ของฝรั่งเค็ดและสอดันตาทางอาเซีย อาทิ หมู่เกาะโมล็ดทากาณา
 นิคมของฝรั่งเค็ดทางเกาะโมริเชียส ค.ศ. ๑๘๓๓ อังกฤษได้เกาะเซวาได้จาก
 สอดันตา แล้วตั้งให้ Stamford Raffles เป็นผู้สำเร็จราชการ Raffles มี
 นโยบายปรับปรุงเกาะเซวาให้เจริญ โดยให้เศรษฐทรัพย์ของเกาะตั้งขึ้น อังกฤษ
 จะได้กำไรมากขึ้น แต่ในขณะที่เดียวกันให้คนพื้นเมืองรารวยด้วย คือ ไม่ได้ขง
 เอากำไรสำหรับอังกฤษอย่างเดียว นอกจากนั้นยังมีนโยบายที่จะให้อังกฤษเข้า
 ครอบงำการค้าระหว่างหมู่เกาะเนเคอร์แดนดแทนที่สอดันตา Raffles เลิกกิจการ
 หลายอย่างซึ่งพวกสอดันตาดองได้ เพราะเป็นการกดขี่เขาเปรียบคนพื้นเมือง
 มากเกินไป แต่ต่อมาเมื่ออังกฤษทำสนธิภาพกับสอดันตา อังกฤษกับหมู่เกาะ
 อินเดียให้แก่สอดันตา ใน ค.ศ. ๑๘๓๖ Raffles จึงเดินทางมาเจรจากับผู้ตั้ง
 ยะโฮร์ เพื่อดึงสถานที่การค้าบนเกาะสิงคโปร์ สอดันตาคิดค้านโดยอ้างว่า
 เกาะสิงคโปร์อยู่ในเขตคชซึ่งสอดันตามีสลประ โยชน์ส่วนได้เสีย แต่ในที่สุดสอดันตา

ยอมรับนับถือว่าอังกฤษมีสิทธิพิเศษทางแหลมมะลายูและสิงคโปร์ การที่ Raffles เข้าเอาเกาะสิงคโปร์นี้ เพราะเห็นว่าเป็นจุดสำคัญทางยุทธศาสตร์ Raffles เข้าจัดการปกครองสิงคโปร์ โดยออกกฎหมายที่เหมาะสมต่งศาลยุติธรรม วางโครงการการศึกษา

โดยสรุปใน ค.ศ. ๑๘๓๐ ประเทศทางยุโรป ซึ่งมามีดินแดนทางอาเซีย มีฐานะดังนี้ โปรตุเกตุซึ่งเป็นฝรั่งชาติแรกเข้าทางอาเซียตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ กลายเป็นประเทศเล็กไปแล้ว ยังคงมีอำนาจอยู่เพียงเมืองมาเก๊า เกาะทินอีว และเกาะเล็ก ๆ ใกล้เคียง แต่ดินแดนส่วนมากซึ่งโปรตุเกตุเคยได้ไว้หลุดตกไป เป็นของฮอลันดาและอังกฤษ แต่ปญยังคงยึดเกาะฟิลิปปินส์อยู่ อังกฤษกลายเป็นเจ้าของดินแดนส่วนมากและมีอิทธิพลทางการค้ายิ่งกว่าชาติอื่น ๆ อังกฤษเป็นเจ้าของอินเดีย เกาะลังกาสดอนใหญ่ของพม่าและมะลายู ส่วนฮอลันดา ยังคงเป็นเจ้าของหมู่เกาะ Netherland Indies

ภาค ๒

บท ๑

จีน

ข้าพเจ้าได้กล่าวแล้วว่า จะเริ่มอธิบายประวัติของประเทศต่าง ๆ ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ เป็นต้นมา สำหรับคำบรรยายเรื่องเมืองจีนจะแบ่งออกเป็น ๒ ตอน ตอนที่ ๑ ว่าด้วยประวัติก่อนสมัยปฏิวัติ ตอนที่ ๒ ตั้งแต่สมัยปฏิวัติจนถึงปัจจุบัน

ตอนที่ ๑

ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ ในประเทศจีนมีกษัตริย์ในราชวงศ์หมิง (Ming Dynasty) ราชวงศ์หมิงครองเมืองจีนมาตั้งแต่ ค.ศ. ๑๓๖๘ มาหมดอำนาจเปลี่ยนวงศ์ใหม่ใน ค.ศ. ๑๖๔๔

เมื่อกษัตริย์วงศ์หมิงได้อำนาจในเมืองจีนใหม่ ๆ คือในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ และ ๑๕ จีนมีประเทศหลายประเทศที่ยอมอ่อนน้อมถวายเครื่องราชบรรณาการ อีกหนึ่งประเทศใกล้เคียง ยอมรับว่าจีนเป็นประเทศใหญ่มีอำนาจกว่าตน จึงอยู่ประเทศใกล้เคียงไม่ได้เป็นเมืองขึ้น แต่ยอมเคารพนับถือ โดยให้เครื่องราชบรรณาการเป็นประจำ แต่พอถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ อำนาจของวงศ์หมิงเริ่มเสื่อมลง เมืองฮานันหรือฮูหนิงซึ่งเคยตั้งบรรณาการที่แข็งแกร่งตั้งบรรณาการและจีนก็ไม่กล้าทำอะไร เพราะในประเทศจีนเองก็ร่ำรวยด้วย รัฐบาลเก็บภาษีราษฎรอย่างรุนแรง ชาวยากจนมากเพราะการทำนาพืชผลต่าง ๆ ไม่ได้ผล

พวกเจ้าของทศนยงวิเศษชาวนาหินกซัน พวกที่ไม่มทศนยงวิเศษจับคนตายทาส การ
ทศจรตในองการบ้านเมืองมอญทงไป นักศึกษาคงเคยอ่านพงศาวดารจีนและเคย
โดยนหรือชนกในราชสำนัก (court eunuch) พวกชนทศนยงวิเศษทุกคนและ
กษัตริย์ รุม เติงให้เป็น ข้าราชการผู้ใหญ่ในราชสำนักควบคุมคนต่างด้าว
กษัตริย์ พวกชนทศนยงวิเศษมาก ชนนางผู้ใหญ่คนโตแสดงคนเป็นคนดี ซื่อตรง
หรือมีคุณสมบัติมากมักจะถูกชนทศนยงวิเศษจับไปกษัตริย์ปลงศพราชการ หรือจำคุก
หรือประหารชีวิต แม้กษัตริย์เอง องค์ใดไม่ยอมอยู่ใต้อิทธิพลของชนก ก็ปรากฏ
ว่าถูกปลงศพพระชนม์ พวกชนทศนยงวิเศษมากแม่พวกแม่ทศนยงวิเศษกษัตริย์
กตดี และพวกชนกได้เข้าควบคุมตำแหน่งสำคัญๆ ในกองทัพ การทวงคืนเมืองเดิม
ดงตงนี้ ผู้ที่ควรรับผลชอบใหญ่ยิ่งที่สุดคือ พระจักรพรรดิของจีนหลายองค์ของ
ราชวงศ์เหม็งเอง เพราะตั้งนามกลุ่มหงษ์หมกมุ่นกับพวกนางมาเรอ ไม่เข้าใจ
ได้ในการบ้านเมือง ประวัติศาสตร์ของจีนก่อนสมัยนั้นได้พิสูจน์แล้วว่า ถ้า
รัฐบาลปกครองโดยกษัตริย์ประการใด ผู้มีเพียงเดียวที่ราชรัฐจีนยังทนได้ แต่ถ้า
ปรากฏว่ารัฐบาลไม่มีกำลังอ่อนแอตงเมื่อใดเป็นต้นของเกิดกบฏหรือจลาจลทงไป และ
ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ นี้เองกเกิดกบฏทงไปอีก

พวกเม็งจู (Manchus)

พวกเม็งจูเดิมเป็นพวกชาติกต (tribe) ใหญ่อยู่ทางฮาร์บิินและเมือง
มุกเดน ในปี ค.ศ. ๑๖๐๖ พวกชนซึ่งประกอบด้วยหลาย ชาติวงศ์ (clans) หรือ
หลายแซ่ด้วยกันโดยมีหัวหน้าชื่อ Nurhachu ยกทัพเข้ายึดแหลมเตี้ยตง และ
ต่อมาใน ค.ศ. ๑๖๒๖ เขาคเมืองมุกเดนและเข้าพันราชรัฐตมค้ายแทบหมดเมือง
และตั้งเมืองนี้เป็นเมืองหลวงของกต ต่อมากกรุกข้ามแดนแมนจูเรียเข้ามาในเขตจีน
ทางเหนือ แต่ถูกทหารของเมืองหลวงจีนยงไค ในระหว่างนั้นเองทงในเม็งจูนั้นก็
เกิดกบฏ โดยมี Li Tzu-Cheng เป็นหัวหน้าเขายึดเอาเมืองมุกกิงและตั้งตน

ประวัติศาสตร์ตะวันออกไกล

เองเป็นจักรพรรดิ หัดประหารชีวิตเจ้านายวงศ์เหิงเดียวเกือบหมด แต่พอข่าวการกบฏทางปักกิ่งแพร่ไปถึงกองทัพรัฐบาลตามชายแดน ทหารใจเดียวเกิดระส่ำระส่าย จึงยอมแพ้พวกเม็งจู โดยแม่ทัพฝ่ายรัฐบาลจีนชื่อ Wu San-Kuei เช่นสัญญาตั้งบศึกและถล่มรอบให้พวกเม็งจูยกทัพร่นกันเข้าปราบพวกกบฏในเมืองหลวง พวกเม็งจูเห็นเป็นโอกาสที่จะได้ปักกิ่งโดยไม่เสียเลือดมาก ตกตงเม็งจูก็หลยเซ่งหนีไปแต่ Wu San-Kuei กลับเข้าใจเพราะพวกเม็งจูไม่ยอมไปจากปักกิ่ง กลับตั้งหัวหน้าของคนให้เป็นจักรพรรดิชื่อ Shun-chieh (ค.ศ. ๑๖๕๔-๑๖๖๒) ตีร่างวงศ์ใหม่กว่าวงศ์ Ching แปลว่าผู้บริสุทธิ์

แต่โดยทศใหญ่โตมากจึงเป็นก รัชกาลที่พวกเม็งจู จะให้ชาวเมืองรับนับถืออย่างสมัญวงศ์เหิง ปราบกฏว่าพวกเจ้าเมืองแตรแม่ทัพที่อยู่ตามหัวเมืองต้องมากตางพาทนแข่งเมือง

แม่ทัพประกาศตั้งชื่ออย่างแข็งชนกคือ อูซันกย ซึ่งแพ้เม็งจูเอง อูซันกยสามารถในการรบ เข้ายึดเมืองต่าง ๆ ได้เป็นอันมาก อาทิ ยินนาน ชันชาน เซ็นชว วดา ฝ่ายเม็งจูไม่กล้ายกทัพไปปราบ แต่ถึง ค.ศ. ๑๖๗๑ เม็งจูเห็นว่าอูซันกยกำเริบยิ่งขึ้น จึงประกาศตั้งคราวกับอ ในขณะเดียวกัน อูประกาศตั้งตนเองเป็นจักรพรรดิ ในปี ๑๖๗๗ อูตาย กองทัพของอูแตกฉานชานเช่นแพเม็งจู ในที่สุดพวกเม็งจูสามารถครองประเทศจีนได้ มองโกเลียแตรเบคกยอนมรณอัยกยจน

การปกครองและวัฒนธรรมสมัยเม็งจู

ระบบการปกครองของเม็งจู เมื่อเม็งจูสามารถปราบพวกที่ไม่ยอมอ่อน

น้อมให้ราบคาบได้หมดแล้ว จึงหันมาพิจารณาคุณค่าอันของขงจื้อ ขงจื้อเกิด ๕๕๑ ปีก่อนคริสต์ศักราชหรือ ๒๕๑๒ ปีก่อน ขงจื้อซึ่งเป็นปรัชญาเมธีเรื่องนามของจีน ต่อนว่า หน้าที่สำคัญของมนุษย์คือ ตอบค้ำ มารดา มีคุณ ปฏิบัติตามคำสั่งอย่าง

เครื่องครัด พวกเม่งจูเห็นว่าข้ากัจะเจริญร่ำรวยภายใต้หัตถ์ของขงจื้อ โดยเครื่องครัด แต่ในการนี้ ต้องเริ่มฝึกสอนพลเมืองตั้งแต่เด็ก ๆ

หัตถ์การปกครอง คือ จักรพรรดิเป็นประมุขมีอำนาจเด็ดขาด โดยถือคติว่าจุมาจากสวรรค์ "Son of Heaven" รับผิดชอบต่อสวรรค์ จักรพรรดิมีอำนาจตั้งถอดถอน ได้หรือสั่งประหารชีวิตข้าราชการได้ทุกเมื่อ

ในสมัยราชวงศ์เหม็ง จักรพรรดิมีคณะเสนาธิการสำหรับบริหารงาน ซึ่งคณะพวกเม่งจูก็ยังใหม่ได้ แต่เพิ่มจากเดิมซึ่งมีอยู่ ๕ เป็น ๖ แต่ประธานให้พวกเม่งจูเป็นคณะเสนาธิการ มีหน้าที่ประกาศพระราชบัญญัติ พระราชโองการต่าง ๆ ประกาศกฎหมายต่าง ๆ ดูแลให้ข้าราชการปฏิบัติงานไปโดยเรียบร้อยตามหน้าที่ มีหน้าที่ตามงานพิเศษต่าง ๆ ในราชสำนัก และราชพิธีการกุศล

สมาชิกของคณะเสนาธิการนี้ ส่วนมากมักเป็นเสนาบดีไปด้วย ในตัวต่อมาใน พ.ศ. ๑๗๓๐ จักรพรรดิยุงเซ็งตั้งสภาชนชั้นภาหนึ่งเรียกสภาแห่งรัฐ (Council of State) เพื่อให้อำนาจการปกครองมารวมอยู่ในมือจักรพรรดิเพียง ๑ และเพื่อจะได้สั่งงานในเรื่องสำคัญให้เด็ดขาดรวดเร็ว สภาความประสงค์เดิมเพื่อใหม่หน้าที่เกี่ยวกับกบฏการทหาร โดยเฉพาะ แต่ได้ขยายอำนาจไปถึงบัญชาการบ้านเมืองอื่น ๆ ที่สำคัญ ในที่สุดสภาเสนาธิการเดิมแทบจะไม่มีหน้าที่อะไร นอกจากเป็นเจ้าของตราออกคำสั่งสำคัญของแผ่นดิน สมาชิกของสภาแห่งรัฐมีหน้าที่ถวายคำแนะนำต่อจักรพรรดิในเรื่องการบ้านเมืองทุกเรื่อง ตลอดจนการแต่งตั้งข้าราชการชั้นผู้ใหญ่

การแบ่งส่วนราชการ

ในสมัยเม่งจูการแบ่งส่วนราชการ แบ่งออกเป็น ๖ กระทรวงใหญ่ ๆ เพื่อเอาใจพวกจีน เม่งจูให้หัวหน้ากระทรวง ๒ นาย คือพวกชาวเม่งจูหนึ่ง และจีนหนึ่ง มีผู้ช่วยหรือปลัดกระทรวงหลายคน กระทรวงต่าง ๆ มีดังนี้

(๓) กระทรวงราชการพลเรือน (Civil Service) มีหน้าที่ลงจายคำ
แนะนำว่าตำแหน่งใดควรแต่งตั้งผู้ใด ควรพระราชทานยศบรรดาศักดิ์เหรียญ
ตราแก่ใคร ป็นบำเหน็จรางวัลอย่างไร บันทึกทะเบียนผลการสอบได้ข้าราชการ
ออกข้อสอบกำหนดว่าตำแหน่งใดใครมีเงินซื้อตำแหน่งใดบ้าง ราคาเท่าใด

(๒) กระทรวงรายได้หรือสรรพากร (Revenue) มีหน้าที่เก็บภาษี
อากรต่าง ๆ ดำรงจตุฉะโมครผู้ต้องเสียภาษีอากรและจ่ายเงินเดือนแก่ข้าราชการ

(๓) กระทรวงพิธีการ (Rites) มีหน้าที่ในเรื่องราชพิธีหรือการพิธี
ตลอดทั้งระเบียบการเกี่ยวกับพสกนิกร การต้อนรับ การเข้าเฝ้า

(๔) กระทรวงการทหาร มีหน้าที่ควบคุมและบำรุงกองทัพ

(๕) กระทรวงยุติธรรม ดำเนินการในเรื่องการศาลและการลงโทษ
และ

(๖) กระทรวงการโยธา (Public Works) มีหน้าที่เกี่ยวกับการสร้าง
และบำรุงซ่อมแซมอาคารสาธารณะ ห้างซุ่ย ที่ฝังศพ ถนนหนทาง สะพาน
ทำนบ กำแพง พระราชวัง วัดวาอาราม ฯลฯ

วิธีพิจารณาคดีอาญา

เนื่องจากวิธีพิจารณาคดีอาญาของจีนสมัยนั้น มีลักษณะแปลก ๆ ซึ่ง
จะขอนำมาบรรยายให้ทราบย่อ ๆ หลักกฎหมายอาญาของจีนในครั้งนั้นถือว่า
บุคคลบางคน แม้ไม่ได้กระทำความผิดอาญาเองก็ต้องรับผิดชอบ หากเข้ากรณีซึ่ง
กฎหมายวางไว้ เช่นถ้าราษฎรในหมู่บ้านใดหรือสมาชิกของแซ่ใด ครอบครวั
ใดทำผิด ผู้ที่อยู่ในหมู่บ้านเดียวกัน แซ่เดียวกัน ครอบครวัเดียวกันต้องรับผิดชอบ
เช่นถ้าบุตรทำผิดอาญา บิดาต้องรับผิดชอบและต้องรับโทษร่วมกับบุตร ถ้าถูก
เข้าสอบได้เพื่อเป็นข้าราชการและทุกจริต เช่นตอกค่าคอบจากคำร่า บิดาและ

ครของตักคองรบผลิตแตรรบ โทษวอภกบบุตรนิน ตามผู้ตักทพย ในหมู่บ้าน หก-
หน้าหมู่บ้านคองรบผลิต หดกนไรทอไป แกบुकคตทกษนงวรรณ

การพิจารณาอีกประการมาก ในคดีอาญาถ้าจับจำเลยได้มักจะตั้งนิษฐาน
ไว้ก่อนว่า การทไคตดจ่าเดยมานานแตรแปลอ์เจ้าเดยมีผิดแน่ แต่เพื่อใหคตม
หตทฐานบริบูรณ์กมกจะใหเจ้าเลยใหการรับสารภาพเสียก่อน ถายงชคชนไม่
ยอมรับกชอนุญาต ใหไซจาร์คนครवादไคคชทรมาน การพิจารณาไม่ใช่ทำกัน
อย่างในสมัยปัจจุบัน แต่เพื่อจะดูว่าจระตงโทษหนักเบาเพียงใด ไม่ใช่เพื่อเสถง
หาความจริงหรือคนคดว่าเจ้าเดยมีเจตนาร้ายเพียงใด ถ้าหาตอผู้ร้ายไม่ได้ ใหหา
ใครคนหนึ่งมาใหไค แต่บังคับใหรับสารภาพแตรตงโทษ มีชนะสุดการใน
ทองถนนเองอาจจะถูกตดตำแหน่งแตรแปลต การค้าตยคตทรวมชงเจงในสมัย
นั้น ไคตงคิงในการกินดินบดเป็นทหนึ่ง ตูตการเองก็ไม่มีผู้รักกฎหมาย หตทชง
คูตการคานเงินจมกจะคานิงฉว ใครใหดินบดไคมากกวากนผนนส์จรวค ผตทคค
พดทชงตงหรือพดกมเงินหตดพนคค แต่ราชฐฎรทยากจนจะคองรับโทษเคม้ประค
ค

ข้าหลวงตรวจการ

เพื่อตรวจงานของข้าราชการทอ ๆ ไป ข้าหลวงตรวจการหรือทเรียก
กันฉวเช่ซันฮาน (Censurate) ข้าหลวงตรวจการทจริงกเทากบหุดาของจกร-
พรรค คอยรายงานใหจกรพรรคแตรเด่นามตง ๒ กระทรวงทราบ

การปกครองท้องถิ่น

ถึงแม้ว่าจักรพรรดิจมีอำนาจมากก็ตาม แต่เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นก็มีอำนาจ
เห็นอท้องถิ่นมาก จึงอยู่ในหตทการการปกครองทานอง centralisation แต่
ไม่ใช่เป็นการ centralisation อย่างคจนหมายปัจจุบัน กลับเป็น de-centra-
lize เสียด้วยซ้ำ เราทราบแตรฉวฉนนรทชรัทกพดทพอง วิกตะเพาะท้องถิ่น
ชงคน แตรยงในสมัยนั้นไม่มีชาตนิยมเตย

อาชีพทางกลีกรรม

อาชีพส่วนมากของชาวฉวนคือการกลีกรรม ทุก ๆ ปีจักรพรรดิจะเสด็จ
ทรงไล่นาค้อหน้าประชาชน เพื่อแสดงให้เห็นว่าการทำนาเป็นอาชีพสูง

ชีวิตในนคร

ราษฎรที่อยู่ในเมืองหรือนครโดยมากออกวันค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ ซึ่ง
โดยปกติขายอยู่หย่านของตนเอง ของที่ซื้อขายโดยมากก็เครื่องทำครัว เชือก
กระดาษ มัดไม้ไผ่ เต้า ผาดกไม้ จนโบราณเมื่อนิยมในการทำนาหมกมาก
นอกจากนกรมการศึกกระต่ายซึ่งทำจากไม้ไผ่และคั้นหม้อหม การค้าถวยขาม แพร
ไหม เครื่องเงิน ทอง หยก จนในสมัยนั้นมหาคาราเตอร์ มีตอแตกเงิน โรง
รับจำนำ

การเข้ารับราชการ

เมื่อเมืองจิวชานามอานวจ พวกเมืองจิวพยายามเปิดยื่นเบียดหลัดการ
ปกครองเดิมหยอที่สุด เพื่อขอให้การสอบไล่ เพื่อเข้ารับราชการพดเรือนชงกตง
พวกเมืองจิวได้ให้การสอบไล่ตามเดิม ก็สอบไล่ในครั้งนเป็นการสอบไล่แข่งขัน
อักษรศาสตร์ เป็นการสอบแข่งขันทุกไป ไม่มเด็ดกที่รทกทชง ในสมัยนั้นเด็ก
จนทพื่อแม่เอาใจได้เริ่มเรียนจริงจิงตั้งแต่อายุ ๗-๘ ขวบ นโยบายการศึกษา
ในสมัยนั้นตองกำให้เด็กมีระเบียบวินัยเคร่ง ท้องมันจำแกง โดยไม่คำนึงว่า
เขาใจช้อความหรือไม่ ให้นับถือบรรพบุรุษ เมื่อผ่านการศึกษามาพดสมัคร
แล้ว ก็เขาสอบไล่ในคำบด คือสอบการเขียน การแต่งโคลงและร้อยแก้ว เพื่อ
ตองการคุมปาก สอบประวัติศาสตร์ สอบความรู้ว่าเข้าใจในคำสอนของเม้งจิว
และชงจิวเพียงใด ผู้สอบไล่ช้อว่าได้ปริญญาชั้นแรกเรียกว่า Hsui Ts'ai พวก
นักประวัติศาสตร์จนเรียกว่าปริญญาตรี (Bachelor's degree) เมื่อได้ปริญญา

ครั้งแรก นักศึกษามีเวลาเตรียมตัวอีก ๓ ปี เพราะทุก ๆ ๓ ปีมีการสอบไล่ตามหัวเมืองใหญ่ ๆ โดยมีข้าหลวงตรวจการศึกษา ซึ่งจักรพรรดิแต่งตั้งออกมาเป็นประธานการสอบไล่ การสอบไล่ทุก ๆ ๓ ปีนั้นมีผู้เข้าสอบ ๕ ถึง ๖ แสนคน แต่ทางการมักจะให้ได้ประมาณ ๒ พันคน ผู้สอบได้ในชั้นนี้เรียกว่าจอหงวน (Chu Jen) หรือปริญญาโท (Master's degree) วิชาที่สอบมีประวัติศาสตร์ ฤกษ์อุตุนิยมวิทยา ปรัชญา โคตงกตอน แต่ผู้เขียนต้องเขียนตอบอย่างนักวรรณคดี เพราะผู้สอบคำนึงถึงโอหาวฝีปากด้วย

ผู้ที่สอบปริญญาโทได้มีสิทธิ์สอบเอาปริญญาจีนเต๋ (Chin Shih) หรือปริญญาเอก (Doctorate) อีก ซึ่งเป็นปริญญาสูงสุด การสอบต้องเข้าไปสอบในเมืองหลวง คือปักกิ่ง ผู้ได้ปริญญาามหืองโตตำแหน่งสูง เพราะถ้าได้แล้วอาจสอบเข้าเป็นสมาชิกของราชบัณฑิตยอีก ผู้ได้เป็นสมาชิกของราชบัณฑิตยจะได้ดำรงตำแหน่งใหญ่ เช่นเป็นที่ปรึกษาของจักรพรรดิหรือหัวหน้ากรมต่าง ๆ

ปรัชญาและศาสนา

เราทราบแต่ว่าวิถีชีวิตของพลเมืองชาติหนึ่ง ๆ ย่อมดำเนินไปโดยอิทธิพลของหลักปรัชญาและค่านิยมของชาตินั้นเป็นอันมาก จีนในสมัยก่อนเมิ่งจู หรือเมือเมิ่งจูเรามาจนรจนาคงนับถือคำสั่งสอนของปรัชญาเมธีซึ่งถือเป็นอันมาก ซึ่งถือเกิด ๕๕๓ ปี ก่อนคริสต์ศักราช คือ ๒๕๐๒ ปีมาแล้ว แต่ก็ยังภายหลังพระพุทธเจ้า แต่ระหว่างที่ขงจื๊อมีชีวิตอยู่นั้น ราชรัฐก็ไม่ได้นับถือมากมาเท่าใดนัก แต่เมื่อขงจื๊อตายไปแล้วจึงมีผู้เคารพนับถือคำสั่งสอนมากขึ้น ต่อมาอีก ๓๐๐๐ ปี คือในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๑ ทางภาคกลางก็สถาปนาใหม่เกียรติเท่ากับพระจักรพรรดิ และมาในปัจจุบนนี้ นับถือเท่ากับพระเป็นเจ้าเบงบง

ขงจื๊ออาจจัดได้ ๕ ประการ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง (๑) ผู้ปกครองกับราษฎร (๒) บิดากับบุตร (๓) พี่กับน้อง (๔) ตำมกับภรรยา และ (๕) มิตรกับมิตร แต่รากฐานอันสำคัญซึ่งขงจื๊อยาหนักหนา คือหน้าที่บทรของ เชื้อฟ่ง รักเคารพบิดาและผู้ปกครองบ้านเมือง ขงจื๊อให้คำขวัญไว้ข้อหนึ่ง คือ ไม่อยากให้ผู้อื่นทำอย่างใดกับเราถ้าคนผู้นั้นนั้น มนุษย์เป็นคนดีโดยธรรมชาติ แต่การที่ประพฤติชั่วเพราะราคะ ฉะนั้น การที่คงความดีไว้ให้ได้อาศัยปฏิบัติตาม คุณธรรม ๕ ประการ คือ โอบอ้อมอารี ยุติธรรม ไม่หยาบโตน มีความรู้ และสัจจะ

คำสอนของขงจื๊อต่อมากลายเป็นคำสอนของประชาชาติจีน โดยมีหลักสำคัญคือการเคารพขนบธรรมเนียมประเพณีตามมารดา ทุกคนต้องเห็นใจบิดามารดา นอกจากขงจื๊อยังมีปรัชญาเมธีอื่นอีก เช่น เต๋าซู่ เกิดก่อนขงจื๊อเล็กน้อย คำสอนของเต๋าซู่เน้นเรื่องความดีใจ มีอิทธิพลเห็นออกนอกรวมเหมือนกัน แต่ยังไม่เป็นรองขงจื๊อ

นอกจากนี้ยังมีประวัติของพระพุทธเจ้าที่คล้ายกัน พุทธเจ้าเข้ามาในเมืองจีนราว ๑๒๐๐ ปีมาแล้ว แต่เป็นทางมหาชาน ราชูรพากันนับถือพระพุทธเจ้าไม่ถ้อย มีการสร้างวัดวาอารามมากมาย วัดเหล่านี้ก็ตาย ๆ ของเรา คือเป็นแหล่งของการศึกษาในด้านศีลธรรม จรรยาและปรัชญา แต่ทางจีนนั้นราชูรส่งคนมาบดกลืนทำลายอย่างพร้อมกัน คือทั้งลัทธิขงจื๊อ เต๋าซู่ และพระพุทธเจ้าด้วย แต่ทุกคนนับชาวบรรพบุรุษ

ประวัติศาสตร์จีนกล่าวว่า คนทั่วไปทราบว่ามีพระพุทธรูปเข้ามาในจีนเมื่อคริสตศักราชที่ ๑๘ โดยพวกบาทหลวงชาวโปรตุเกส เจ้าสิทธิิกาย แต่ความจริงเข้าไปก่อนนั้นหลายร้อยปีแล้วไม่แพร่หลาย เพราะเมื่อ ค.ศ. ๑๖๒๕ มีผู้พบศิลาจารึกที่เมือง Shensi แต่ตั้งว่าในคริสตศักราชที่ ๗ คือ ๑๓๐๐ ปีมาแล้ว

บวชชื่อ Alopen มาจากคอนสแตนติโนเปิล มาสอนศาสนาคริสต์เคียน ต่อมาก็ก
มีการสอนอีก ในสมัย Kublai Khan ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๓ นักบวชคณะ
Franciscan ก็มาเมืองจันทน์ทางองเคียวฉัน

แต่ที่กล่าวได้ว่าคริสต์ศาสนาเริ่มแพร่หลายติดต่อกันมาจริง ๆ ก็ใน
คริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ มีบาทหลวง โปรตุเกสชื่อ Ricci มาจากมาเก๊า มาเข้าจักรพรรดิ
ที่ปักกิ่ง Ricci เป็นนักบวชเชี่ยวชาญทางศาสนา แต่กลับมีชื่อในฐานะเป็นนัก
คำนวณ นักดาราศาสตร์ คณิตศาสตร์ของจีนและรู้ภาษาจีนอย่างดี แต่แทน
ที่ Ricci จะเผยแพร่วิสัยศาสนา Ricci กลับสอนวิชาคณิตศาสตร์และเทียบ
ต้นทากับนักปราชญ์ของจีนในเรื่องวงกลมตรี พหุคูณต่าง ๆ จนคณะเยซูอิต
นิกายซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาไม่พอใจ แต่ Ricci อยู่ในเมืองปักกิ่งไม่กี่ปี ค.ศ. ๑๖๐๑
แต่ ค.ศ. ๑๖๐๑ ถึง ๑๖๑๐ ถึงแก่กรรม คณะเยซูอิตจึงส่งบาทหลวงมาใหม่
ในตอนนั้นคณะอื่น ๆ อีก เช่นคณะ Franciscan และ Dominican ในระหว่าง
นั้นเกิดมัมมูหาชน คือเราทราบแล้วว่า พวกจีนถึงแม้จะถือศาสนาอะไรก็ตาม
ก็ยังบูชาบรรพบุรุษและเทพธรรมชาติด้วย คณะเยซูอิตนิกายอนุญาตให้ทำพิธีบูชา
บวงสรวงได้ แต่คณะ Franciscan และ Dominican ห้าม นอกจากพิธีทาง
คริสต์ศาสนาแล้วไม่ได้ ในที่สุดคณะต่าง ๆ นอทธวนี่ไปยังสันตปาปาที่กรุงโรม
สันตปาปาฯ ฆราวาส ความเห็นของฝ่ายเยซูอิตนิกายผิด และวางหลักความที่นับถือ
ศาสนาโรมันนิกายนี้คงเกิดขึ้นใหม่หรือทำพิธีกรรมทางศาสนาที่อื่น โดยเด็ดขาด
จักรพรรดิจีนจึงสั่งให้ไล้บาทหลวงออกจากเมืองจีนและสั่งรวบวัดของคริสต์ศาสนา
ทั้งแดนนั้นมาการสอนคริสต์ศาสนาเสื่อมลงจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗

การค้าของจีน

เราทราบแล้วว่าในตะวันออกไกลด้วยกันจีนเป็นประเทศอุตสาหกรรมที่ยอมรับให้
พ่อค้าฝรั่งเข้าไปค้าขาย เราทราบแล้วว่าในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ ฝรั่งมาค้าขายทาง

ตะวันออกมากมาย แต่จึ้นยอมให้โปรตุเกสเท่านั้น ซึ่งก็ให้อยู่เพียงมาเกาะและ
 บกั้ง จึ้นมาเริ่มทำต้นรังตั้งญูญูการคาบกับฝรั่งในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ และ
 รัสเซียเป็นประเทศแรกที่ได้อิสถาน ในเวลานั้นไม่เข้าตลาด เพราะถ้าเราคิดแผนที่จะ
 เห็นได้จ่า อาณาเขตของจีนกับรัสเซียติดต่อกัน ความจริงถ้าจะว่าในระหว่าง
 ชาตินี้ยุโรปด้วยกันที่อำนาจการคิดคอกกับชาวตะวันออกแล้ว รัสเซียมีชื่อเสียงมาก
 หลายร้อยปีก่อนคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ ขึ้นไป รัสเซียมีการคิดคอกกับพวกมองโกล ซึ่ง
 รุกเข้าไปตั้งถิ่นฐานในรัสเซียทางยุโรป แคมงโกลตกคชคนพเมืองมากไป ใน
 ที่สุดถูกไล่กลับไประหว่างคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ ในการไล่พวกมองโกลนี้ พวกรัสเซีย
 ได้รู้จักคิดตามมาทางไซบีเรีย เพื่อย่นมิให้มองโกลกลับไปอีก นอกจากนั้นทางไซบี-
 เรียยังมีสัตว์คนมดน้ำ ซึ่งสามารถเอาขนมาทำเป็นเสื้อกันหนาวขายได้อีก ในกลาง
 คริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ รัสเซียสามารถสร้างการคมนาคมติดต่อกันระหว่างเมืองมอสโคว์
 กับทะเลสาบไบคัล

ต่อมาใน ค.ศ. ๑๖๑๗ รัสเซียอยากค้าแพร ไหม กับจีนจึงส่งทูตการค้า
 ชื่อ Ivan Petlin มายังกรุงปักกิ่ง แต่เนื่องจากมามือเปล่า ไม่มีเครื่องเงิน
 บรรณาการมาถวายจักรพรรดิ จึงต้องกลับไปโดยจักรพรรดิไม่ยอมให้เข้าเฝ้า
 ในสมัยนั้นจีนถือว่าเป็นมหาอำนาจ ประเทศใดส่งทูตมาติดต่อกับจีนมาในฐานะ
 เป็นผู้แทนประเทศราช และมีเครื่องราชบรรณาการมาถวายด้วยจึงจะยอมรับ
 ติดต่อกัน

ต่อมาอีก ๑๖ ปี คือ ค.ศ. ๑๖๕๕ รัสเซียส่งทูตมายังเมืองปักกิ่งใหม่ชื่อ
 Baikov เพื่อเปิดการค้าระหว่างปักกิ่งกับเมืองต่าง ๆ ของรัสเซีย ทางใต้ของ
 ไซบีเรีย Baikov มาถึงปักกิ่งใน ค.ศ. ๑๖๕๖ รัฐบาลจีนแจ้งกับ Baikov
 ว่าก่อนจะติดต่อกับ Baikov ต้องยอม Kowtow คือคุกตบหน้าเข้าเฝ้าและนั่งในที่
 ซึ่งจัดไว้สำหรับผู้แทนประเทศราชของจีน Baikov ไม่ยอม โดยชี้แจงว่าเป็นผู้แทน

ของซาร์ซึ่งเป็นจักรพรรดิเหมือนกัน ในที่สุด Baikov ต้องเดินทางกลับมือเปล่า

สนธิสัญญาเมือง Nerchinsh (๑๖๘๙)

ต่อมาใน ค.ศ. ๑๖๘๙ จีนจึงยอมเจรจากับรัสเซียที่เมือง Nerchinsh ในไซบีเรีย สนธิสัญญานี้มีสาระสำคัญคือ

- (๑) จีนยอมให้รัสเซียมีสิทธิในการค้าขายอย่างอื่น
- (๒) แต่เพื่อเป็นการตอบแทนจีนรัสเซียยอมมอบปริมณฑลใหม่ซึ่งผลิตกบรัสเซียของชาตุน โดยเว้นเขตแดนขึ้นไป เมืองบางเมืองที่ตนเคยบุกเข้ามาสร้างบ่อนได้ สนธิสัญญาฉบับนี้เรียกได้ว่าเป็นสัญญาฉบับแรกที่กำหนดขึ้นในประวัติศาสตร์

สนธิสัญญาเมือง Kiakhta (๑๗๒๗)

ในปี ค.ศ. ๑๗๒๗ จีนกับรัสเซียได้ทำสัญญากันที่เมือง Kiakhta สนธิสัญญานี้มีสาระสำคัญ ๓ ประการ คือ

- (๑) กำหนดเขตแดนระหว่างไซบีเรียและมองโกเลีย
  - (๒) ปรับความเข้าใจกันในเรื่องพอก ชาติกุดมกต
  - (๓) ตกตงขยายความในเรื่องแลกเปลี่ยนสิทธิการค้าระหว่างสองชาติ
- การเก็บภาษีศุลกากร เสรีภาพในการถือศาสนา การสร้างวัดอาราม

การซื้อขายสินค้าระหว่างจีนกับรัสเซีย

ในสมัยนั้นสินค้าซึ่งส่งของประเทศซื้อขายแลกเปลี่ยนกันคือ รัสเซียส่งขนสัตว์ต่าง ๆ เสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งรัสเซียส่งมาจากซิงกุกุช ฮอตันดาและปรัสเซีย เครื่องหนัง ถ้วยชาม สัตว์พาหนะเช่น วัว ม้า ฝูง ๆ ฯลฯ ทางจีนส่งวัตถุมีค่าที่ทอจากฝ้าย ไบซา ถ้วยชาม คุ้ประดับมุก นาคาด ยาสูบ กระจก แพร

เมืองกึ่งตั้งศูนย์กลางของการค้า

โดยอธิบายมาแต่การค้าสำหรับฝรั่ง ชาวคอง ๗ นอกจากวัดเซี่ยพยายามมา
 คัดลอกกับเงินทางเมืองกึ่งตั้ง อาจมีผู้ตั้งปัญหาว่าเงินเมืองหลายเมือง ทำไมฝรั่ง
 จึงมากเมืองกึ่งตั้งทรงหน คาคอบกคอบ ถ้าคิแผนทจะเห็นได้อากังตั้งเป็นเมืองซึ่งอยู่
 ริมฝั่งทะเลใกล้ที่สุด ตามประวัติก่อนมานพอกพ่อค้าอาหรับเคยมาค้าขาย ใน
 ราวคริสต์ศตวรรษที่ ๘ เมืองกึ่งตั้งเป็นเมืองที่แวดล้อมไปด้วยทตนอตุ้มสำหรับการ
 กักกรรมและตั้งอยู่บนแม่น้ำ Pearl แม่น้ำนี้ไหลลงสู่ทะเลที่หน้าของเดียวกับแม่น้ำ
 เจ้าพระยา แต่แม่น้ำ Pearl ลึกกว่าของเรา เรือเดินสมุทรใหญ่ ๆ เข้าไปได้
 เมืองกึ่งตั้งผลิตข้าว มีไหมแพร ไบซา ในสมัยเม่งจุนเมืองกึ่งตั้งเป็น
 เมืองหลวงของมณฑลทกวางตั้ง มีผู้สำเร็จราชการซึ่งจักรพรรดิแต่งตั้ง แต่ใน
 บางกรณี เพื่อคัดลอกกับต่างประเทศ จักพรรดิโดยแต่งตั้งข้าหลวงใหญ่พิเศษ
 ออกมาเพื่อเจรจาเป็นพิเศษ นอกจากนั้นจักรพรรดิยังมีราชาราชการผู้ใหญ่ประจำ
 กังตั้งซึ่งขึ้นตรงกับจักรพรรดิอีก คิตำแหน่งอธิบดีคู่ตักกร มีหน้าที่เก็บภาษี
 คู่ตักกรตั้งจักรพรรดิ และวางระเบียบการค้ากับต่างประเทศ ซื่อขายสินค้าให้
 จักพรรดิ ตำแหน่งอธิบดีคู่ตักกรฝรั่งเรียก Hoppo เนื่องจากการค้าที่ฮอน
 Hoppo จึงยังมีมานานมาจน ถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ มีชาติทหารเดินเรือ
 มากถึง ๕ ชาติ ได้รับสิทธิมาค้าขาย คิฮ โปรตุเกส เดปญ ฮอลแลนด์ อังกฤษ
 ฝรั่งเศส

สมาคมพ่อค้าในกึ่งตั้ง

เนื่องจากการค้าระหว่างประเทศลวชนมาทมากมาย Hoppo ไม่สามารถ
 ควบคุมได้ทอั้ง Hoppo จึงชวนพอกพ่อค้าจีนให้มาร่วมมือด้วย โดยตั้งสมาคม
 พ่อค้าจีนใน ค.ศ. ๑๗๒๐ เรียกว่า Co-Hong โดยมีวัตถุประสงค์จะควบคุมราคา

สินค้าเพื่อประโยชน์ของต่างชาติ การที่รัฐบาลจีนสนับสนุนเพราะเท่ากับร่วมกันควบคุมสินค้าของฝรั่งที่จะตั้งเข้ามาและขายออกไปจากจีน อังกฤษพยายามตั้งโดยตั้งสินค้าไปขายยังเมืองท่าอื่นของจีน แต่รัฐบาลจีนไม่ยอม

Co-Hong มีหน้าที่วางราคาสินค้า กำหนดอัตราภาษีศุ่ดค่ากรสำหรับสินค้าต่าง ๆ โดยร่วมมือกับ Hoppo Co-Hong รับผิดชอบคนกลางเกิดเกิดระหว่างพ่อค้าฝรั่งกับเจ้าหน้าทีจีน คำร้องอุทธรณ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่จีน พ่อค้าต่างต่างจะต้องยื่นผ่าน Co-Hong ถ้า Co-Hong ไม่พอใจอาจจะร้องบ้การของหนได้พอกพ่อค้าฝรั่งไม่พอใจอย่างยิ่ง แต่เจ้าหน้าที่จีนยกยกราบไม่ยอมติดต่อกับฝรั่งโดยตรงกับฝรั่ง

อังกฤษมาเจรจาทำสัญญา

แม้จะกลับมามองคตงกาดมาแต่อกต พ่อค้าอังกฤษก็ยังด่ามารถหากำไรได้มากมาย แต่เนื่องจากไม่มีข้อผูกมัดรัฐบาลจีนอย่างใด อังกฤษจึงเห็นว่าควรจระชักชวนให้จีนทำสนธิสัญญาการค้าระหว่างกัน เพื่อความมั่นคงในการค้าของชาติตน ใน ค.ศ. ๑๗๙๓ รัฐบาลอังกฤษจึงตั้งลอร์ด Macartney เป็นทูตมายังกรุงปักกิ่งและเดินทางไปเฝ้าจักรพรรดิ ซึ่งไปประทับตากอากาศที่เมือง Jehol Macartney ได้รับความต้อนรับอย่างดี เพราะอาจเป็นด้วยบุคคลลักษณะของแมกคาเนยก็ได้ จึงได้รับการยกเว้น ไม่ต้อง Kowtow แต่การเจรจาไม่สำเร็จ Macartney ต้องกลับมือเปล่า

ถึง ค.ศ. ๑๘๓๖ รัฐบาลอังกฤษส่งทูตมาใหม่ชื่อ Lord Amherst มีข้อเสนขอของอังกฤษคือ (๑) ให้มีการคุ้มครองน้องกันการค้าของอังกฤษจากโจรผู้ร้ายและให้ได้รับความยุติธรรม (๒) ความมั่นคงแน่ใจว่าจะค้าได้โดยไม่ขาดสาย (๓) เจ้าหน้าที่จีนจะไม่แทรกแซงเหยียดหยามอังกฤษ (๔) อนุญาต

ให้ของกฤษณ์ผู้แทนประจำอยู่ในปักกิ่งเพื่อเป็นปากเสียงเจรจากับรัฐบาลจีนได้ โดยไม่ต้องไปผ่าน Co-Hong กังตง

แต่การที่ Amherst มาครั้งนี้ไม่ได้รบการต้อนรับอย่าง Macartney จีนจับยกปัญหาเรื่อง Kowtow ซะนอก รัฐบาลจีนไม่ยอมให้ Amherst เข้าเฝ้า ถ้าไม่ยอมคุกเข่าและเอาศีรษะแตะพื้น ตามธรรมเนียม Amherst ไม่ยอมอ้างว่าเป็นเอกอัครราชทูตผู้แทนกษัตริย์ของอังกฤษในที่สุด Amherst ต้องกลับอังกฤษโดยเปล่าชอก

การค้าของอังกฤษ

การที่ฝรังของจากเจ้าหนาทงหมบคนในทางภาวศา ณะไม่ยุติธรรมนั้น เป็นความจริงแต่ทางรัฐบาลจีนเองก็มิเห็นแก่ที่จะต้องต่อว่าฝรัง ซื่อพิพาทอันสำคัญ คือ ฝิ่น สนเดิมพวกกตขและโปเรตุเกสนำเข้ามาขายก่อน ต่อมากงกอังกฤษ ใน ค.ศ. ๑๗๒๘ จักรพรรดิจีนประกาศว่าการค้าฝิ่นเป็นการผิดกฎหมาย แต่ในสมัยนั้นปรากฏว่าเพียงพวกกตขและโปเรตุเกสเท่านั้นที่ค้า และบหนึ่ง ๆ ก็ซื้อขายกันเล็กน้อย ประมาณ ๒๐๐ ตัน

ใน ค.ศ. ๑๗๕๗ อังกฤษได้ครอบงำ Bengal ในอินเดียแล้ว Bengal นี้เป็นศูนย์กลางของการปลูกฝิ่นในอินเดีย ต่อมาใน ค.ศ. ๑๗๗๓ บริษัท East India อังกฤษได้ตั้งมณฑลเขตการปลูกและการขายฝิ่น จึงตั้งฝิ่นมายังเมืองจีนมากขึ้น รัฐบาลจีนออกกฎหมายห้าม แต่ก็ไม่มียุ่ง กัดบค้ากันมากขึ้น

การค้าของชาวอเมริกันกับจีน

ในพวกฝิ่นชาวดียกั้นที่หากำไรจากการค้ากับจีนแล้ว ชาวอเมริกันเป็นชาติที่มาค้าหตั้ง ก่อนอเมริกาได้เอกราชกวดค้าระหว่างจีนกับอเมริกัน อังกฤษเป็นผู้ค้าถ่วงมาก แต่ภายหลังที่อเมริกาได้เอกราชแล้ว จึงพยายามตั้งเรือมาค้า

ประวัติศาสตร์ตะวันออกไกล

กับเงินเอง เมื่อ ค.ศ. ๑๗๗๓ โดยบรรทุกโล่ลงมา แต่พอเรือมาถึง Cape of Good Hope พบเรือบริษัท East India อังกฤษ ซึ่งอังกฤษเคยขอคนปักต้นให้ขายสินค้าให้หมดและให้กำไรอย่างงาม ก็ปักต้นเรืออเมริกันหลายหมื่นต้น แล้วนำเรือกลับอเมริกา รุ่งขึ้นอีกปีหนึ่งพวกพ่อค้าอเมริกันจึงตั้งเรือมายังเมืองกังกงใหม่ นำสินค้ามาหลายอย่าง เช่น โล่ หนังสืค ฝ้าย กระจก ชากลับบรรทุกใบชา ถ้วยชาม แพรไปอเมริกา และการค้าระหว่างจีนกับอเมริกาหนับโตจึงเริ่มติดต่อกันมาโดยไม่ขาดสายตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

แต่ในสมัยนั้นจีนกลับเป็นผู้ขายมากกว่าเป็นผู้ซื้อ แต่ต่อมาจีนกลับเป็นผู้ซื้อมากขึ้น เพราะฝรั่งเริ่มนำสินค้ามาขายมากขึ้น และคนจีนก็คิดค้นกันมาก

ก่อนจะผ่านความสัมพันธ์ของจีนกับต่างประเทศในทางการค้า ขอบรรยายให้ทราบสั้น ๆ ว่า ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ กับ คริสต์ศตวรรษ ๑๘ ซึ่งการค้าระหว่างตะวันออกกับจีน ดำเนินไปในหน้การกระทบกันเต็มอระหว่งจีนกับต่างดาว เพราะระบบกฎหมายของฝรั่งกับของจีนแตกต่างกันไกล จีนถือว่ากฎหมายของตนมีลักษณะคุณธรรมสูงกว่าของชาติอื่น และถือว่าประเทศอื่นมีฐานะต่ำกว่าจีน เพราะจักรพรรดิผู้มาจากสวรรค์ นอกจากกฎหมายของจีนในสมัยนั้นเบียดโอกาสให้การค้ากับดินแดนตะวันตกช่นมาก การบังคับให้จำเลยให้การก็ยังไม่จำเป็น คราวนี้กฎหมายของจีนถือว่า ชีวิตต่อชีวิต โทษการฆ่าคนตายโดยเจตนากับฆ่าคนตายโดยไม่เจตนาเช่นในกรณีวิวาทกันเป็นต้น ต้องรับโทษก็อย่างเดียวกันคือประหารชีวิต แต่ต่างกันคือในกรณีแรกตัดศีรษะ ในกรณีหลังเอาขวานตัดคอจนกว่าจะตาย

ในปี ค.ศ. ๑๗๗๔ มีเรื่องเกิดขึ้น เรือสินค้าอังกฤษชื่อ Lady Hughes เข้ามาแทนที่ท่าเรือเมืองกังกง เป็นธรรมเนียมในสมัยนั้นเมื่อเรือสินค้าก็ต้องยิงสลุด กระสุนยิงสลุดพลตกไปถูกจีนชายเรือในแม่น้ำตายสองคน คนที่ไม่ใช่ฆ่าคนตายโดยเจตนาแน่นอนหรือประมาท เจ้าหน้าทจีนเรียกโรงให้ส่งกล้าตีเรือทมิ

หน้าที่ยังสดตันทไปให้พิจารณา มิฉะนั้นระบบเมืองมิของอังกฤษขาย กับคนเรือ
 คองดังกาดำมีขึ้นไปให้ ระหว่างพิจารณา กาดำก็ถูกรัดคอตายเสียแล้วของอังกฤษ
 ยังไม่ทำอะไร ต่อมาเมื่อครั้งหนึ่งคือใน ค.ศ. ๑๗๒๑ เรือสินค้าอเมริกันชื่อ Emily
 มาที่เมืองกวดง ระหว่างเรือจอดอยู่ที่กาดำคนหนึ่งชื่อ Terranova เกิดทะเลาะกับ
 แม่ค้าของเขาของมาขาย กาดำเรือผู้นโยนโถงไปทิ้งเรือแม่ค้า แม่ค้าจมน้ำตาย
 จีนขอให้ส่ง Terranova ให้เพื่อไปพิจารณา มิฉะนั้นระบบประตไม่ให้นำมาขาย
 เจ้าหน้าท่าขายอเมริกันประชุมปรึกษากัน ในที่สุดต้องยอมตั้งมอบตัวให้แก่จีน
 คำตัดสินคดีขึ้นให้ประหารชีวิต โดยรัดคอให้ตาย

การกระทบเช่นนี้เมื่ออยู่เดิม ฝ่ายตะวันตกก็มองกาดำหลายทางหลาย
 ฝ่ายจีนนั้นก็หาเรื่องทงหลายเหตุกันไม่ได้ไม่ยาก ถ้าฝรั่งเด็กไม่หาญเข้ามาและ
 ยอมรับว่าจีนมีอำนาจเด็ดขาดบนภาคพื้นจีน แต่พวกพ่อค้าตะวันตกก็ว่า ปัญหา
 ไม่ได้โดยเพียงเท่าที่จีนว่า มีเรื่องอีกมากหลายเช่น ต้องมีสนธิสัญญา ความ
 ตกตงเรื่องภาษศูตถการ มีผู้แทนทางทูต เด็กให้ Co-Hong ควบคุมการค้า
 ให้เสรีที่จะท่องเที่ยวไปตามเมืองต่าง ๆ ได้ ในที่สุดปัญหาค้าง ๆ เหล่านี้ไป
 จบลงได้เมื่อจีนแพ้สงครามอังกฤษใน ค.ศ. ๑๘๔๒ หรือที่เรียกว่าสงครามฝิ่น
 (Opium War) ดังจะได้อธิบายต่อไป

สงครามฝิ่นและผลขงมเกาจีน

ตามที่บรรยายมาแล้วจะเห็นได้ว่า ความคิดของจีนกับฝรั่งในเรื่องการ
 ค้าขายคิดค่อไม่ตรงกัน พ่อค้าชาวตะวันตกต้องการความเสรีดกในการค้าและ
 หลักประกันมั่นคงว่าจะได้ความยุติธรรม อังกฤษเองพยายามอย่างมากถึงกับ
 ตั้งทูตมาเจรจาหลายครั้งดังกล่าวแต่ก็ไม่ได้ผล พวกฝรั่งต้องการอิทธิ
 ภายจากพวกพ่อค้าจีนในการควบคุมการค้าขายไม่ให้จีนเข้มเอาดีบน ต้องการติด
 ตอกกับเจ้าหน้าที่จีนโดยตรง และให้จีนยอมรับฝรั่งก็มีคามเด่มอกภาคเท่าจีน

แต่ในข้อหลังนักการพรวัดจีนไม่เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง เพราะเงินดองจากกรพรวัด หรือยี่ของเค็ดจตุจากสงคราม ฤษศรียชาคองมิฐานะเพียงพลกหรือส่ความิน (Vassal หรือ Lord) ของพระองค์ และชาคองมิฐานะเท่ากับประเทศราชซึ่งต้องตั้ง เครื่องราชบรรณาการมาถวายเป็นประจำ ถ้าชยาคิดคตคอกกับคน

เมื่อความคิดเห็นไม่ตรงกันงั้น จึงทำให้การคาระหว่างจีนกับชาติต่างๆ ไม่ราบรื่น ทางฝ่ายรัฐบาลจีนเห็นว่าไม่น่าจะมีปัญหาอันใด ฝรั่งเศสเมืองจีนโดย สม่ศรใจ เมื่อเห็นว่ามาแต่ไต่รบความลำบากต่าง ๆ ก็อย่ามา ความคิดเห็น ของจีนดูเณ ๆ ก้มเหตุผล แต่ฝรั่งเศสเห็นว่าไร้เหตุผล ความคิดเห็นไม่ตรงกันนี้ แหตระ จึงเกิดประทะกันขึ้น และในที่สุดจีนคองยอมเปิดเมืองให้ฝรั่งเศสและเดี่ยสัทธิ บางประการในฐานะเป็นประเทศเอกราชเพราะการใจแคบไม่มองดูทางไกล ดัง จะได้บรรยายต่อไป

ปัญหาเรื่องฝิ่น

เรื่องฝิ่นเป็นเรื่องซึ่งในที่สุดนำสงครามมาสู่จีนกับอังกฤษ อังกฤษไม่ ชอบให้เรียกสงครามครั้งนี้ว่า "สงครามฝิ่น" โดยให้เหตุผลว่า ประเด็นสำคัญ ไม่ใช่เรื่องฝิ่น แต่เกี่ยวกับการสถาปนาคความสัมพันธ์ทางการทูตและพาณิชย์ ความมตฐานของกวางงมเอภาคระหว่างประเทศ อดีตประชาชาติตั้งหวัฐ อเมริกา John Quincy Adams ที่ดวงตัมไปแต่เคยแต่ตั้งความเห็นง่า มต เหตุของสงครามคราวนนี้เป็นเพราะจีนเองอดคดด้ว่า ในการติดต่อกับต่างชาติ หนักนคตงตั้งกวด และเหยียดชาติอื่น

ทางคานรัฐบาลจีนก็ถือว่า ฝิ่นเป็นมตสำคัญของสงคราม รัฐบาลออก กฎมห้ามการราขายฝิ่นก่ไม่ส่าเร้จเพราะคังค้วพยายามตะเมิดกฎหมาย แต่ ข้าราชการจีนเองก็กลับส่มคบกับพวกอังกฤษและชาวต่างประเทศอื่น ๆ ให้ค้า และสู้ฝิ่นค้ำเนินไปโดยชรัคกฎหมาย เพื่อแสดงให้ชาวต่างประเทศเห็นง่า รัฐบาล

จะจัดการอย่างรุนแรง ได้มีการจับตัวผู้ตอบสืบขึ้นมาประหารชีวิตในท่าธารณะ พวกฝรั่งพากันคิดว่าการกระทำของรัฐบาลจีนผิดมนุษยธรรม เป็นการกระทำของคนบ้าเถื่อน อนาถะ แต่รัฐบาลจีนยืนยันกรานว่าจะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ในที่สุดรัฐบาลจีนประกาศว่า ชาวต่างประเทศหรือจีนคนใดฝ่าฝืนไว้ในครอบครองให้นำมามอบแก่รัฐบาลภายใน ๓ วัน มิฉะนั้นจะถูกลงโทษหรือริบสิ้น และห้ามมิให้ชาวต่างประเทศออกจากเมืองกึ่งตงจนกว่าจะมอบส่งคืน เมื่อครบกำหนดเวลา ๓ วัน มีฝรั่งมอบคืนให้เพียง ๑๐๓๗ หีบ รัฐบาลจีนทราบดังว่ายังซ่อนไว้อีกมาก จึงสั่งมิให้ชาวต่างดาวชอกนออกเมือง พวกฝรั่งนำฝิ่นมามอบให้อีกถึง ๒๐,๒๗๓ หีบ รัฐบาลจีนสั่งให้เอาฝิ่นเหล่านั้นมัดมเกล็ดอนาถัม โยนลงแม่น้ำหมด

ผลก็คือสงครามจีนกับอังกฤษ (ค.ศ. ๑๘๔๑) จีนต้องทำสัญญาแพ้ต่ออังกฤษเมื่อวันที่ ๒๙ สิงหาคม ค.ศ. ๑๘๔๒ หรือที่เรียกว่าสนธิสัญญากรุงนาหนิง สาระสำคัญของสนธิสัญญา คือ

- (๑) จีนกับอังกฤษมีมิตรภาพซึ่งกันและกันด้วยความเสมอภาค
- (๒) จีนยินยอมเปิดเมืองท่าต่างๆ รวม ๕ เมือง คือ กึ่งตง เซเหมิง ฟุเจา นิงโป และเซียงไฮ้ ให้ต่างดาวเข้ามาค้าขาย โดยมีรัฐบาลอังกฤษเป็นผู้ติดต่อ แต่ถึงที่สุดอังกฤษช่วยเป็นสื่อคนกลางระหว่างจีนกับพ่อค้าต่างดาว
- (๓) จีนรับว่า ทหารอังกฤษเข้าครองเกาะฮ่องกงในระหว่างสงครามนั้นถูกต้องแล้ว เป็นของอังกฤษ
- (๔) จีนใช้ค่าเสียหายเป็นเงิน ๒,๐๐๐,๐๐๐ เหรียญทอง เป็นค่าฝิ่นที่ริบไป
- (๕) เลิกระบบ Co-Hong และจ่ายค่าเสียหายที่ Co-Hong เป็นเงิน ๓,๐๐๐,๐๐๐ เหรียญทอง ออกค่าใช้จ่ายของอังกฤษต้องยกทหารมาเมืองจีน ๓๒,๐๐๐,๐๐๐ เหรียญ และยินยอมเปิดเมือง มัดมิงจี้ทางทุ่กกับนานาชาติ

แม้จะทำสนธิสัญญามอบดินแดนแก่ตน พวกพ่อค้าอังกฤษก็เห็นว่าไม่ทำให้ฐานะของตนดีขึ้นอย่างไร ในประการแรกพวกจีนเองกลับโกรธอังกฤษไม่ยอมค้าขายด้วย หันไปค้ากับพ่อค้าอเมริกันเพราะระหว่างสงคราม อเมริกาวางตนเป็นกลาง ความจริงผลแห่งสงครามก็ทำให้อเมริกาได้ประโยชน์ด้วย สนธิสัญญานานกิง ไม่ได้กล่าวถึงสิทธิที่จะไปค้าทางเหนือของจีนซึ่งรัฐเชื่อมอิทธิพลทางการค้ามาช่วยบอกไว้ และในประการสุดท้ายพวกพ่อค้าอังกฤษเห็นว่ารัฐบาลอังกฤษควรขอสิทธิวิเทศพาณิชย์นอกอาณาเขต แต่ก็ไม่ขอไว้ ซึ่งจะทำให้การค้าไม่มั่นคง โดยที่ไม่ได้วางใจกฎหมายของจีน ฉะนั้นการลงทุนจึงต้องระมัดระวัง

ต่อมาใน ค.ศ. ๑๘๔๐ อังกฤษขอเจรจาในเรื่องสภาพนอกอาณาเขตกับจีน ตกลงยอมรับว่าดำเนินเรื่องทำข เมืองนปรากฏในสัญญา ถ้าเกี่ยวกับคนอังกฤษ ให้ใช้กฎหมายอังกฤษ คนจีนให้ใช้กฎหมายจีน แต่การตกลงนั้นก็ไม่ชัดเจนนัก

สนธิสัญญากับประเทศอื่น

ประเทศที่ต่อจากอังกฤษก็คือ สหรัฐอเมริกาและฝรั่งเศส ซึ่งทั้งสองประเทศนั้นเซ็นสัญญากับจีนใน ค.ศ. ๑๘๔๒ รมของสนธิสัญญาที่เดินคล้ายอังกฤษ อย่างไรก็ตามที่สนธิสัญญากับสหรัฐอเมริกาซึ่งเซ็นที่เมือง Wanghia (1844) นี้ พวกตะวันตกเห็นว่าดีกว่าสนธิสัญญานานกิง สำคัญก็คือ วางระเบียบในการค้า การเก็บภาษีศุลกากร การพำนักอาศัยในเมืองท่า ๕ เมือง สิทธิในการล่อนค้าสินค้าและสร้างวัด แต่สหรัฐอเมริกาขอมอบอนุญาตให้รัฐบาลจีนเอาตัวผู้ที่ใช้เรือขจรของอเมริกันค้าฝิ่นไปพิจารณาได้ มีการระบุเรื่องสภาพนอกอาณาเขตโดยตั้งศาลกงสุลขึ้น

ต่อจากฝรั่งเศส ก็มีชาติอื่น ๆ อีก เช่น เบลเยียม สวีเดน นอร์เวย์

ปอรตุเกส

ฝรั่งได้สัมปทานจกจีน

นักศึกษาคงเคยได้ยินหรือได้ทราบแต่ในเรื่องสัมปทานในเชิงไฮ คือ
เชิงไฮเป็นของจีน แต่ของกษ ฝรั่งเสด็จเสธาตอื่น ๆ มีอาณาเขตชาติระหลาย
ร้อยไร่ ปกครองกันเอง ดินแดนที่เคตระชาติปกครองนั้นถ่มเดิมอนหนึ่งเป็นพ
แผ่นดินของชาตินั้น จีนไม่ม้อานาจเขาเกยวของ สัมปทานเหต่านเรวกว่า
Foreign Concessions

ปัญหาที่ว่าเหตุใดชาติต่าง ๆ จึงมได้ Concessions เหต่าน ขออธิบาย
ยบ ๆ ต่อไป

ตามต้นรัชัญญาพจนเริ่มทำกับชาติตะวันตกดังกล่าวมาแต่ ระบุว่าชนต่าง
กว่าจะไดรบอนุญาตให้อยู่ในเมืองท่าซึ่งเบตสำหรับกรกค เพียง ๕ เมืองและมีสิทธิ
ที่จะซื้อที่ดินบ้าน ร้านค้า โรงพยาบาลแตรวัด แต่ไม่ได้กำหนดถึงวิธีการไว้
ว่าจะซื้อหาทเหต่านได้อย่างไร ในปี ค.ศ. ๑๗๕๕ รัฐบาลจีนจึงวางวิธีการใน
เรื่องนั้น โดยวางเขตต์ไว้ว่า เขตต์ใดชนต่างดาวตามต้นรัชัญญาจะซื้อทได้
เขตต์เหต่าน ให้เรวกว่า Concessions กฏซึ่งวางนกดาวถึงกรซื้อขาย คำภาษาท
ดินหนาท่าถนหนทาง การปลงกั้นไม้คตอดจนการปกครองตนเองคต่ายเคตมาด
ความจริงทรัฐบาลจีนออกกฏนี้เพราะรัฐบาลชาติต่าง ๆ ททำต้นรัชัญญาแนะนำ
แต่การออกกฏในครั้งนั้นได้เป็นบ่อเกิดของเรื่องตริตต่าง ๆ ในเรื่องอาณาเขตต์

จึงอยู่ในชนแรกต่างประเทศยอมรับนบถอว่าเขตต์ต่างดาวต่าง ๆ นั้นจีน
อธิปไตย รัฐบาลจีนได้ภาษาข่มตุดการจีนในเขตต์สัมปทาน แต่พิจารณาถคตคน
จีนเป็นจำเวย ถ้าเกยวกับคนต่างดาวแล้ว คตงไปคำตงถตของชาติของจำเวย
แต่คตมาประเทศต่าง ๆ ที่ได้ Concessions คตดินแดนทคนได้รบสัมปทานนั้น
ถอว่าเปตดินแดนของตน ทำนองถถานทค ซึ่งคนมีสิทธิในการชกถง มีสิทธิใน
การนำอาหารของตนเข้ามาอยู่ได้ เพชบ่อถกนผลประโยชน์ของคนในชาติแห่งตน

ชองข้างเหตานั้น ทุกชาติก็ไต่ถามปรึกษาต่างอย่างกัน และรัฐบาลจีนก็ไม่ว่าใครได้แย้ง
อย่างไร

การค้ากิล

ในเมืองจีนสมัยนั้นคือ ๓๐๐ ปีมาน นอกจากปัญหาเรื่องฝิ่นแล้ว ยังมี
ปัญหาเรื่องการค้ากิล คือพ่อค้าฝรั่งมาตั้งร้านรับซื้อขายกิลตั้งไปต่างประเทศ
ซึ่งเป็นอาชีพที่โรมันสมัยธรรมดั้น ในเวลานั้นฝรั่งเรียกคำว่า "กิล" คือพวกกิล
ทุกชองชายเหมือนทาส รัฐบาลจีนพยายามปราบโดยออกกฎหมายดง
โทษอย่างแรงและมีบัญญัติว่าการตั้งกิลตั้งนอกประเทศเป็นการผิดกฎหมาย แต่
กฎหมายก็เป็นเพียงดงอกษร เพราะเจ้าหนาทซึ่งเป็นเจ้าราชการของจีนเองไม่
ปฏิบัติหรือปฏิบัติไม่ได้ เซอร์จอห์นโบเวอริง ผู้สำเร็จราชการเกาะฮ่องกงในขณะ
นั้น ซึ่งเคยเข้ามาเจรจาตีญูญากับไทย เมื่อ ค.ศ. ๑๘๕๕ ได้เขียนไว้ว่า
ทงนเพราะรัฐบาลจีนเอง ไม่มีคนสามารถที่จะปกครองบ้านเมืองของตนเองได้
ควรรับขันเต็มไปหมด รัฐบาลต่างประเทศในขณะนั้นเห็นให้รัฐบาลจีนอ่อนเป็น
ขิ้น ๆ โดยให้ถือว่าเป็นการยอมดงด้วยกฎหมาย โดยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลได้
ดงควบคุมตรวจตราดงสอบถามความดงมีครใจ แต่รัฐบาลจีนก็ขิ้นกรานว่า ดงห้าม
โดยเด็ดขาด ทง ๆ ก็ไม่สามารถควบคุมได้ ผลก็คือกฎหมายไว้ผลเป็นหมัน
กิลก็ชองขายกัน พวกฝรั่งชองจากเมืองเซเหมง แล้วดงไปคิงมาย้าง เปรู
มาย้าง และแคลิฟอเนีย พวกกิลตั้งถูกขายนม & จำพวกดงยกัน คือ (๑) พวกกิลเป็น
เซตยในการรบระหว่างพวกชาติดงก็ ตามหัวเมืองแล้วถูกขายมา (๒) พวกกิลถูก
ดงพาจับมาจากเมืองชายทะเล (๓) พวกกิลดงให้เต็นการพะนันจนหมดตัว
ดงยอมขายตัว ซึ่งโดยมากเป็นพวกกิล & น และ (๓) พวกกิลดงออกไปดง
ประเทศจะมีทางทำมาหากินดงว่า

คณะสอนศาสนาภายในประเทศแคนาดา

ได้อธิบายในตอนต้นแล้ว บาดหลวงโรมันคัทธิคิกภายในชาติโปรตุเกสเข้ามาในจีนตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ แต่สำหรับฝ่ายโปรเตสแตนต์ภายในนั้น ถึงมาคมิชชันนารี ในกรุงลอนดอนเริ่มตั้งหมอดสอนศาสนาชาวอังกฤษเข้ามาในปี ค.ศ. ๑๘๐๗ แต่มีชื่อเสียงโด่งดังมากจนทุกวันนี้ก็คือคณะมิชชันนารีของอเมริกัน ซึ่งเข้าไปในจีนราว ค.ศ. ๑๘๖๐ พวกสอนศาสนาต่างชาติของอังกฤษและชาวอเมริกัน นอกจากสอนศาสนาแล้วยังสอนความรู้ทั่วไปและช่วยเหลือรักษาคนจีนอีกด้วย มีการแปลหนังสืออังกฤษเป็นภาษาจีน สอนภาษาอังกฤษ ในปี ค.ศ. ๑๘๓๖ ฝ่ายอเมริกันสร้างสถานพยาบาลขึ้น ในชนแรกพวกจีนไม่ไว้ใจ เพราะเห็นว่าพวกพ่อค้าฝรั่งโดยมากเอาเปรียบ ก็ดลใจขอขบโกยทองนั้น ฉะนั้นการที่หมอดสอนศาสนาอเมริกัน มาตั้งทุนตั้งแรงตั้งกำลังกันก็คงจะคิดมิตมิวาย แต่ต่อมาเมื่อเห็นจิตใจเป็นกศัตจริง ก็เริ่มนิยมนับถือ

ฝรั่งทำสงครามกับจีนอีก เพื่อให้จีนแก้ไขสนธิสัญญา ค.ศ. ๑๘๕๖

—๑๘๕๘

ได้อธิบายแต่ก่อนว่าสนธิสัญญา ซึ่งอังกฤษ ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา ทำกับจีนระหว่าง ค.ศ. ๑๘๔๓-๔๕ นั้น ไม่ได้ขบปัญหายังยากในการค้า ซึ่งยังมีอยู่มากแต่ผู้แทนทางการทูต ก็ไม่เป็นที่จกัถษณะ รัฐบาลอังกฤษ ฝรั่งเศส และอเมริกาพยายามที่จะขอให้จีนแก้ไขสนธิสัญญาใหม่ ในปี ค.ศ. ๑๘๕๘ อังกฤษ อเมริกา และฝรั่งเศส จึงยื่นบันทึกขอให้จีนแก้ไขสนธิสัญญา โดยให้เหตุผลว่าการแก้ไขจะนำมาซึ่งสันติและความมั่นคงทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศคู่สัญญา สำคัญสำคัญของข้อเสนอนี้ คือ

- (๑) ให้เขตสิทธิในการค้าขายทั่วไปในประเทศจีน (ซึ่งในขณะนั้นอนุญาตเพียง ๕ เมือง)

(๒) ให้ทั้งสามประเทศ มีทูตเข้าพบเจรจากับข้าหลวงใหญ่ในแคว้นต่าง ๆ ได้

(๓) ให้มีทูตประจำในกรุงปักกิ่ง

(๔) ให้จีนปราบโจรสลัดให้ราบคาบ

(๕) ให้ลดค่าการศึกลงเป็นการค้าที่สอดคล้องกฎหมาย (ในขณะนั้นถึงแม้เงินแพ่งสงครามแตกดี ทอดฝรังที่ค่าฝืน จะเพาะอย่างขึงอังกฤษต้องตอบมากค่าที่ฮ่องกง เพราะจีนยังคงถืออำนาจในการผิดกฎหมาย)

(๖) ให้จีนวางระเบียบการค้ากุดี้ และ

(๗) เด็กการค้ากับภาษาฝานแดน

เมื่อข้าหลวงใหญ่จีนที่เมืองกึ่งตง รับข้อเสนอดังกล่าวแล้ว ไม่พอใจมาก ไม่ยอมพิจารณาข้อเสนอดังกล่าวและไม่ตอบเสียเลย ๆ ซึ่งทำท่อนนजरพรรคทวงเห็นด้วย

ท่าทีของข้าหลวงใหญ่จีนคือฝรังตงกล่าว ทำให้ราชฎจีนและราชฎการจีนชนผู้อยู่ในเมืองกึ่งตงได้ใจเป็นอันมาก ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. ๑๘๕๐ ฆาตหลวงช คีฝรังเค็ดคนหนึ่ง ถูกทารณกรรมและฆ่าตาย ชนจีนหลอคำสัญญา ครัดเคียนถูกฆ่าตายคน เวอตันคาร์ตาหนึ่งซึ่งจีนเป็นเจ้าของ แต่จตุระเบยงตั้งชาวคิงอังกฤษ ซักซงอังกฤษ ถูกตำรวจจีนชนคนและฉีกทักตายจริง กงตั้งจีนถูกจับไป ๑๒ คน กงตั้งอังกฤษประท้วงอย่างรุนแรง ขอให้ขอขมาในการคดีนี้จริง และขอให้ตั้งกงตั้งคน ข้าหลวงใหญ่จีนตอบว่า บนเรือไม่มีธงชักขลุ่ย ฉะนั้นจึงไม่มีการรบหัดจริง และโดยที่กงตั้งจับไปเป็นจีน จึงขอขมาคืนค่าตัวเงิน โดกันอยู่พักหนึ่ง แต่ในที่สุดก็ยอมปล่อย ส่วนการขอขมาจีนไม่ยอม กองทัพเรืออังกฤษซึ่งอยู่ที่ฮ่องกงจึงได้รบคำสั่งให้ระดมยิงเมืองกึ่งตง อังกฤษกับจีนจึงอยู่ในสภาวะสงครามในวันที่ ๒๓ ตุลาคม ค.ศ. ๑๘๕๐

ที่จริงสงครามคราวนี้ไม่น่าจะเกิดขึ้น หากฉันเข้าใจในความคิดของฝรั่งในเรื่องการเคารพพระ ตรงกันข้ามฉันกับเห็นค่าพวกอังกฤษไม่ยุติธรรมใช้อำนาจ ข้ำหดวงใหญ่จับตบประลาศให้สิ้นบด ถ้าใครฆ่าอังกฤษตาย จะให้รางวัลคิดเป็นเงินหัตตะ ๓๐ ค่าตั้งฉัน และตั้งให้เผาโรงสินค้าของอังกฤษให้หมดอย่างไรก็ตามผู้อธิบายว่าเหตุไกลชิดของสงครามนั้นจริงอยู่เป็นเรื่องของอังกฤษ แต่เจตนาอันแท้จริงของอังกฤษคือต้องการแก้สนธิสัญญา แต่บ่งเชิญเรื่องซึ่งเป็นเหตุเหมาะสมควร และฝรั่งก็ได้ถือโอกาสร่วมมือกับอังกฤษด้วย โดยอ้างว่าบาดหดวงฝรั่งเค็ดต้องถูกทหารรบ แต่ความจริงก็เพื่อแก้สนธิสัญญาอย่างเดียวกัน อังกฤษและฝรั่งเค็ดชวนให้อเมริกาและรัสเซียเข้าร่วมสงครามด้วย แต่ทั้งสองชาติปฏิเสธเพราะเห็นว่าไม่จำเป็น ผู้รบได้เก็บดอกผลได้ง่าย ๆ ดังว่า แต่ได้ตกลงตั้งผู้แทนให้มาร่วมปรึกษาด้วย

ในเดือนธันวาคม ค.ศ. ๑๘๕๗ อังกฤษและฝรั่งเค็ดยื่นคำขาดให้ข้าหลวงใหญ่จีนตกลงภายใน ๓๐ วัน โดยมีข้อเสนอดังนี้

- (๑) แก้ไขสนธิสัญญา
- (๒) เปิดเมืองกังตังให้พ่อค้าต่างดาวเข้ามาค้าขาย ได้ทั่วไป
- (๓) ใช้ค่าเสียหาย ในการที่คนอังกฤษต้องเสียหายเนื่องจากการกระทำของจีน ใช้ค่าเสียหายให้แก่ฝรั่งเค็ด เนื่องจากบาดหดวงถูกฆ่าตาย
- (๔) รับรองว่าคณะบาดหดวงจะได้รับความปลอดภัยในกาลต่อไป
- (๕) พวกทูตต่างประเทศที่มีสิทธิ์ที่จะมีอำนาจประจำอยู่กรุงปักกิ่ง และมีสิทธิ์ที่จะติดต่อกับข้าราชการชั้นสูงของจีนได้

ข้าหลวงใหญ่ตอบเพียง ในที่สุดอังกฤษและฝรั่งเค็ดจึงยึด เมืองกังตังไว้ได้ ข้าหลวงใหญ่ถูกจับเป็นเชลย

ในตอนหน้ทศของศัวคคือ อังกฤษ ฝรั่งเศส อเมริกันและรัสเซียประชุมกัน แลยื่นคำขาคไปย้งรัฐบาลจีนทกรุงมังกัง ขอให้แก้ไขสนธิสัญญา และถ้าไม่เริ่มเจรจากภายในหน้าาคม ค.ศ. ๑๘๕๘ ก็เมืองเซียงไฮ้ ซึ่งมีพินฉิมิตรจะรบค่อไป รัฐบาลจีนคอบอังกฤษ ฝรั่งเศส และอเมริกาว่าให้อให้อยู่ที่เมืองกังต้ง รัฐบาลจีนจะตั้งข้าหลวงคนใหม่ไปเจรจา ถ้าหรับรัสเซียนั้น รัฐบาลจีนคอบว่าไม่ใช่ธุระของรัสเซีย เพราะรัสเซียไม่เคยได้รับอนุญาตให้เข้ามาค้าในกังต้ง เนื่องจากคำคอบซึ่งจีนให้แก่อังกฤษและฝรั่งเศสถ้ากวม อังกฤษและฝรั่งเศสจึงยกทหารเข้าคุมปากแม่น้ำซางจะเขาไปสู่เมืองเทียนตันและปักกิ่ง และเริ่มระดมยิงบอม Taku ซึ่งเป็นบอมค่านหัวและในที่สุดเขายึดเมืองเทียนตันได้

เมื่อเห็นว่าจะไปไม่รอด จักรพรรดิจีนตั้งทูตพิเศษให้มาเจรจากับชาติต่าง ๆ คิงกล่าวในเดือนมิถุนายน ค.ศ. ๑๘๕๘ ในที่สุดได้ทำสนธิสัญญากับ ๔ ชาติคือยกัน คือ

(๑) สนธิสัญญากับรัสเซีย นำปดาคที่จีนควรจะเซ็นสัญญากับอังกฤษและฝรั่งเศสซึ่งเป็นคู่สงครามกันก่อน การที่เซ็นกับรัสเซียก่อน ทั้งนี้เพราะรัสเซียบมจีนทางเหนือ และจีนกคิดว่า หากกับรัสเซียก่อนดีกว่า และรัสเซียก็ไม่ใช้ศัตรู ทั้งซ้อความในสัญญาจะได้เป็นบรรทัดฐานให้อังกฤษและฝรั่งเศสเดินตามค้อย สาระสำคัญของสัญญากับรัสเซียคือ ให้เจ้าหน้าที่ของรัสเซียติดต่อกับข้าราชการจีนได้ ให้อรัสเซียตั้งขาราชการฝ่ายการทูตมาปักกิ่งได้ แต่คองมีที่พักอยู่นอกกรุง ให้อรัสเซียมีเสรีภาพที่จะท่องเที่ยวไปในประเทศจีนได้ เพื่อเผยแพร่ศาสนา รัสเซียมีสิทธิค้าขายได้ทุกเมืองท่าที่เปิด จีนยอมรับหลักการในข้ออนุเคราะห้อย่างย้งซึ่งให้แก่ชาติอื่น (most favoured nation treatment) ให้สิทธิยามันสนธิสัญญาภายในหนึ่งปี

(๒) ชาติที่ด้อยกว่าเช่นก๊กออสเตรียอเมริกา สวรรค์คำญูกคือกงซ้อ (Most favoured nation clause) ไว้ จันยอมเปิดเมืองท่าให้ค้าเพิ่มชนกตั้งของเมือง จันยอมให้มีการส่งคนค้าสินค้าไว้ได้ จันจะไม่กีดกันของคนที่มาถือการค้าสินค้า จันยอมให้อเมริกาตั้งทตมาบังกกเป็นครึ่งคราวเพื่อเจรจาซื้อขายการค้าได้ แต่มีเงื่อนไขว่า ถ้าชาติอื่นมีทตตรงทตประจำทตบังกก อเมริกาต้องได้สิทธิเช่นเดียวกับในทต

(๓) ต้นริตัญญูฉบับที่สามซึ่งตกลงกันกกับฝรั่งเศส แต่ฝรั่งเศสเกรงใจอังกฤษ จึงขอให้อังกฤษเซ็นก่อน รุ่งชนกคือวันที่ ๒๖ มิถุนายน ฝรั่งเศสจึงเซ็นสัญญาฝรั่งเศส กับอังกฤษเดินคล้ายกันมาก ดังจะได้อธิบายใน สัญญากับอังกฤษ

(๔) ต้นริตัญญูกับอังกฤษมีสาระสำคัญคือ อังกฤษมีสิทธิตั้งทตประจำทตบังกกและจันยอมให้คนอังกฤษคิดค่าขายได้ทตจกรวรรคจัน จันมีสิทธิที่จะคงทตไปประจำราชสำนักเช่นตเจมส์ จันยอมเปิดแม่น้ำแยงซีให้อังกฤษเดินเรือค้าได้ จันจะคงกระทรวงการต่างประเทศเช่นเพื่อรับเจรจาติดต่อทางการทต จันยอมเปิดเมืองท่าให้อีก ๓๐ เมืองให้อังกฤษมีสภาพนอกอาณาเขต ตั้งศาลกงสุลสำหรับพิพากษาคนของคนได้ จันยอมชดใช้ค่าทำสงครามให้อังกฤษ นอกจากนั้นยังมีการตกลงเรื่องพิศตขัตราภษาที่สุดทตทตอีก คือ (๑) การตั้งดินค้าออกหรือการตั้งดินค้าเข้าจันจะเก็บภาษีศุลกากรเพียงร้อยละ ๕ (๒) ดินค้าซึ่งต่างต่างเข้ามาโดยทะเลเพื่ออุปโภคบริโภค (๓) ฝิ่น แพร และใบชาจะได้ตกลงกับเป็นพิเศษ และ (๔) ตั้งของต่อไปห้ามไม่ให้พ่อค้าต่างประเทศตั้งเข้าหรือส่งออก เช่น ฮากูร ช้าว เกตือ การค้าฝิ่นเป็นการขอบด้วยกฎหมาย จันยอมจ้างคนอังกฤษมาเป็นตำรวจศุลกากร ประวัติศาสตร์ฝรั่งกล่าวว่าการที่จันยอมจ้าง

คนอังกฤษครั้งแรก เป็นการเริ่มระบบการเก็บภาษีธุรกิจครั้งแรก และ-
ดมบรรณาการ แต่จะจริงเท็จอย่างไรไม่ทราบ

ความสำคัญกับอังกฤษเริ่มได้ว่า จะแตกเปิดบนต้วยานักนภายใน ๓ ปี
ณ กรุงปักกิ่ง เมื่อดึงกำหนดเรือรบอังกฤษ ฝรั่งเศส และอเมริกันได้มาจอดอยู่
ปากน้ำทะเลไปัดเมืองเทียนสิน เพื่อดูเส้นทางต่อไปยังปักกิ่ง แทนที่จะตอรับ
จักรพรรดิกับตบตั้งให้ทหารตามบ้อมซึ่งตงอยู่ปากแม่น้ำไซกานิง เรือรบตง ๓
ชาติจึงระดมยิง ตอมาอังกฤษและฝรั่งเศสตั้งกำลังหนนมามากมาย จักรพรรดิ
ตระเส่นนามาคยเสด็จหนีจากกรุงปักกิ่ง โดยมอบให้เจ้าชาย Kung พระอนุชา
ทรงอยู่เพื่อเจรจา Lord Elgine ซึ่งเป้นทศและแม่ทัพอังกฤษยาตราทัพเข้า
กรุงปักกิ่ง ในทานองปราบดาภิเศก เมื่อดอนท ๒๕ ตุลาคม ๑๘๖๐ จึงตองทำ
สัญญาใช้ค้ำเสี้ยหายให้แก่อังกฤษและฝรั่งเศสอีก อังกฤษได้เมืองเกาตุณซึ่งชย
ไกล ๆ กับตองตง

ความปั่นป่วนในราชสำนักและชนบทไท่เฟิง

เมื่อเสด็จตั้งความแฉวแทนที่จะตั้งบเรียบรอย ความตีမ်พหกับนานา
ประเทศจะค้ำเนินไปคด้วยค้อย่างประเทศทั้งหลายการกับตรงกันขาม เจ้าหน้าที่ของ
รัฐบาลจีนเองยังชนชนที่ฝรั่งเข้ามาอยู่ ในเมืองจีนเป็นการดูหมิ่นจีน เพราะใน
ประวัติศาสตร์ จีนไม่เคยถูกใครเหยียบย่ำ

ระหว่งนเอง คือ ค.ศ. ๑๘๖๑ จักรพรรดิ Hsien Feng ซึ่งทดหนี
ภัยออกไปจากปักกิ่งต้นพระชนม์ ราชโอรสพระชนม์มายุ ๕ พรรษาได้ราชตมบัติ
ตีบแทน เนื่องจากจักรพรรดิองค์ใหม่ยังทรงพระเยาว์ จักรพรรดิองค์เก่าได้ทำ
พระราชพันยกรรมตงผู้ดำเร้วราชการแทนพระองค์ไว้ ๓ องค์ แต่กำลังในชน
พระมเหษซึ่งเป้นพระราชมารดาของจักรพรรดิองค์ใหม่และพระذنมเอก Vehon

ala ของจักรพรรดิองค์เก่าคิดว่าไม่ถูกต้องเพราะไม่มัตราประทับ พระมเหสีทรงตั้งได้รับสถาปนาเป็นพระพันปีหลวงทรงพระนามซุ่นและซู่ Ts'un An และ Tsu Hsi ต่อมาพระพันปีหลวงทรงต้องร่วมคิดกับเจ้า Kung โดยจับเอาผู้สำเร็จราชการทรงตามไปประหารชีวิตแต่คงให้เจ้า Kung เป็นผู้สำเร็จราชการเนื่องจากพระพันปีหลวงยังคงทรงเป็น พระมารดา ของจักรพรรดิองค์ใหม่ ไม่ผู้สิ้นพระทัยในการบ้านเมือง พระพันปีหลวงจึงรวมอำนาจมาไว้อยู่ในมือ เมื่พระเจ้าชาย Kung กัดของยอมเป็นเครื่องมือ พระพันปีจึงบงการประเทศจนอยู่เกือบครึ่งศตวรรษ

กบฏไท่เผิง

ตามประวัติศาสตร์ปรากฏว่า แทบทุกประเทศเมื่อมีความคิดใหม่ ๆ ขึ้นไม่ว่าจะเป็นไปในทางการเมือง สังคม พาณิชย หรือศาสนาก็ตาม มักจะทำให้จิตใจของประชากรของประเทศนั้นพลอยตื่นเต้นตามไปด้วย เกิดความเกลียดชังระบอบเก่ากระหายที่จะให้มีการเปลี่ยนแปลงทุกอย่างโดยเร็ว ในประเทศจีนก็เช่นเดียวกัน ใน ค.ศ. ๑๘๕๐ ราษฎรทางภาคใต้ของจีนทางมณฑลกวางตุ้ง กวางตุ้ง และฮันาน มีชื่อเสียงในทางเกลียดชังวงศ์เม็งจู่มานานแล้ว ในสมัยนั้นมามีผู้ตั้งคำสอนคนหนึ่งชื่อ Hung Hsia-ch'uan เป็นผู้ถือคำสอนที่คิดเตียนและเกลียดชังวงศ์เม็งจู่ คำว่า "ไท่เผิง" แปลว่า "มหาสันติภาพ" ซึ่งนำขึ้นมาก หักหน้ากบฏประกาศตั้งตนเป็นเจ้าแคว้นของพระเยซู กบฏไท่เผิงมีอำนาจยึดเมืองต่าง ๆ รวมทั้งเมืองนานถึงไว้ได้สิบกว่าปี ในที่สุดถูกรบปราบพ่ายแพ้เมื่อ ค.ศ. ๑๘๖๔ ตัวหัวหน้าฆ่าตัวตาย พวกบริวารถูกประหารชีวิตประมาณ ๘๐๐๐ คน แต่มีที่เหลือหายซึ่งจนใคร่รับค้อมานเมืองถึง ๓๖ จังหวัดใหญ่ ถูกฆ่าตาย ผู้คนล้มตายประมาณ ๒๐ ล้าน

นโยบายของอเมริกาต่อจีนในกลางคริสต์วรรษที่ ๑๙

เนื่องจากกฎใหม่ในครั้งนั้น ^{๒๕} ซึ่งเป็นที่เห็นได้ชัดว่ารัฐบาลจีนไม่สามารถควบคุมสถานการณ์ไว้ได้ การกบฏมีอยู่เรื่อย ๆ ไปตามหัวเมือง ผู้คนล้มตายหลายสิบล้าน ท้อคอาหารขายบึ่งกหลายล้าน รัฐบาลไม่สามารถช่วยเหลือได้อย่างไร ในขณะที่เดียวกัน ฝรั่งเศสที่มั่งคั่งญุกขยายสิทธิในเขตสัมปทานของชนกวางชวงออกไป รัฐบาลจีนก็ไม่กล้าขัดขวาง สำหรับสหรัฐอเมริกา นั้นแม้ว่าไม่มัน นโยบายที่จะแสวงหาดินแดนจากจีนหรือทำสงครามเพื่อได้สิทธิพิเศษประการใดก็ดี แต่รัฐบาลอเมริกันในขณะนั้นตระหนักดีว่า ถ้าหาประเทศอื่นทำอะไรได้ตามชอบใจ ผลประโยชน์ของอเมริกาในทางการค้าจะคงถูกกระทบกระเทือนเป็นแน่ ใน ค.ศ. ๑๘๖๑ ประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์น จึง ^{๒๖} ตั้งทูตคนแรกชื่อ Anson Burlingame มาประจำปักกิ่ง Burlingame ได้รับนโยบายมาจากอเมริกาอันจะร่วมมือและปรึกษาหารือเสมอ เมื่อมาถึงปักกิ่ง Burlingame เสนอทูตมหาประเทศมาปรึกษาว่า มหาประเทศซึ่งมีสันติสัญญา กับจีนควรจะต้องหลีกเลี่ยงดังนี้ (๑) มีโอกาสในการค้าต่อประเทศจีนเท่าเทียมกัน (๒) รับนับถือว่าจีนยังคงมีสิทธิเห็นดินแดนแม่ในเมืองท่าซึ่งสันติสัญญาอนุญาตให้ต่างประเทศเข้าไปค้าขายได้ (๓) ตกลงห้ามการแสวงหาสัมปทานต่อไป (๔) รับรองกับรัฐบาลจีนว่าจะช่วยปราบการกบฏต่าง ๆ และ (๕) เติงนโยบายไว้กาดังกล่าวไว้แล้ว แต่จะใช้นโยบายดำเนินการทุกแทน ประเทศต่าง ๆ ตกลงรับหลักการตามข้อเสนอนี้ของ Burlingame

Burlingame เป็นทูตอยู่ในจีนถึง ๒ ปีกว่า ในระยะเวลาอันนี้ได้พยายาม สัมภาษณ์ให้ประเทศตะวันตกกับจีนมีความสัมพันธ์กัน Burlingame เป็นทูตที่มีความสุจริตสามารถรู้จักจิตใจคนจีนและเข้าใจปัญหาจีนนี้ ทุกไปเจรจาแก้ไข สันติญูกับนานาประเทศ

อเมริกาเป็นประเทศแรกที่ได้อธิปไตย และได้ตั้งนามในปี ค.ศ. ๑๗๖๘ ทั้งนี้โดยการช่วยเหลือของ Burlingame ตามสัญญาใหม่สหรัฐอเมริกาให้สัญญาว่าจะเคารพระบอบระชาอาณาจักรของจีนตลอดไป ทั้งต้องฝ่ายจะให้ความตักเตือนในการที่จีนจะทำบางประเทศของตนอย่างไร ต่อมา Burlingame ลาออกจากตำแหน่ง และรัฐบาลจีนตั้งให้เป็นทูตไปเจรจาสัญญากับต่างประเทศ Burlingame เดินทางไปเจรจาทำสัญญากับอังกฤษแล้ว แต่ไปถึงฝรั่งเศสๆ ไม่ยอมแกสัญญา ต่อจากนั้นไปปรดิเซีย บิดหมาด ตกตงด้วย แล้วเดินทางต่อไปที่เมืองเซนต์ปีเตอร์สเบิร์ก (ปัจจุบันคือเดนิกราด) เพื่อเจรจากับซาร์-อานเดรียชานเสครทูลอง แต่ยังไม่ทันได้เจรจากับอวยถึงแก่กรรม

ความเสื่อมของราชวงศ์เมิ่งจู

กษัตริย์ในราชวงศ์เมิ่งจูครองแผ่นดินจีนตั้งแต่ ค.ศ. ๑๖๔๕ ถึง ๑๗๑๒ ตั้งนามหลายอันความสามารถ นอกจากนั้น ชาวจีนกรังเกียดอ่าวพวกเมิ่งจูเป็นคนต่างต่างมาเป็นนายและในรัช กษัตริย์เมิ่งจูเองก็ไม่รู้จักอะไรอย่างใด เนื่องจากประเทศจีนใหญ่โตมากและเวาคราวแต่กว่าหัวเมืองต่าง ๆ จึงมีอำนาจในเมืองของตน นอกจากนั้น ภาษากผิดเพี้ยนกันทั่ว ๆ ไป ซึ่งเป็นการลำบากที่จะรวมกันเป็นบันทึกแผ่นดิน

เวาคราวแล้วกว่าเมื่อ ค.ศ. ๑๗๑๓ จักรพรรดิ T'ung-chih ได้เป็นจักรพรรดิของจีนแต่พระชนมายุยังน้อยจึงต้องมีผู้สำเร็จราชการ ในสมัยนี้การทุจริตในองราชการมีอยู่ทั่วไป ข้าราชการก็หยาบสมรรถภาพ พระพิมพ์ผู้มีอำนาจปกครองเกิดขาด พวกชนที่ในราชสำนักมีอิทธิพล เมื่อสิ้นรัชกาล T'ung-chih แล้วโดยไม่มีราชโอรสเพราะพระมเหสียังทรงพระครรภ์อยู่ พระนางซูสีเกรงว่าถ้าโอรสพระมเหสี T'ung-chih ได้ราชสมบัติตนจะหมดอำนาจจึง

รับตั้งโอรสของน้องสาวพระองค์ให้เป็นจักรพรรดิคนที่ ทรงพระนามว่า Kuang-hsu (๑๗๗๕-๑๘๐๘) ในรัชกาลดองซุน เมืองต่าง ๆ ที่เคยเป็นประเทศราชประกาศตนเป็นอิสระออกไปมาก จักรพรรดิองค์นี้ได้ปกครองบ้านเมืองจริง ๆ ใน ค.ศ. ๑๗๗๕ เมื่อพระพันปีหลวงซึ่งทรงพระชนม์มามากแล้วจึงคืนอำนาจให้จักรพรรดิ แต่ดองซุนยังคงคุมบังคับในการที่จะเป็นผู้วางยั้งหนุมอยู่และอ่อนแอใครพูดจาอย่างไรก็เห็นดีไปหมด

อิทธิพลของฝรั่ง ผู้ที่ศึกษาประวัติศาสตร์ทั่วไปคงทราบแล้วว่า เมื่อในเบ๊จิ้น ค.ศ. ๑๗๗๕ จีนกับญี่ปุ่นทำสงครามกันเกี่ยวกับผลประโยชน์ในเกาหลี จีนแพ้ต้องเสียค่าเสียหายและเสียดินแดนให้แก่ญี่ปุ่น สงครามจีน-ญี่ปุ่นครั้งนั้นในชนนแรกจีนเองไม่ค่อยรู้ลึกเท่าใดนัก กลับเห็นว่าเป็นการฉ้อโกงของรัฐบาลของพวกเม็งจูกับญี่ปุ่นไม่ไรระหว่งจีนกับญี่ปุ่น ทงยุทธบริเจณตั้งออกมาทำกันในเกาหลีแต่มองไม่เห็น แต่มาถูกปรับเข้าจึงรู้ลึกถึงได้เคยอธิบายในตอนต้นแล้ว ประวัติศาสตร์จีนได้พูดถึงหลายครั้งแล้วว่า คนจีนทนต่อการกดขี่ของรัฐบาลได้ แต่ถ้าวรัฐบาลอ่อนแอเองเมื่อใดเป็นต้องเกิดกบฏทุกครั้ง ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ นี้การ โกงกันในการขายถึงขีดสูงสุด ใครอยากได้ตำแหน่งใดถ้าปรารถนาให้ราคาสูงจะไ้รับตำแหน่งนั้น ในสมัยนั้นเองที่พวกฝรั่งเห็นเป็นโอกาสที่จะได้ประโยชน์จากจีนโดยง่ายตาย ฝรั่งรวมทงญี่ปุ่นถือโอกาสเข้าเชิญจีนให้จีนให้สัมปทานดินแดนและทรัพยากรธรรมชาติให้แก่กัน เขตพิเศษที่ฝรั่งและญี่ปุ่นขอและได้ผลดังนี้คือ (๑) จีนให้คามินว่าดินแดนที่ให้สัมปทานไปนั้นชาติอื่นจะเข้ามาเกี่ยวข้องไม่ได้ (๒) ชาติที่ได้เขตพิเศษนั้นจะมีสิทธิพิเศษในการให้รัฐบาลจีนกู้เงินทำเหมืองแร่สร้างทางรถไฟ และอุตสาหกรรมใด ๆ ได้ทั้งสิ้น ในการที่จีนแพ้สงคราม ค.ศ. ๑๗๗๕ จีนต้องกู้เงินพวกฝรั่งหลายชาติ อาทิ ฝรั่งเค็ด

รัสเซีย อังกฤษ และเยอรมันมาไซ มีขบวนการคนเคอเดิมจนตกตั้งผู้จากรัสเซีย และฝรั่งเศส พอลองอังกฤษและเยอรมันทราบเข้าประท้วงอย่างแรงว่าควรจะรู้จัก เขาทั้ง สองด้วย จึงจะยุติธรรมในที่สุดจนเกิดของก๊ากองอังกฤษและเยอรมันด้วย

เนื่องจากรัสเซียไม่ตรึงศต เติร์ต เชนเองกษรของจีนจึงไทรรัสเซียมีตท สร้างทางรถไฟข้ามแมนจูเรียตลอดถึงอิทธิท่าเหมืองแร่ ไซ Port Arthur และ ไคเรนไตในกรณีเกิดสงครามต่อมาของอังกฤษคัดค้านว่า Port Arthur เป็นเมือง ท่าการยุทธ์ไกลกบเมืองบกักงทำให้ชาติอื่น ๆ เสียเปรียบ แต่อังกฤษไม่ได้ คัดค้านขงขง จนกบรัสเซียจึงตกลงกัน

ต่อมาเยอรมันก็ถือโอกาสบีบบังคับให้เข้าเมืองเกียจจาและซิงเตา ๘๘ ปี ต้าหรับเป็นฐานทัพเรือ ฝรั่งเศสได้เข้าเมืองกวางเจาในมณฑลควางตุ้งและมณฑลอิ สร้างรถไฟจากตงเกียไปกุนมิง อังกฤษได้เข้าเมืองเกาตุ่นและไฉไฮเจีย ผลก็คือ ในปลายปี ค.ศ. ๑๘๙๘ ในประเทศจีนซึ่งมี ๑๘ มณฑล ประมาณ ๑๓ มณฑลอยู่ ใต้อิทธิพลของฝรั่งในทางการเมืองหรือการค้า ในตอนนั้นฝรั่งชาติยุโรปพากันม กรรมอำนาจจนเห็นจะตั้งญาชาติกันคราวน ฉะนั้นจะต้องช่วยกันทงให้เต็มทีแต่ผลก็คือยง ไม่มีชาติใดกล้าได้เพราะจีนใหญ่จนกล้าไม่ลง ในบั้นเองรัฐบาลอเมริกันออกคำ แสดงเรื่องนโยบายเปิดประเทศค้าตั้งจะได้อธิบายต่อไป

การปฏิรูปครั้งล้มเหลว เมื่อถึงฐานะการบ้านเมืองเป็นดังกล่าว คนจนทกรชาติ ค.ศ. ๑๘๙๘ หลายคนจึงเห็นว่าถ้าไม่จัดการแก้ไขชาติคงจะล้มจมสูญแตกวรา โดยเด็ดขาดแต่ไม่ตกลงกันได้ในวิธีแก้ไข พวกหนุ่ม ๆ ที่ไปรับเรียนจากสหรัฐ อเมริกาอังกฤษหรือญี่ปุ่นมีความเห็นว่าจีนหมองรอคอย คือมีรัฐบาลตามวิธี ธรรมเนียมยุโรปแบบประชาธิปไตย แต่เสียดายว่ามาตยผุใหญ่ในวงราชการซึ่งเป็นฝ่าย หัวเก่าไม่เข้าใจในเรื่องนี้ พวกคนเห็นว่าถ้ามีการปฏิรูปไม่อย่างเบรหรือ อย่างหนักก็ตาม อิทธิพลของคนจะหมดไปสำหรับของคจกพรวิคกิจงชนชั้นเจ้า

ตามประวัติกล่าวอ้างเหมือนชนนักษัตรขยู่ตามตมตุดแต่ตมพิคไปทางไหน ความจริงมีพระทัยกว้างขวางเจตนาดีแต่ไม่ฉลาด แต่ผู้ขีดขวางคนสำคัญคือพระพันปี ชูตั้งแม่จะไม่ได้เข้ากุมอำนาจเหมือนแต่ก่อน

ในปี ค.ศ. ๑๘๘๗ จักรพรรดิถงซุประกาศให้มปฏิรูปราชการ ให้ปรับปรุณกฎหมายทั่วไป ให้หนังสือพิมพ์มีเสรีภาพในการเขียน ให้ตั้งกรมแปดหนังสือต่างประเทศ ทะเพาะอย่างยังทางเศรษฐกิจศาสตร์ ให้ราษฎรทุกคนมีสิทธิยื่นเรื่องราวต่อจักรพรรดิได้ ให้ตั้งมหาวิทยาลัยบกั้ง เด็กจิรสอนได้แบบเก่า จักรระบบการพาณิชย์การคมนาคมใหม่

แต่ในกาวนจักรพรรดิแะพวกขุนนางหนึ่ ๆ ทริกราชรุคดาพระพันปีชูตั้งจิรชฉิน จึงตกลงกับยวนซีไซซึ่งในขณะนั้นเป็นผู้บัญชาการทหารให้จับนายพลยุงตุงซึ่งเป็นคนสนิทแะมีอำนาจของชูตั้งเสียเดี่ยวพระพันปีชูตั้งจะได้ขีดขวางไม่ได้ แต่ยวนซีไซกลับนำความไปบอกนายพลยุงตุง ในที่สุดพระพันปีชูตั้งกับนายพลยุงตุงเลยจับพวกด้มยใหม่ฆ่าเสียมากมายแะจักรพรรดิเองก็เกือบถูประหารชีวิต หากพวกกุดไม่ไปคัดค้านไว้

พระพันปีชูตั้งบังคับให้จักรพรรดิประกาศมอบอำนาจรักษาราชการแผ่นดินให้ชูตั้งอีกครั้งหนึ่งแะประกาศเลิกการปฏิรูปไปตั้งฐานะเดิม

นโยบายเบ็ดประทุ ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ คือราวปี ค.ศ. ๑๘๙๕ หรือของสหรัฐอเมริกา ๑๘๙๖ อังกฤษเห็น ว่า ชกจะมี หลายประเทศเข้ามาขอตั้งมีพทาน Open Door Policy พิเศษในเมืองฉิ่นมากชน อังกฤษจึงเสนอต่อสหรัฐอเมริกา ให้ร่วมมือกันป้องกันบูรณภาพอาณาเขต territorial integrity ของฉิ่น แะอเมริกาถลันตอบว่า อเมริกาไม่เห็นว่าจะกระทบกัการค้าของอเมริกา อย่างใดแะอเมริกาไม่สนใจในเรื่องนี้ นโยบายของอเมริกาก่อเมืองฉิ่นคงแต่

เริ่มติดต่อกับจีนคือ ขอบความเสมอภาคในการค้าและไม่ต้องการให้ประเทศใดได้
ประโยชน์พิเศษยิ่งกว่าใคร ที่จริงहतกนจีนก็ยอมอยู่แล้ว ดังได้เคยอธิบายมาแล้ว
ว่าสัญญาซึ่งจีนทำกับมหาประเทศใดในสมัยนั้นเป็นอันใจเรื่อง Most favoured
Nation Clause คือขอทอนูเคราะห์ของกนยหนึ่งต้องได้รับผลปฏิบัติเท่ากันหมด

แต่ต่อมาอเมริกาเกรงว่ามหาประเทศต่าง ๆ จะกระบีบเอาประโยชน์พิเศษ
จากจีนมากขึ้น ในปี ค.ศ. ๑๘๘๘ นาย John Hay รัฐมนตรีว่าการต่าง
ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงส่งสาส์นถึง อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย อิตาลี และ
ญี่ปุ่น ขอให้ประเทศเหล่านั้นตกลงหลักการดังนี้ (๑) ประเทศต่าง ๆ จะไม่แทรก
แซงเอาประโยชน์ต่าง ๆ ซึ่งประเทศใดประเทศหนึ่งมีอยู่แล้วในเขตใดเขตหนึ่ง
หรือที่เรียกว่า Sphere of interest (๒) สันติสัญญาที่ทากับจีนเกี่ยวกับ
อัคราภาษาศักการ ต้องใช้กับสันค้าที่ตั้งเข้าหรือตั้งออกในเขตนั้นเหมือนกัน
หมด ไม่คำนึงว่าของชาติใด และเงินซึ่งเรียกเก็บนั้น รัฐบาลจีนต้องเป็นผู้เก็บ
และ (๓) ประเทศที่เป็นเจ้าของเขตต่อทพพจนนจะไม่เก็บค่าท่าต่อเรือชาตอื่น
สูงกว่าชาติของตน

ประเทศต่างๆจำนวนมากยอมรับหลักการโดยเงื่อนไขว่าต้องประเทศต่างๆ
ตกลงด้วย แต่รัสเซียตอบปฏิเสธ

ต่อมาใน ค.ศ. ๑๙๐๐ เซีย มีหนังสือเวียนถึงชาติต่าง ๆ อีกขอรับรองให้
ร่วมมือกันรับนถือบูรณภาพอาณาเขตต์ของจีน

นโยบายของฝรั่งเศส พกมหาประเทศที่เข้ามาในเมืองจีนดินนโยบายที่จะเอา
ประโยชน์จากจีน ประโยชน์จากจีนหลายวิธี ในวิธีต่าง ๆ เหล่านี้มีวิธีหนึ่งคือ
โดยสร้างทางรถไฟ การสร้างรถไฟ ฝรั่งเศสเรียกว่า Railway Diplomacy พก
ฝรั่งเศสเห็นว่าในการที่จะคุมตลาดตามเมืองต่าง ๆ ของจีนได้ต้องตั้งทุนสร้าง
การคมนาคมระหว่างเมืองท่ากับเมืองที่จะเป็นตลาดนั้น ๆ ฉะนั้นจึงทางแข่งกัน

จะได้ให้เงินกู้โดยชาตินั้นรับสร้างและซ่อมมีสหชีพพิเศษต่าง ๆ ชาติที่สามารถให้
 กู้ได้ มีอังกฤษ อเมริกา รัสเซีย ญี่ปุ่น โดยปกติเมื่อรัฐบาลจีนตกตงกู้จาก
 ชาติใดแล้ว รถไฟสายนั้นต้องอยู่ในความควบคุมบางประการโดยชาตินั้นและ
 ได้สหชีพพิเศษเช่นการสร้างการซ่อมรถ ต้องให้ชาตินั้นจัดการ การเดินรถต้องจ้าง
 คนชาตินั้นมาอำนวยความสะดวก ผลิตประกันการชำระหนี้คือ การเดินรถสายนั้นและ
 รายได้อันเกิดจากการเดินรถ ในกรณีผิดนัดต้องมอบรถสายนั้นให้แก่เจ้าหนี้
 เพื่อดำเนินการเอง จนกว่าจะชำระหนี้หมด

อเมริกามีนโยบาย ในสมัยรัฐบาลของประธานาธิบดี Taft (ค.ศ. ๑๙๐๘
 สนับสนุนเอาเงินมา ลงทุนในจีนหรือที่ (๑๙๑๒) มีความเห็นว่าการที่พ่อค้าอเมริกันจะมาทำการค้าขาย
 เรียกว่า Dollar Diplomacy และลงทุนในจีนให้ว่าวอยมันคงรัฐบาลจะต้องสนับสนุน

เมื่อมีนโยบายเช่นรัฐบาลประธานาธิบดี Taft จึงตั้งเสริมให้ธนาคาร
 และบริษัทการค้าใหญ่ ๆ รวมกันเป็นองค์การทางของธนาคาร โดยมีจุดมุ่งหมาย
 เพื่อรอหาโอกาสให้เงินกู้และสร้างรถไฟ นอกจากนั้นชาติใดให้เงินกู้ ก็
 ขอร่วมเป็นเจ้าของให้ลูกออกด้วย และในปี ค.ศ. ๑๙๐๘ องค์การนี้
 สามารถรวมกับอังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมันให้เงินกู้เงินได้เรียกว่า "Four
 Power Consortium" ต่อมาญี่ปุ่นและรัสเซียเห็นว่าตนเดียวเปรียบจึงขอเข้า
 เป็นนายทุนด้วย เรียกว่า Six Power Consortium ต่อมา Consortium
 ไหลเวียนขึ้นอีก ถึง ๑๖๕ ล้านเหรียญ แต่บังคับให้เงินจากที่ปรึกษาชาติต่าง ๆ มา
 คุมการจ่ายเงินในชนั้น ประธานาธิบดีตตันไม่เห็นด้วยในนโยบายนี้ จึงได้
 บังคับให้องค์การอเมริกันถอนตัวออกจาก Consortium โดยให้เหตุผลว่าไม่
 ขอบวิธีการของ Consortium เป็นการทำลายเอกราชของจีน ซึ่งรัฐบาล

อเมริกาไม่พร้อมด้วยการใช้อำนาจเงินรัตนคจันนั้น จะทำให้เงินเดี่ยวเอกราช และเป็นการทำตามนโยบาย Open Door Policy

กบฏทวบกฮอเซอร์ เมื่อถึงถาวรการณ์ในเมืองจันทุกัมกับคนมากเช่นนี้ ชาวจันทุกัมตั้งตบฏญัตตต่างกคคกจะแกใจ แต่ความเห็นไม่ตรงรอยกัน บางพวกก็เห็นว่าทางที่ดีที่สุดคือได้ฝรั่งออกไป เพราะจะทำให้เมืองจันเป็นเมืองสำหรับคนจีน โดยตระเพาะอีกพวกหนึ่งกลับเห็นว่า การที่จันจะเจริญก้าวหน้าต้องวางแผนการณ์โดยร่วมมือกับฝรั่ง ใน ค.ศ. ๑๘๘๘ พวกเกี้ยตฝรั่งรวมกันตั้งสมาคม เรียกว่าพวก Boxer โดยพระพันปีเสด็จทรงเป็นหัวหน้า พระพันปีทอดวงเห็นชาวเมืองจัน ชาวจันไม่ชอบชาวเมืองจัน หว่าปต้อยให้ค้างคาว เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน และญี่ปุ่น มากเหยียบย่ำกคชชมเหง พวกเมืองจันรวมตั้งพระพันปีทอดวง ซึ่งเป็นฝ่ายปกครองจัน ไม่รู้จะชอบตบฏหนาดวยกชโต พระพันปีทอดวงเห็นว่าจันดีที่สุดคือ ชวนให้ราชภูตช้อฮอน และฆ่าคนต่างประเทศให้หมด พวกเราซึ่งเป็นนักศึกษามในสมัยปัจจุบันคงเห็นว่าเป็นความคิดที่บ้าที่สุดซึ่งไม่น่าเป็นไปได้ ในศักราชแห่งความเจริญรุ่งเรืองในปัจจุบัน แต่ก็เป็นไปได้ระหว่าง ค.ศ. ๑๘๘๘ และ ๑๘๙๐ พวกทวบกฮอเซอร์ไทยฆ่าชาวต่างประเทศทั่วไป ผตคคคือ ต่างประเทศดังกองทัพเข้าเมืองจัน เช่นอังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน รัสเซีย ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา กรุงปักกิ่งถูกยึดตัวรัฐบาลจันต้องไซค่าเสียหายให้แก่ต่างประเทศถึง ๑๒๕ ล้านเหรียญทอง

เรื่องเงินค่าปรับนี้ ต่อมารัฐบาลอเมริกันตั้งตำรวจ จัดตั้งรเว้าที่เกียดกับรัฐบาลอเมริกันได้ให้เป็นค่าเล่าเรียนสำหรับรัฐบาลจัน ตั้งนักเรียนไปศึกษาในสหรัฐอเมริกา แต่ขึ้นมา จึงมีชาวจันออกไปศึกษาวิชาในสหรัฐอเมริกา

ยิ่งกว่าประเทศอื่น ๆ พวกคนเริ่มไปเห็นอารยธรรมตะวันตกเป็นครั้งแรก เกิดได้
 ความคิดขึ้นมา จึงควรจะได้รับ การปรับปรุงให้เจริญก้าวหน้าอย่างประเทศ
 ต่าง ๆ ทางตะวันตก เพราะชาวตะวันตกมีขนานมัยดี มีความรู้กว้างขวางใน
 ศาสตร์สมัยใหม่ บ้านเมืองใช้เครื่องจักรกลไปทั่ว

ตอน ๒

การปฏิวัติในเมืองจีนจนถึงปัจจุบัน

นโยบายปฏิรูปเมือง
 จักรพรรดิซ่งเหิง
 เราทราบแล้วว่าในการกบฏของพวกบอกเซอร์นั้น ผู้
 คนล้มตายเป็นอันมาก จึงต้องเสียค่าปรับมากมาย และผู้ที่
 เป็นตัวการให้มีการกบฏก็คือ พระพันมธุระเอง เนื่องจากการปราชัยครั้งหนึ่ง ทรง
 ได้บทเรียนว่า การที่จะปราบปรามโดยได้ออกไปหรือ ซ้ำให้หมัดนั้น เป็นการ
 ไร้ที่สุด และพันมธุระทรงได้สติว่าการที่จะให้เงินพร้อมที่จะรับกับสถานการณ์ของ
 โลกสมัยใหม่ได้ จึงจะต้องปฏิรูปมิฉะนั้นก็คงจะถูกมหาประเทศ แบ่งเงินออกเป็น
 ง่ายๆ ในปี ค.ศ. ๑๙๐๑ จึงทรงประกาศปฏิรูปกฎหมายต่างๆ ซึ่งเกี่ยวกับ
 ธรรมเนียม ประเพณี และการปกครอง เช่นกฎหมายฉ้อโกงอนุญาตให้คนจีนทำ
 การสัมพันธ์กับพวกฝรั่งได้ ซึ่งห้ามมานาน ตั้งแต่ ค.ศ. ๑๖๘๕ เมื่อพวกฝรั่ง
 เข้ามามีอำนาจ ตั้งกระทรวงการศึกษา ส่งเสริมให้นักเรียนไปอเมริกาและยุโรป
 ในปี ค.ศ. ๑๙๐๖ ออกกฎหมายห้ามสูบฝิ่น ใครที่ปลูกอยู่แล้ว ให้เลิกภายใน
 ๑๐ ปี ผู้สูบฝิ่นต้องมีใบอนุญาตปฏิรูปกฎหมายและการทหาร

ในปี ค.ศ. ๑๙๐๗ ตั้งผู้เชี่ยวชาญกฎหมายออกไปศึกษากฎหมายที่ญี่ปุ่น
 อเมริกา อังกฤษ เยอรมันและฝรั่งเศส เพื่อบำรุงรัฐธรรมนูญ วางระเบียบ

การปกครองอย่างสมัยใหม่ในการปกครองประเทศกับราชวงศ์ จะให้คนมีการปกครองโดยมีรัฐธรรมนูญ แต่อำนาจในระดับสุดท้ายจะต้องอยู่ที่จักรพรรดิไปก่อน จะให้ผู้แทนราษฎรเป็นผู้ดูแลรักษาเมืองกันหมดประโยชน์ของราษฎรทั่วไป ทรงเห็นราษฎรว่า การที่จะมีระบอบปกครองดี จะต้องปรับปรุงตัวราษฎรเสียก่อน ปรับปรุงกฎหมายอาญาให้เหมาะสมตั้งเสริมการศึกษา ปรับปรุงระบอบการคลัง การภาษีอากร บำรุงการทหารและการตำรวจให้แข็งแรง เพื่อเมืองกับประเทศ และรักษาความสงบเรียบร้อยภายในด้วย ทั้งนี้เพราะราษฎรชาวจีนยังไม่เคยได้รับการตั้งสอน ผู้ที่รับผิดชอบในการบ้านเมือง ฉะนั้นจะต้องเร่งให้มีการศึกษาการปกครองโดยมีสภาโดยสรุปนโยบายของพระนางซู่สี่ คือต้องการให้วิวัฒนาการ evolution ไม่ใช่ปฏิวัติ Revolution

ใน ค.ศ. ๑๙๐๗ ได้มีประกาศให้มีการตั้งสภาแห่งชาติจีน (National Assembly) ส่วนสมาชิกจะมีอย่างไรรัฐบาลให้นักรัฐศาสตร์ผู้เชี่ยวชาญประชุมกันได้มีคำสั่งให้ข้าหลวงประจำจังหวัด ผู้ราษฎรให้รู้จักการออกเสียง และเลือกคนดี ๆ เตรียมได้ แต่ไม่ได้ผล เพราะราษฎรที่อ่านออกเขียนได้ในขณะนั้นมีไม่ถึงหนึ่งเปอร์เซ็นต์แม้พวกข้าหลวงเองก็สนใจน้อย นอกจากนักการเมืองทางภาคใต้ของจีน เช่นมณฑลกวางตุ้งพวกเขามีหัวรุนแรงไม่พอใจระบอบรัฐธรรมนูญโดยมีกษัตริย์ แต่อยากให้คนมีการปกครองแบบสาธารณรัฐ จึงไม่ยอมร่วมมือด้วย

รัฐธรรมนูญ ค.ศ. ๑๙๐๘ การที่พระนางซู่สี่และพวกพ้องดำริจะให้รัฐธรรมนูญแก่ประชาชนจีนนั้นนอกจากจะรักษาอำนาจให้แก่พวกเผด็จการแล้วยังหวังที่จะไม่ให้เมืองต่าง ๆ แยกออกไปด้วย ในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ยกเลิกการสำคัญจากรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น คือยืนยันว่าอำนาจอยู่ที่จักรพรรดิ

โดยพระพันบุษย์ทรงแกลงว่า ในบางประเทศมีรัฐธรรมนูญเพราะราชฎรับ บังคับเขาหรือไม่ก็ผูกครองให้เอง ในกรณีที่ราชฎเรียกร้องนั้นมักจะต้องการ เด็ดขาดเพื่อขอรับราชฎพันกษัตริย์เพื่อหัดเคียดงการรบบพุง รัฐธรรมนูญ จันฉะบบนจางหวัดกการว่าองค์จักรพรรดิเป็นที่เคารพสักการะระเมิตมิได้แต่ ทรวงมีอำนาจเด็ดขาด แต่จะทรงใช้อำนาจนั้นตามระเบียบซึ่งมีอยู่ไม่ใช่พระการ ณะนตามรัฐธรรมนูญฉบับพระจักรพรรดิทวงมีอำนาจที่จะประกาศใช้กฎหมาย เบ็ดบัดประมุขรัฐสภา ประกาศสงครามทำสนธิสัญญา ติงศุดการ และถ้ามี เหตุจำเป็นอาจจะตั้งคดีสิทธิบางประการของราชฎได้ ชาวฉั้นทุกคนจะมีสิทธิ ในกรพุด แต่ตงความคิดเห็นการเขียน และชุมนุมได้โดยเสรีแต่ “ภายใน ขอบของกฎหมาย” ซึ่งแปลว่าจักรพรรดิอาจจะออกกฎหมายจำกัดได้เต็มอ รัฐ ธรรมนูญฉบับนี้พอกรุนแรงเห็นว่าเป็น การหุดทก ประชาชนเพราะไม่ใช่ประกาศ ให้สิทธิมนุษยอย่างอง กฤษหรือฝรังเศสหรือสหรัฐอเมริกา

คามรัฐธรรมนูญฉบับนี้บัญญัติให้มัฐสภาประกอบด้วยสองสภา โดยให้ สภามันหาที่เพียงร่างกฎหมายเด้นอ ถ้าจักรพรรดิเห็นควรจะให้เป็นกฎหมายได้ รัฐธรรมนูญฉบับนี้พอหนักปฏิวัติทางภาคใต้ไม่เห็นด้วย โดยแสดงว่าเป็นการเอา รัฐธรรมนูญมาแอบอ้างความจิงก็ปกครองแบบเดิม จักรพรรดิยังคงมีอำนาจ ธิปไตยไม่ใช่ราชฎ รัฐสภาตามนี้จะเป็นสภาผู้กษัตริย์กษัตริย์กษัตริย์กษัตริย์ อย่างนนาประเทศ

เพื่อปฏิวัติการตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้ให้ใช้เวตา ๘ ปี คือ

ระยะที่ ๓ (ค.ศ. ๑๙๐๘-๑๙๑๙) ให้จัดการเตรียมการดำหับการ

ประชุมดำหับเมืองต่างประเทศดำรวจดำมะโนควอ ปฏิรูปการคลัง เตรียม คำวาค่าง ๆ ดำหับเด็กฉั้นมุด ร่างประมอดกฎหมายอาญาใหม่

ระยะที่ ๒ (ค.ศ. ๑๘๐๘-๑๘๓๐) ให้เปิดการประชุมผู้แทนในจังหวัดต่าง ๆ วางระเบียบการสอบได้เพื่อรับราชการพลเรือนแบบใหม่ ปรับปรุงศาลบางแห่ง จัดการตำรวจภูธร เปิดโรงเรียนมูลทั่ว ๆ ไป และให้เรียกประชุมสภาแห่งชาติ

ระยะที่ ๓ (ค.ศ. ๑๘๓๐-๑๘๓๓) ให้ขยายการปกครองท้องถิ่นไปตามเมืองเล็ก ๆ และอำเภอ ในจังหวัดต่าง ๆ มีระบบงบประมาณ ให้ทุกเมืองมีศาลยุติธรรม

ระยะที่ ๔ (ค.ศ. ๑๘๓๓-๑๘๓๖) ให้ปรับปรุงระเบียบการปกครองหัวเมืองให้เสร็จ ปรับปรุงอัตราเงินเดือนข้าราชการใหม่

ระยะที่ ๕ (ค.ศ. ๑๘๓๖-๑๘๓๗) การปฏิรูปที่สำคัญดังได้เริ่มใน ๔ ปีที่แล้วให้ขยายทั่วประเทศหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้กฎหมายอาญาและระบบศาล ให้ใช้ประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ทั่วไป ในปี ค.ศ. ๑๘๓๗ อันเป็นนัยสุดท้ายให้ถือว่ารัฐธรรมนูญ ค.ศ. ๑๘๐๘ เริ่มใช้

แต่บังเอิญใน ค.ศ. ๑๘๐๘ ซึ่งเป็นปีที่ประกาศรัฐธรรมนูญเอง จักรพรรดิ กวงซุ่นพระชนมมั่งและมาประสูติในแดนเดียวกันเอง พระพันปีซู่ก็สิ้นพระชนม์ด้วย ถัดมาพระพันปีซู่สิ้นพระชนม์ได้ตั้งให้เจมูเจ้าชายปวยพระชนม ๓ ขวบ เป็นจักรพรรดิ เจ้าชายปวยเป็นญาติห่าง ๆ ของพระนางซู่และเจ้าชายซุน (Prince Ch'un) พระบิดาของเจ้าปวยเป็นผู้สำเร็จราชการ

เจ้าชายซุนได้ตั้งปดตยอนซู่ ซึ่งยังเป็นแม่ทัพใหญ่ทันที เพราะเห็นว่าเป็นคนไม่ซื่อตรงมักใหญ่ใฝ่สูงซึ่งเป็นความจริง แต่ตามประวัติศาสตร์หลายเล่มกล่าวว่าการปดตยอนซู่ใช่เป็นการผิดพลาดของราชวงศ์เม็งจู่ เพราะเวลานั้นรัฐบาลไม่มีผู้เชียวชาญที่จะเจรจากับฝรั่งได้ เนื่องจากมดัดแผ่นดินใหม่และประจบกับถึงเวลาตามโครงการที่ส่งมาชิกผู้แทนจากจังหวัดต่างจะเข้ามาประชุมปรึกษา

เรื่องการปฏิบัติตามโครงการนั้น ๘ ปี พวกบรชของขอให้รัฐบาลเร่งเอาใจใส่รัฐ-
 ธรรมนูญเป็นต้นรัฐสภาจาก ค.ศ. ๑๙๑๑ มาในปี ค.ศ. ๑๙๑๓ ซึ่งรัฐบาลก็ยอม ใน
 ขณะเดียวกันพวกนักปฏิวัติก็มีความคิดรุนแรงเห็นว่า เป็นการเอาใจรัฐบาลมาก
 เกินไป ควรจะให้เลิกราชวงศ์เม็งจู่โดยเด็ดขาดและประกาศใช้รัฐธรรมนูญซึ่ง
 อำนาจตกไปโดยอยู่กับราษฎร

การปฏิวัติ ค.ศ. ๑๙๑๑

คองเคอชุนยัทเซิน ผู้นำเดระปฏิญาเมธีของความคิดในการปฏิวัติ ค.ศ.
 ๑๙๑๓ คือคองเคอชุนยัทเซิน ทั้ง ๆ ที่ขณะเกิดปฏิวัตินั้น คือ
 วันที่ ๓๐ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๑๑ ชุนยัทเซินยังอยู่ในต่างประเทศเพราะรัฐบาลจีน
 ประกาศจับตัวในฐานะเป็นพวกคิดเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง

ชุนยัทเซินเกิดใน ค.ศ. ๑๘๖๗ ในหมู่บ้านเล็ก ๆ ในมณฑลทกวางกิ่ง
 อายุ ๒๐ ปี เขาเรียนการแพทย์ที่ฮ่องกงได้ปริญญาเมื่ออายุ ๒๕ เมื่อสำเร็จแพทย์
 มาเถา ระหว่างอยู่มาเถา ชุนยัทเซินได้ข่าวว่ามีพวกจีนหนุ่มภาษาอังกฤษว่า
 "Young China Party" คิดจะโค่นราชวงศ์เม็งจู่ และสถาปนาระบอบ
 สาธารณรัฐชุนยัทเซินชอบอยู่แต่คนเดียวคนเดียวมากแทนที่จะตั้งใจศึกษาถึง
 การแพทย์เพิ่มเติม รับผิดชอบถึงการเมืองอย่างเคร่งครัดและได้รับเชิญให้เป็น
 หัวหน้าของสาขาที่เมืองมาเถา ค่อมมาใน ค.ศ. ๑๙๑๕ พวกพวกถูกจับถูกประหาร
 ชีวิตไปหลายคน ชุนยัทเซินจึงหนีไปต่างประเทศ เช่นญี่ปุ่น อเมริกา และ
 อังกฤษ ไม่ว่าชุนยัทเซินไปอยู่เมืองไหนถ้ามีคนจีนอยู่ด้วยเป็นพวกคนคงพรรคดั้น
 รัฐบาลเรื่อยไป นอกจากนี้ยังชักชวนให้คนจีนที่พอมารายได้สะสมเงินตั้งมาช่วย
 พวกในเมืองจีนก็คิดจะล้มรัฐบาลค่อมไปหรือที่คดคูกอยู่

ขุนยัทเซนชี้แจงกับสำนักศึกษาว่า การที่ฝรั่งเศสเบงหมหาประเทศได้มทพรพยสิน
 เงินทองมากไม่ใช่อยุ่ที่ก้าถึงทหารอย่างเดียดแต่เพราะว่า (๑) การศึกษา
 พดเมืองที่ไกรบการศึกษาส่สามารถไใช้มีอความรูได้เต็มที (๒) ไใช้ประโยชน์
 จากที่ดินเค้มที่ (๓) ไใช้ประโยชน์จากอความส่สามารถของพดเมืองแะทรพีย—
 กรรกรรมชาติของชาติเค้มที่ แะ (๔) มีกรรคนนาคบดัดอคิดดัดอคิดดั่ง เหตุ
 ๕ ประการนเหตทำให้ชาติมีก้าถึงแข่งแง

เพื่อที่จะให้พดเมืองจันมีออสามารถ ขุนยัทเซนเด้นอว่าถ้าไได้เป็น
 รัฐบาลจะค้งให้ราษฎรท่วไปรับการศึกษาเบตา ๆ รัฐบาลไคิดค้ำจ้งอสน มีกร
 เนะนำการอราชพ้จ้ดระเบียบกรร สอบจ้จราชกรพดเรื่อให้ประชาธิปไตยจริง ๆ
 แะตั้งโคทพอไใช้วิทยาศาสตร์โคคองไใช้ให้มากที่สุด ส่วนการที่ไได้มอจากที่ดิน
 เค้มที่คองไใช้วิทยาศาสตร์ เช่น เครื่องจักรแะระเบิด ในการที่ไได้ทรพียากร
 ธรรมชาติหมายถึงการไใช้เครื่องจักรแะวิทยาศาสตร์เช่นเค้บอ การส่งอ
 รัชชาติทรพียากรกรรมชาติ การก้าหนดกรรมลัทธิในที่ดินของเอกรชน เด็กภาษา
 ผ่านแดนภายใน เพราะไขณะนั้นรัฐบาลเก็บภาษ่อชนดิน การส่งเดริมเด้การ
 ค้ำค้มครองพ้อค้ำจากโจรภัย ส่วางถนนหนทาง ถ้าทำไได้ทงหมดนจะทำไให้จัน
 ส่สามารถปกครองบ้านเมืองไให้เจริญไ มีอาหารเลี้ยงท่วไได้แะเพิ่มเค้ษฐุทรพีย
 ยงชน

ใน ค.ศ. ๑๙๐๕ ระหว่างอญูญี่บั้น ขุนยัทเซนประกาศน โยบายออีกว่า
 (๑) จะตั้งราชวงศ์เม็งอ (๒) จะให้มีรัฐบาลซึ่งอานาจอธิปไตยออยู่กับราษฎร
 (๓) ตั้งระบอบส่ชาารณรัฐโดยอ้คหัดก้เด้มอภาค ให้มีรัฐสภาซึ่งราษฎรเด้อก
 ค้งแะ (๔) ให้ราษฎรท่ว ๆ ไไม่มีโอกาสเป็นเจ้าของที่ดินเพื่อไได้รับอความส่
 จากอระยธรรมลัทธิใหม่บั้งตามลัทธิ

ชนเย็บชนได้เข้ามาค้าขายมากหลายจากอเมริกา อังกฤษ และญี่ปุ่น พวก
 ล่ามค้าขายได้ความคิดของตะวันตกเห็นดีเห็นชอบด้วยแต่อยากให้เป็นอย่างดีห
 รัฐอเมริกาในอันเดียวหากไม่ว่า การปฏิวัติวัฒนธรรมธรรมเนียมประเพณี
 จิตใจซึ่งมีมาคงหลายพันปีให้เสร็จในวันสองวันนั้นเป็นการพ้นวิสัย ชนเย็บชน
 ได้แนะนำกับพวกคนล่า เมื่อปฏิวัติแล้วควรจะดำเนินการปกครอง โดยแบ่งออกเป็น
 ตำบลสมัย ในสมัยที่หนึ่งเนื่องจากเกรงฝ่ายปฏิริยาของพวกหัวเก่าปฏิวัติซ้อน
 ค้างปกครองโดยทหารไปก่อน ต่อมาสมัยที่สองจึงเปลี่ยนให้คณะนักการเมือง
 ซึ่งเปลี่ยนระบอบปกครองเป็นผู้บริหาร ในสมัยสุดท้ายจึงปกครองตามรัฐธรรมนูญ
 โดยมีรัฐสภา อภิชนราษฎรจะได้ศึกษาไปด้วยในตัว

ค.ศ. ๑๘๓๑ เป็นยุคปฏิวัติเพราะสภาพของจีนในขณะนั้นเรียกว่า
 จะหล่นแล้ว จุดใหญ่ของชาวจีนที่กลัวความรู้ ในสมัยนั้นไม่ว่าพวกชายหรือธิดา คือ
 โคนราชวงศ์เมิ่งจูเพราะถือว่าเป็นต่างตัวไม่ใช่จีน และพวกเจ้าเมืองและแม่ทัพ
 นายกองตามมณฑลต่างๆก็คอยจ้องหาโอกาสที่จะมีอำนาจปกครองตนเองอยู่แล้ว

ประจวบกับในขณะนั้นรัฐบาลประกาศโครงการนี้ที่จะให้วัดไฟสายต่าง ๆ
 เป็นของชาติซึ่งทำให้เมืองต่าง ๆ ไม่พอใจและคัดค้าน แม้พวกคิดปฏิวัติก็ไม่พอ
 ใจเพราะเห็นว่าฝ่ายเมิ่งจูคิดจะกุมอำนาจ โดยคุมการคมนาคมทั่วประเทศ แต่
 รัฐบาลก็ยังคงเจรจากับชาติต่าง ๆ เพื่อขอเงินมาได้ถอนจากบริษัทรถไฟต่าง ๆ
 ซึ่งก่อตั้งมากฝรั่งเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ ทางพวกเจ้าเมืองต่าง ๆ นั้นเห็นว่าการทำ
 เช่นนี้เป็นการทอนอำนาจคนเพราะตราได้กับบริษัทยังเป็นเจ้าของอยู่ตัวยังมีอำนาจ
 ควบคุม ในที่สุดกรรมกรรถไฟในเมืองเสฉวนพากันหยุดงาน พวกนักเรียนเดิน
 ขบวนคัดค้านว่าจะให้ฝรั่งเข้ามาเป็นเจ้าของเงินขอให้ โคนราชวงศ์เมิ่งจูและชวนให้
 ราษฎรไม่ยอมเสียภาษีอากร การระส่ำระสายนี้แพร่ทั่วไปหลายมณฑล ในเมือง
 กังคังถึงกับวางเพลิงเผา ศาลากลาง ของ รัฐบาลและฆ่าผู้บัญชาการทหารซึ่งเป็น

ชาวเม้งๆ พวกก่อการเห่ด้านในเมืองกตงถูกจับ ๗๐ คน และถูกประหารชีวิตหมด

ต่อมาถึงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๑๓ ซึ่งถือได้ว่าเป็นวันเริ่มปฏิวัติ คบในเมืองฮั่นเก๋ามักถือว่ ำคักรรรม ำรัฐบถจบบระหารชีวิต ๓๒ คน ำงัชนำรัฐบถจับทหารในกรมทหารฐานตั้งด้วยำจะปฏิวัติแต่ยิงเบ้าหนักโดย ำไม่คองนำชนค้ำดพิจารณา ทหารทงหลายเคยก่อการจตุจต ำหัวหน้าซึ่งทำการบฏคือ พันเอกหัตถ์ยงฮง ำหัตถงใหม่มณฑลฮุเป่ ก็เกิดกบฏต้องหลบหนีทงเมือง ำรัฐบถกลางตั้งกองทัพไปปราบในระหว่ำงเองพวกปฏิวัติได้ประกาศให้ ำหัตถ์ยงฮงเป็นประธานาธิบดี ทงค้ำนำรัฐบถตกใจ ำรับเรียกค้ำยงฮงไซซึ่งพักระหารไปแล้วให้กลับมำใหม่แต่ตั้งให้เป็นผู้ปรำสมณฑลฮุเป่และฮุ่ำนน และผู้บัญชาการทหารสูงสุด ทงมอบให้เจรจำกับฝ่ายบฏ

ฝ่ายกบฏได้ตั้งให้ตอกเคอร์วุดังฟำง ซึ่งเคยเป็นเอกอัครราชทูตจีนประจำสหรัฐอเมริกาเป็นผู้เจรจา วุดังฟำงแสดงว่ำถงเวลาเดิมทหารราษฎรจีนจะต้องเปลี่ยนระบอบเป็นอำารณำรัฐ ำระนรำของค้ำเม้งๆซึ่งเป็นค้ำวค้ำวคองถอนค้ววุดังฟำงอธิบายว่ำ ำรัฐบถนั้นเหมือนบริษัท ถ้าผู้จตุการทำให้บริษัทขาดทุนหรือล้มละลาย เนื่องจากไม่อำำารถหรือคดโกง ผู้จตุการผู้นั้นไม่มำหนำที่จระนงเกำยค้อไป ค้องเต้อผู้จตุการใหม่ โดยให้ผู้อ้อหั้นเขำเต้อเอง แต่พวกปฏิวัติไม่เจตนาที่จะบีได้พวกเม้งๆออกจากประเทศจีน ตรงกันข้ำมจะอนุญาตให้ฮุ่ำนนเม้งๆ ให้สิทธิเสรีภำพและภำวคระภำพเท่ำเทียมกับชาวจีนทุกประกำร แต่ก็ไม่เป็นค้ำกคองกั ำิ่งระ ำค้ำวำระหว่ำงนชนุ่ยทเซนยงฮงฮุ่ำนนสหรัฐอเมริกา แต่กัมีค้วงในการประค ค้โษษณำให้ ำรัฐบถต่งประเทศค้ด้นับค้วงฝ่ายปฏิวัติ อย่างไรกัค้ชุนุ่ยทเซนมำถั่งเซียงไฮ้ในปลดำนบเดี่ยวกันั้น และถูกเชิญให้เป็นประมุขของ

รัฐบาลใหม่ทันที ส่วนหลังของสนั้น ดำรงตำแหน่งคือ ผู้บัญชาการทหาร
และรองประธานาธิบดี

ต่อมาได้มีการเจรจาระหว่างชนนิต์เช่นกับยอนฮันไซ ซึ่งในขณะนั้นอำนาจ
อิทธิบาททางด้านรัฐบาลกลาง โดยชนนิต์เช่นเสนอว่า ถ้ายอนฮันไซจัดให้
จักรพรรดิสังหารราชสมบัติ ชนนิต์เช่นจะถอนตัวและพองกชนนิต์เช่นจะตั้งให้ยอนฮันไซ
เป็นประธานาธิบดี มีผู้อธิบายว่า การเปลี่ยนแปลงของชนนิต์เช่นไม่เห็นแก่ตาภัยศ
ส่วนตัว แต่เพื่อชาติจริง ๆ ในข้อนี้เองทำให้ยอนฮันไซซึ่งมีความ โดภภระหาย
อำนาจอยู่แต่จกกลง ในที่สุดก็จัดกาให้จักรพรรดิสังหารราชสมบัติ และยอนฮันไซ
ได้เป็นประธานาธิบดี รัฐบาลใหม่ยอมถวายให้เงินนับเป็นบำนาญให้แก่ชัตต
จักรพรรดิให้คงมกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนพระของคักกประการ ตลอดจนตั้งมาชิก
พระราชวงศ์เม็งจู นับว่าราชวงศ์เม็งจูซึ่งครองเมืองจีนมาตั้งแต่ ค.ศ. ๑๖๔๕
ขออำนาจในวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๑๒

การสถาปนารัฐบาลสาธารณณะจีนใหม่ตามรัฐธรรมนูญ

คณะปฏิวัติได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญชั่วคราว เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม
ค.ศ. ๑๙๑๒ และยอนฮันไซเข้าปฏิญาณตนในวันเดียวกัน ในฐานะเป็นประธานาธิบดี
รัฐธรรมนูญชั่วคราวนี้มีคำปรารภว่ารัฐบาลใหม่ตั้งขึ้นโดยเจตจำนงค้ำของชาว
จีน อำนาจอธิปไตยมาจากราษฎรและผู้ใช้อำนาจสูงสุดคือสภาแห่งชาติ ประ
ธานาธิบดี คณะรัฐมนตรีและตุลาการเดรมีประกาศสิทธิมนุษย

ประธานาธิบดีชาน เวททวามแตงว่า ยอน ฮันไซ เป็นคน ไปรตของพระพันปี
ไซไซ หอดงฮูตี้ และเป็นผู้นิยมระบอบอำนาจเก่า การที่ตของยอม
แพ้ฝ่ายปฏิวัติก็เพราะไม่มีทางสู้ได้ แต่พฤติการณ์ต่อไปนี้จะเห็นได้ว่าจีนเคราะห์

ร้ายเพียงใด ที่เปลี่ยนการปกครองใหม่มาได้ประมุขเช่นยอนฮัไซ เมื่อประกาศ
สถาปนาระบบสาธารณรัฐแล้ว พวกนักปฏิวัติเองก็นิยมชมชอบในตัวของยอนฮัไซ
เพราะเห็นว่าเคยเป็นข้าราชการผู้ใหญ่ส่วนชนชั้นที่เขานับเป็นชนชั้นน้อย ถือว่า
เมื่อปฏิวัติล้มล้างระบอบกษัตริย์แล้ว แต่การไม่เป็นไปตามความปรารถนาของตน
พวกปฏิวัติ กล่าวคือสภาแห่งชาติ ซึ่งตั้งขึ้นโดยประกอบด้วยผู้แทนจากมณฑล
ต่าง ๆ นั้นมีความคิดเห็นไม่ตรงกับยอนฮัไซ เพราะยอนฮัไซไม่มีความเห็นอีกอย่าง
หนึ่งเสมอ

การที่ชนชั้นกลางชนชั้นในเวลานั้น มีผู้เข้าใจว่าเพราะเกรงใจยอนฮัไซ
เห็นว่าอาจได้กล่าวแต่เมื่อที่พูดมากกว่าตลอดทั้งเชื่อในความรักชาติว่าจะช่วยบ้าน
เมืองได้ ทง ๆ ที่ตนเองต้องเผชิญปัญหาอย่างหนัก การบริหารเมืองจึงตาม
แบบประชาธิปไตยสมัยใหม่ โดยฉันทันทีไม่ใช่ของง่าย เพราะเราทราบแล้ว
ว่าชนชั้นใหญ่โตกว้างขวาง มีหมู่บ้านหลายหมื่นหลายแสนหมู่บ้าน ตั้งอยู่ห่าง ๆ
กัน ราษฎร ๑๑ เปอร์เซ็นต์เช่นยกย่องหนังสือไม่ออก และมีปัญหา ด้านที่เผชิญหน้า
รัฐบาลใหม่ในขณะนั้นก็มี เช่น (๑) รัฐบาลจะต้องมีกองทัพเข้มแข็ง มีฉันทัน
สำหรับปราบปรามโจรซึ่งมีอยู่ทั่วไป และปราบพวกแม่ทัพพศุขตามหัวเมือง ซึ่ง
ถือว่าการกบฏเป็นของธรรมดา นักศึกษาคงจะได้อ่านจากพงศาวดารจีนแต่จะ
ความจริงเป็นเช่นนั้น ทงนี้เพราะจีนใหญ่โต การคมนาคมติดต่อลำบาก (๒) จะ
ต้องรับทหารราชการที่ซื่อสัตย์มีการศึกษาอย่างดีไปประจำตามมณฑลต่าง ๆ ซึ่ง
มีอยู่ถึง ๓๑ ในมณฑลแต่ละจังหวัดต่าง ๆ (๓) อาจจะต้องมีเงินตราและประมวล
วิภาษกรให้เป็นธรรมแก่ราษฎร (๔) สร้างการคมนาคมรวมทั้งถนน รางรถไฟ
โทรเลข ไปรษณีย์ เชื่อมกับหมู่บ้านและนครต่าง ๆ ให้จีนเป็นบงกแผ่นมเอกภาพ
เป็นชาติเดียวกันจริง ๆ และในข้อสุดท้ายซึ่งจำเป็นยิ่งและด่วน คือการศึกษาจะ
ต้องสร้างโรงเรียนทั่วประเทศให้เด็กเรียน

ชอยฮั่นไปกล่าวถึงการเมืองระหว่างสหภาพมณฑลไซไซ สยามักแห่ง
 สหภาพอันมากเป็นพวกฝ่ายปฏิวัติ ไม่ได้ใจชอยฮั่นไซ เพราะเคยเห็นพฤติกรรมแต่
 ว่าเป็นผู้นิยมระบอบเก่าซึ่งเป็นความจริงดังจะได้ทราบต่อไป เหตุแรกก็คือเมื่อ
 พวกปฏิวัติให้ชอยฮั่นไซเป็นประธานาธิบดีนั้นได้มีการตกลงให้ย้ายเมืองหลวง ไป
 เมืองนานกิงเพราะฝ่ายปฏิวัติเห็นว่าเมืองปักกิ่งเป็นสัญลักษณ์ของระบอบศักดินา
 ความจริงพวกปฏิวัติจะให้ย้ายไปเมืองกวางตุ้งเสียด้วยซ้ำ ฝ่ายชอยฮั่นไซไม่ยอมจึง
 ได้ปราบปรามเอาเมืองนานกิง ซึ่งเป็นกิ่งกต่างระหว่างสองเมือง แต่ต่อมา
 ชอยฮั่นไซก็ผลัดเรือ ขยับไป จนกระทั่งจะถึงวันสถาปนาประธาธิบดีเป็นทางการ
 ชอยฮั่นไซก็ยังไม่ยอมย้ายเมือง โดยอ้างว่าเหตุการณ์ทางมณฑลเหนือยังไม่สงบราบ
 คาบ การที่ชอยฮั่นไซไม่ยอมย้ายนั้นเพราะทางภาคใต้คนไม่ค่อยมีพวกพ้องและทาง
 ภาคเหนือเป็นพวกฝ่ายปฏิวัติเสียส่วนใหญ่ สหภาพแห่งชาติยินยอมมาทำพิธีในเมืองปักกิ่ง
 การกระทำในชองหมี่เจียนไฉ่เป็นการผิดครั้งแรกของสหภาพชอยฮั่นไซ จึง
 เห็นว่าฝ่ายตรงกันข้ามอันแฉะและคงแก่นหมายชอยฮั่นไซจึงปฏิบัติกับสหภาพด้วยความ
 ไม่เคารพและเหยียดหยาม ต่อมาก็มี่เรื่องกระทบกันในตูลู่ที่จะเป็นรัฐมนตรีชอย
 ฮั่นไซจะเอาพวกกระบือเก่าเป็นส่วนใหญ่ ต่อมาชอยฮั่นไซจึงจับพวกฝ่ายปฏิวัติหาว่า
 กิดกบฏและขโมยเงินหลวง แทนที่จะขนคำสัตรมตา ชอยฮั่นไซให้จนคำสัตรมตา
 แฉะถึงเป้า โดยเร็วที่สุดต่อมาสหภาพปฏิวัติซึ่งรุนแรงประกาศว่าเขาชอยฮั่นไซขึ้น
 คำสัตรมตา แต่ไม่มีผู้เห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่

พรรคก๊กมินตั๋ง เมื่อซุนยัตเซ็นซึ่งในระหว่างนั้นคือใน ค.ศ. ๑๙๑๒ อยู่นอก
 ราชอาณาจักร เห็นชอยฮั่นไซออกจะเผด็จการ จึงคิดตั้ง
 พรรคการเมือง เพื่อคุมเตียงในสภาให้เป็นไปตามนโยบายของฝ่ายปฏิวัติ ความ
 จริงก็มีพรรคอยู่แต่ แต่ต่อมาเกิดมีหลายพรรคขึ้นชุนยัตเซ็นตั้งใหม่ให้

ชองฉา ก๊กมินตง แปลว่าพรรคชาตินิยมประชาธิปไตย (Nationalist Democratic Party) แต่การจับพรรคก๊กมินตงนตายพรรคคอมมิวนิสต์ในโซเวียตวัดเขี่ยมากจนฝรั่งชาติอื่น พากันวิตกว่าจีนจะเป็นคอมมิวนิสต์ไป แต่นโยบายของพรรคคนนั้นว่าจะไม่ยอมให้ ม พรรคอื่น ใน เมือง จีน แต่รัฐบาลจะต้อง เป็น รัฐบาล โดย พรรค ก๊กมินตง ต่อมา ынชี่ไชจะบุกเงินธนาคาร ๖ ชาติ Consortium ชุ่ยซุ่ยซันและพรรค ก๊กมินตงคิดกันและแต่งตั้งกริยาจะปฏิวัติ ынชี่ไชจะตั้งดมพรรคก๊กมินตง ชุ่ยซุ่ยซันต้องหลบหนีออกนอกประเทศ

ынชี่ไชประกาศใช้ ต่อมมาในเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๑๒ ынชี่ไชประกาศ รัฐธรรมนูญใหม่ งดใช้รัฐธรรมนูญอีกครึ่งหนึ่ง และใน ค.ศ. ๑๙๑๔ ประกาศใช้ รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยให้รัฐบาลมีอำนาจมากจน ประธานาธิบดีซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรี ในตัวอยู่ในตำแหน่งได้คราวละ ๓๐ ปี ผู้ใดที่แต่งตั้งการคิดกันถูกจำกัด หรือประหารชีวิต ห้ามการประทุมทุกอย่าง เช่น เซอร์ทงต้อพมพ เพชกจะกุม อำนาจให้อยู่ได้นาน ынชี่ไชเด็กสถาปราคาณชาติ ยุ่มเด็กผู้บัญชาการทหาร ประจำกองทัพ และตั้งผู้ใดวางใจแทนให้เป็นผู้นำเจ้าราชกรมขนาดนำยพด เรือหน้าการทหารไปในตัว แต่ให้การปฏิบัติงานทั้งหมด ดำเนินไปโดยอนุมัติ จากตั้งองคตาง

ไปปลายปี ค.ศ. ๑๙๑๔ ынชี่ไชกำลังเดินทางเข้าเสียดด้วยตำแหน่งจักรพรรดิ เดี่ยวเองซึ่งความจริงกมกเกียรติทุกอย่าง อย่างจักรพรรดิอยู่แต่ในขณะนั้น ынชี่ไชมีนักกฎหมายอเมริกันคนหนึ่งเป็นทปกรษาชช Dr. Goodnow ынชี่ไช ให้ Dr. Goodnow ทำบันทึกว่าเมืองจีนควรจะปกครองกันอย่างไรดี Dr. Goodnow ทำบันทึกเงินขอว่าเมืองจีนยังไม่เหมาะสมควรที่จะเป็นประชาธิปไตยแบบสาธารณรัฐ ควรจะปกครอง โดยมีกษัตริย์ไปก่อนแต่ทรงน โดยมีเงื่อนไขว่าต้องราษฎรเห็น พ้องด้วย ынชี่ไชให้มีประมุขรัฐสภาซึ่งประกอบด้วยผู้แทนส่วนมากซึ่ง ынชี่ไช

จัดให้ได้รับเลือกเข้ามาอีก พวกกษัตริย์ของนครลงมตเกือบเอกราช เมื่อฉันท
 พุทธิศิกายน ค.ศ. ๑๘๓๕ ได้จัดนครลงมตเป็นนครขึ้นกับราชวงศ์ใหม่มีฉันทไชเป็น
 จักรพรรดิ เพื่อแสดงว่าตนไม่ค้อขยหายได้ ยฉันทไชยอมให้รัฐสภาพิจารณาถึง
 ๓ ครั้ง ๓ วัน รัฐสภายืนยันว่าฉันทไชควรจะเป็จักรพรรดิสร้างปฐมวงศ์ใหม่
 เมื่อเสด็จขึ้นฉันทไชได้ยอมรับ กำหนดวันที่ ๑๖ มกราคม ค.ศ. ๑๘๓๖
 เป็นวันราชาภิเษก ทำวาทบางเต็มอธิบายว่าฉันทไชเตรียมเป็นจักรพรรดิตั้งหน้า
 ถึง ๑ ปี โดยตั้งเตรียมซ่อมซ่อมทอง เครื่องจานอาหารมีตรากษัตริย์ จาก
 บริษัทในอังกฤษไว้แล้ว

มณฑลภาคใต้ประ พอลว่าฉันทไชจะเป็นจักรพรรดิแพ้ออกไป พวก
 กษัตริย์ของฉันทไช
 นักการเมืองผู้ ยตรงกันข้ามพากันคิด คำน แม้รัฐบาลต่าง
 ประเทศ เช่นอังกฤษ รัสเซียและญี่ปุ่นก็ประท้วง และทูตได้รับคำสั่งให้ไปชี้แจง
 กับฉันทไชว่า จะเป็นการไม่ฉลาด ที่จะยกตนเป็นจักรพรรดิอีก ในขณะที่ย
 กษัตริย์ต่าง ๆ ประกาศตนเป็นอิสระระเพราะอย่างยิ่ง มณฑลภาคใต้ทไป
 ซึ่งเป็นฝ่ายกษัตริย์ ฉันทไชเกรงตนจะไปไม่รอด เลยประกาศเมื่อฉันท ๒๒
 มีนาคม ค.ศ. ๑๘๓๖ ว่าไม่รับความคดทจะเป็นจักรพรรดิเป็นความคิดของพวก
 รัฐสภาตนเอง ต่อไปจะปกครองตามที่พวกปฏิวัติมีนโยบายคือถ้าชาวฉ
 รัฐ และประชานิไทย โดยให้รัฐบาลรับผิดชอบต่อรัฐสภา แต่พวกทางใต้
 ไม่เชื่อถกับเรียกร้องให้ฉันทไชลาออกฉันทไชตอบว่าไม่มีผิดอะไรจะ ออกได้
 อย่างไร ตนมีหน้าที่รับผิดชอบต่อประชาชนจีนทั้งชาติ มณฑลทางภาคใต้ ๕
 มณฑลคือ กวางตุ้ง กวางตุ้ง เซียงหนและไคเจา ประกาศแยกออกจากรัฐบาล
 จีน และรวมกันตั้งรัฐบาลสาธารณรัฐที่เมืองกึ่งตั้ง ในขณะที่ยกับฉันทไช
 รัฐสภาซึ่งฉันทไชให้ชกได้มาประชุมเป็นรัฐสภาร่วมกับพวกใต้ ต่อมาในเดือน
 มิถุนายน ค.ศ. ๑๘๓๖ ฉันทไชตายลงโดยปัจจุบัน

จีนเข้าสงครามโลก
ครั้งที่ ๑

เมื่อยอนซีไชตายลงเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๑ แล้วคือ
ใน ค.ศ. ๑๙๑๕ ญี่ปุ่นก็เข้าเป็นฝ่ายสัมพันธมิตร แต่จีนยังเป็น

กลางอยู่ เพราะยังแตกกันอยู่ที่ยอนฮง รองประธานาธิบดีได้เป็นประธานาธิบดีแทนยอนซีไช การตายของยอนซีไชทำให้ความตึงเครียดกับฝ่ายใดลดลง
ที่ยอนฮงเป็นผู้ยอมระบอบประชาธิปไตย จึงตั้งให้เรียกประชุมรัฐสภาเพื่อ
ประธานรอยาวด์ต่าง ๆ มีการแต่งตั้งให้นายพตควอนจ็ดยเป็นนายกรัฐมนตรี และ
นายพตเพ็งกัจจงเป็นรองประธานาธิบดี แต่เกิดแตกกันไปอีกคือ นายกรัฐ
มนตรีควอนไม่ชอบวิธีรัฐสภาหาว่าไฮไฮ อำนาจสูงสุดควรจะอยู่กับรัฐบาลไม่ใช่
รัฐสภา

แต่การแตกแยกขัดแย้งระหว่างนายพตควอนจ็ดยกับรัฐสภาคือ เรื่อง
ประกาศสงครามกับเยอรมันนี้ นายพตควอนและฝ่ายทหารเห็นว่าควรประกาศ
สงครามด้วยเหตุหลายประการ อาทิ (๑) พวกมหาประเทศฝ่ายสัมพันธมิตร
เช่นอังกฤษ ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น จะสนับสนุนรัฐบาลต่อไป (๒) การประกาศ
สงคราม หมายถึง การได้เดือนการชำระหนี้กรณี กบฏ บอเคเซอร์ ต่อไปอีก ๕ ปี
และสัมพันธมิตรจะอนุญาตให้แก้ไขพิภคัยกรรมภาษีศุลกากร จีนจะได้เข้าประชุม
ทำสัญญาสันติภาพ เยอรมันนี้ และอดส์เตรียม ยังการซึ่งเป็นฝ่ายศัตรูจะได้หมด
สิทธิพิเศษจากจีนในข้อสุดท้าย ญี่ปุ่นสัญญาจะช่วยเหลือการเงิน ซึ่งในเวลานั้น
รัฐบาลควอนจ็ดยขัดแย้งมาก

แต่ทางค้ำรัฐบาลค้ำเพราะเห็นว่า (๑) การไม่ให้ประกาศสงคราม
เป็นการค้ำรัฐบาลไปในตัว ซึ่งควรเป็นหน้าที่ของรัฐสภาและเพราะ (๒) ปรากฏ
ว่าพวกสมาชิกกรัฐสภาหลายนายรับดินบดจากพวกเยอรมันให้ตั้งให้จีนเป็นกลางไว้
เมื่อไม่สามารรถตกลงกันได้ นายกรัฐมนตรีจึงเจริญเมืงตามหัวเมือง

มาประชุม แม่ทัพเหล่านี้ให้ความเห็นว่าสาธารณสมบัติในทุกมณฑลเห็นว่าจะควร
ประกาศสงคราม ซึ่งความจริงพลเมืองจีน ๘๘ เปอร์เซนต์ไม่รู้อะไร

ในขณะที่เค้านั้นสัมพันธมิตรก็เร่งให้ประกาศสงครามโดยเร็ว นายก
รัฐมนตรีจึงขอให้ประธานาธิบดียุบสภา ประธานาธิบดีไม่ยอมกลับตั้งปลดนายก
รัฐมนตรี แต่นายกรัฐมนตรีไม่ยอมกลับหนีไปรวมกับพวกแม่ทัพและประกาศตน
เป็นอิสระ ประธานาธิบดีจึงเชิญให้นายพลจางซุนซึ่งเป็นแม่ทัพอยู่ทางมณฑล
เกียงซูให้มาใกล้เถย นายพลจางซุนตอบว่าจะใกล้เถยแต่ต้องยุบสภาก่อน
ซึ่งประธานาธิบดียอมตามพวกสมาชิกรัฐสภาเลยหลบหนีไปเซียงไฮ้และหนีลงกังตง
และตั้งรัฐบาลชั่วคราวขึ้น โดยขอให้ซุนยัตเซ็นเป็นนายกรัฐมนตรี

นายพลจางซุนเป็นพวกปฏิกริยา เมื่อเดินทางมาถึงกรุงปักกิ่งเขาขัด
อำนาจและประกาศให้จักรพรรดิหยกกลับเข้าเสวยราชอีก และเสนอให้ประธานา
ธิบดียุบสภาตั้งฮ่องเต้ขึ้นใหม่ จะตั้งให้เป็นฮ่องเต้ (Duke) ประธานาธิบดีหยกยอม
ไม่ยอมแต่ก็กลัวจับเถยหนีไปอาศัยสถานทูตญี่ปุ่น ในระหว่างนั้นหารัดจนมาก
กบฏลุกขึ้นปฏิวัติอีก นายพลจางซุนหนีไปอาศัยสถานทูตฮอลันดา และจักรพรรดิ
ปูยซึ่งเวลานั้นยังทรงพระเยาว์อยู่มาก ไม่ทรงทราบเรื่องอะไรก็ถูกบีบบังคับให้
ตั้งราชสำนักขึ้น ในตอนนั้นคนจัดยุบกลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีก ส่วน
ประธานาธิบดีหยกยอมสละราชบัลลังก์ เมื่อกลับมาแล้วตอนจัดยุบได้รับประกาศสงคราม
กับเยอรมันทันที

จีนถูกญี่ปุ่นยื้อค่าขอ ไหวระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๓ นี้เอง แต่เมื่อก่อน
๒๐ ปี (Twenty-
One Demands) ยวนซีไรตาย ญี่ปุ่นเห็นเป็นโอกาสที่จะบีบบังคับจีนได้ง่าย เพราะ
ฝ่ายสัมพันธมิตรกำลังมีวุ่นทางยุโรปอยู่ในวันที่ ๓๑ มกราคม
ค.ศ. ๑๙๑๕ อัครราชทูตญี่ปุ่นประจำกรุงปักกิ่งได้เข้าพบกบยงซีไรและย่นหมัก

ให้ระบบหนึ่ง เรียกร่องให้เงินปฏิบัตรวม ๒๓ ข้อ การย่นหนทอย่างกระทันหัน
ขั้วราชทูตญี่ปุ่นจะเอาตองรับปฏิบัตแต่อย่าให้ใครรู้เป็นอันขาด การว้อออกไป
ญี่ปุ่นจะต้องเป็นฝ่ายตั้งมั่นสู้หนพวกก๊กปฏิบัต ซึ่งในเวลานั้นกำลังตั้งอยู่ทาง
ภาคใต้ ถ้าเราพิจารณาข้อเรียกร้องเหล่านี้แล้วจะเห็นได้ว่าไม่ใช่เป็นการขอ
เจรจา แต่เป็นการเรียกร้องคล้าย ๆ กับผู้ชนะสงครามขอให้ฝ่ายแพ้ปฏิบัต ข้อ
เรียกร้องแบ่งออกเป็น ๕ หมวดใหญ่ดังนี้—

หมวดที่ ๑. ให้จีนรับบอกความญี่ปุ่นมีสิทธิจะรับ โอนสิทธิต่าง ๆ จากเยอรมัน
ในมณฑลชานตุงภายในหนึ่งเดือนโดยจีนจะไม่ โอนไปให้ชาติอื่น จะ
อนุญาตให้ญี่ปุ่นสร้างทางรถไฟบนแหลมชานตุง

หมวดที่ ๒. ให้จีนยอมขยายอายุสัญญาเช่าปอร์ตอาเธอร์ ไตเรน และทางรถไฟ
ไผ่แมนจูเรียใต้ ๒๕ ปี การพาณิชย์และการท่าเหมืองแร่ของญี่ปุ่น
เป็นผู้ดำเนินการ และจีนจะไม่จ้างที่ปรึกษาทางการเมือง ทหาร หรือ
การคลังมาประจำเขตคน โดยญี่ปุ่นไม่ได้ตกลงด้วย ทั้งนี้เพราะจีนกริบ
อยู่แต่ที่ว่า ในเขตที่เหล่านี้ญี่ปุ่นมีฐานะพิเศษ

หมวดที่ ๓. จีนจะญี่ปุ่นตกลงว่า เมื่อใด โอกาสตั้งตงาม บริษัทการตงเหล็ก
และแร่ซึ่งเวลานั้นญี่ปุ่นเป็นเจ้าของ จะรวมกันเป็นบริษัทจีนและญี่ปุ่น
บริษัทน้อยที่เมืองฮังฮวง ริมแม่น้ำแยงซีเหินอ และในการนั้นจะไม่ให้
ต่างชาติอื่นมาเบียดบัง

หมวดที่ ๔. รัฐบาลจีนจะไม่ให้เข้าหรือ โอนอำนาจหรือเกาะตามชายฝั่งให้แก่ชาติ
อื่น ทั้งนี้เพื่อรักษาบรรณภาพอาณาเขตค้ของตนเอง

หมวดที่ ๕. รัฐบาลจีนจะจ้างที่ปรึกษาทางการเมือง การคลัง การทหาร ซึ่ง
เป็นชาวญี่ปุ่นเท่านั้น จีนจะให้ญี่ปุ่นได้กรรมสิทธิ์ที่ดิน เพื่อสร้าง โรง
เรียน โรงพยาบาลและวัดได้ด้าบตใดที่ด้าคณ ญี่ปุ่นและจีนจะมีตำรวจ

ร่วมกันปกครอง จันจะอนุญาตให้ญี่ปุ่นสร้างรถไฟ ระหว่างเมืองต่าง ๆ ซึ่งกำหนดให้จันรับทุนญี่ปุ่นไปทำเหมืองแร่ที่มณฑลฝูเกียง

ในวันที่ ๒๒ มกราคม คือ ๕ วันต่อมา รัฐมนตรีจีนผู้หนึ่งมากระชับข่าว
นตของคองราชต่ออเมริกัน และในวันที่ ๒๕ มกราคม หนังสือพิมพ์ในปักกิ่งพากันตั้งข่าวอย่างเอ็กเกริก กระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่นรับออกข่าวปฏิเสธว่าไม่จริง แต่ต่อมาแก้ว่าโดยนจริง แต่ไม่เป็นอย่างที่หนังสือพิมพ์พูด เป็นการขอร้องไม่ได้ทำลายเอกราชของจีนอย่างใด รัฐบาลซึ่งเป็นฝ่ายสัมพันธมิตรร่วมกันคัดค้านต่อญี่ปุ่นว่า ข้อเรียกร้องของญี่ปุ่นเป็นการทำลายหลักเบ็ดประทศว่า ญี่ปุ่นแก้ว่าเป็นการขอความร่วมมือ ไม่บบบังคับ ส่วนหมวด ๕ นั้นก็เป็นกาแสดงความรักปรารถนาของญี่ปุ่นให้จันทราบใจเท่านั้น อย่างไรก็ตามฝ่ายสัมพันธมิตรก็ได้แต่เพียงคัดค้าน ข้างจีนก็เพียงมตถอนไป ในที่สุดถึงวันที่ ๗ พฤษภาคมค.ศ. ๑๙๑๕ ญี่ปุ่นยื่นคำขาดต่อจีนให้จันตกลงทั้ง ๕ หมวด ส่วนหมวด ๕ ให้อำนาจเพียงในเรื่องรับทุนญี่ปุ่นทำเหมืองแร่ที่มณฑลฝูเกียง จันตกลงทำสัญญาในวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ภายหลังที่ถามมหาประเทศอื่นแล้วว่าช่วยได้หรือไม่ ซึ่งต่างก็ตอบช่วยไม่ได้ และภายหลังที่ญี่ปุ่นเคลื่อนทหารในแมนจูเรียมาทางจันเห็นอ

จันกับสนธิสัญญา เราทราบแล้ว สงครามโลกครั้งที่ ๑ สงบลงโดยเซอร์สันติภาพเมืองแวร์ซาย
ในคั้ว แต่เมื่อสงครามสงบลงนั้นทางจีนก็ยังคงแคกกนอยู่เป็นต้อง
รัฐบาล คือทางรัฐบาลกรุงปักกิ่งและรัฐบาลเมืองกึ่งตัง ญี่ปุ่นแจ้งกับจีนว่า
เนื่องจากจีนยังแบ่งแยกอยู่ จะไปเจรจาสัญญาได้อย่างไร ฉะนั้นญี่ปุ่นรับจะเป็น
ผู้แทนเข้าประชุมให้จีน ในข้อฝ่ายสัมพันธมิตรคัดค้าน บอกว่าไม่เคยมีธรรมเนียม
เยี่ยมประเทศนี้ ญี่ปุ่นแจ้งกับจีนใหม่ว่า จีนกับญี่ปุ่นต้องรวมหัวกัน มีนโยบาย

ชนด้วยกัน เพราะมีประโยชน์ได้เสียร่วมกัน จึงควรเอาชาวญี่ปุ่นแทนที่ปรึกษา
คณะผู้แทน แต่ฝ่ายจีนไม่ตกลง ในที่สุดตกลงตั้งคณะผู้แทนประกอบด้วย ผู้แทน
ฝ่ายรัฐบาลปักกิ่งและกงคังไปด้วยกัน

ทางฝ่ายจีนแม้จะแตกกัน แต่ก็เจตนาว่าร่วมกันเพื่อให้จีนก้าวหน้าโดยหวังว่า
สัญญาสันติภาพคราวนั้นจะเป็น โอกาสให้พิจารณาเด็กสภาพนอกอาณาเขต ปรับ
ปรุงเรื่องภาษีศุลกากร ซึ่งจีนถูกผูกมัดอยู่ ให้จีนกลับเข้าดำเนินกิจการในมณฑล
ซ่านตุง แทนเยอรมัน เด็กสัมปทานให้ทหารต่างประเทศจากเมืองจีน จีนจะได้
มีฐานะเสมอภาคกับมหาประเทศอื่น แต่เดาเข้าประหลาดจริง ๆ ภาษีของสัญญา
ซึ่งเป็นมหัศจรรย์ที่ ชี้แจงว่าสัญญาสันติภาพครั้งนี้ มุ่งปรับปรุงแก้ปัญหาต่าง ๆ
อันเป็นมูลให้เกิดสงคราม โดยครั้งที่ ๓ ยิ่งกว่าจะรบปัญหาเรื่องจีน โดยเฉพาะ

ตรงกันข้าม เรื่องมณฑลซ่านตุง สัมพันธมิตรกลับฉวยฉวยว่าแหดม
ซ่านตุงนั้นให้คืนแก่จีน แต่เอกลัทธิต่างๆ ซึ่งเยอรมันมีอยู่เดิม รวมทั้งเกาะซึ่งเขา
ให้ญี่ปุ่นมีสิทธิแทน ซอนทำให้ผู้แทนจีนงงงวย ในที่สุดไม่ยอมเซ็นสัญญาด้วยแต่
เดินทางกลับ ข้อที่จีนได้จริง ๆ ก็คือ ทวีปต้นของราชรัฐเยอรมัน ที่มีอยู่ใน
สัมปทานต่าง ๆ โอนเป็นของรัฐบาลจีน เยอรมันเด็กสภาพนอกอาณาเขต

ปัญหาเรื่องมณฑล ซ่านตุงและเกาะอลเวงในทางการเมือง การตั้งสัมพันธมิตรตัดสินให้มณฑลซ่านตุงแก่ญี่ปุ่นนั้น จีน
เจ็บใจและเสียใจมาก เพราะพวกฝรั่งเองทำกับจีนมา ๘๘ ปีแล้ว
กลับมาช่วยญี่ปุ่นเข้าเติมอีกแต่ในขณะเดียวกัน ในเมืองของตน
ก็ยังแตกแยกกันอยู่ การคว่ำบาตรนั้นอยู่ที่ไปและตามเมืองต่าง ๆ แม่ทัพประจำ
อยู่มีอำนาจเด็ดขาด ราษฎรต้องปฏิบัติตามรัฐบาล คงมีอยู่ ๒ รัฐบาล คือปักกิ่ง
และกงคัง ในกรณีที่จะเข้าใจฐานะการเมืองจีนในสมัยนั้นเราต้องพยายามนึกว่า

จนกตายนั้ เรา ต่างก็มีสิ่ง เช่นองกฤษพรรคการเมืองเป็นไปตามนโยบาย
เมื่อใครชอบนโยบายอย่างไร ก็เขาเป็นสมาชิกในพรรคนั้น ไม่คำนึงว่าจะชอบกัน
กับหัวหน้าเป็นส่วนตัวหรือไม่ แต่เมืองจันในขณะนั้น ความเข้าใจเรื่องพรรค
การเมืองไม่มีเลย ฉะนั้นพรรคการเมืองในความหมายอันถูกต้องจึงไม่มี อย่าง
มากก็เรียกได้ว่าพวก คือผู้ใดชอบนับถือหัวหน้าก็ไปเป็นพวกด้วย พวกกัน
พยายามที่จะให้หัวหน้าของตนมีอำนาจดำเนินโดยเข้าใจกันโดยปริยายว่า ถ้า
หัวหน้ามีอำนาจจะต้องไม่ล้มลุกนอง ฉะนั้นเป็นไปทุกหัวเมือง

รัฐบาลมี ๒ รัฐบาล ได้อธิบายแล้วว่าจันในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๑ นั้น
คือ รัฐบาลฝอยเหี้ยว มี ๒ รัฐบาล คือรัฐบาลเหินซุ่ทบทกิง และรัฐบาลโตทกตง
และฝายไต้

รัฐบาลเหินซุ่มีนายพลตวนจี้สูยเป็นนายกรัฐมนตรี นายพลตวนมีอำนาจ
เพราะแม่ทัพนายกองตามหัวเมืองที่เรียกกันว่า War Lords สันนิษฐาน โดย
รัฐบาลยอมให้พวกแม่ทัพเหล่านี้เงินจากญี่ปุ่นได้ โดยเอาทหารรถไฟที่รักอุต-
ต่ำหกรวมบางอย่างไปจำหน่ายกับญี่ปุ่น ในระหว่างทางแมนจูเรียมีแม่ทัพคนหนึ่ง
ชื่อ จอมพลจางโซ่หิติน เมื่อเสร็จสงครามแล้ว คือใน ค.ศ. ๑๙๒๐ จางโซ่หิติน
ชวนแม่ทัพทางเหนืออีกหลายคน รวมกันยกมาปักกิ่ง และปลดนายพลตวนจี้สูย
และตั้งตัวเองเป็นนายกรัฐมนตรีอยู่ ๒ ปี ระหว่างตั้งขึ้น จางโซ่หิตินแจกจ่าย
ตำแหน่งกับทหารรายโค้ว ให้ผู้ช่วยโค้วอำนาจ พร้อมทั้งการผูกขาดสินค้าบาง
อย่าง ในปี ค.ศ. ๑๙๒๒ นายพลตวนบ่ะฟู ลูกน้องจางโซ่หิตินกบฏและแย่งอำนาจได้
จางโซ่หิตินหนีกลับไปแมนจูเรีย

ทางเมืองกตงคนมีดีทำการอย่างเดียวกัน คือซุนยัตเซ็นเป็นประมุข
แต่ในนาม เพราะพวกแม่ทัพทางใต้คุมอยู่ พวกแม่ทัพของซุนยัตเซ็นเห็นว่า

หลักการของชนชั้นเช่นนี้ ^{๕๘} ฉะนั้นผู้รักชาติจริง ๆ จึงไม่เหมาะสมที่จะนำมา
ในที่สุดชนชั้นที่ชนเองทนไม่ไหวต้องตาออก ใน ค.ศ. ๑๘๒๐ แต่ก็ถูกขอให้กลับ
มาดำรงตำแหน่งอีก ใน ค.ศ. ๑๘๒๓ แต่ใน ค.ศ. ๑๘๒๒ ชนชั้นที่ชนเองกลับถูก
ขับออกจากตำแหน่ง ต้องหนีไปอยู่เซี่ยงไฮ้

ความเคลื่อนไหวในทางเศรษฐกิจ สังคม และโกศถกกรรมของจีน

เมื่อ ๓๐ ปีมาแล้ว

ความเจริญในทาง ^{๕๙} ความจริงหนักศึกษาคงศึกษาจากภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ
อุตสาหกรรม ^{๖๐} แล้วว่าจีนมีอุตสาหกรรมน้อย แต่เมื่อ ๓๐ ปี
มาแล้ว ^{๖๑} จีนก็ยังเป็นประเทศที่ช้าในการอุตสาหกรรม ^{๖๒} ทั้งนี้เพราะเหตุผลหลาย
ประการ เช่น ไม่มีทุนจากเอกชนมาลง มีผู้เชี่ยวชาญน้อย ไม่มีนักศึกษาคำศัพท์
ค้นคว้าอย่างมหาประเทศอื่นก็เป็นประเทศอุตสาหกรรม การศึกษาในด้านเทคนิค
ยังไม่ก้าวหน้า งบประมาณก็น้อย

การอุตสาหกรรมของจีนเรียกได้ว่าเริ่มก้าวหน้าในระหว่างสงครามโลก
ครั้งที่ ๑ ^{๖๓} เพราะมีของมาจากต่างประเทศน้อย เกิดโรงงานเล็ก ๆ ตามชนบท
ทั่วไป ^{๖๔} เกิดมีสินค้ามาทดแทนงาน ซึ่งความจริงถึงเหตุนี้ก็ตาม ^{๖๕} บางแห่งแต่
การปฏิวัติ ค.ศ. ๑๙๑๑ ^{๖๖} แต่ก็เป็นส่วนน้อย

อุตสาหกรรมขนหนารุ่นแรกคือ โรงทอผ้า ^{๖๗} ความจริงจีนมีชื่อเสียงในการ
ทอผ้าขายมาตั้งแต่ครั้งมาติดต่อคือ ราว ๓๐๐ ปีมาแล้ว ^{๖๘} ใน ค.ศ. ๑๘๐๐ จีน
ไม่มีโรงงานทอผ้าของตนเองเลยสักหนึ่งโรง ^{๖๙} ใน ค.ศ. ๑๘๒๐ มีถึง ๓๕ โรง
และเป็นโรงใหญ่ ๆ ส่วนมาก

เมื่อมีโรงทอผ้ามากก็จำเป็นต้องใช้ฝ้ายมาก ^{๗๐} แต่จีนเองก็ผลิตฝ้ายไม่พอ
พวกพ่อค้าจีนจึงประชุมกันตั้งส่วนทอต่อและตั้งนักเรียนไปเรียนทอที่สหรัฐอเมริกา

นอกจากอุตสาหกรรมฝ้ายแล้ว อุตสาหกรรมผ้าคัมปูอันคือการทำแพร
 ในปี ค.ศ. ๑๘๓๗ จีนส่งแพรไปขายต่างประเทศถึง ๓๓๒ ล้านเหรียญทอง ซึ่ง
 เท่ากับ ๒๓ เปอร์เซ็นต์ของราคาสินค้าขาออกของจีนในขณะนั้น ผู้ซื้อแพรส่วนใหญ่
 มากก็คืออเมริกา แต่ในตอนหลังอเมริกาตกขายเป็นลูกค้าคนสำคัญของญี่ปุ่น คง
 จะโคธิบายเมื่อถึงประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น

การทำแบ่งจากชาวต่างชาติเป็นอุตสาหกรรมของจีน นอกจากนั้นกบมีการ
 ทำนาปลูกถั่ว หนวดตาด ถั่วเขียว ถั่วดำ ฯลฯ

การค้าต่างประเทศ ได้ก้าวหน้าในตอนต้นแต่ที่ว่า ทุกคราวที่จีนแพ่งคราม
 ของจีน จีนต้องเปิดเมืองทำให้ทางค้าขายเพิ่มขึ้น ถ้าเราจะศึกษา
 สถิติการค้าต่างประเทศของจีนในระยะเมื่อเปิดเมืองใหม่จนถึง ค.ศ. ๑๘๖๐ จะ
 เห็นได้ว่าดังนามเป็นการส่งเขายังกว่าขายออกไปต่างประเทศ และถ้าพิจารณา
 ทะเยอียดลงไปอีกถึงรายการสินค้าก็จะเห็นว่า สินค้าที่จีนส่งเข้าไปในสมัยนั้น
 ก่อขายๆ เปลี่ยนแปลงเป็นระยะๆ แต่คงให้เห็นว่าจีนเริ่มขายอุตสาหกรรมมากขึ้น
 ดังภาพดังคมจีนเริ่มเปลี่ยนแปลงเนื่องจากการติดต่อกับฝรั่ง

ส่วนการขายของออกนอกประเทศนั้นแล้ว ก็เปลี่ยนแปลงดังเช่นเดียวกัน
 เดิมสินค้าที่จีนขายออกนอกประเทศส่วนใหญ่ก็มี ๒ อย่าง คือ ไบชากับแพร แต่
 ต่อมาก็มียา นามนถอ อาหารสัตว์

ระบบการทำงานใน ผลใน ทาง ดึงคม ซึ่งมี ต่อ ประชาชน เมื่อเกิด โรงงาน
 โรงงาน อุตสาหกรรม อุตสาหกรรมขึ้น ก็เช่น เดียวกันใน อังกฤษ เมื่อเกิดปฏิวัติ
 อุตสาหกรรม ดังที่ทราบแล้วจากการศึกษาประวัติศาสตร์ของอังกฤษ เพื่อที่จะ
 ให้ต้นทุนในการผลิตมีราคาต่ำที่สุด พกคนขายจริงจึงจ้างสตรีและเด็ก เข้าทำ

วันหนึ่ง ๆ ให้ทำงานหลายชั่วโมง อย่างน้อย ๑๒ ชั่วโมงทุกวันไม่มีวันหยุด ค่าจ้างต่ำมากและพวกคนงานจะเจ็บไข้อย่างไรไม่เหลียวแล ไม่มีหลักประกันอันใด ถ้าเจ็บไข้ทำงานไม่ได้ก็ต้องออก เพื่อให้คนใหม่เข้าทำ ถ้าพวกการของจีนในสมัยทกตาดวนเหมือนกับในอังกฤษ เมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘

มีพวกนายทุนเจ้าของ โรงงานชาวต่างประเทศในเซี่ยงไฮ้ที่มีจิตใจเมตตาตั้งตำราแต่คงความเห็นว่าจะต้องจำกัดอายุเด็กที่เข้ามาทำงาน แต่นำไปคาดฝ้ายที่คิดคำนาคคือพวกแม่ของเด็กเหล่านั้นเอง เพราะเห็นว่าจะเป็นการได้ออกจากงาน

การเกิดสหภาพ พวกที่คิดตั้งสหภาพกรรมกรในเมืองจีนคือพวก คอมมูนิสต์ Labour Union พวกนี้โดยมากเป็นกรรมกรซึ่งจับตั้งไปช่วยทำงานใน

ฝรั่งเค้ดระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๑ พวกนี้เคยชักชวนกรรมกรอื่น ๆ ว่าควรจะต้องสมาคมกัน แต่ต่อมาเมื่ออเมริกาจะไต่บังคับนายจ้างให้ขึ้นค่าแรงงานได้ และให้ลดเวลาทำงานลง เพราะถ้าบังคับสองคน นายจ้างคงจะไล่ออก กรรมกรที่คงสมาคมกันเป็นสมาคมแรก คือกรรมกรในโรงทอแพนและทอผ้า แต่ต่อมาในชั้นแรกพวกนี้ไม่กล้าได้ไรค์ แต่เดินดูไม้ทำงานช้า ๆ ไซ้ไซ้ เพื่อให้นายจ้างได้กำไรน้อย เพราะผลิตได้น้อยจนเกินไปผลบ่ง ทำให้ให้นายจ้างบาง โรงงานเปลี่ยนวิธีจ้าง โดยเหมางานเป็นชิ้น ๆ แต่ในขณะเดียวกันก็เปลี่ยนอัตรา คือถ้าทำได้มากจึงจะได้ค่าจ้าง ถ้าทำได้น้อยอัตราต่ำ ผลก็คือพวกคนงานไม่พอใจทั่วไป

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ สหภาพคอมมิวนิสต์ของคาร์ดส์มาร์ก ได้แพร่เข้าไปในเมืองจีนมีพวกคนงานไม่น้อยชกเห็นตเห็นชอบด้วย

ใน ค.ศ. ๑๙๓๘ เกิดสมาคมตั้งเสรีมกรรมกรชนในเซี่ยงไฮ้ โดยรวมพวกกรรมกรประเภทต่าง ๆ เช่น ช่างไม้ ช่างปูน ช่างเหล็ก ช่างกล โดย

ประกาศวัตถุประสงค์ว่า จะขอให้ นายจ้างปรับปรุงระเบียบการทำงานให้กรรมกร
 มีอนามยัคชน พวกนักคิดจะสร้าง โรงเรียนให้ลูกกรรมกร สร้างโรงพยาบาล
 สำหรับกรรมกร ถ้าเกิดปัญหาโต้เถียงระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง ให้ลูกจ้าง
 เสนอไปให้พวกหัวหน้าสมาคมพิจารณา วางโครงการนศึกษาสำหรับกรรมกร
 และมีโครงการนที่จะเปิดสาขาทั่วไปทุกเมืองที่มอศล้าหกรรมมอศมคคคคของสมาคม
 นมอวกรรมกรจะต้องทำงานโดยซื่อตรง จงรักภักดีคือนายจ้าง ทำงานให้เต็ม
 ความสามารถ แต่ในขณะเดียวกันขอให้ นายจ้างปฏิบัติค่อนอย่างเมตตากรุณา
 และให้ค่าจ้างให้คุ้มพอที่จะยังชีพได้ในฐานะเป็นมนุษย์

การศึกษา จากตัวได้อาจเห็นเริ่มวางระบบการศึกษาสมัยใหม่
 เมื่อ ค.ศ. ๑๘๐๓ คือ ๔๘ ปีมาแล้ว ตามโครงการน เด็กจะเรียน
 สำเรจชั้นมัธยม ใช้เวลาระหว่าง ๘-๑๐ ปี ชั้นมหาวิทยาลัยอย่างน้อย ๓ ปี

เมื่อเกิดสงคราม โลกครั้งที่ ๑ ใหม่ ๆ นักเรียนจีนซึ่งได้รับการศึกษาแบบ
 ตะวันตก ไม่สู้ตั้งใจเท่าใดนัก เพราะเห็นว่าเป็นสงครามที่ท้าวกันในยุโรป แต่เมื่อ
 ญี่ปุ่นเข้ายึดเกาะ ซึ่งเตาจากเยอรมันนและถือโอกาสเข้าครองแหลม ซานตงได้เหมือน
 หนังสือเป็นเจ้าของเองประการหนึ่ง และค่อมากย่นเรียกรอองให้จีนปฏิบคคคาม
 ๒๓ ข้อ ดังอธิบายมาเด้ออีกประการหนึ่ง และประกอบกับในระหว่างสงคราม
 ครองนี้ ประธานาธิบดีวิลสันแห่งสหรัฐอเมริกา เสนอว่าสงครามเด้อจีนตั้ง
 ประเทศต่าง ๆ ควรจะรับข้อเด้อ ๑๔ ข้อของท่านมาเป็นหลักปฏิบัติใน ๑๔ ข้อ
 เหล่านี้ มีบางข้อ เช่น ค่อไปกาวยเจรจาต่างประเทศควรเจรจากันโดยเปิดเผย
 การเลิกบับคนทางเศรษฐกิจ การตัดออช การเที่ยวเอาดินแดนของชาติอื่น
 การตั้งต้นนชาติ การรับประกันบรรณาณาเขต และเอกราชของชาติ
 ต่าง ๆ ทวีไป ทำให้พวกจีนที่รับการศึกษาอย่างสมัยใหม่เห็นดีเห็นงาม พวกคนจึง

รวมกันเป็นการใหญ่ทั่วไปในเมื่อจีนเป็นปรองดองครั้งแรกในจีน ก็ตั้งให้
 เห็นว่าจีนมีความคิดรักชาติ ไม่ใช่ชาวต่างชาติต่างหากจะหมายเอียงเอียงไปง่าย ๆ
 กระบวนการนี้มีวัตถุประสงค์ ๒ ประการ (๑) ปลดพวกแม่ทัพนายกองที่คุม
 อาวุธอยู่ตามหัวเมืองทั่วไป เพราะพวกนั้นยอมญี่ปุ่น (๒) จะเริ่มบอยกอตสินค้า
 ญี่ปุ่นเป็นการคัดค้านการรุกราน ในขณะที่เดียวกันมีการชักชวนให้นักศึกษาทั่วไป
 ทุ่มเททางด้านความคิด รับผิดชอบเรื่องสังคมศาสตร์ ระบบการปกครองของประเทศ
 ต่าง ๆ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ในวันที่ ๓ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๑๗ นักศึกษาในกรุงปักกิ่งทราบข่าว
 สัมพันธมิตรตกลงให้ญี่ปุ่นได้เมืองซึ่งเขาตั้งแค้นเยอรมัน ในวันที่ ๕ พฤษภาคม
 นักศึกษาจากวิทยาลัยต่าง ๆ ทั้งปักกิ่ง ประมาณ ๑๕๐๐๐ คน พวกนี้เดินไปตาม
 ถนนในกรุงปักกิ่งคัดค้านสัญญาแวร์ซาย ในที่สุดรัฐบาลตกตั้งไม่ให้ผู้แทน
 เช่นสัญญาแวร์ซาย และให้ผู้แทนเดินทางกลับ

ส่วนการบอยกอตสินค้าญี่ปุ่นนั้นเดี๋ยวนี้ถึงแม้จะไม่ได้ผลมากมาย แต่ก็
 ทำให้ญี่ปุ่นขาดรายได้ไปไม่น้อย

หนังสือพิมพ์ เราคงจะปลาดใจไม่น้อย ทราบว่าทั้งจีนเป็นชาติ
 แรกที่คัดค้านการเข้าชนกอนชาติอื่น แต่จีนกลับมีหนังสือพิมพ์
 ออกวารวอยขมมานี่ ทงนเพราะราษฎรตั้งนามกราว ๑๘ เปอรเซนต์อ่านหนังสือ
 ไม่ออก แต่ภาษาจีนก็เป็นภาษาที่เรียนยาก จึงอยู่ในสมัยนั้นหนังสือออก
 อยู่ฉบับหนึ่งเท่านั้นของราชกิจจานุเบกษาของเราหนังสือพิมพ์สมัยใหม่เริ่มมีในเมือง
 จีนเป็นครั้งแรกในต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ โดยพวกมิชชันนารีเป็นผู้ก่อตั้ง และ
 เริ่มมีมากขึ้นเป็นลำดับทั้งสองภาษา คือจีนและอังกฤษ เมื่อจีนเปลี่ยนระบบ
 การปกครองใหม่ ๆ หนังสือพิมพ์จีนได้เสรีภาพ ในการแสดงความคิดเห็นอย่าง

ประวัติศาสตร์ตะวันออกไกล

เต็มที่ แต่ต่อมาไม่กี่ปีในสมัยของพระเจ้าไชยงนสีไชยปกครองอย่างผู้เผด็จการ หนังสือพิมพ์จึงพากันตำหนิหรือยุแหย่จนหนังสือตั้งปิดเสียหลายโรงพิมพ์และเอาบรรณาธิการไปขัง ยิ่งตอนของพระเจ้าคิดจะเป็นจักรพรรดิเสียเอง จึงพยายามให้สิ้นบนแก่บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ บรรณาธิการหนังสือพิมพ์ฉบับใดไม่ยอม ก็ถูกจับไปขังหาว่าทำตนเป็นกษัตริย์ชาติ

วรรณคดีและนาฏกรรม - เมื่อเกิดปฏิวัติ ค.ศ. ๑๙๑๑ แล้ว มโนคติอย่างมากหลายปรากฏให้เห็นว่าภาษาจีนที่ใช้อยู่ในขณะนั้นเป็นภาษาวรรณคดีเกินไป ภาษาที่ราษฎรจะศึกษาเข้าใจได้ควรจะใช้ภาษากลาง หรือที่เรียกกันว่า ภาษา Mandarin จะดีกว่าในที่สุดก็มีผู้เห็นด้วยเป็นจำนวนมาก และเริ่มใช้ทุกวันนี้

เมื่อแก้ไขเรื่องภาษาแล้วก็กระทบไปถึงนาฏกรรมหรือละครคน นาฏกรรมโบราณเขียนเป็นภาษาวรรณคดีและน่าประหลาดที่เวทแสดง พูดอย่างไร คนดูไม่เข้าใจ ได้แต่พยายามดูอาการกริยาที่แสดงออกมา ฉากและเครื่องแต่งเวทีของละครคนโบราณนั้นแทบจะไม่มี นอกจากโต๊ะและเก้าอี้หนึ่ง ๒-๓ ตัว แต่ละครคนสมัยใหม่นอกจากดัดแปลงในเรื่องภาษาแล้ว ยังเกี่ยวกับการตกแต่งเวทีด้วย แสดงให้เห็นว่า ในบ้านจีนโบราณหรือสมัยที่ละครคนหนักต่างดั่งเป็นอย่างไร

กีฬา - ก่อน ค.ศ. ๑๙๐๐ คนจีนไม่รู้ จักรกีฬาตลกเลย เช่น ฟุตบอล รักบี้ ฯลฯ กีฬาของจีนในสมัยก่อนก็คือ ถ้ำต๋องหรือตกปลา กีฬาที่ต่างแจ้งอย่างอื่นมีน้อย เช่น เล่นว่าวหรือเดินฟางเสียงนกร้อง ทั้งนี้เพราะจีนสมัยโบราณเห็นว่านักศึกษานักค้าหรือข้าราชการไม่ควรเล่นเฮฮา ควรจะตั้งใจสำรวมกายกรรมรยาทสงบเสงี่ยม แต่มาในต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ พวกมิชชัน

นารีได้นำกีฬาสมัยใหม่ๆ เข้าไปสอนตามโรงเรียนและมหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยรวมตัว
ให้มีเอกภาพ

เราทราบแล้วว่าผู้นำในการปฏิวัติเมื่อ ค.ศ. ๑๘๓๓ นั้น
มีความคิดที่จะให้ชนปกครองเป็นประชาธิปไตยแบบสาธารณรัฐ

และเด็กให้สิทธิพิเศษแก่ต่างค่างแต่ก็ไม่สำเร็จ พวกนักปฏิวัติเขียนอนุชั้ขึ้นมาเป็น
ประมุขก็โดยเห็นว่าเป็นผู้ใหญ่อายุได้สามารถที่จะนำประเทศชาติไปได้ แต่ประ
ศพอุสตรรคหลายประการประการแรกพวกต่างค่างก็พยายามขัดขวางเต็มที่เท่าที่
จะทำได้ ประการที่สองพวกปฏิภิกิริยานิยมระบอบเดิมก็ขัดขวางทุกวิถีทาง
ประการที่สาม อนุชั้ใช้ไม่เคยนิยมระบอบประชาธิปไตยเพราะเจริณัมอำนาจ
ของตนขึ้นมาในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช อนุชั้ใช้ไม่เข้าใจและไม่ยอมใช้
ปรัชญาเรื่องปรัชญาธิปไตย ประการที่สี่ พวกผู้นำในการปฏิวัติโดยมากเป็น
พวกชนกต่างซึ่งร่ำเรียนมา ดังนั้นไม่จำชางจันทอไปเกือบทั้งหมด คือออก ๕๐๐
ด้านคนไม่เหมือนกับคนเพราะไม่ได้รับการศึกษา อีกนัยหนึ่งการปฏิวัติของจีน
นั้นลักษณะเหมือนกับกาปฏิวัติของฝรั่งเศสเมื่อ ค.ศ. ๑๗๘๘ ในข้อที่ว่าไม่ใ
ราชฎรทงไปถูกชน แต่เป็นความคิดของพวกกฏุมพี (bourgeoisie) หนึ่งหนึ่ง
เท่านั้น พวกชนกรวมอาชีพ (proletariat) ไม่ทราบเลยว่าปัญหาอะไรบ้าง
เกิดขึ้นจึงต้องทำกาปฏิวัติ ฉะนั้นจึงไม่ได้เข้าร่วมด้วย ตรงกันข้ามกลับเข้าใจ
ว่าเป็นศึกกต่างเมืองอย่างที่ทำกันมาหลายร้อยปี เมื่อเป็นเช่นนั้นการพยายามกดขี่
ไประบอบเดิมหรือระบอบศักดินาจึงเป็นสิ่งที่ไม่คาดหมายได้ล่วงหน้า เมื่อปฏิวัติแล้ว
เกิดมพวกใหม่ขึ้น พวกคนเป็นพวกแม่ทัพนายกองตั้งออกมา เห็นว่าการจงรัก
ภักดีต่อราชจันทงชาตินั้นไม่จำเป็น ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะไม่ได้รับการอบรมมา
ในเรื่องรักชาติ รักเพราะแช่ในเลือด เพราะพ้อง ขั้ช่วยเหลือเพราะวงญาติ

พวกนักต้มเห็นว่าควรจะแบ่งจีนออกเป็นหลายรัฐ แต่รัฐปกครองตนเองแล้ว
มารวมเป็นสหพันธ์ รัฐหนึ่ง ๆ แม้ทัพแบ่งกันไปปกครอง

เมื่อสภาพการณ์เป็นเช่นนี้รวมทั้งชาติตะวันออกก็ยังไม่เชื่อถือกันจึงไม่
สามารถรวมกันได้ทั้ง ๆ ที่เดิร้จดังความ โด่กครงทหนึ่งแ่ดอ จีนร้องขอเด็ก
ธภาพนอกอาณาเขต ขอสิทธิในการเก็บภาษีศุ่ดกากรเองโดยไม่ให้ฝรั่งมาวาง
เงื่อนไซ ขอเด็กตั้งญญาเข้าดั้มปทานต่าง ๆ ไม่ดำเร้จทงหลายเหตุนเพราะไม่มี
ผู้ โดยยอมเดี้ยดระ โยชนดั้วคนค้จ รวมกันจัดค้งรัฐบาดถกต่างรัฐบาดเดี้ยด
ในขอทดาฝรั่งไม่ยอมนนหากันเหตุผลตยู่บางเพราะธภาพการ เมืองในเมืองจีนไม่
มีเด็ถยรภาพ กวที่จระให้เข ยอมเอาประ โยชนค้จต่าง ๆ มาอยู่ ในความค้จมครอง
ของจีนก้หน้าเห็นใจ

นอกจากนี้ เนื่องจากสงคราม โด่กครงทหนึ่งแ่ดอเกิดการค้าและอุตสาหกรรม
กรรมมากจนจึงมีการกระทบกันระหว้างพวกนายทุนเจ้าของอุตสาหกรรมและพวก
ชนกรรมาชีพ นี่เป็นเหตุชักข้อหนึ่งททำให้แตกแยกกัน ฝ่ายนายทุนดั้บดั้ยุน
พรรคการเมืองทุกพรรคที่ดำมารถค้จมครองผลประ โยชนค้จของคนได้ ดั้จนพวก
ชนกรรมาชีพหัน ไปดั้บดั้ยุนทุกพรรคเพราะอย่างยั้งคอมมูนดั้ดหรือพวกปรัชญา
ดั้จคมช้น ได้ข้งดั้ยญาจะดั้จเด้ริมฐานระของคน ต่างฝ่ายต่างเร้ยกร้องให้ม่การ
ปฏิรูปในการจัดการบ้านเมือง พวกอุตสาหกรรมพยายามร้องว่าพวกแม่ทัพ
นายกองดั้บดั้ยจะเขาเงินจากการที่ตนค้จขายได้ นอกจากนยังเพี้ยจกเงิน
รัฐบาดต่างค้จว เมื่อถึงกำหนดไม่มีเงินชำระหรือให้ดอกเบยก้มาขนภาษีอากร
คามชอบใจ ผลถคอกกระทบถึงอุตสาหกรรมพนเมือง ฝ่ายชนกรรมาชีพก็
เร้ยกร้องให้ม่การปฏิรูประบอบเท้จษฐกิจและดั้จคม

ประวัติศาสตร์ตะวันออกไกล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๘๘

ชนชาติเขมกับ
คอมมิวนิสต์

ระหว่างที่ชนชาติเขมเป็นประมุขรัฐบาลที่เมืองกังกงน

ชนชาติเขมได้ขอร้องให้อังกฤษ สหรัฐอเมริกา เยอรมัน

คานาดา และโซเวียตช่วยเข้ามาช่วยในการเงินและการปกครอง แต่ทุกประเทศ
ปฏิเสธหมดเงินโซเวียตช่วยโดยอ้างว่าตนเคยมีความสัมพันธ์กับรัฐบาลที่บก
การที่โซเวียตตกลงช่วยชนชาติเขมก็เพราะเห็นว่านโยบายเศรษฐกิจของชนชาติเขม
ไปในทางซ้าย ชนชาติเขมอาจปรับนโยบายและอุดมคติทางการเมืองของตนให้มา
ประสานกับตนได้ รัฐบาลโซเวียตจึงรีบตั้งทูตมาปรึกษากับชนชาติเขมที่
เขมยังใช้ระบอบกษัตริย์ปกครองแต่ความสัมพันธ์ไมตรีระหว่างกันเช่นกัน

ตอนนั้นเป็นครั้งแรกที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์รัสเซียเข้ามาอิทธิพลในเมืองจีน
หัวหน้าฝ่ายโซเวียตซึ่งถูกตั้งเข้ามาช่วยเหลือ คือ ไมเกิต โบโรดิน (Michael
Borodin) โบโรดินรับเป็นที่ปรึกษาทั่วไป เข้าจัดการในการทหาร การเมือง
การเศรษฐกิจ ในสมัยนั้นชาวยุโรปและอเมริกันพากันตกตกลงและเสื่อมอำนาจ
ลงเป็นคอมมิวนิสต์เป็นแน่แท้ซึ่งกษัตริย์เขมเช่นนั้น เพราะรูปการปกครองพรรคกมิน
ตงซึ่ง กง ชน เติบแบบพรรคคอมมิวนิสต์ของรัสเซีย อย่างใกล้ชิดและห้ามพรรค
การเมืองพรรคอื่น อภินัยหนึ่งรัฐบาลก็คือเผด็จการโดยพรรคกมินตง แต่ยังไม่
ได้ดำเนินการไปได้เท่าใดใน ค.ศ. ๑๙๒๕ ดอกเตอร์ชนชาติเขมได้ถึงแก่กรรมลง
สำนักขบวนการเขมที่ดำเนินและรับดำเนินงาน คือ กังคังไว และเคียงโคเซ็ค ส่วน
โบโรดินนั้นเมื่อสิ้นชนชาติเขมแล้วไม่มีอำนาจต่อไป รัฐบาลโซเวียตจึงเรียกตัว
กลับ

ปรัชญาทางการเมือง
ของชนชาติเขม

ก่อนชนชาติเขมถึงแก่กรรมได้ทำพินัยกรรมตั้งไว้ว่าขอ

ให้มิตรทุกคนของท่านพยายามเดินตามคำสอนของท่าน ๔ ข้อ

ใหญ่ ๆ คือ (๑) หดกั๊กไปในการปฏิวัติขบวนการประเทศจีน (๒) แยกการ

ปฏิสังขรณ์ (๓) หักตามประการในหนังสือ ซามินจุหัง และ (๔) ปฏิญาณของสภาพพรรคก๊กมินตั๋งชุดแรก

๑) หลัก ๓ ประการใน ซามินจุหัง แต่ไม่จบมี ๓ เต็มด้วยกัน คือ (๑) การปฏิสังขรณ์ทางจิตต์ใจ (Psychological Reconstruction) (๒) การปฏิสังขรณ์ทางวัตถุ (Material Reconstruction) และ (๓) การปฏิสังขรณ์ด้านสังคม (Social Reconstruction) หนังสือตามเล่มบรรยายถึงประวัติการปฏิวัติ ค.ศ. ๑๙๑๑ มีความคิดอย่างไร ต่อว่าทำน่าง่ายแต่การเข้าใจนั้นยาก จึงจำต้องมีผู้เชี่ยวชาญในการวางโครงการสังคมและการเมือง แต่ในการปฏิวัติแล้วให้คนมีการศึกษาทั่วไปหมดไม่ได้ หลักประชาธิปไตยต้องให้ประโยชน์แก่คนทั่วไป ทั้ง ประเทศ คนมีความรู้จะกักกันคน ไร่เขาไม่ให้ได้ประโยชน์ไม่ได้

๒) แนวการปฏิสังขรณ์ ในการจัดการบ้านเมืองนั้น ชุนยัตเซนขอให้ดำเนินตามหลัก ๓ ประการใน ซามินจุหัง และให้จัดระบบการปกครองออกเป็น ๓ ระยะ ระยะแรกให้ปกครอง โดยทหารก่อน ระยะที่สอง พรรคการเมืองทยอยอำนาจเข้าปกครอง โดยสอนให้ราษฎรรู้จักระบอบนี้ไปในตัว ระยะที่สามให้ราษฎรปกครองตนเอง

๓) หลักสามประการ นโยบายของตอกเตอ์ ชุนยัตเซนนั้นปรากฏในหนังสือ ซามินจุหัง (San Min Chu) หรือหลักสามประการ (Three principles) คือ (๑) ชาตินิยม (Nationalism) จะเลิกการให้สิทธิพิเศษหรือสัมปทานแก่ต่างประเทศ เลิกเขตอิทธิพลให้ชาวต่างประเทศที่มีสิทธิในเมืองท่าบางประการ เลิกเขตอิทธิพลให้จีนเป็นเมืองของจีนไม่ใช่ต่างด้าว แต่ยอมให้สิทธิได้มณฑลแก่ชนหมู่ย่อย เช่น ชาวแมนจู มองโกล ตาด และทิเบต หลักที่

(๒) คือ ประชาธิปไตย (Democracy) ให้ราษฎรมีสักสิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎรไปประชุมในสภานิติบัญญัติ เพื่อก่อนผู้แทนได้ ในปัญหาบางเรื่องให้มีประชามติ ให้คนรัฐบาตรบมิชอบ จนต่อสภานิติบัญญัติ และหลักที่ (๑) คือ ความยุติธรรมแก่สังคม หรือการหาเลี้ยงชีพของราษฎร (Social Justice ro Livelihood of the People) คอกเคอร์ ชุขย์ที่เช่นต้องการให้นำเศรษฐกิจของประเทศไปจัดสรรใหม่ เพื่อเป็นหลักประกันแก่ราษฎรทุกคนควรวัดในอันที่จะมีชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นมนุษย์

โครงการนี้ของคอกเคอร์ ชุขย์ที่เช่นประสงค์พุดังระดมมากมายในประการแรกหลักชาตินิยมนั้น ในขณะนั้นไม่ด้ามารบปฏิบัติได้ ดังได้อธิบายในเบื้องต้น แต่ว่าคนนั้นถือหลักเช่นหรือดักเป็นด้ากัญยังกว่าประเทศ ในหลักประชาธิปไตยนั้นแล้ว ประชาธิปไตยจะมีได้แต่ระด้าเร่งความหลักจริง ๆ ราษฎรต้องมีการศึกษาอย่างน้อยที่สุดอ่านหนังสือได้ เขียนได้ จึงจะพวยเข้าใจในการบ้านเมือง แต่ในขณะนั้นตามสถิติจีน ๘๘ ใน ๑๐๐ อ่านหนังสือไม่ออก อีกประการหนึ่งตามหลักประชาธิปไตย หมายความว่าชายหรือหญิงต้องมัสติทธิเท่ากันในทางการเมือง ทางกฎหมาย ทางเศรษฐกิจ ทางการศึกษาและทางสังคม แต่ธรรมเนียมประเพณีจีนในขณะนั้นด้ากตรมด้ากชอนยเคมที่ หญิงจันแทบจะเป็นทพยของครอบครัว ไม่มีด้ามเลี้ยงดวยทางใด ในหลักที่ด้าม เรื่องความยุติธรรมของสังคมจะด้าเร่งได้โดยการปฏิวัติทั้งประเทศในเรื่องเศรษฐกิจ (Economic Revolution) ในขณะนั้นพดเมืองจันราว ๘๐ เปอรเซนต์เป็นชาวหนา แต่จันจวนนอกหนาทพยน้อยมาก ฉะนั้นด้ากสามารถผลิตข้าวเพียงพดเมือง ๔๐๐ ล้านทวงประเทศได้ เป็นสิ่งจ้จรรย และในบั้นนี้จะต้องเป็นบทคนพาอากาศจ้านอญจริง ๆ ยด้ากปฏิบัติไม่เป็นเช่นนั้นเหวาระประเทศจันใหญ่โดกจ้างขวาง ดินฟ้าอากาศไม่พอ

ทั้งไป เช่นบางแห่งฝนมากไปหรือแห้งมากไป หรือเกิดน้ำท่วมใหญ่ นินหมวย
ความว่าจะต้องมีราษฎรอดข้าวตายและเคยปรากฏบางปีตายกันเป็นเมือง ๆ

๕) ปฏิญญาของ คำปฏิญญาของสภาภักทิมณฑลในเวียงหน้ คอ เมื่อ
สถาปนามณฑลครั้งแรก เดือน มกราคม ค.ศ. ๑๙๑๔ สภาประกาศว่าจะปฏิบัติตาม

แนวทฤษฎีคเชนวางไว้ดังกล่าวมาแล้วในข้อ ๓ ถึงข้อ ๓ ในการต่างประเทศ
นั้นจะให้ทางศาลหมัดสิทธิ์พิเศษ ในเมืองจีนจะเข้าเป็นสมาชิกเคียงบ่าเคียงไหล่ใน
กรอบกว้างของนานาชาติ

เจียงไคเช็คเริ่มอำนาจ

ระหว่างที่ชนบทเช่นมณฑลยูนหน้ พวกด้านศิษย์ทงหลายใช้ว่าจะสามัคคี
กันก็หาไม่แต่เกรงใจและนับถือนาจ้องมผลอันผลนซึ่งกันและกัน แต่พอชนบทเช่น
ตายตงการแตกแยกก็ปรากฏขึ้นอย่างออกหน้าออกตา ฉะเพาะอย่างขง ฝ่ายซ้าย
และฝ่ายขวา

เมื่อชนบทเช่นถึงแก่กรรม โยโรตินซึ่งรัดเชยตั้งมาเป็นทปกรษายงอยู่
ด้วยโยโรตินเดินขอว่า คุณจะจัดพรรคให้แข็งและพรรคปกครองเงินท่านองรัดเชย
โดยประกาศว่ารัฐเป็นรัฐของชนกรรมาชีพ ผู้สนับสนุนโยโรตินคือ อังจิงไจ
ซึ่งเป็นลูกศิษย์คนสำคัญของชนบทเช่นและอยู่กับชนบทเช่นจนสิ้นใจและเป็นผู้เขียน
พินัยกรรมให้ชนบทเช่น อังจิงไจตงตงเป็นผู้สืบแทนชนบทเช่นในพรรคภักทิมณฑล
โดยให้ โยโรตินเป็นผู้อำนาวยการ

บุคคลสำคัญอีกคนหนึ่ง นอกจาก อังจิงไจและโยโรติน ก็คือ เจียงไคเช็ค
เมื่อชนบทเช่นถึงแก่กรรม เจียงไคเช็คยังเป็นผู้น้อยในคณะพรรคภักทิมณฑลแต่
ได้แสดงความสามารถในการทหารให้คณะหลายครั้งหลายหน เจียงไคเช็คเกิด
ค.ศ. ๑๘๘๘ บิดาตายตั้งแต่อายุ ๘ ขวบ อายุ ๑๘ เข้าโรงเรียนนายร้อยที่โตเกียว

และเป็นนายทหารปืนใหญ่ในกองทัพญี่ปุ่น ระหว่างอยู่ญี่ปุ่นเริ่มสนใจในคำสอน
 ของขงจื๊อเช่นร่วมทำการปฏิวัติด้วยใน ค.ศ. ๑๘๓๓ ขุนยืทเช่นตั้งไปอยู่วังเซียงใน
 ค.ศ. ๑๘๓๓ รับการอบรมในเรื่องคอมมิวนิสต์และวิชาทหารเป็นอย่างดีกลับมาเป็น
 ผู้อำนวยการโรงเรียนนายร้อยจีน ใน ค.ศ. ๑๘๓๕ ในปีที่ขุนยืทเช่นถึงแก่กรรม
 เจียงไคเช็คได้เป็นแม่ทัพใหญ่ของฝ่ายก๊กมินตั๋งในเวดนานอายุเพียง ๓๘ ปี เจียง-
 ไคเช็คไม่พอใจที่โบโรตินก้าตั้งสนับสนุนให้พวกคอมมิวนิสต์ในพรรคก๊กมินตั๋งมี
 มากจนตนเองก็ไม่มีความอะไร ในที่สุดในปี ค.ศ. ๑๘๓๖ ระหว่างที่โบโรติน
 ไม่อยู่ในเมืองกังกัง เจียงไคเช็คเข้าต่อต้านมาเองและหวังจึงไวหนีไปยุโรป
 โบโรตินหนีตาดินเรือกกตบรัสเซีย ต่อมาญาติชาวกริยาเจียงไคเช็คได้ชักนำให้
 หวังจึงไวกลับมาตั้งกับเจียงไคเช็คและร่วมกบฏกังกังได้ในปลายปี ค.ศ. ๑๘๓๘
 ประกาศให้ไซเหมองนานกิงเป็นเมืองหลวงเปลี่ยนชื่อเมืองปักกิ่งเป็นไปบิง

นโยบายต่างประเทศ เมื่อกองทัพรัฐบาลจีนที่นานกิงแตกเจียงไคเช็คและพรรค
 ของเจียงไคเช็ค พวกจึงมาปรึกษากันในเรื่องความสัมพันธ์กับต่างประเทศจะเดิน
 อย่างไร ก่อนอื่นจะต้องทำให้ต่างประเทศเห็นว่ารัฐบาลใหม่ไม่กินเงินมรดกต่าง
 ด้ว่าว้ย ๆ เหมือนรัฐบาลเก่า ๆ โดยยอมให้เอกลัทธิเป็นดังแตกเปลี่ยนตอบแทน
 จะต้องเจรจาขอเด็กสนธิสัญญาที่ไม่เสื่อมภาค เด็กข้อมุกพันในเรื่องภาษีศุลกา
 กร เด็กสิทธินอกอาณาเขต เด็กสัมปทานต่าง ๆ ให้เด็กการให้สิทธิต่างต่างนำ
 กองทหารมาตั้งอยู่บนดินแดนจีน

จีนเริ่มเจรจากับเงินสหรัฐอเมริกาก่อนเพราะว่าสหรัฐอเมริกาคิดออกอ้าง
 ขวางทางผลประโยชน์ไคเสียกนอชกว่าชาติอื่น อเมริกายอมเซ็นสัญญาด้วย ให้จีน
 มัทธิกเก็บภาษีศุลกากรตามใจชอบได้เองโดยมีเงื่อนไขว่าต้องเหมือนกับประเทศ
 อื่นจีนจึงเจรจากับประเทศอื่นต่อไปซึ่งปรากฏว่าทุกประเทศยอมตกลงกับญี่ปุ่น
 ประเทศเดียว

ในประเด็นเรื่องเด็กส่งภาพนอกอาณาเขตนั้นอเมริกาและอังกฤษเห็นว่าควรค่อย ๆ เด็กเป็นขั้น ๆ ญี่ปุ่นยอมละเพราะคิดแพ้และคิดหุโทษและขอให้อินค้าซึ่งมีคุณค่าความเป็นญี่ปุ่นด้วยในกรณีคนญี่ปุ่นมาเกี่ยวข้องกับจนถึง เมษายน ค.ศ. ๑๙๓๓ ก็ยังไม่มีชาติใดตกลงด้วยเจียงไคเช็คจึงประกาศใช้กฎหมายใหม่บังคับให้คนต่างต่างทุก ๆ คนที่ละเมิดกฎหมายจีนมาขึ้นค่าต๋ง แต่เนื่องจากกฎรัฐบาลต่างประเทศคัดค้านและไม่ยอมปฏิบัติตาม รัฐบาลเตยประกาศจะใช้กฎหมายนั้นชั่วคราว

การที่เจียงไคเช็คและพรรคก๊กมินตั๋งสามารถปกครองได้ทั้งเหนือและใต้ เช่นนี้ก็แต่ที่ไม่ต้องได้เพราะยังมีพวก War Lords อยู่ตามหัวเมืองใหญ่ ๆ อีกหลายเมืองเจียงไคเช็คจึงอดในพวกเหล่านี้จึงต้องระดมกำลังไว้ ฉะนั้นการบำรุงบ้านเมืองในด้านเศรษฐกิจและสังคมจึงเหนียว ๆ ไป ในขณะเดียวกันพวกคอมมิวนิสต์ซึ่ง โบโรดินเพาะไว้ไม่น้อยก็แพร่ทั่วไป จึงหัดคิดที่มคอมมิวนิสต์มีอำนาจเพราะรัฐบาลไม่สามารปรปราบได้ พวกคอมมิวนิสต์เที่ยวรบเอาที่ดินของพวกนายทุนใหญ่มาแจกกับชาวนา อดภาษีอากร ตั้งเสริมให้ทำนาร่วมกัน (Collective farming) ตอนให้ราษฎรรู้จักวิธีออกเสียงเลือกตั้งและจัดการเทศบาล ในขณะเดียวกัน พวกคอมมิวนิสต์แถลงว่าการกระทำเหล่านี้เป็นไปตามนโยบายของชนชั้นที่ชน

ใน ค.ศ. ๑๙๓๐ การแตกแยกที่ปรากฏขึ้น คือ ระหว่างฝ่ายเผด็จการโดยพรรคก๊กมินตั๋งฝ่ายหนึ่งและฝ่ายคอมมิวนิสต์

จินภาควิธีการปกครองของเจียงไคเช็ค

รูปการปกครองของ เราทราบแล้วว่าอำนาจพิเศษของชนชั้นที่ชนคตลงจะปกครอง คณะพรรคก๊กมินตั๋ง เมืองจีน โดยมีนโยบายตามพิสัยกรรมของชนชั้นที่ชนและจะแบ่งระยะเวลา การปกครอง ออกเป็นสามระยะ สำหรับชนชั้นที่ชนนั้นจะมีนโยบายยึด

ถูกประการใดก็ตามแต่ไม่เพียงชาวจีนเท่านั้นแม่โลกภายนอกก็ยอมให้ว่าเป็นรัฐ
 บุรุษสูงสุดของจีนที่มีความพากเพียรเพื่อให้เพื่อนร่วมชาติได้รับผลประโยชน์โดย
 ระบอบประชาธิปไตย แต่เมื่อชนุญทเช่นตายแล้วแต่เจียงไคเช็คได้อำนาจ
 เจียงไคเช็คได้รบเป็นผู้นำนโยบายสืบแทน ก่อนนั้นเจียงไคเช็คเริ่มสร้างควม
 มั่นแก่ภายในบ้านเมือง โดยรวมรัฐบาลเหนือและใต้เป็นรัฐบาลจีนรัฐบาลเดียว
 พวกเมทัพนายกองที่ยอมก่ก่แดงตั้งปนบ่าเห็นจวางัดพวกที่ไม่ยอมก็ถูกปลดไป
 หรือหลบหนีไป แต่ยังมีกองทัพเจียงไคเช็คไม่ดำเนินการเจรจาหรือปรวบได้
 พวกนั้นคือ คอมมิวนิสต์ มีการรบพุ่งกันอยู่เรื่อย ๆ แต่สหรัคคอมมิวนิสต์ก็ยังไม่
 แพร่มาจชน

ในเดือนตุลาคมปี ค.ศ. ๑๙๒๗ เจียงไคเช็คประกาศใช้กฎหมายว่าด้วย
 อำนาจหน้าที่ของรัฐบาลแห่งชาติชาวจีนและพรรคก๊กมินตง กฎหมายฉบับนี้
 ไม่ได้บัญญัติถึงการปกครองแบบประชาธิปไตยเพราะไม่มีบทบัญญัติให้ราษฎรมา
 ออกเสียงอย่างใด ให้พรรคมีอำนาจวินิจฉัยปัญหาต่าง ๆ และให้ฝ่ายทหารมี
 หน้าที่บังคับการให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยยึดมั่นของพรรคคือเป็นกฎหมาย ห้ามไม่
 ให้พรรคการเมืองพรรคอื่น

คณะรัฐมนตรี การบริหารงาน ของ รัฐบาล ของ ชาติ (National
 Government) ให้บริหาร โดยคณะรัฐมนตรี ซึ่งประกอบ
 ด้วยรัฐมนตรีและประธาน รองประธานของสภาผู้ค้ำถัดกัน ดังจะได้อธิบายต่อ
 ไป นายกรัฐมนตรีแห่งชาติ (President of the National Government)
 จะเป็นประธานของคณะมนตรีฯ โดยตำแหน่ง และเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุด
 ของทัพบก เรือ และอากาศและเป็นประธานาธิบดีของประเทศไปด้วยในตัว

ข้าราชการรัฐ วิชาที่สอบในชั้นสูงคือ ความรู้ทั่วไป การติดต่อสัมพันธ์ การ
การวัด การจัดการศึกษา และระเบียบการคลัง วิชาที่สอบในชั้นพิเศษคือ
ความรู้เกี่ยวกับคนละกมณฑล และวิชาของหน่วยราชการที่บุคคลนั้นสมัครเข้า
รับราชการ

๕) สภาควบคุม สภาควบคุมมีหน้าที่ ๒ ประการ (๓) การพิจารณา
(Control Yuan) ข้าราชการ และ (๒) ตรวจสอบเงินแผ่นดิน เมื่อสถานใดรับค่า
จ้างจากสภาได้สถานหนึ่งให้พิจารณาโทษข้าราชการ สถานจะ
ตั้งกรรมการชน ๓ นาย เพื่อพิจารณาแต่เสนอไปยังองค์การใดองค์การหนึ่ง
ในตามซึ่งมีหน้าที่ในเรื่องนี้ คือกรรมการกลางของกมณฑลหรือรัฐบาล
หรือกรรมการตั้งโทษข้าราชการ สถานยังมีหน้าที่ดูแลระบบการ สอบได้และ
ตั้งข้าราชการไปตรวจการตามหัวเมือง

อย่างไรก็ดี ได้มีการแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการปกครองนี้หลายครั้ง แต่
สาระสำคัญยังคงเดิมดังที่ได้อ้างมาในเบื้องต้น คืออำนาจยังอยู่กับพรรคก๊กมินตั๋ง

การแพร่ของลัทธิคอมมิวนิสต์

การต่อสู้ระบบศักดินาของชนชั้นกรรมาชีพและชนชั้นกรรมกร
จีนต่างประกาศว่าดอกเตอร์ ซุนยัตเซ็นเป็นปฐมาจารย์ของตน
และต่างยึดหลักสามประการดังกล่าว ทั้งสองพรรคอ้างว่าต้องการปลดแอกจีน
จากต่างต่าง และสถาปนาระบบการปกครองซึ่งราษฎรผู้ยากจนจะเริ่มมีมาค
ฐานการครองชีพสูงขึ้น แต่วิธีดำเนินการไปสู่จุดหมายของแต่ละพรรคไม่ตรงกันคือ
พรรคคอมมิวนิสต์เชื่อว่า คนปฏิบัติตามหลักของดอกเตอร์ซุนยัตเซ็นยิ่งกว่าพรรค
ก๊กมินตั๋ง และการที่พรรคก๊กมินตั๋งจะยึดอำนาจเป็นเผด็จการไว้จนกว่าราษฎร

จะมีความรู้ ขนหน ไม่จำเป็นและนานเกินควร ควรให้เสรีภาพทุกอย่าง ในขณะที่
 เดียวกันพรรคคอมมิวนิสต์ก็เคยแพร่กระจายไป นโยบายต่างกันอีกข้อหนึ่งคือ
 เมื่อนิวปีบุกรุกเข้ามาในจีนระหว่าง ค.ศ. ๑๙๕๓ - ๑๙๕๖ พรรคคอมมิวนิสต์คือ
 ตามนิวปีอย่างทรหด แต่พรรคก๊กมินตงเห็นว่าควรเดินนโยบายผ่อนปรนจนกว่า
 ถึงเวลาที่จะสู้ แต่ความต่างกันข้อสำคัญที่สุดซึ่งเป็นรากฐานนโยบายคือ
 การต่อสู้ระหว่างคนต่างชนพรรคก๊กมินตงซึ่งเป็นรัฐบาลเชื่อว่าลัทธิคอมมิวนิสต์
 จะนำหายนะมาสู่ประเทศจีน ฉะนั้นจึงพยายามปราบปรามเด็กต่างองค์การคอม
 มิวนิสต์ซึ่งเกี่ยวข้องกับคนงานและชาวนาทุกแห่ง ในขณะเดียวกัน แห่งใดที่พรรค
 คอมมิวนิสต์มีอำนาจปกครองก็เด็กไม่ให้เจ้าของที่ดินและรับที่ดิน ห้ามมิให้นาย
 ทุนเอาเงินออกให้กูหรือรับจำนำจากชาวนา

ใน ค.ศ. ๑๙๓๕ ปรากฏว่ามีลัทธิคอมมิวนิสต์อยู่ทั่วไปในเมืองจีน แต่
 ก็ไม่สามารรถก้าวหน้าไปได้เท่าใด เพราะราษฎรส่วนใหญ่ไม่เข้าใจไม่รู้จักด้วยใน
 เรื่องการเมืองพวกหัวหนาและประกอบทั้งถูกฝ่ายรัฐบาลก๊กมินตงคอยปราบอยู่
 เสมอ คอมมิวนิสต์จึงเห็นว่าควรย้ายไปอยู่ในมณฑลเซนต์ทางเหนือ ซึ่งเป็นกม
 ปรเทศในทางยุทธศาสตร์ดีมีเขตล้อมรอบ ระวังที่อพยพจากเมืองเกียงตี้ไป
 มณฑลเซนต์ พวกคอมมิวนิสต์เดินผ่านเมืองไคโข่ไซชนาตลัทธิคอมมิวนิสต์ตลอด
 ทางอธิบายถึงหลักเสรีภาพ เสมอภาพ ภราดรภาพ ถ้าใครตามไปด้วยจะได้มี
 ชีวิตดีขึ้นกว่าปัจจุบัน ปรากฏว่ามีผู้เห็นด้วยเป็นอันมากและอพยพตามไปอยู่ด้วย
 ต่อมาอีก ๑ ปี ค.ศ. ๑๙๓๕ ปรากฏว่ามีมณฑลเซนต์เป็นนคมของคอมมิวนิสต์
 แห่งใหญ่ที่สุดในโลกนอกจากโซเวียตรัสเซีย อีกปีต่อมาคือใน ค.ศ. ๑๙๓๖
 คอมมิวนิสต์ได้ประกาศรัฐบาลสาธารณรัฐโซเวียตจีนชนกเมืองย่นาน (Yenan)
 โดยมีเม้าเซตุงเป็นประธาน และจูเอินไตเป็นสผู้บัญชาการทหาร

ในปี ค.ศ. ๑๙๓๕ พรรคคอมมิวนิสต์ได้เสนอข้อปรารถนาประนีประนอม ๘ ข้อ

ประวัติศาสตร์ตะวันออกไกล

- (๑) ให้ออกตัวกับญี่ปุ่นต่อไปจนกว่าจะได้ออกของทหารญี่ปุ่นออกไปนอกประเทศจีน
  - (๒) รีบอพยพพวกทรยศต่อชาติ (Traitors) มาให้แก่พันธมิตรของพันธมิตรจากญี่ปุ่น
  - (๓) เด็กชายที่หนักแก่ราษฎร ปรับปรุงการคลังใหม่ บำรุงอุตสาหกรรม เกษตรกรรมและการค้า
  - (๔) เพิ่มค่าจ้างเงินเดือนและยกฐานะการครองชีพและภาระภาษีของแรงงานและกสิกร
  - (๕) บังคับให้ราษฎรเรียนหนังสือโดยทั่วไปโดยไม่คิดเงินและหางานให้คนว่างงานทำ
  - (๖) ให้คนทุกเชื้อชาติได้ความเสมอภาค และบ่มงันสิทธิผลประโยชน์ของชาวจีนที่อยู่ต่างประเทศ
  - (๗) ร่วมกันแผนตักจวรรรดินิยมโดยผู้พวกที่จะมารุกราน และ
  - (๘) ร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ที่แสดงความเห็นอกเห็นใจกับจีน และสถาปนาสัมพันธไมตรีกับประเทศที่เป็นกลางทั้ง ๆ ไป
- ข้อเสนอนี้จอมพลเจียงไคเช็คตอบปฏิเสธ เพราะไม่เชื่อว่าเป็นข้อเสนอโดยสุจริตใจ แต่ตามคำวาทะบททุกเล่มกล่าวไว้ เพราะขัดกับประโยชน์ของผู้นำสนับสนุนเจียงไคเช็ค
- ในที่สุดเจียงไคเช็คจึงให้จอมพลจางซื่อเหลียงซึ่งเป็นคนกลางจอมพลจางซื่อเหลียงซึ่งอยู่ทางแมนจูเรียยกทัพไปปราบจางซื่อเหลียงไม่ได้เต็มใจและไม่พอใจที่เจียงไคเช็คมีนโยบายปราบปรามคอมมิวนิสต์ จึงว่า พวกที่ปรึกษาของจางซื่อเหลียงส่วนมากเป็นมิตรกับพวกคอมมิวนิสต์ตัวอย่างไรก็ดีจางซื่อเหลียงไม่กล้าขัดคำสั่งจึงต้องปฏิบัติตามและรุกไปถึงเมืองซีอันใหม่ณฑลชานซี แต่เนื่อง

จากไม่รบจริงจึง เจียงไคเช็คจึงเดินทางไปเมืองซ้อฮานด้วยตนเองเพื่อเร่งให้ปราบ
 พกคอมมินต์ตีให้เสร็จสิ้นไป ระหว่างที่ขยเมืองซ้อฮาน พกจาง โซเหลียงเจ้า
 ทัพต๋องเจียงไคเช็คและคณะนายทหารที่ไปด้วยเขาห้องซงและจะเอีโควซันกำลัง ฐาน
 ขบถแต่ซอกหน้าปลาด คือในตอนนั้นพกคอมมินต์ตีที่เมืองเยนนานซึ่งอยู่ห่างเมือง
 ซ้อฮานประมาณ ๒๐๐ ไมล์รับตั้งคณะผู้แทนโดยมีนายพตจูเซินโต (ปัจจุบันเป็น
 รัฐมนตรีต่างประเทศของเมาเซตง) เป็นหัวหน้ามายังเมืองซ้อฮานเพื่อเจรจาขอ
 ให้จาง โซเหลียงปลดปล่อยเจียงไคเช็ค มิฉะนั้นจะเกิดสงครามกลางเมืองขึ้น เจียง
 ไคเช็คพอใจมากในการที่ฝ่ายคอมมินต์ตีไม่เคยคิดโต้แย้งไมตรีตอบรับที่จะ
 รวมมือกับคอมมินต์ตีผู้บัญชาเจ็ดล้านเข้ามาอยู่ทางใต้แมนจูเรีย

ญี่ปุ่นทำสงครามกับ เหตุซึ่งญี่ปุ่นอ้างทำสงครามกับจีนในครั้งนั้น เกิดจากเหตุ
 จีน ก.ศ. ๑๙๓๗-๑๙๔๕ คือไปน คอ เมอวท ๗ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๓๗ ได้เกิดการ

กระทบกระทั่งกันระหว่างญี่ปุ่นกับจีนที่สะพานมาโคโปโต คาบตลเกาเจียวทางทิศ
 ตะวันตกเฉียงใต้ของกรุงปักกิ่ง เหตุที่เกิดการกระทบกระทั่งกันคือ กองทหาร
 ญี่ปุ่นได้ทำการซ้อมรบ ปรากฏว่าทหารญี่ปุ่นหายไปคนหนึ่ง กองทหารญี่ปุ่น
 จึงเขาตรวจค้นในกำแพงเมืองฉงบงแต่จีนไม่ยอม ญี่ปุ่นจึงระดมยิงด้วยปืนใหญ่
 จีนจึงต่อสู้ บังกันต่อสู้ แต่ทางฝ่ายญี่ปุ่นกล่าวอ้างว่ากองทหารจีนระดมยิงก่อน โดย

ปราศจากเหตุผล ทางจีนกล่าวว่าได้ขอร้องให้ญี่ปุ่นถอยกลับ ไปอยู่ที่เดิมเพื่อ
 เจรจาระงับการพิพาท แต่ญี่ปุ่นไม่ยอมจึงต้องฟ้องไปยังต้นนิบาตชาติ ๆ ได้สนับสนุน
 ต้นจีนทางศีลธรรม และให้ส่งมาชิกทำการอย่างหนึ่งอย่างใดซึ่งจะไม่เป็นการ
 บนทอนกำลังด้านทางของจีน ญี่ปุ่นขแข็งว่าได้มีการเจรจาเพื่อระงับการพิพาท
 จนตกลงกันแล้วแต่ญี่ปุ่นซากการทหารจีนไม่สามารควบคุมเหนียวจงทหารของตน
 ได้ปลดปล่อยให้รบกันต่อไป และจีนได้เริ่มทำลายญี่ปุ่นทั่วไป เช่นที่เซียงไฮ้ นาย
 ทหารเรือญี่ปุ่นถูกฆ่าตายอย่างทารุณโดยทหารจีน ญี่ปุ่นจึงขอให้จีนถอนทหาร

ออกจากเซี่ยงไฮ้ จีนไม่ยอมกลับเพิ่มทหารในเขตปลอดทหารบางแห่งมากขึ้น และกองทัพอากาศได้เริ่มโจมตีเรือรบญี่ปุ่นและกองบัญชาการทหารญี่ปุ่น ซึ่งตั้งอยู่ในเซี่ยงไฮ้ ญี่ปุ่นจำต้องบอingkันตัว ในเดือนธันวาคม ค.ศ. ๑๙๓๗ ญี่ปุ่นยึดเมืองหนานกิงและไปปักได้ ญี่ปุ่นคิดว่าจีนคงจะขอตั้งบศึกและรัฐบาลต้อออก และรัฐบาลจีนที่ตงซิ่นใหม่ก็คงจะยอมเป็นรัฐบาลหุ่นแบบแมนจูก็ ความจริงในองการรัฐบาลของเจียงไคเช็คคนหมทชยากทำตัญญาสันติภาพกับญี่ปุ่น แต่เหตุการณที่ญี่ปุ่นทำทารุณในกาวเรียวัดเมืองหนานกิง ทำให้พวกนี้ไม่กล้าเห็นอ ความเห็นระหวางนร รัฐบาลเจียงไคเช็คอพยพไปตั้ง ณ เมืองจงกิงในมณฑลเสฉวน ต่อมาญี่ปุ่นก็ได้เมืองฮั่นเคาและกึ่งตง การเสียเมืองกึ่งตงเท่ากับเจียงไคเช็คขาดกำลังสำคัญไปเพราะเป็นเมืองท่าสำคัญและเป็นแหล่งทองกฤษอเมริกาตั้งอาชุกฤษกรณัทมาให้

สงครามจีนญี่ปุ่นครั้งนี้อาจแบ่งออกได้เป็นสามตอน คือ (๑) ตั้งแต่เหตุการณที่ตพานมาโคโปโต ตามลตฤเกาเจียวโกดบกกึงจนถึงญี่ปุ่นยึดเมืองหนานกิงได้ในวันที่ ๑๕ ธันวาคม ค.ศ. ๑๙๓๗ (๒) ตั้งแต่ยึดเมืองหนานกิงได้จนถึงเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๓๘ ญี่ปุ่นยึดเมืองกึ่งตงและฮั่นเคาได้ และ (๓) ภายหลังที่รัฐบาลจีนหนีจากฮั่นเคาไปอยู่จงกิงจนถึงรัฐบาลญี่ปุ่นยอมแพ้

รัฐบาลหุ่นของญี่ปุ่น

ระเบียบใหม่ใน ญี่ปุ่นไคเมืองกึ่งตงและฮั่นเคาแถวเทากับญี่ปุ่นไคดินแดนอันชื่อ แถบชายฝั่งเกือบหมด ญี่ปุ่นจึงประกาศว่าจะสถาปนา "ระเบียบใหม่" (New order) ขึ้นในเอเชียตะวันออกเพื่อมาเสถียรภาพและความวัฒนาถาวรมาสู่ผู้คนของโลก ระเบียบใหม่นี้หมาย แมนจูก็ จีน และญี่ปุ่น สามประเทศกันจะครองวอดกัน ในทางการเมืองเศรษฐกิจและวัฒนธรรม ญี่ปุ่นจะช่วยเหลือจีนปราบคอมมิวนิสต์และช่วยจีนให้ หลุดจาก การกดขี่ของจักรวรรดินิยมตะวันตก

แม่พรรคก๊กมินตง ญูปุ่นก็จะไม่ทำตายแต่จะต้องเลิกนโยบายแอนตญูปุ่น ปรับปรุงระบบการปกครองให้เหมาะสม ปัดคนกการเมืองและรัฐบาลเกิดขตญูปุ่นให้หมด ญูปุ่นจะผลิตตตตตุ้ด้าเรจ ให้แก่เงินจนจะค้าขายแลกเปลี่ยนโดยตั้งวัดตตตบและแร่ต่าง ๆ ให้ญูปุ่น ระหว่างญูปุ่นพยายามให้คนจีนจัดรัฐบาลหุ่นขึ้น โดยญูปุ่นจะสนับสนุน ญูปุ่นเจรจากับนายพลอเบะฟุแต่ไม่ด้ำเรจ ญูเบะฟุตอบตกลงในหลักการแต่ต้องให้ญูปุ่นยกทหารไปก่อนค้าคอบนเทากับไม่ตกลง ญูปุ่นจึงหันไปเจรจากับ อังจิงไฉ ซึ่งญูปุ่นได้ข่าวมาว่า เคยเสนอให้เจียงไคเช็ค เจริญสัญญาสันติภาพคราวญูปุ่นระดมยิงเมืองฮั่นเค้า แต่เจียงไคเช็คไม่ยอม อังจิงไฉเห็นว่าสู้ ไปก่ไม่ม่ประโยชน์ และยังญูปุ่นยึดเมืองได้ อังจิงไฉจึงเห็นว่าจำเป็นต้องยอมญูปุ่นตกต่ำที่จะให้ผู้คนล้มตายไปทุกวันไม่ได้ประโยชน์อันใด ในที่สุดในเดือนธันวาคม ค.ศ. ๑๙๓๘ อังจิงไฉหนีจากเมืองจงกิงไปอยู่เมืองฮ่านฮวยในอินโดจีน และเจรจากับญูปุ่น ในที่สุดญูปุ่นตกลงให้อังจิงไฉไปเป็นประธานาธิบดีของรัฐบาลจีนใหม่ที่กรุงนานกิงในเดือนมีนาคม ค.ศ. ๑๙๔๐ อังจิงไฉประกาศภาวะปกครองตามคำแนะนำของซุนยัตเซ็นทุกประการรัฐบาลญูปุ่นประกาศรับรองรัฐบาลจีนใหม่ทันที ในขณะที่เดียวกัน อังจิงไฉประกาศรับรองรัฐบาลแมนจูก็กญูปุ่นตั้งนายพลอเบ (Abe) มาเป็นเอกอัครราชทูตประจำกรุงนานกิง ซึ่งความจริงคงมาเพื่อเดคควบคุมมากกว่า นอกจากนั้นการบริหารจริงจิงอยู่ในมือญูปุ่น เพราะญูปุ่นอ้างว่าเกี่ยวกับกิจการทหารทั้งนั้น ญูปุ่นเข้าคุมเศรษฐกิจของจีนราวครึ่งประเทศ

การเคลื่อนไหวในทางเศรษฐกิจและสังคม

ระหว่าง ค. ศ. ๑๙๒๐ ถึง ค.ศ. ๑๙๔๐

การกล่าวหาของพวก
อรรภกร

ได้อธิบายเมื่อต้นปีค้ำก่อนแต่ด้ว่าด้มาคคด้หาตกรรม-
กตเกิดขึ้นในเมืองจีนเมื่อภายหลังถึงด้งครามโลกครั้งที่ ๑ แล้วจ
ใหม่ ๆ แต่ก่ไม่แบด้ต่ำเป็นด้ต้น ไม่ม่เสียจริงจิงใน ค.ศ. ๑๙๒๐ พวกคอมมิวนิสต์

ในเมืองเซียงไฮ้ได้จัดให้มีประชุมพรรคคอมมิวนิสต์จีนชนในเมืองเซียงไฮ้ และตั้งสำนักเลขาธิการของคณะกรรมการกรรมกรจีนชน มีมติหมายดกรวมกรหลายแห่ง เช่น พวกกรรมกรรถไฟมาตีมิตรด้วย ในปี ค.ศ. ๑๙๒๓ มีมติหมายดกรวมกรชาวเรือจีน และเรียกร้องให้บริษัทเดินเรืออังกฤษเพิ่มค่าจ้างกวดัดเรือซึ่งต้องเดินเรือเดี่ยวเกาะฮ่องกงไป แต่บริษัทไม่ยอม พวกเดินเรือพากันหยุดงานถึง ๕๐ วัน รัฐบาลอังกฤษต้องลงประกาศว่าพวกสหภาพคนผิดกฎหมายเพราะคงชนโดยมิวิตถุประสงค์ก่อความสงบมาคมนงานประเภทอื่นเลย หากันหยุดงานเพิ่มช้นอกเพชแต่คงความเห็นอกเห็นใจ การค้าหยุดซงกทั่วไหมด ในที่สุดพวกฝ่ายเจ้าของเรือยอมผ่อนตาม โดยยอมช้นค่าจ้างให้อภัยสืบเปอรเซนต์

รัฐบาลปักกิ่งในขณะนั้น คือระหว่าง ค.ศ. ๑๙๒๐-๑๙๒๕ ไม่พอใจการเคลื่อนไหวของฝ่ายกรรมกรเป็นอันมาก แต่ในกรณีใดก็ตามารดทำได้ออกคำสั่งยุบหรือจับตมาชกทันที อย่างไรก็ตามก็ตั้งสหภาพกรรมกรที่มีกำลังมากที่สุด คือพวกคนงานรถไฟก็ยังคงก่อตั้งอยู่ได้

ใน ค.ศ. ๑๙๒๕ รัฐบาลฝ่ายก๊กมินตังทางเมืองกึ่งตงซงในขณะนั้นฝ่ายคอมมิวนิสต์มาเข้าเป็นพวกด้วยถึงกับลงมติเดินทางไปยังรัฐบาลปักกิ่งให้มกุฎหมายคุ้มครองสหภาพกรรมกร (๒) ปรับปรุงยกฐานะกรรมกรให้ดีขึ้นและเพาะอย่างยิ่ง ในการทำงานในโรงงานต่าง ๆ (๓) อนุญาตให้สหภาพทำการตกดงระหว่างกันในเรื่องต่าง ๆ เกี่ยวกับกรรมกรและตั้งกรรมกรอนุญาโตตุลาการระหว่างพรรคได้ (๔) ให้รัฐบาลรับรองว่าสหภาพกรรมกรมีสิทธิที่จะหยุดงานได้ในเมื่อไม่พอใจนายจ้างและ (๕) รับประกันว่าจะไม่ละเมิดสิทธิของสหภาพ แต่รัฐบาลปักกิ่งก็เก็บเรื่องเสียเฉย ๆ แต่ต่อมาใน ค.ศ. ๑๙๒๗ ในพรรคก๊กมินตังเองฝ่ายขวาจัดเกิดแตกกับพวกซ้ายหรือคอมมิวนิสต์ ผู้นำฝ่าย

(๒) ความเป็นธรรม และการตั้งเสริมจิตใจให้ช่วยเหลือซึ่งกัน
และกัน (Righteousness)

(๓) การไว้สัจจะ ต้องเคารพสิทธิ์ผู้อื่น ไม่ใช่ละเมิดสิทธิ์ผู้อื่น และการ
ซื่อสัตย์ในอาชีพส่วนตัวหรือราชการ (Integrity)

(๔) การนับถือตนเองหรือรักษาเกียรติ (Self Respect)

เจียงไคเช็คให้เบ็ดเตล็ดของกิจการนี้เกี่ยวกับชีวิตใหม่ทั้งหมดไปตามเมือง
ต่าง ๆ มีการคิดประกาศโฆษณาเดินชวนเพื่อชักชวนราษฎรกันอย่างเต็มที่
ปรากฏว่าพวกหนุ่ม ๆ ชอบใจและสมัครเข้าปฏิบัติความเป็นอันมาก แต่พวกแก่ ๆ
เห็นว่าเป็นการทำอย่างบ้ามาก ไม่ต้องโฆษณาแสดงอย่างที่ท่า ถ้ารับพวก
หนุ่มนั้นบางคราวเดินไปไกลมาก เช่น เห็นคนเดินถนนบ้วนน้ำลายจะถูกจัดการ
ทันที เช่นสั่งสอนบ้าง ถ้ายิ่งอดตักขอมเสียบ้าง ใครสูบบุหรี่หรือกตัญจะถูกลูก
กระซอกออกจากปากทันที อย่างไม่คิดท้อ ๆ ไม่ก็ปรากฏได้หมด

แม้รัฐบาลจะดำเนินการไปตามนี้ แต่ก็ยังมีผู้พากย์วิจารณ์มาก
โดยให้เหตุผลว่า การชักจูงให้จิตใจดีในเจตนาปกคั้นใจควรทำ แต่ในขณะนั้น
ราษฎรนับล้านกำลังแสดงหาอาหารได้ต้องอดตายอยู่ทุกวัน รัฐบาลควรแก้ไข
ข้อบกพร่อง รัฐบาลก็แก้ตาม โดยเพิ่มเติมในคำแนะนำให้ทำนาให้มากขึ้นโดยใช้วิธี
สมัยใหม่ ให้ประหยัดให้มากที่สุด แต่ก็มีผู้ถือกว่ารัฐบาลไม่สนใจได้ในการ
ศึกษาเลย และกล่าวว่าเป็นการหนักหน่วงที่รัฐบาลจะให้ประหยัดในเมื่อราษฎร
ลำบากไม่มีประหยัดจะอดตายอยู่แล้ว เสร็จภาพในการพูดการประสมทุกไม่มี
ปิดปากทุกอย่าง ฝ่ายพวกคอมมิวนิสต์ก็ติรัฐบาลว่า รัฐบาลไม่ได้แสดงให้เห็น
ว่ามีแผนการณ์ที่จะปรับปรุงให้ราษฎรมีความสุข

ข้อหาทั้งหมดนี้ รัฐบาลตอบว่าชาติกำลังอยู่ในสถานะสงครามเกี่ยวกับ
ความที่เป็นความตายของชาติ จึงเป็นการพินิจด้วยที่จะบำรุงทุกอย่างให้เป็นที่
อย่างที่ต้องการได้ ใจรวบเมือต้นตภาพแล้วจะจัดการให้

การฉ้อหัวน้ำทาง ชาวหาของจีนมีชื่อมา นานว่าเป็นคนที่มีชาติตมเดียว
เกษตรกรรม รัฐบาลจีนของเจียงไคเช็คเพิ่งมาเริ่มเอาใจใส่บ้างเล็กน้อยก็ใน
ค.ศ. ๑๙๒๗ พวกเหล่านี้ไม่มีนาของตนเองต้องเสียค่าเช่านาสูง ภาษีกำนากถูก
เก็บอย่างแรง ผดแห่งการทำนาก็ได้ผลไม่พอกับชาวที่ปลูกได้ การทำนาของ
จีนนั้นกันอย่างเดียวกับของเรามรรพบุรุษทำมาอย่างไรก็ทำอย่างนั้น

เจียงไคเช็คจึงคิดจะออกกฎหมายช่วยชาวนาและตั้งเสริมให้มีการผลิตพืช
พันธุ์ธัญญาหารทุกชนิดให้ได้มากขึ้น ในกรนั้นจะตั้งเสริมการชลประทาน
สร้างประตุน้ำและคิดหาวิธีป้องกันอุทกภัย และหักล้างอางพงที่ดิน ซึ่งเสริม
อุตสาหกรรมครอบครัว ส่งเสริมการใช้วัตถุอุตสาหกรรมในการ กสิกรรม
สร้างถนน ตำคลอง

ในเมืองจีนมีวิธีการปฏิบัติบางอย่างระหว่างเจ้าของนากับผู้เช่านาทำ
ซึ่งคล้ายเราแต่บางอย่างก็ต่างกับเรา เช่นคิดค่าเช่าเป็นข้าวแทนทองหรือเงิน
จำนวนหนึ่ง แต่ของเรากรณามากกว่า คือ กำหนดเป็นเปอร์เซ็นต์ของจำนวน
ผลิตที่ได้ขาด ใต้น้อยก็เสียน้อย แต่ของจีนนั้นเจ้าของนาก็เก็บทุกรายกำหนดค่าเช่า
ตายคือ จะทำได้หรือไม่ได้เหมือนกัน ถ่มเมล็ดข้าวหนึ่งไหได้ ๑๐๐ บวท แทนที่จะ
ได้ ๑๐๐๐ บาทตามเนื้อที่ซึ่งควรจะได้ และถ่มเมล็ดข้าวค่าเช่าตกลงกัน ๑๐๐ บาท
เช่นนี้เจ้าของนามีบุญมีสิทธิได้ ๑๐๐ บาท ชาวนาไม่ได้เลยหรือเท่ากับทำนาให้
เปล่า

ใน ค.ศ. ๑๘๓๐ รัฐบาลจึงออกกฎหมาย (๑) ผู้เช่าที่มีสิทธิเช่าคือ
ไปโดยไม่มีกำหนดจนไว้แก่เจ้าของนาระเข้าตัวเอง (๒) ผู้เช่ามีสิทธิที่จะบำรุง
นาให้ดีขึ้นเจ้าของนาต้องออกเงินและ (๓) จะขับไล่ผู้เช่าไม่ได้ เว้นได้แต่ค่า
ค่าเช่าของปี หรือไม่ทำนาตลอดปีโดยไม่มีเหตุผล และค่าเช่านั้นจะเกินกว่าผลดี
ผลที่ได้ ๓๗% ไม่ได้ กฎหมายนี้ แม้ผู้ร่างจะมีเจตนาดีก็ตามแต่ปรากฏว่าแม้จะ
ออกหมายไปตั้ง ๕ ปี แต่การปฏิรูปก็ล้มเหลว เพราะรัฐบาลเชื่อว่าในการที่จะ
เจ้าหน้าที่ดูแลให้เป็นไปตามกฎหมาย

ต่อมา รัฐบาลตั้งตมวิจัยทางเกษตรกรรมขึ้น โดยแนะนำให้ราษฎร
ปลูกข้าวชนิดใดจึงจะได้ผลดีสำหรับท้องถิ่นใด วิจัยวิธีปลูกวิทยาศาสตร์ช่วย มี
การศึกษาดิน ปุ๋ย และดินฟ้าอากาศในเมืองต่างๆ

การก้าวหน้าในทาง ระหว่างที่จีนแยกออกเงินต่อรัฐบาลคือ รัฐบาลเมือง
เสี่ยา บกกับและรัฐบาลเมืองกตง คือ ก่อน ค.ศ. ๑๘๔๗ ฐานะของ
การศึกษาของจีน ซึ่งเมื่อปฏิวัติใหม่ๆ จะกำหนดให้นักบวชต้อง ทนด้วยเหตุ
หลายประการในประการสำคัญที่สุด คือ ไม่มีเงินและรัฐบาลทั้งสองไม่มีแก้ไขที่
จะมาคิดนารุงบ้านเมืองต่าง คชยคิดที่จะหาทางปราบอภัยฝ่ายหนึ่งให้ได้ก่อน ผู้เป็น
ครูไม่ได้รับการอบรมมาก่อนเงินเดือนครู ปรากฏว่ารัฐบาลตั้งค้างหลาย ๆ
เดือน โรงเรียนที่อยู่ในสภาพอันแทบจะเรียนไม่ได้ ยิ่งในฤดูหนาวนักเรียนอยู่
ในสภาพน่าสงสารเพราะหนาวมาก เมื่อเป็นเช่นนี้จนหนักหนาไป ครูก็เตะ นึก
เรียนก็เตะ ถึงกับร้องขอกับรัฐบาลในการที่จะเร่งตั้ง ปลด ถอดถอนครูได้
กำหนดว่าวันใด เวลาใดจะเรียนหรือไม่เรียน กำหนดค่าเล่าเรียน บางคราว
เคยปรากฏว่านักเรียนไม่พอใจ จับครูตีเช่นเป็นต้น เรียกได้ว่า การนับถือครูบา
อาจารย์และศรัทธาประเพณีในศีลธรรมหมดสิ้นไป

เมื่อเจียงไคเช็คสามารถตั้งรัฐบาลแห่งชาติได้แล้วได้ปรับปรุงใหม่ตามแบบในนานาประเทศ โดยแบ่งการศึกษาออกเป็นอุดมศึกษา มัธยม และประถม และการศึกษาในเรื่องสังคม มีกรรมการตรวจตำราเรียนต่างๆ ตำราใดที่เก่าไม่ทันสมัยให้ยกเลิกเสียมา

จีนระหว่างทำสงครามกับญี่ปุ่น ค.ศ. ๑๙๓๗-๑๙๔๕

จีนในเรชชี่ครอง ได้อธิบายแล้วว่าสงครามจีนกับญี่ปุ่นเริ่มเกิดใน ค.ศ. ๑๙๓๗ แต่รัฐบาลกษัตริย์จีนถึงปี ค.ศ. ๑๙๓๘ คณะรัฐบาลจีนต้องอพยพไปอยู่เมืองจุงกิง ญี่ปุ่นยึดดินแดนจีนภาคตะวันออกได้ทั้งหมด เมื่อญี่ปุ่นประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกาและอังกฤษแล้ว ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๔๒-๑๙๔๓ ญี่ปุ่นยึดดินแดนทางฝ่ายตะวันตกได้หมดอย่างรวดเร็ว สำหรับจีนก็อยู่ได้ภายในเขตที่ญี่ปุ่นมีอำนาจนั้นญี่ปุ่นมอบให้วงจิงไวจ์ปกครองตั้งไค่ก่าจว่เต๋อ แต่ปกครองในนาม ในเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๙๔๓ ญี่ปุ่นจัดการให้วงจิงไวจ์ประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกาและอังกฤษและญี่ปุ่นประกาศเลิกสภาพนอกอาณาเขตต์ในเมืองจีน และโอนสัมปทานทั้งหมดให้วงจิงไวจ์ แต่การกระทำทั้งนี้เป็นการโฆษณา มากกว่าเพราะความจริงญี่ปุ่นยึดครองเมืองจีนอยู่ ต่อมาใน ค.ศ. ๑๙๔๔ วงจิงไวจ์ บัญไปรักษาคัวในญี่ปุ่นและถึงแก่กรรมทันที

ในเขตที่ญี่ปุ่นยึดครองได้ ญี่ปุ่นมีนโยบายที่จะใช้วัตถุดิบของจีนให้เต็มที่เพื่อสงคราม ญี่ปุ่นมอบให้บริษัททางราชการญี่ปุ่นสองบริษัทชื่อ Central Development Co. และ North Development Co. จัดการเมืองตของ อย่างไรก็ตามทหารก็เข้าช่วย

ในด้านวัฒนธรรมญี่ปุ่นพยายามนำวัฒนธรรมเข้าไปเผยแพร่แต่ก็ไม่ได้ผลนักเพราะคนจีนส่วนมากเกลียดญี่ปุ่นอยู่แล้ว

จีนในเขตเสรี

เขตที่จีนเสรีคือเขตที่ญี่ปุ่นเข้าไปไม่ถึงหรือออกนัยหนึ่ง

เขตที่เจียงไคเช็คปกครอง คือภาคกลางของจีน การที่ญี่ปุ่นยึด

ภูมิภาคตะวันออกของจีนได้ทั้งหมดคือที่เปลี่ยนแปลงชีวิตเศรษฐกิจและการเมืองของจีนอย่างมากมาเพราะเขตที่ตกไปเป็นของญี่ปุ่นนั้นเป็นภาคพื้นที่สำคัญที่สุดในการอุตสาหกรรมและกสิกรรม เมื่อรัฐบาลเจียงไคเช็คอพยพไปจุงกิงได้พยายามรื้อถอนโรงงานอุตสาหกรรมอพยพโรงเรียน สถาบันวัฒนธรรมต่างๆ และราษฎรหลายล้านไปด้วยเท่าที่จะทำได้ ผลก็คือเมืองต่างๆ ที่รัฐบาลและบริวารอพยพไปอยู่กลับเจริญขึ้น เพราะเมืองเหล่านั้นตั้งอยู่ในกลางประเทศจีนแต่ก่อนไม่เคยได้รับการบำรุง ส่วนเมืองที่เจริญอยู่แล้วแต่ถูกญี่ปุ่นยึดก็กลับถูกญี่ปุ่นทำลายเสียหมดทุกมาย

ในระหว่างที่ญี่ปุ่นมีปัญหาในเรื่องการรวมกันกับคอมมิวนิสต์เพื่อญี่ปุ่น ได้อธิบายแล้วว่า นายพลจูเฮนโงฝ่ายคอมมิวนิสต์เคยมาช่วยเจียงไคเช็คในครั้งนั้นทำให้ฝ่ายเจียงไคเช็คและฝ่ายคอมมิวนิสต์มีมิตรไมตรีต่อกัน ถึงกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ยอมให้ถ้อยคำของทัพแดงเป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลกลางแต่อยู่ในบังคับบัญชาจริงจังของเมาสเซตง อย่างไรก็ตามมิตรภาพในครั้งนั้นเป็นไปชั่วคราวเท่านั้น เพราะอุดมคติไม่ตรงกันอย่างปากมดดิน ทงๆ ทมภยนั้นรวมกันคือญี่ปุ่นมาอยู่ในดินแดนของตนแล้ว การแตกแยกกันห่างออกไปทุกวันนี้

ความจริงทหารที่ฝ่ายเจียงไคเช็ค และฝ่ายคอมมิวนิสต์ไม่ตกลงกันนั้นก็เกิดจากการไม่ได้ใจซึ่งกันและกัน ฝ่ายเจียงไคเช็คไม่ยอมมีรัฐบาลผสมกับฝ่ายคอมมิวนิสต์มีสิทธิ์ที่จะคัดค้านคำวินิจฉัยและควบคุมการบริหารไม่ให้เกิดการเด็ดขาดได้อย่างเต็ม ฝ่ายคอมมิวนิสต์นั้นต้องการตั้งรัฐบาลใหม่ทีเดียวโดยผสมระหว่างคอมมิวนิสต์และก๊กมินตงและคงปฏิรูปสังคมและเรื่องที่ดินด้วย

ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๔๕ เมื่อการเจรจาต้องเลิกถ่มถง ดอเดอรั
 ชุน โฟซึ่งเป็นบุตรของชุนยัตเซิน และเป็นผู้ประธาธิบดีตามมติบัญญัติของกัณถงว่า
 กัณถงจะรวมกันได้ทุกพรรคการเมืองของกัณถงในหัตถการ ดังต่อไปนี้เสียก่อนคือ
 (๑) หัตถการปฏิตั้งขบวนการประเทศจีนตามหัตถการประธาธิบดีของชุนยัตเซิน (๒)
 สิทธิของพรรคก๊กมินตั๋งในฐานะเป็นผู้นำมาแต่ใน อดีตและจะเป็นผู้ นำในอนาค
 (๓) จอมพลเจียงไคเช็คเป็นผู้นำของชาวจีนและ (๔) กองทัพของฝ่ายรัฐบาล
 เจียงไคเช็คเป็นกองทัพของชาติ (หมายความว่ากองทัพของพรรคอันยอมฟังคำสั่ง)
 ในขณะเดียวกันเจียงไคเช็คประกาศสนับสนุนถ้อยแถลงนว่าจะไม่ยอมรับ
 ข้อเสนอลี้ๆ ทั้งสิ้นที่จะรับทอนอำนาจเพราะอำนาจในการปกครองจันทรได้รบ
 มฤตกมอบมาจากชุนยัตเซิน

ถ้อยแถลงของชุน โฟหมายถึงคอมมิวนิสต์และพรรคอื่น ๆ ซึ่งแต่เดิมคนจะ
 ไม่ชนกบฏกัณถงด้วย นอกจากพรรคคอมมิวนิสต์แล้ว ยังอีกพรรคหนึ่งซึ่งเป็น
 พรรคใหม่ตามในจีน คือ พรรคสันนิบาตประชาธิปไตย (Democratic League)
 ความจริงพรรคนี้ไม่ใช่พรรคการเมืองตามความหมายในศัพท์รัฐศาสตร์ แต่เป็น
 สหสมาคมซึ่งประกอบด้วยองค์การการเมืองหลายองค์การด้วยกัน เดิมตั้งอยู่ที่เกาะ
 ฮังกงและย้ายมาอยู่กรุงปักกิ่งพร้อมกับรัฐบาล องค์การต่าง ๆ เหล่านี้ไม่ปรากฏว่ามี
 นโยบายแน่นอนอย่างไรแต่เป็นฝ่ายซ้าย ทุกองค์การประกาศว่าเป็นประชาธิปไตย
 แต่ถนัดความหมายคนละอย่างทั้งนั้น

จีนภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒

ในวาทัญญูปัตถกถงยอมแพ คือ วันที่ ๑๔ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๔๕ นั้น จีน
 แบ่งออกได้เป็นสามภาค ภาคตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งเจียงไคเช็คปกครองอยู่ ภาค
 ตะวันตกเฉียงเหนือฝ่ายคอมมิวนิสต์ปกครอง และภาคตะวันออกของกัณถง
 แต่ในเขตของ ญุ่น หน พรรคคอมมิวนิสต์ตั้งสมาชิกแทรกซึมเข้าไปได้มากยิ่งกว่า

พรรคก๊กมินตั๋ง รัฐบาลเจียงไคเช็คได้รวมมอบหมายจากฝ่ายสหประชาชาติให้เป็น
ผู้รับการยอมแพ้จากญี่ปุ่นทางเหนือ ฝ่ายคอมมิวนิสต์จะขอเป็นผู้รับการยอม
แพ้แต่เจียงไคเช็คไม่ยอมแต่ก็ไม่กล้าตั้งตนเป็นผู้รับเสียเอง อเมริกาจึงมอบ
ทหารให้เจียงไคเช็คเข้ารับการยอมแพ้นักการก่อนฝ่ายคอมมิวนิสต์

ในขณะเดียวกัน รัฐบาลเจียงไคเช็คซึ่งเซ็นสัญญากับ โซเวียตไว้แต่ให้
วิตเซียงเข้าทำแคะคลองดินคาโนเมืองไคเรน อนุญาตให้ปรอตคาเรอว์เป็นฐานทัพ
เรือใช้ร่วมกันระหว่างจีนและโซเวียต โซเวียตยอมรับว่าแมนจูเรียเป็นของจีน
รับจะส่งอู๋ตงอาวูให้แก่รัฐบาลเจียงไคเช็ค ข้อสุดท้ายนี้เจียงไคเช็คพอใจมาก
เพราะเห็นว่ามันไม่ให้โซเวียตไปช่วยฝ่ายคอมมิวนิสต์คนใด เพราะโซเวียตบริ
รองว่าจะไม่ช่วยคอมมิวนิสต์คน

สงครามกลางเมือง พอมีประกาศว่าญี่ปุ่นยอมแพ้ได้ ๒ วัน ทางฝ่ายคอมมิวนิ
สต์จีนและเจียงไคเช็คต่างก่อกองทัพขึ้น เข้ายึดครองเขตที่ญี่ปุ่นยึด
อยู่ ทางฝ่ายคอมมิวนิสต์ใช้กิตติคุณตั้งกองทหารของฝ่ายตนให้รับการยอมแพ้จาก
ญี่ปุ่น ทุกแห่งเท่าที่จะทำได้ และเข้ควบคุมพื้นที่คมนาคมให้หมด ถ้าญี่ปุ่นปฏิเสธ
ให้รบได้ในการนี้ฝ่ายคอมมิวนิสต์สามารถยึดเอาอาณาเขตภาคเหนือไว้ได้เกือบหมด
บางแห่งก็มีการรบกันระหว่างจีนเจียงไคเช็คและจีนคอมมิวนิสต์

อเมริกาส่งนายพล เฮอรัลด์ เอช. เฮอรัลด์ เป็นคนกลางช่วยไกล่เกลี่ยคือ ในราวกลางปี ค.ศ. ๑๙๔๕
ก่อนญี่ปุ่นแพ้ รัฐบาลอเมริกันส่งนายพลเฮอรัลด์ (Hurley)
ให้มาเป็นเอกอัครราชทูตประจำรัฐบาลเจียงไคเช็คนโยบายซึ่งเฮอรัลด์รับมอบ
หมายมาคือ (๑) พยายามอย่าให้รัฐบาลแห่งชาติคือ รัฐบาลเจียงไคเช็คล้มไป

(๒) พยายามสนับสนุนให้เจียงไคเช็คคงเป็นประธานาธิบดีของสาธารณรัฐจีน และจอมทัพ (๓) พยายามให้ความสัมพันธ์ระหว่างเจียงไคเช็คและผู้นำราชการทหารอเมริกันประจำจีนดำเนินไปโดยราบรื่น (๔) ให้จีนผลิตยุทธภัณฑ์และสัมภาระเกี่ยวกับสงครามให้มากที่สุดและขอให้ฐานะของจีนทางเศรษฐกิจดีขึ้นได้ และ (๕) ให้จีนทุกพรรครวมกำลังทหารของตนตั้งมั่นขึ้นซึ่งเป็นศัตรูร่วมกัน

ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๔๔ เฮอร์เลย์บินไปเมืองยenan เพื่อเจรจากับเมาเซตุง แล้วกลับมาพบเจียงไคเช็คพร้อมด้วยข้อเสนอของเมาเซตุง เมาเซตุงเสนอให้มีการตกลงกัน ๓ ฝ่ายคือ (๑) รัฐบาลแห่งชาติ (๒) พรรคก๊กมินตั๋ง และ (๓) พรรคคอมมิวนิสต์จีน การที่คอมมิวนิสต์ให้พรรคก๊กมินตั๋งมาเช่นสัญญาด้วยก็โดยให้เหตุผลว่ายินดีที่จะมีรัฐบาลผสม แต่รัฐบาลต้องมีอำนาจเหนือพรรคก๊กมินตั๋ง ไม่ใช่พรรคมีอำนาจเหนือรัฐบาล ต้องประกาศว่าทุกพรรคเป็นพรรคผสมด้วยกฎหมาย ต้องมีประกาศว่าทุกคนมีเสรีภาพที่จะโฆษณาทั่วประเทศได้ ว่าควรจะดำเนินการปกครองบ้านเมืองอย่างไร ถ้าตกลงตามนี้จะยอมให้กองทัพฝ่ายคอมมิวนิสต์อยู่ใต้รัฐบาลแห่งชาติ ฝ่ายรัฐบาลได้ว่า ฝ่ายคอมมิวนิสต์ออกจะเร็วร้อนมาก ความจริงไม่มีฐานะเท่ารัฐบาล เพราะฝ่ายคอมมิวนิสต์เป็นเพียง กองทหาร ที่ไม่ยอมอ่อนน้อมต่อรัฐบาลของตน (กบฏ) อย่างไรก็ตามก็จะได้ความเสมอภาคในเมื่อมารวมกับรัฐบาล จะยอมรับว่าพรรคคอมมิวนิสต์เป็นพรรคถูกต้องตามกฎหมาย แต่พรรคคอมมิวนิสต์ต้องสนับสนุนรัฐบาลในการทำสงครามและภายหลังสงครามต้องยอมมอบทหารให้อยู่ในบังคับบัญชาของรัฐบาลจริงๆ จะจัดการแก้ไขสภาพบริหารให้พรรคคอมมิวนิสต์ได้เข้ามาพิจารณาตามคำตอบจะเห็นได้ว่า คำตอบของฝ่ายรัฐบาลกับข้อเสนอของฝ่ายคอมมิวนิสต์ไม่ตรงกันนัก ต่อมาก็มักมีปัญหาเรื่องรัฐธรรมนูญ การปกครอง

คอมมิวนิสต์ต้องการแบ่งอย่างสหรัฐอเมริกา คือมีหลายรัฐ รัฐบางดวงมีอำนาจเพราะอย่างยิ่งเกี่ยวกับกาต่างประเทศ การป้องกันประเทศ การค้าระหว่างประเทศ และเรื่องอื่น ๆ ทั่วไปที่ตองทำในนามของประเทศ นอกจากนั้นรัฐบางดวงแต่รัฐหรือมณฑลที่มีอำนาจปกครองตนเอง ฝ่ายที่กมิที่ตั้งตั้งดีว่าข้อเด่นของเป็น โฆษณาชวนเชื่อ เพราะความจริงพวกคอมมิวนิสต์ก็ต้องการจะสถาปนารัฐคอมมิวนิสต์ โดยทดลองว่าจะเขาอย่างอเมริกาหรืออังกฤษไม่ตกลงกัน จนเมื่อญี่ปุ่นยอมแพ้แล้ว ต่างฝ่ายต่างชิงกันเข้ายึดเขตที่ญี่ปุ่นครองอยู่ จึงกล่าวมาแล้วเมื่อนายพลสเตอร์เลย์เห็นว่าหมดความสามารถที่จะไปตั้งตาออกกอดับอดริงตัน ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๔๕

อเมริกาส่งนายพลมา สหรัฐอเมริกายังไม่หมดความพยายามในเดือน พฤศจิกายน มาลาช่วยเจรจาอีก ภายหลังด้วยตนเอง ประธานาธิบดีทรูแมนประกาศแต่งตั้งให้นายพลมาซาต (General Marshall) ซึ่งต่อมาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ และในปัจจุบันเป็นรัฐมนตรีว่าการของไทย ให้เป็นเอกอัครราชทูตพิเศษผู้แทนประธานาธิบดีไปยังประเทศจีนเพื่อช่วยเจรจาใหม่อีกครั้ง ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลอเมริกันแถลงว่านโยบายของอเมริกา อเมริกาอยากให้อินทรูมกันปกครองตามระบอบประชาธิปไตย ในการนี้พรรคก๊กมินตั๋งและพรรคคอมมิวนิสต์ควรพิทักษ์ ควรมีการประชุมระหว่างพรรคการเมืองต่าง ๆ รวมทั้งพรรคคอมมิวนิสต์ แต่ตั้งสถาปนาสถาบันการปกครองประชาธิปไตย โดยตั้งรัฐบาลผสมชั่วคราว ขึ้นให้ทุกพรรค มีส่วนเข้าเป็นรัฐบาลด้วย รวมกองทัพคอมมิวนิสต์กับกองทัพรัฐบาลกลาง ให้เจียงไคเช็คได้ครอบครองเต็มที่จากร โดยพรรคก๊กมินตั๋งมีฐานะจีนจะไม่มีสันติและเอกภาพ ทั้งที่รัฐบาลอเมริกันปรารถนา ดังกล่าว รัฐบาลอเมริกันจะไม่สนับสนุนก๊กมินตั๋งหรือคอมมิวนิสต์ให้ตกลงอย่างใด ถ้า

ฉันดำเนินการตามแนวดังกล่าวมาแล้ว รัฐบาลอเมริกันจะคงให้รัฐบาลจีนกู้เงินค่อ
ไป เพื่อฟื้นฟูประเทศตั้งแต่วิธีการเกษตรกรรมและสถาปนากองทัพ ซึ่งสามารถ
ปฏิบัติการตามพันธกรณีระหว่างประเทศ ทั้งให้รักษาความสงบเรียบร้อยได้

ค่าแรงของอเมริกาตั้งกล่าวนี้ ที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศ คือ
ไซเวียตองกลุซและอเมริกาในกรุงมอดส์โควซึ่งประชุมในเดือนธันวาคมปีเดียวกัน
ได้ตกลงเห็นพ้องด้วย

เมื่อนายพตมาชาติไปตั้งเมืองจีนได้รับตำแหน่งงานทันที นายพตมาชาติ
สามารถให้ทั้งสองฝ่ายพักรบในวันที่ ๓๐ มกราคม ค.ศ. ๑๙๔๖ เพื่อแสดงให้เห็น
ว่าไม่เข้าข้างใดนายพตมาชาติได้ตั้งกองบัญชาการกลางขึ้นที่กรุงไ้ป่ยี้ ท้าวมกลาง
ยุทธบริเวณและตั้งกรรมการดำเนิน ประกอบด้วยนายพตมาชาติเป็นประธาน
นายพตมาชาติแทนรัฐบาลเจียงไคเช็คและนายพตจูเอินโตผู้แทนคอมมิวนิสต์ ใน
ขณะเดียวกันตั้งกรรมการตั้งบังคับปกครองด้วยผู้แทนทั้งสามฝ่าย เจียงไคเช็ค
ประกาศว่ารัฐบาลจะได้ให้ราษฎรมีเสรีภาพทุก ๆ ไปให้สมัครการเมืองได้ให้มี
การปกครองท้องถิ่นโดยตนเอง และมีกาเลือกตั้งทั่วไป ในขณะเดียวกัน
คณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วยพรรคการเมืองทุกฝ่ายได้ประชุมกัน ณ เมืองจุงกิง
และตกลงจะจัดรัฐบาลชั่วคราวขึ้น ประกอบด้วยผู้แทนทุกพรรค ได้มีการตกลง
จะรวมกองทัพของรัฐบาลกลางและของคอมมิวนิสต์เป็นกองทัพของชาติ แต่
ปรากฏว่าทั้งสองฝ่ายไม่ตกลงกัน เพราะเกิดระแวงซึ่งกันและกัน ต่อมาซึ่งมี
นโยบายชาตินิยมของพรรคก๊กมินตั๋ง และควบคุมคณะกรรมการบริหารกลางของ
พรรคไม่พอใจในข้อตกลงและพยายามทุกทางที่จะเลิกตั้งข้อตกลง ฝ่ายคอมมิว
นิสต์ก็ไม่พอใจโดยเห็นว่าตำแหน่งรัฐมนตรีซึ่งคอมมิวนิสต์ได้ไม่เหมาะสม
ต่อมาในเดือนมีนาคมก็เกิดรบกันขึ้นอีก ทางจีนเหื่อแตรงแมนจูเรีย นายพตมาชาติ

พยายามไถ่เกตุย แต่ทั้งต้องฝ่ายกตบเวียรองเงอนไซรุนเวงยงชน ซึ่งค้างฝ่าย
ไม่ดำนามกรบได้ ฝ่ายคอมมิวนิสต์ตั้งกับแถลงว่า ถ้าอเมริกาเด็กการช่วยเหลือ
เจียงไคเช็คและถอนทหารไป ต้นคังจึงระมูเมืองจีน

ในที่สุดรัฐบาลอเมริกันเรียกนายพลมาซาอดกับ และออกคำแถลงการณ์
ว่าการช่วยเหลือให้ทั้งต้องฝ่ายร่วมมอกันไม่ดำเรจ เพราะทั้งต้องฝ่ายไม่ผอนปรนซึ่ง
กันและกัน ในที่สุดเพื่อเผด็จทางไปด้การเจรจา รัฐบาลกลางได้ปรับปรุงใหม่โดย
แต่งตั้งให้คอกเคอร์ซุน โฟ บุครคอกเคอร์ซุนยกเช่นเป็นนายกรัฐมนตรีประกอบ
ด้วยรัฐมนตรีหลายนาย ซึ่งแต่งตั้งให้จะปรารถนัประนอมกับคอมมิวนิสต์

ปัญหาต่อไปมีว่าเจรจากัน ในมตุฐานเงอนใจอย่างใด ทางฝ่าย
คอมมิวนิสต์ประกาศทางฉิทยว่าจะต้องเอาบุคคตเหล่งนเป็นอาชญากรดัง คราม
เช่น เจียงไคเช็ค ทวีซุง (T.V. Soong) เฮซุง (H. Kuog) ซุนโฟ (Sun-
Fo) มาตามเจียงไคเช็ค ฯลฯ ประกาศระบับนทวให้ความหวังในความปรองคอง
ตตายไปเพราะผู้ที่จะเจรจากฝ่ายกมกินดังถูกระบับเป็นอาชญากรหมด

คอมมิวนิสต์เจ้า ในเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๙๔๙ รัฐบาลก๊กมินตั๋งอพยพ
ปกครองภาคพื้นจีน ไปอยู่เมืองกงตุ้งและในเดือนเดียวกันเอง พวกคอมมิวนิสต์ซึ่ง
ย้ายรัฐบาลก๊กมินตั๋ง ยึดหัวเมืองภาคเหนือของจีนได้เป็นจำนวนมาก ยินชยเด็นอกำ
อพยพไปอยู่เกาะ
ไต้หวัน ดันตีภาพมีด้วระด้วาคัญหลายประการ เช่นให้เจียงไคเช็คออก
จากตำแหน่ง หยุดการพักรบทั้งต้องฝ่ายชั่วคราว มีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่
ปรับปรุงกองทัพระบบการเมืองและเรื่องกตินใหม่ ธิบทพิชบุคคตบางจำพวกดัง
โกนบุคคตบางคนทัมชอกด้วหาเป็นอาชญากรดังคราม ดังรัฐบาลผลัมโดยไม่
ให้พวกปฏิกริยา (Reactionaries) เข้าร่วมด้ว ยกเลิกสนธิสัญญาซึ่งทำด้กับ

ต่างประเทศโดยเสียเปรียบทั้งหมด เงื่อนไขเหล่านี้เท่ากับให้ฝ่ายก๊กมินต๋ง ยอมแพ้โดยไม่มีเงื่อนไข ฝ่ายคอมมิวนิสต์เสนอกำหนดวันที่ ๑ เมษายน ค.ศ. ๑๙๔๕ เป็นวันเริ่มเปิดการเจรจา ก่อนถึงวันที่ ๑ เมษายน ฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้เสนอร่างสัญญาสงบศึกให้ฝ่ายก๊กมินต๋ง ฝ่ายก๊กมินต๋งตอบปฏิเสธ โดยให้เหตุผลว่า ข้อเสนอนี้ไม่ใช่เป็นข้อเสนอให้เจรจาแต่เป็นคำขู่การ

ทางด้านรัฐบาลก๊กมินต๋งในเวลานั้นไม่มหวงจะหันไปพึ่งชาติใด แม้ในทางกำลังใจหรือกรเข้าช่วยใกล้เคียง จึงอยากเจรจา แต่เนื่องจากข้อเสนอนี้ของฝ่ายคอมมิวนิสต์รุนแรงจะเอาฝ่ายเจรเจรงานเองชนชาติ การรบจึงดำเนินต่อไปในเดือนตุลาคม ปีเดียวกันฝ่ายคอมมิวนิสต์รุกคืบมายังกรุงนานกิง เชียงไฮ่ ซันเค้า และเมืองกวางตง แลรัฐบาลฝ่ายก๊กมินต๋ง ต้องอพยพไปตั้งที่เกาะฟอโมซา

ก่อนรัฐบาลก๊กมินต๋งอพยพไปเกาะฟอโมซา รัฐบาลอังกฤษ ฝรั่งเศส แลสหรัฐอเมริกาเห็นว่า ฝ่ายรัฐบาลไม่ดำรงที่จะคงแนวต้านทานบนภาคพื้นจีนไว้ได้ต่อไปจึงสั่งให้ขอควารชกของคนที่ประจำในประเทศจีน ต่างออกคำแถลงการณ์เก้หน่งดีพร้อมกันใจความว่า บิดนรัฐบาลของตนมองไม่เห็นว่าการพรกการเมืองพรกโคกทศจะสันนิษฐาน คำแถลงการณ์นั้นเป็นการแต่งให้ เห็นว่ารัฐบาลต่างประเทศเห็นว่าฝ่ายก๊กมินต๋งหมดอำนาจแล้ว นอกจากนี้ นายแฮร์รีตรัน รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศเห็นว่าสหรัฐอเมริกาจะแถลงในหนังสือปกขาวเรื่องเมืองจีนอีกด้วยว่า ฝ่ายผู้นำของก๊กมินต๋งเฝ้าหมด (corrupted) ไม่มีสมรรถภาพและมีคำส่มควรที่จะสันนิษฐาน

ต่อมาภายหลังที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้ประกาศตั้งรัฐบาลสาธารณรัฐจีน (People's Republic of China) ขึ้นโดยมีรัฐบาลโซเวียตรัสเซียช่วยกันไคหนุน โซเวียตรัสเซียและประเทศอื่น ๆ ในกลุ่มคอมมิวนิสต์ได้ถอนการรับรองรัฐบาลก๊กมินต๋ง แลรับรองรัฐบาลเม้าเซตุง เมืองกฤษกรีรับรองและให้เหตุ

ผลว่า เนื่องจากอังกฤษมีผลประโยชน์ในจีนมากมาย ประเทศทางเอเชียที่
บริบรองมีอินเดีย พม่า อินโดนีเซีย สหรัฐอเมริกานั้นไม่บริบรองแต่ก็ไม่สนับสนุน
ก๊กมินตั๋ง แต่ต่อมาเมื่อเกิดสงครามเกาหลีสหรัฐอเมริกาเห็นว่าถ้าไม่สนับสนุน
ฝ่ายก๊กมินตั๋งจะทำให้ฐานะของฝ่ายคอมมิวนิสต์แข็งแกร่ง จึงเริ่มสนับสนุนช่วยเหลือ
ใหม่ดังที่ปรากฏในปัจจุบัน

บทที่ ๒

ญี่ปุ่น

ญี่ปุ่น ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖

ในทางปกครองกั้ ทางวัฒนธรรมกั้ ญี่ปุ่นรับมาจากจีนไม่น้อย แต่
ญี่ปุ่นไม่ได้ลอกแบบจากจีนอย่างหัดบ้หัดบตา แต่ถ่าถึง ได้เห็นวาคองกขกับ
อุปนิสัยดีของคนญี่ปุ่นได้ญี่ปุ่นกับเอาใจเต็มที่ เช่นค้าสำนา คัดหนังสือเขียน
แม้กระเนนกคญี่ปุ่นกั้ยังมีลักษณะทั่ว ๆ ไปต่างกับจีนอย่างมากมายดังจะไดเห็นต่อ
ไป

ลักษณะของคนญี่ปุ่น ต่ภาพของประเทศญี่ปุ่นมีอิทธิพลเห็นอ ตกษณะของคน
ญี่ปุ่นไม่่น้อย คนญี่ปุ่นคึกคักในการทำงานและชอบเป็นระเบียบ
(Systematic) สามารถในการปกครองและชอบมีความคิดริเริ่ม (Initiative)
ในเรื่องความคิดริเริ่มและชอบระเบียบ นเพราะญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ใช้ระบบพิชิต
มาหลายร้อยปี รัฐบาลตต่างมีอำนาจมาก ราษฎรทงทงเกาะเคารพยำเกรง
ซึ่งตรงกันข้ามกับประเทศจีนที่เราศึกษามาแล้วถ่า แม้ตามทฤษฎีจักรพรรดิจีนจะ
มีอำนาจสูงถึงถึงคักตาม แต่อำนาจแท้จริงนั้นอยู่กับข้าทตองตามจังหวัดต่าง ๆ เกือบ
จะเรียกได้ว่าปกครองตนเอง

ได้อธิบายไว้ในเรื่องสถาปนารเมืองของจีน ข้าราชการผู้ใหญ่ของจีนนั้นโดยมากเป็นพวกนักปราชญ์ พวกนี้ได้ตำแหน่งโดยสอบไล่ระเบียบข้าราชการพลเรือนได้จนถึงขั้นชั้นแล้ว ในเมืองจีนไม่มีพวกขุนนางที่จับตำแหน่งโดยทางมรดก แต่ญี่ปุ่นนั้นเป็นประเทศพิศดารจริงๆ โดยมีศักดินาหรือ Daimyo ปกครองตั้งแต่ก่อนมาทางมรดก ขุนนางของญี่ปุ่นเป็นพวกเสนาชาติวงศ์ (Military clans) แต่ทางจีนชาติวงศ์ของตนไม่มี

องค์จักรพรรดิ ญี่ปุ่นก็เช่นเดียวกับจีนมีจักรพรรดิ ซึ่งมีหน้าที่อย่างเดียวกับจักรพรรดิจีน ในข้อที่เป็นประมุขทางศาสนาด้วย แต่ในข้ออื่น ๆ ต่างกันมาก จักรพรรดิจีนมีพระราชอำนาจจริงจึงมาก แต่ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ นี้ จักรพรรดิญี่ปุ่นเป็นเพียงประมุขเฉย ๆ ไม่มีอำนาจในการบ้านเมืองอย่างไร การปกครองอยู่ในมือของผู้สำเร็จราชการเรียกว่า "โชกุน" (Shogun) ซึ่งแปลว่าแม่ทัพใหญ่ แต่ที่ประหลาดก็คือตำแหน่งโชกุนเป็นตำแหน่งสืบมรดกกันในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๖ นี้สกุลอาชิกางา (Ashikaga) เป็นโชกุน สกุลนี้ครองตำแหน่งอยู่ตั้งแต่ ค.ศ. ๑๓๓๗ ถึง ค.ศ. ๑๕๗๓ ต่อมาก็เปลี่ยนเป็นสกุลโตกูงาวา (Tokugawa) ซึ่งครองตำแหน่งจนถึง ค.ศ. ๑๘๖๗ ซึ่งเป็นบทตกโค่นอำนาจโดยปกติบรรพบุรุษของโชกุนสกุลหนึ่ง ๆ มักได้ตำแหน่งโดยโชกุนตั้งเขาอีกอำนาจเป็นการแย่งตำแหน่งโชกุน ส่วนจักรพรรดิก็คงเป็นจักรพรรดิต่อไป ไม่มีใครสนใจที่จะแย่งตำแหน่งจักรพรรดิ เพราะไม่มีอำนาจอะไร ตามทฤษฎีจักรพรรดิทรงแต่งตั้งโชกุน แต่ในทางปฏิบัติใครได้เป็นโชกุน จักรพรรดิก็มีหน้าทรับทราบ

ระบบโชกุน หน้าที่โชกุนคือ นอกจากเป็นแม่ทัพใหญ่ดังกล่าวแล้วยังทำหน้าที่เป็นหัวหน้าของศักดินาทั้งหลาย โดยแบ่งที่ดินให้ศักดินาอื่น ๆ รับผิดชอบโดยศักดินานั้น ๆ รับผิดชอบจะจงรักภักดีช่วยเหลือในกรณีเกิดศึกสงครามจะเป็นศึกภายในหรือภายนอกก็ตาม โชกุนเป็นหัวหน้าการปกครองส่วน

กตาง ^{๕๖} แต่งตั้งข้าราชการชนผู้ใหญ่ ^{๕๗} ไชกุนมีกระทรวงปฏิบัติงานตามคำสั่ง ^{๕๘} ๓
 กระทรวงคือ (๑) กระทรวงกตางใหม่ (๒) กระทรวงพลเรือน และ (๓) กระทรวง
 ยุติกรรม ^{๕๙} ตามกระทรวงนี้เป็นเครื่องมือของไชกุนในการปกครองประเทศ ทำ
 สงคราม ^{๖๐} ลงโทษผู้ร้าย เก็บภาษีอากรและจัดค่ายยุติกรรม ในบางครั้งบาง
 คราวถ้าจำเป็นกตางกระทรวงพิเศษชนเพื่อใหม่หน้าที่เกี่ยวกับกิจการนั้นซึ่งไม่
 สามารถจะมอบให้กระทรวงที่มีอยู่แต่จัดการได้ ^{๖๑} ที่ดินต่าง ๆ ที่ไชกุนแบ่งให้
 สวามินไปนั้น สวามินก็ไปแบ่งให้แก่บริวารใกล้ชิดรับไปทำกินอีกชนหนึ่ง บริวาร
 เหล่านี้เรียกว่าซามูไร (Samurai) ซามูไรก็รับจะจงรักภักดีต่อสวามินและไชกุน
 เช่นเดียวกัน

ตฤทธาชิกางา ^{๖๒} ตฤทธาชิกางาเป็น ไชกุนของญี่ปุ่น ในสมัยเดียวกับราช
 เป็นไชกุน ^{๖๓} องค์หนึ่งของจีนแต่ต่างกันคือ ราชองค์หนึ่งรุ่งเรือง แต่การ
 ก.ศ. ๑๓๓๘ - ๑๕๖๓ ^{๖๔} ปกครองของญี่ปุ่นในสมัย ตฤทธาชิกางาเป็น ไชกุนนบนานเมือง
 ระดำรัสฝ่ายมีการรบราฆ่าฟันกันเองและการค้าขายทรุดโทรม ในครานั้นราชธานี
 ของญี่ปุ่นไม่ใช้กรุงโตเกียวในบัดนี้แต่อยู่ที่เมืองเกียวโต ไชกุนมีอำนาจเด็ดขาด
 แม้จักรพรรดิเองก็อยู่ในสภาพอันน่าสงสาร จักรพรรดิบางองค์มิอาจได้ไม่พอถึง
 กับต้องเขียนโคลงกลอนขาย ^{๖๕} บางองค์เมื่อสิ้นพระชนม์ไม่มีเงินจะฝังพระศพ
 เพราะไชกุนไม่เอาใจใส่ก็มี ส่วน ไชกุนนั้นอยู่อย่างพุ่มเพื่อ ราชภูทิวไปยาก
 จนอดอยาก การคดโกงมีทั่วไปในองราชการ ^{๖๖} ผู้มีอำนาจคือราชภูทิว ถึง
 ค.ศ. ๑๕๖๑ สวามินคนหนึ่งโนบุนางา (Nobunaga) คิดกบฏโค่นตฤทธาชิกางา
 ได้ตั้งตนเองเป็นไชกุน

โนบุนางาเป็น ไชกุนได้ ๑๐ ปี ^{๖๗} ก็ถูกโค่นโดยสวามินชื่อ ฮิเดโยชิ (Hide-
 yoshi) เป็นไชกุนระหว่าง ค.ศ. ๑๕๖๒ ถึง ๑๕๖๘ จนถึงแก่กรรม

ระบบการปกครองสมัยสกุล โทกูงาวะ

(ค.ศ. ๑๖๐๓ - ค.ศ. ๑๘๖๗)

อีเตโยชิมิบุตรชายเลี้ยงเด็ก อยู่จนทำพินัยกรรมตั้งคณะผู้สำเร็จราชการ ในคณะผู้สำเร็จราชการนั้นต่างมีชื่อ อียาสึ โทกูงาวะ (Tokugawa) ซึ่งมีอิทธิพลมาก ใน ค.ศ. ๑๖๐๓ อียาสึขอให้จักรพรรดิตั้งตนเป็นโชกุนเสียเอง

สกุลโทกูงาวะครองตำแหน่งโชกุนอยู่ถึง ๒๖๕ ปี ในสมัยโทกูงาวะ ญี่ปุ่นมีการเปลี่ยนแปลงในทางศาสนา คือลัทธิขงจื้อ ศาสนาพุทธ และ วิชยาศาสตร์อย่างมาก เมืองแตรนครเริ่มเจริญในทางเศรษฐกิจ พวกกลุ่มภัก (Bourgeois) หรือคนชนกลางเริ่มมีฐานะ ราษฎรเริ่มรู้จักกินอยู่ดีขึ้น บ้านเมืองค่อยสงบราบคาบ ราษฎรพากันหัดความรู้อยู่ในทางวัฒนธรรม และโลกศตวรรษมากขึ้น ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ คือลัทธิขงจื้อเจริญก้าวหน้า อิทธิพลของลัทธิขงจื้อ และลัทธิขงจื้อ

พระบรมวงษานุวงศ์ อียาสึ โทกูงาวะ เข้ามาเป็นโชกุนก็มิทำให้พระจักรพรรดิทรงรู้สึกขัดแย้งกันกว่าเดิมคงเป็นพระมหากษัตริย์ในนามต่อไป นอกจากเงินบงซึ่งพระจักรพรรดิได้รับอยู่จากรัฐบาลโชกุน โชกุนจะขึ้นหรือลงได้ก็มิได้แต่จะเห็นล้มตวรและปรากฏว่าเงินซึ่งพระจักรพรรดิและข้าราชการในราชสำนักได้นั้นน้อยมาก พระบรมวงษานุวงศ์และข้าราชการในราชสำนักจะทำการสมัครต้องได้รับอนุญาตจากโชกุนก่อน ข้าราชการผู้ใดจะเข้าเฝ้าจักรพรรดิได้ก็ต้องได้รับอนุญาต โชกุนก่อนเช่นเดียวกัน

หน่วยราชการต่าง ๆ เมื่ออียาสึได้เป็นโชกุนก็ตั้งหรือเลือกคนมาตั้งปกครองอย่างเดิม คือ เป็นผู้เผด็จการต่อมาจนถึง ค.ศ. ๑๖๕๓ ในสมัย อิมีทสึเป็นโชกุนได้ตั้งคณะองคมนตรีขึ้นสำหรับเป็นที่ปรึกษาประกอบด้วยสมาชิกสภาองคมนตรีประกอบด้วยสมาชิก ๕ นายเลือกจากสามัญชนที่มีฐานะสูงสำหรับพิจารณา

เรื่องเกี่ยวกับพระราชวงศ์และเสนาบดีชั้นผู้ใหญ่ สภาต่างประกอบด้วยสมาชิก ๕ นายมีหน้าที่พิจารณาเรื่องเกี่ยวกับเสนาบดีชั้นชั้นชยบระชาวมุไรตามทฤษฎี โชกุนจะปฏิบัติตามหรือไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำที่สภานัดนั้นก็ได้ แต่เนื่องจากสมาชิกของสภาเหล่านี้มักต่างทหารมาก โชกุนต้องพึ่งพาอาศัย ในทางปฏิบัติจึงมักฟังและปฏิบัติตาม

นอกจากสภาดังกล่าว ยังมีหน่วยราชการอื่นอีก เช่น หน่วยการคลังมีเสนาบดี ๕ นายพิจารณาในเรื่องภาษีอากรและรายจ่ายของแผ่นดิน หน่วยการศาสนามีหน้าที่ในเรื่องวัดวาอาราม หน่วยโยธาธิการ มีหน้าที่ในเรื่องซ่อมแซมถนน สร้างสะพาน ขุดคลอง ขุดประตวน สร้างอาคารและวัง

เสนาบดีและอัศวิน เพื่อประโยชน์ในการปกครอง โชกุนแบ่งที่ดินบนเกาะ Daimyo และ Samuray ญปุ่นออกเป็นหลายพันหลายหมื่นแปลง แปลงหนึ่ง ๆ มีเนื้อที่ใหญ่โต โดยเสนาบดีเป็นเจ้าของรับไปจากโชกุน ตำแหน่งเสนาบดีเป็นตำแหน่งสืบมรดก ในสมัยโตกุงงาวา ได้มีการเปลี่ยนแปลงบ้างเสนาบดีคนใดแสดงอาการ ไม่น่าไว้ใจ โชกุนจะลดฐานะลงแต่มักจะตั้งญาติพี่น้องในสกุลนั้นให้เป็นแทน เสนาบดีต้องรับผิดชอบต่อโชกุน ต้องเตรียมพร้อมเสมอที่จะส่งทหารมาช่วยในกรณีฉุกเฉิน เพื่อเป็นหลักฐานประกันว่าเสนาบดีจะจงรักภักดีมีหนึ่ง ๆ เสนาบดีจะต้องมาอนค้ำในเมื่อยโต (Yedo) ซึ่งเป็นเมืองหลวง ต้องดាំมเค็มและแม่เหล็กไปแต่ก็ต้องส่งลูกหลานมาให้ไว้เป็นประกัน นอกจากนี้โชกุนยังส่งคนสนิทไปอยู่ประจำเสนาบดี โดยมีหน้าที่รายงานตบเกี่ยวกับท่าทีของเสนาบดีอีก

เสนาบดีมีบริวารตำหรับช่วยเหลือ คือ ชามูไรหรืออัศวินเช่นเดียวกับโชกุนซึ่งต้องพึ่งเลี้ยงส่วนมากของเสนาบดี เสนาบดีก็ต้องพึ่งพวกอัศวินเช่นเดียวกัน

ชวามา ญีปุ่นตั้งมียนนหมการแบ่งชนประชาชน ชนหนึ่ง คือ
 ด้วามิน ชนท่ต้องคือ ชามโร ชนท่สาม คือ ชาวนาซังแบ่งซอยลงไปอีก เช่น
 ชาวนาทิมทานามาก ทิมทานาฮอยและชาวนาทไม่นาของตัวเป็นกรรมกรทั่วไป
 วนหนึ่ง ๆ

ในสมัยนั้นผลึกกรรมสำคัญ ของญีปุ่นคือ ชาว ชึ่ง นอกจากจะเป็นอาหาร
 ประจำชาติแล้วยัง ใช้เป็นวัตถุกลางแลกเปลี่ยนสินค้าแทนเงินตราอีกด้วย

ชาวนาทอ ๆ ไปอยู่ตามหมู่บ้านชึ่ง โดยปกติเป็นเจ้าของที่นาทำนาร่วมกัน
 หมู่บ้านเหล่านี้เป็นหน่วยปกครองที่เล็กที่สุดบนเกาะญีปุ่น ไชกุนอนุญาตให้หมู่บ้าน
 แต่ละหมู่บ้านเลือกหัวหน้าหมู่บ้านได้ แต่ ไชกุนจะคงเจาหน้าที่มาประจำด้วยหนึ่ง
 นายสำหรับให้เป็นผู้รับผิดชอบ ในความเจริญของหมู่บ้าน เจาหน้าที่ผู้นมหนาท
 ให้ราษฎรทราบถึงคำสั่งต่าง ๆ ของไชกุน ในหมู่บ้านจะมีคณะกรรมการชึ่ง
 เลือกจากครอบครัวต่าง ๆ ให้มีหน้าที่ดูแลรักษาความสงบ ตั้งเดิรมการทำนา
 ปลูกข้าุทกรรม สร้างโรงเรียน เก็บภาษีและตั้งเดิรมบำรุงการโยธาของท้องถิ่น

เกษตรกรรม เราทราบแล้วว่าเนื่องจากเกาะญีปุ่นเป็นภูเขาเตี้ย ดังนั้น
 มีที่สำหรับทำนาทำไร่ได้ประมาณสี่ห้าเปอร์เซนต์ ไชกุนจึงชักชวนให้
 ราษฎรทำนาให้ได้มากที่สุด นอกจากข้าวแล้วยังมีการปลูกชาสนัดอนและผัก
 นอกจากมีข้าวแล้วญีปุ่นยังได้ส่งผู้เร่ขายชาญีไปเรียนการเลี้ยงไหมจากจีนและเริ่ม
 ทำอุตสาหกรรมไหมในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๗ ต่อมาก็มมีการปลูกอ้อยทางใต้
 ของเกาะกิวชูและตั้งเดิรมมีการปลูกต้นโด้ม ฝ้ายและใบชา

การใช้เงินตรา ก่อนสมัย โทกูงาวา วัตถุกลางสำหรับแลกเปลี่ยนสินค้า
 คือข้าว จึงยังมี การใช้วัตถุชึ่งเป็นเงินหรือทองบ้างแต่ก็ไม่แพร่หลาย ไชกุนในบาง
 ตำบล บางเมืองเท่านั้นแต่ไม่มีผู้ ใ้รับนับถืออามัก สำหรับชึ่งสินค้าโดย่างใน
 สมัย ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ ไชกุนเริ่มสร้าง โรงกระสาปหน้าเงินตราทองคำ

ชน เดิมมีความนิยมราชธานีให้แก่รัฐบาลหรือโชกุนเป็นชาวโตเมอมีเงินตราชน
 ก่เปลี่ยนเป็นการชำระคดียเงินตรา ราษฎรทั่วไปพากันนิยมเพราะเห็นว่าสะดวก
 มากกว่าโชกุดั้งเดิมเปลี่ยน การค้าเจริญรุ่งเรืองรวดเร็วอย่างผิดปกติ
 เกิดเมืองเล็ก ๆ ขึ้นมากมาย เนื่องจากมีเงินตราแทนวัตถุแลกเปลี่ยนชนพวก
 พ่อค้าจึงมีอำนาจมากเพราะสามารถควบคุมกันได้ พวกนักบวชการค้าแต่เพียง
 ชนตั้งสถานแลกเปลี่ยนเงิน ธนาคาร พวกพ่อค้าเหล่านี้ตั้งกับสร้างเหรียญของ
 คนเองทำนองธนาคารบัตริ หรือคองเงินในปัจจุบัน เพราะรัฐบาลไม่ได้ห้ามว่า
 เอกชนจะทำเหรียญไม่ได้และปรากฏว่าในวงพ่อค้ากลับเห็นว่าสะดวกทำให้การค้า
 สะดวก เงินหมุนเวียนรวดเร็ว พวกพ่อค้าเหล่านี้รบร้อขายแลกเปลี่ยนเหรียญ
 ต่าง ๆ ใหญ่ ในนครที่พ่อค้ารวบรวมและมีอิทธิพลชนนโคกระทบถึงฐานะบุคคล
 ต้องจำพวก คือพวก Samurai หรืออัศวินและชาวนาพวก Samurai นั้นไม่
 ต้องทำอะไรแต่สามารถหรือ โชกุนต้องคอยเลี้ยงให้กินอยู่อย่างสำราญเป็นการเลี้ยง
 ไว้ในกรณีเกิดสงครามหรือกบฏ ถึงแม้เงินตราแล้วก็ตามแต่ความหนักยังคง
 จำ Samurai โดยให้เป็นชาวคามัจฉานที่เคยให้ แต่เนื่องจากบ้านเมืองเจริญ
 ชน ชาวโทโทนั้นไม่พอกับการครองชีพ เมื่อไม่พอ Samurai ก็ไปก็มาจาก
 ธนาคารหรือสถานแลกเปลี่ยนเงิน ทั้ง ๆ ที่ไม่มทางชำระหนี้ได้อย่างไร นัก
 เขากลายเป็นคนหนอนพคน ต้องคิดทรยศต่ออำนาจเพราะความจำเป็นหรือไม่
 ก็ละตำแหน่งเปลี่ยนนามสกุลใหม่ไปมีอาชีพเป็นพ่อค้าหรือช่างฝีมืออื่น ๆ บาง
 คนตะฮายไม่ยอมเป็นพ่อค้าก็กลายเป็น Ronin หรือ อัศวินพเนจรท่องเที่ยวไปไม่
 ยอมเป็นอัศวินชนกับอำนาจใด ๆ

พวกชาวนาที่เช่นเคยจน เนื่องจากเศรษฐกิจและการเงินหมุนเวียน
 ชนรวดเร็วการครองชีพจึงมีชาวนาไม่ยอมทนเห็นว่าทำนาไปก็ ไม่ พอกินจึงตะ
 หงนาอพยพเข้าไปในเมือง หรือนคร เพื่อเป็นพ่อค้า ก่อกระทำของอัศวินกต

ของชาวนาวิกตองศาตามกระเทือนตงระบบพอดตเบ็ชอนมาก พวกชาวนาวิกพา
 กนระทงนากเทากบชวอกกนตปริมาณชาวซงบหนึ่ง ๆ ทำอยู่แล้วไม่ได้ มากเท่าใด
 เพราะททานากมีน้อยอยู่แต่ ไชกนตกใจถึงกับประกาศข้อบังคับให้ชาวนาวิก
 ไปทำนาตามเดิมแต่ก็ไม่ได้ ได้ผล

ในคณนพวกพ่อค้าเห็นเป็นโอกาสที่จะค้ากำไรได้ จึงดดมชามูรายเป็นอัน
 มากทยอนชวาทดินและบรรดาศักดิ์ให้แก่พ่อค้า บางรายก็ให้แต่งงานกับบุตรสาว
 พ่อค้าเพื่อปลดหนี้พอกวางลงกลายเป็นเจ้าของที่ดินในนามากมายและอุปการณาการ
 ทำนาอย่างบริบูรณ์ เมื่อเป็นเช่นนี้ชาวนาวิกไม่มาอยู่แต่ก็กลายฐานะเหมือนทนา
 ดิน (Serfs) เพราะไม่จะไปหาอาชีพอื่นได้อย่างดี เมื่อมีนามากพวกพ่อค้า
 ก็แบ่งให้ผู้อื่นเช่าขวง ไปอีกทหนึ่ง นเป็นเหตุสำคัญอีกข้อหนึ่งททำให้พวกพ่อควม
 ก่าตงและอิทธิพลขึ้น ในขณะเดียวกันพวกศักดินามีหรือ dai-myos กตบัต้อยอำนาจ
 ตง จึงอยู่ศักดินายังคงมิตดินแต่ก็ขาดของกินต้องใช้ เพราะบริวารยังมีอยู่มาก
 แต่ในที่สุดศักดินเองกตบต้องไปกู้ หนี้มิตนพวกพ่อค้า โดยมตบขาดในนาที่จะ
 เก็บเกี่ยวทให้เป็นเหตุทประณเมอเมนเช่นจงเห็นได้ ฉาอำนาจเงินก่าตงเขาศัก
 อำนาง ทางอาวชของผูบริหาร ในญี่ปุ่น ตมยอน เพราะฉา พ่อค้าทเป็นเจ้าหน อาจให้
 ศักดินคนใดทเป็นลูกหนตมตตายได้ทุกเมื่อ

พ่อค้านายทุน ในปลายศักราชของตงกุตโตกรุงวอานปรากฏว่าพวกพ่อค้า
 ททเป็นนายทุนมอิทธิพลมาก และกลายเป็น บุคคลชั้นสูงทง ๆ ทใน
 วงสังคม พวกนอยู่ในระดับต่ำมาก ยกตงอย่างเช่นตงกุตมิตซุข ในคริสต์ศตวรรษ
 ที่ ๑๗ ราวจยมากมอิทธิพลเห็นอริฐูบาตมบริฐูบาตให้จ้างบริษัทขนเงินจาก
 จงหวัดหนึ่งไปอีกจงหวัดหนึ่งโดยให้บริษัทขนเงินของฐูบาตได้ ๑๐ วัน มิตซุข
 กลายเป็นบริษัททงศทตบริษัทหนึ่งของญี่ปุ่น

สังคมนายพิ
Guilds

เมื่อการพาณิชย์ในท้องถิ่นตามหมู่บ้านและเมืองต่างๆ
ก็เกิดขึ้นตั้งขึ้นมาหรือคณะช่าง (Guilds) ขึ้น ไซกันไม่สู้

พอใจนักเพราะเกรงจะเป็นภัยแก่การปกครองที่คงจะจำใจเห็นชอบด้วยและตั้ง
ผู้แทนให้คอยควบคุมและเก็บภาษีอากรจากพวกตน คณะช่างเหล่านี้ได้แก่ช่างไม้
ช่างเหล็ก ช่างทอเสื้อ ช่างปูน ช่างมุงหลังคา ช่างทอง ช่างปั้นหม้อ ฯลฯ
เนื่องจากความต้องการของตลาดไม่สู้เปลี่ยนแปลงโดยรวดเร็ว คณะช่างเหล่านี้
จึงจำกัดจำนวนสมาชิก จะรับใหม่คือเมื่ออัตราว่างลง คณะเหล่านี้มีข้อบังคับ
ของตนซึ่งกำหนดราคาของกำลังแรงงานตลอดจนคุณภาพปริมาณของ มีการ
คุ้มครองครอบครัววัยามเจ็บไข้และตาย ขอบเขตอำนาจคือ วัตถุประสงค์ของช่างนัก
ศตวรรษ การสร้างของยุโรปในสมัยกลาง คือก่อนที่จะรับอำนาจสมาชิกก็ยังมี
การผูกขาดเป็นลักษณะของสมาชิกไปก่อน

การศาล

การศาลยุติธรรมของยุโรปสมัยโบราณใช้หลักศีลธรรม

ทั่วไปๆไปมาปรับแก้คดีซึ่งว่าไซกันหมายถึงฉบับโดยฉบับหนึ่ง โดย

เฉพาะ ฉะนั้นการเปิดหักโคหักหนึ่งจึงไม่สู้ตรงกันแต่ผู้แปลและความ
ต้องการของท้องถิ่น ในราวกลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ ไซกันจึงตั้งศาลสูงสำหรับ
พิจารณาคดีสำคัญๆ ที่อุทธรณ์ขึ้นมา ทั้งนี้เพื่อให้การ ไซกันหมวดยเป็นไปโดย
สม่ำเสมอต่อบุคคลทุกคนคือมีกฎหมายเพิ่มขนอีกมากหลาย ถึง ค.ศ. ๑๒๙๐
มีประกาศประมอจรวบรวมกฎหมายทั้งหมดออกใช้

ในสมัยนั้นการลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นไปตามฐานะของจำเลยว่ามีฐานะสูง
ต่ำเพียงใดในองสังคม เช่นถ้าราษฎรธรรมดาหักทรัพย์ราคาประมาณ ๕๐ บาท
ขึ้นไป หรือทำให้คนอื่นตายโดยประมาทหรือฆ่าเด็กตายหรือวางเพลิง ฯลฯ จะ
ถูกประหารชีวิต แต่ถ้าอยู่ในฐานะสูงชันจะถูกประหารชีวิตเฉพาะในความผิด

ร้ายแรงเช่น กบฏหรือฆ่าตัวตายของคน แต่ค่าตอบแทนหน้าที่ของคนก็เพียงให้
ความ^๒ของ^๒ตนเอง

ความ^๒เสีย^๒ของ^๒สกุล ไท่หวางปดวยคริสตศักราชที่ ๓๗ ปรากฏว่าอำนาจของ
ไท่หวางววา ไช่กุนเสียมตงเหตุ^๒ผล^๒หรือ^๒สำคัญ^๒ คือ การจัดการเงิน ของแผ่นดิน
รายได้^๒ไม่^๒พอ^๒ที่จะ^๒ทำ^๒มา^๒รุง^๒บ้าน^๒เมือง^๒ นอกจาก^๒นั้น^๒ พวก^๒คน^๒ชน^๒กต^๒าง^๒ท^๒ม^๒อำนาจ^๒
สามารถ^๒คุม^๒กำ^๒ด^๒ัง^๒การ^๒เงิน^๒ของ^๒ประเทศ^๒ได้^๒ ก็^๒ไม่^๒จง^๒รัก^๒ภัก^๒ดี^๒ต่อ^๒ไช่กุน ชาว^๒นา^๒ท^๒
ยาก^๒จน^๒พา^๒กัน^๒ก่อ^๒การ^๒จ^๒า^๒จ^๒ต^๒ทุก^๒ๆ^๒ไป^๒ เนื่องจาก^๒ท^๒น^๒า^๒ช^๒้อ^๒า^๒กร^๒ไม่^๒ใ^๒ห^๒อ^๒ พวก^๒ก^๒น^๒ร^๒อง^๒
ขอ^๒ให้^๒รัฐ^๒บา^๒ด^๒ออก^๒ก^๒ฎ^๒ห^๒มา^๒ย^๒ให้^๒ค^๒ว^๒า^๒เป็น^๒ช^๒ร^๒ร^๒ม^๒แก่^๒พ^๒ว^๒ก^๒ต^๒น^๒ ให้^๒ค^๒ว^๒า^๒ค^๒ั^๒ม^๒ค^๒ร^๒อง^๒แก่^๒
ชีวิต^๒และ^๒ท^๒ร^๒พ^๒ย^๒ส^๒ัน^๒ให้^๒ป^๒ด^๒อ^๒ค^๒ย^๒ย^๒ง^๒ช^๒น^๒และ^๒ให้^๒มา^๒ค^๒ร^๒า^๒ฐ^๒า^๒น^๒การ^๒ค^๒ร^๒อง^๒ช^๒ั^๒พ^๒ด^๒ช^๒น^๒ เช่น^๒ถ^๒ด^๒
ภ^๒า^๒ช^๒้อ^๒า^๒กร^๒ ให้^๒ร^๒า^๒ค^๒า^๒พ^๒ช^๒ม^๒ล^๒ของ^๒ชาว^๒นา^๒ด^๒ัง^๒ช^๒น^๒ นอกจาก^๒น^๒ใ^๒น^๒ว^๒ง^๒การ^๒ร^๒า^๒ช^๒การ^๒ท^๒ว^๒ไป^๒
เก^๒ิ^๒ต^๒การ^๒ท^๒ุ^๒จ^๒ริ^๒ต^๒และ^๒ละ^๒แ^๒ย^๒หน^๒า^๒ท^๒

(๑) พุทธศาสนา

ศาสนา ในคริสตศักราชที่ ๑๖ ราษฎร^๒ณ^๒ี^๒บ^๒ุ^๒น^๒ด^๒ี^๒ว^๒น^๒มา^๒ก^๒บ^๒ล^๒ือ^๒ พุ^๒ท^๒-
ศา^๒ส^๒า^๒ และ^๒รัฐ^๒บา^๒ด^๒ก็^๒ป^๒ร^๒ะ^๒ก^๒า^๒ศ^๒เป็น^๒อ^๒ป^๒ถ^๒ม^๒ก^๒ ฉ^๒น^๒น^๒ใ^๒น^๒ด^๒ี^๒ม^๒ย^๒น^๒
พุทธ^๒ศา^๒ส^๒า^๒จ^๒ึง^๒เป็น^๒ศา^๒ส^๒า^๒ป^๒ระ^๒จ^๒า^๒ชา^๒ค^๒ของ^๒ณ^๒ี^๒บ^๒ุ^๒น^๒แต่^๒เป็น^๒ส^๒า^๒ย^๒น^๒ห^๒า^๒ญ^๒า^๒น^๒ พุ^๒ท^๒ศา^๒ส^๒า^๒
มา^๒สู่^๒ณ^๒ี^๒บ^๒ุ^๒น^๒จ^๒าก^๒จ^๒ัน^๒และ^๒เก^๒า^๒ห^๒ด^๒ใ^๒น^๒ราว^๒ ค.ศ. ๕๕๐ คือ ราว ๑๕๐๐ ปี^๒มา^๒น^๒ แต่^๒มี^๒ก^๒าย^๒
ค^๒าง^๒ๆ^๒ก^๒น^๒ห^๒ต^๒าย^๒น^๒ก^๒าย

(๒) ขงจื๊อ

นอกจาก^๒พุ^๒ท^๒ศา^๒ส^๒า^๒น^๒า^๒ก^๒มี^๒ศา^๒ส^๒า^๒ข^๒ง^๒จ^๒ื^๒อ^๒ ซึ่ง^๒มา^๒สู่^๒ณ^๒ี^๒บ^๒ุ^๒น^๒ใ^๒น^๒ราว^๒ค^๒ริ^๒ส^๒ต^๒ว^๒ร^๒ช^๒
ที่ ๗ มี^๒ผู้^๒น^๒ย^๒ม^๒น^๒บ^๒ล^๒ือ^๒ไม่^๒น^๒อย^๒ค^๒แต่^๒ก^๒ย^๒ง^๒เป็น^๒ร^๒อง^๒พ^๒ร^๒ะ^๒พุ^๒ท^๒ศา^๒ส^๒า^๒น^๒า^๒ก^๒เพ^๒รา^๒ะ^๒ร^๒า^๒ษ^๒ฏ^๒ร^๒น^๒ิ^๒ย^๒ม^๒
พุ^๒ท^๒ศา^๒ส^๒า^๒ก^๒น^๒ท^๒ว^๒ไป^๒เจ^๒า^๒เพ^๒รา^๒ะ^๒อ^๒ย^๒่าง^๒ย^๒ิ่ง^๒ใ^๒น^๒ห^๒ด^๒ก^๒สำคัญ^๒ของ^๒พุ^๒ท^๒ศา^๒ส^๒า^๒น^๒า^๒ก^๒ว่า^๒ทำ^๒ดี^๒ได้^๒
ทำ^๒ช^๒ว^๒ได้^๒ช^๒ว^๒

(๓) ซินโต

ซินโต เป็นศาสนาดั้งเดิมของญี่ปุ่นก่อนคริสต์ศตวรรษที่ ๖ ซินโตเป็นศาสนาของพระเจ้าหลายองค์ ถัดกันคำวิญญาณของจักรพรรดิที่ดวงดับไปแล้วสถิตอยู่ที่อาหารเมืองหนงซึก Iso ซึ่งถนัดกันว่าเป็นผู้อารักขาปกป้องประเทศญี่ปุ่น พระจักรพรรดิก็ รัฐมนตรีก็ แม่ทัพนายกองก็ ตอนจะไปราชการสำคัญหรือเข้ารับตำแหน่งมักจะพากันไปบวงสรวงสักการะ นอกจากนั้นทุกครอบครัวก็หมั่นบูชาวิญญาณบรรพบุรุษด้วย คำสอนซินโตไม่มีวัตถุเช่นรูปปั้นสำหรับบูชา ไม่มีคำสั่งสอนอันใด

(๔) บุชิโด (Bushido)

บุชิโดจะถือว่าเป็นศาสนายังไม่เด่นชัด แต่ก็มีอิทธิพลเห็นคนญี่ปุ่นเป็นอันมาก คำว่า บุชิโด แปลว่าแนวปฏิบัติของอัศวิน บุชิโดเป็นหลักในทางจริยะมากกว่า ที่มาของบุชิโดไม่ปรากฏชัดแจ้ง ทราบแต่ว่ามีผู้นิยมมากในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ ซึ่งเป็นสมัยพุทธศัศิกศึกษากำตั้งรุ่งเรือง บุชิโดสอนให้ผู้ที่ถือกำเนิดเป็นอัศวิน ถัดหาญ เคารพบรรพบุรุษอย่างล่ำด่าขางหรือซินโต ให้รักเกียรติยศ มีศรัทธา เคารพชาวผู้บังคับบัญชา การใช้อาวุธต้องใช้โดยประหยัดไม่ใช่เพราะแค้นเพื่อคณาญาติธรรม ซินโตสอนให้อัศวินจงรักภักดีต่อประมุขของชาติ นับถือบิดามารดาและชื่อตรงคอหน้า

ตามทฤษฎีมานจะเห็นว่าในเรื่องการเคารพบรรพบุรุษนั้น คำสอนของซินโตและเตนะบุชิโดตรงกัน ปรากฏว่าคนญี่ปุ่นส่วนมากที่อพยพเข้ามาในขณะเดียวกันนั้นถือศาสนาอื่น ๆ ดังกล่าวมานด้วยพร้อมกัน

ชีวิตในครอบครัวและการศึกษา ในสมัยโตกูงาว่า ฐานะของหญิงมีดังนี้ คอด้ริคอง ยึดคุณธรรมสูงสุดได้แก่การปฏิบัติตามคำสั่งระหว่างยังเป็นสาวอยู่ต้องเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งของบิดามารดา เมื่อแต่งงานแล้วต้องเชื่อฟัง

ถ้ามีแต่มารดา ถ้าสามีตายแต่มีบุตรชายต้องพึ่งคำสั่งของบุตรชายคนโต ในการ
 แต่งงานต้องแจ้งแต่บิดามารดาจะจัดให้ ถ้าแต่งงานแล้วมีหน้าที่จงรักภักดีต่อ
 สามีคือนิติและบรรพบุรุษของสามี ต้องมีศีลธรรมไม่คบชายอื่น ถ้ามีชู้ จะ
 ถูกลงโทษให้ตายแต่สามีนั้นจะเที่ยวเตร่ มีความประพฤติอย่างใดภริยาไม่มีสิทธิ์
 ว่ากล่าว จะมีเมียหรือนางบำเรออีกคนก็ได้ นอกจากนั้นถ้าปรากฏว่าภริยาเป็นหมัน
 จะถูกไล่กลับไปยังบิดามารดา

ประเพณีครอบครัวของญี่ปุ่นเป็นไปในทางปิตาธิปไตย (Patriachal)
 ดังกล่าวความเจริญของสังคมและการแต่งเอาอกเอาใจวิญญาณของบรรพบุรุษ
 ย่อมมาลำดับหนึ่ง ชีวิตของแต่ละคนในครอบครัวมาที่ส่ง ถ้าเพื่อประโยชน์ของ
 ครอบครัวหรือสังคม หน้าที่ต้องแต่งงานโดยไม่มีความรัก กตของเสียสละ บิดา
 มีอำนาจทุกอย่างในครอบครัว เมื่อบิดาตายทรัพย์สินทั้งหมดตกไปเป็นของลูก
 ชายคนใหญ่ที่สุด แต่ไม่ใช่ในฐานะเป็นเจ้าของส่วนตัวแต่เป็นผู้แทนครอบครัวหรือ
 สังคม

ในสมัยนันทการศึกษาเรียนกันในบ้าน เฉพาะอย่างยิ่งเด็กหญิงในเมือง
 ไทยเราพระพุทธศาสนามีส่วนสำคัญในการให้การศึกษากับคนไทย ในญี่ปุ่นก็
 เช่นเดียวกัน พุทธศาสนามีส่วนอย่างมาก ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ ๖ หรือ ๗๕๐๐
 ปีมาน ในญี่ปุ่นไม่มีโรงเรียนสำหรับราษฎรทั่วไป แต่ต่อมาเมื่อพุทธศาสนาเข้า
 มาสู่ญี่ปุ่นจะมีวัดวาอารามขึ้น วัดวาอารามเหล่านี้เริ่มเป็นโรงเรียนสำหรับกุล-
 บุตรกุลธิดาตามชนบททั่วไปมาอาศัยเรียน นอกจากสอนศาสนาแล้ว ยังมีกา
 รสอนวิชาเบ็ดเตล็ดเช่น อาน เขียน หัดคิดเลขคิด เย็บปักถักร้อย การจัดดอกไม้ โดย
 ปกติอาจารย์คือพระสงฆ์

สำหรับพวกอัศวินหรือซามูไรนั้นมีโรงเรียน มีโรงเรียนของตัวเองซึ่ง
 การสอนหนักไปในทางรบณะดัตทิบุชิโด

ศิลปะ มีผู้กล่าววาทะเทศโดยญี่ปุ่นเรียนการเขียนภาพลึจากจนกา
หตุ เช่นภาพพุทธประวัติตามกำแพงวัดทเมองนารา เป็นต้น ศิลปการเขียนภาพ
จนมอทยุคพุทธเห็นญี่ปุ่นเรอบมาจนถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ ในตอนนั้นจนกับญี่ปุ่น
ตัดความสัมพันธ์กัน ญี่ปุ่นจึงเริ่มคิดภาพแบบญี่ปุ่นของตนเอง

สถาปัตยกรรม บ้านญี่ปุ่นสมัยโบราณกับสมัยปัจจุบันปลูกเหมือนกัน
ไม่เปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญที่เคยไปญี่ปุ่นคงเคยเห็นและเคยเข้าไปในบ้านญี่ปุ่น
แล้ว เชนเรือนผ่าไม้ประันของบัตถะระคาซบาง เดือนใดไม่เม่เกาะฮง มีเบาะ
นั่งกบพินแทน เชนนอนเหมือนกันหมด

นาฏกรรม ในสมัยโตกุงวาน นาฏกรรมที่ปรากฏออกหน้าออกตาม
อยู่สามอย่างคือ (๑) การแสดง โน (No) ซึ่งเริ่มมีมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษ
ที่ ๑๕ (๒) การแสดงหุ่นเรียกว่า อายัตซุริ (Ayutsuri) มีมาตั้งแต่
คริสต์ศตวรรษ ๑๕ และ (๓) ละคร กามุกิ (Kabuki) ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๗

การแสดงโน พวกญี่ปุ่นเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยโตกุงวานถือเอาเป็น
นาฏกรรมชั้นสูง และรุ่งเรืองมากในระหวางที่มีสัวามินและฮักคินอยู่ทางนมหกรรม
โต ๆ ที่ชนหน้าชนดา และสัวามินมักจะคอนรับแขกด้วย การแสดงโน ผู้สอน
เคยไปรรมมาเป็นการแสดงบนเวทีเล็ก ๆ ทำด้วยไม้ มีนกรองนั่งกบพิน ตัวละคร
ได้น้ากากแต่งท่าแต่ไม่พูดอะไรทำนอง โชนของเรา ผู้คิดข้านาญจึงจะเข้าใจ
เรื่อง แม้กระนั้นระหวางชาวเจ้าอยู่ญี่ปุ่นก็สังเกตเห็นว่าเป็นทนอมของสังคัมชน
สูงและพวกนักพรตมาก เรื่องที่แสดงมักเกี่ยวกับศาสนา

การแสดงหุ่น การแสดงหุ่น (Ayatsuri) บางทีก็เรียกว่าละครตุ๊กตา
(Doll Theatre) คือมีหุ่นตัวเล็กกว่าคนจริง ๆ และมีหุ่นเชิด มีนักดนตรี
ทำเพลง แต่ไม่ค่อยมีผู้นิยมเท่าใดนัก

การเสด็จกลับ ก็เป็นถาวรธรรมดาเราเอง มนต์ศรีพณดาม
 ตายประกอบเรื่องตั้งแต่ดั่งมักเป็นเรื่องประวัติศาสตร์ ชีวิตมนุษย์ การแต่งตัว
 แต่งตามสมัยของเรื่องแต่ง ขาพเจ้าได้เคยไปดูรู้สึกเพลิดเพลินจนทน พอเรา
 ใจเรื่องได้

ทอดขยายมาทั้งหมดจนเป็นการอธิบายย่อๆ เพื่อให้เข้าใจว่าญี่ปุ่นมี
 สมัย ๕๐๐ ปีมาจนบัดนี้วัฒนธรรมในเรื่องนึ่งเพียงใด ผู้เขียนเองก็ไม่ชำนาญ
 ในเรื่องน

ภาษาและวรรณคดี ในสมัยโบราณที่สุดญี่ปุ่นไม่มีภาษาหนังสือเขียนเป็น
 ตายลักษณะอักษร แต่เราทราบแต่จดจำซึ่งอยู่บนภาคพื้นเอเชีย
 โทกตกญี่ปุ่นมรดกวัฒนธรรมเก่าแก่ก่อนญี่ปุ่นมาก มีภาษา มีวรรณคดี มีตำหรับ
 ตำรา มีปรัชญาและศิลปะต่าง ๆ ความประวัติศาสตร์ของญี่ปุ่นเองกล่าว
 ราวปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๖ ในตอนที่พระพุทธเจ้าเข้ามาญี่ปุ่นในตอนนั้นเอง
 จึงเริ่มมีภาษาเขียนเป็นตออักษรซึ่งในสมัยนั้นตอมาจเกิดจนทั้งหมด ต่อมาใน
 ราวคริสต์ศตวรรษที่ ๘ จึงเริ่มเปลี่ยนแปลงมีอักษรเครื่องหมายเพิ่มเติมซึ่งเป็น
 รากเงาของภาษาญี่ปุ่นปัจจุบัน

ในราวคริสต์ศตวรรษที่ ๓๗ คือสมัยโกทุงาจามีการตั้งเริ่มการศึกษา
 วรรณคดีมาชงชน มีการตั้งสถาบันของวรรณคดี คักชาววรรณคดีและ
 ประวัติศาสตร์ของจีน เราทราบจากคำบรรยายในภาคที่ ๕ แล้วว่า ในกตาง
 คริสต์ศตวรรษที่ ๖ พวกฝรั่งอาทิ โปรตุเกส และดัทช เข้าไปค้าขายถึงเกาะญี่ปุ่น
 พวกโปรตุเกสนั้นตั้งมากเข้าไปเผยแพร่นักศาสนาคริสต์เคียน สำหรับพวกดัทช
 นอกจากค้าขายแล้วในตอนหลังคือในราวคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ ได้นำคำหับคำ
 วิชาศาสตร์ของตะวันตกเข้าไปแจกจ่ายด้วย พวกดัทชเหล่านี้รัฐบาลญี่ปุ่นให้อยู่
 เป็นแห่งเดียวที่เมืองนากาซากิ ปรากฏว่ามีผู้นิยมไปเรียนกันมาก ศาสตร์

ต่าง ๆ ซึ่งพวกดัตช์นำมาเข้าที่ ภาษาหนึ่งชื่อของดัตช์ บริษัทฯ อุดมคติทาง
การเมือง การเหยียด ยุทธศาสตร์และยุทธวิธี ฯลฯ ในศาสตร์เหล่านี้นักเรียน
ศึกษากันอย่างจริงจังมีผลรุนแรงคือ พวกคหบดีชาวอุดมคติทางการเมืองถึงกับเขียน
หนังสือเสนอให้รัฐบาลติดต่อกับต่างประเทศให้มากยิ่งขึ้น เพื่อบ้านเมืองจะได้
ก้าวหน้า รัฐบาลเห็นว่าพวกชนชั้นจะก้าวหน้ามากเกินไปจึงสั่งห้ามไม่ให้บางต่างประเทศ
นำควาร่างซึ่งเกี่ยวกับกฎปกครองบ้านเมืองเข้ามาในประเทศ

ความสัมพันธ์กับต่างประเทศระหว่าง

ค.ศ. ๑๕๐๐ ถึง ค.ศ. ๑๘๕๐

ญี่ปุ่นเริ่มแสดง
จักรวรรดิมีชัย

ได้อธิบายแล้วว่าดัตช์ ฮอลันดา ถูกโค่นลง โดย
เจ้าอาณานิคมโยชิ ซึ่งตั้งตนเป็นโชกุน แต่เมื่อฮิเดโยชิซึ่งเป็น
โชกุนราว ค.ศ. ๑๕๗๒ ถึง ๑๕๘๘ ตายลงมีบุตรยังเป็นผู้อยู่เด็กอยู่ มีความซื่อ
สัตย์โตงูวา จึงแย่งอำนาจตั้งตนเป็นโชกุนสืบตี่ยเอง แต่เป็นต้นดัตช์ เป็น
ผู้เยาว์โตงูวาซึ่งคุมอำนาจมาตั้งแต่ ค.ศ. ๑๕๘๘ จนถึง ค.ศ. ๑๖๐๗

ฮิเดโยชิมันโยบายสามประการ คือ (๑) ต้องการเอาเกาหลีเข้ามาเป็น
ประเทศราช (๒) บังคับให้จักรพรรดิราชวงศ์หมิงมาอ่อนน้อม (๓) ติเกาะ
พิชิตมินต์ ฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ฮิเดโยชิเป็นคนญี่ปุ่นคนแรกที่คิดสร้างมหา
เอเชียบูรพา ฮิเดโยชิระดมกำลังพาหะ อาวุธยุทธโปกรณ์เต็มที่ ตั้งให้เจ้าอาณานิ
คมตามชายฝั่งเกาะญี่ปุ่นคือเรือรบให้มากที่สุดดุกจะทำได้ ใน ค.ศ. ๑๕๗๒ ฮิเดโยชิ
ส่งทูตไปฝากษัตริย์เกาหลีขอให้ส่งทูตมาเฝ้าจักรพรรดิญี่ปุ่นพร้อมด้วยเครื่องราช
บรรณาการมีฉนวนจะยกทัพไป

กษัตริย์เกาหลีฮอตเฮอน จนต่อมาอีก ๗-๘ ปี เห็นว่าจะสู้ไม่ไหวแน่
เกาหลีจึงส่งทูตไปยังเกาะญี่ปุ่น แต่ฮิเดโยชิเกลียดชังประมาททูตจนต้องกลับไป
ไม่ได้เฝ้าจักรพรรดิ

ประวัติศาสตร์ตะวันออกไกล

ใน ค.ศ. ๑๕๘๒ ฮิเดโยชิยกทัพไปตีเกาหลีโดยหวังว่าถ้าได้เกาหลีแล้วก็
 จะก้าวต่อไปเมืองจีน แต่ไม่สำเร็จ ในปี ค.ศ. ๑๕๘๗ ก็ออก ๕ ปีต่อมายกไปยก
 ครบชนะแต่ก็ปกครองอยู่ได้ไม่กี่วันก็ยกทัพกลับ แต่การที่ญี่ปุ่นไปครองเกาหลีนั้น
 ถึงแม้ในระยะนั้นดีก็ตาม แต่ก็ทำให้เกาหลีอ่อนเปลี้ยไปมากจนถึง ค.ศ. ๑๖๔๕
 ตกไปอยู่ใต้อิทธิพลของราชวงศ์หมิง การที่ญี่ปุ่นไปรบเกาหลีในครั้งนั้นหมาย
 ใจญี่ปุ่นได้นำอารยธรรมของเกาหลีมาด้วย โดยนำชาวเกาหลีที่สมยอมในการรบ การ
 ประดิษฐ์โลหะต่าง ๆ

ในด้านพิธีพื้นดินนั้นไม่ปรากฏว่า ฮิเดโยชิยกทัพไปเป็นแต่มีการเจรจา
 ให้ส่งทูตมาเจริญทางไมตรี

ปัญหาเรื่องศาสนา ในเรื่องการต่อต้านคริสต์ศาสนานี้ โชกุนซึ่งปกครอง
 ศาสนาคริสต์เพื่อน ญี่ปุ่นก่อนฮิเดโยชิ อนุญาตให้สอนได้ ส่วนใน Satsuma
 ทางภาคใต้คือเกาะคีวชู ถึงกับอนุญาตให้สร้างวัดอารามได้แต่การกระทำ
 ครอบงำพวกที่ลอบพูดศาสนาไม่สู้พอใจนัก เพราะเกรงจะทำให้คนญี่ปุ่นเปลี่ยน
 ศาสนาไป ใน ค.ศ. ๑๕๘๗ ดันตะปราบปรามวัดหลวงคณะ เจชิวทิกายมาอีก
 ปรากฏว่าได้รับการต้อนรับอย่างดีจากชนพื้นเมือง แต่พอฮิเดโยชิได้เป็น โชกุน
 พวกต่อต้านศาสนาได้รับควมตำหนิเพราะฮิเดโยชิเกรงว่าคริสต์ศาสนิกชนซึ่งเป็นศาสนา
 ของฝรั่งจะมาบ่อนทำลายซึ่งมีอยู่ จึงประกาศห้ามไม่ให้มีการส่งสอนต่อไป
 แต่ใครที่นับถือศาสนาอยู่แล้วอนุญาตให้บวชต่อไป ในตอนบั้นปลายชีวิตของ
 ฮิเดโยชิซึ่งมีบคนพวกฝรั่งที่ต่อต้านอย่างรุนแรงกับจับตาดู ศัตรูมักจะประหาร
 ชีวิต

การค้าต่างประเทศ แม้ญี่ปุ่นจะไม่มีการค้าติดต่อกับยุโรปจนกระทั่งชาวโปรตุ-
 เกตุมาพบเกาะญี่ปุ่นเมื่อ ค.ศ. ๑๕๔๒ โดยบังเอิญก็ตาม แต่ญี่ปุ่น
 มีการติดต่อกับต่างประเทศบนภาคพื้นทวีปอาเซีย มาช้านาน เช่น เกาหลี จีน

ประวัติศาสตร์ตะวันออกไกล

ไทย มาตาย ญวนและพิลลีนส์ แต่ในสมัยนั้นพวกญี่ปุ่นที่ออกไปค้าขายกับต่างประเทศนั้นด้วยมากมีลักษณะเป็นโจรสลัดมากกว่าพ่อค้าธรรมดา เมื่อมีโอกาด้ก็ทำการปล้นสะดมก็แะใจมดบรรดาเรือค้าขายอื่น ๆ

ในราวต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ ญี่ปุ่นสามารถทำความตกลงกับจีนในเรื่องการค้า คือจีนยอมให้ค้าขายกับญี่ปุ่นเข้าไปได้ในเมืองท่าของจีนได้มีหนึ่งไม่เกิน ๓๐๐ ท่า ดินแดนแรกเปิดตบกับจีนในสมัยนั้น คือญี่ปุ่นนาคองแดง กำมะถัน เครื่องเงิน ไม้ และอาวุธไปให้จีน และได้รับไหมดิบ ผ้าดำเร่จกทอจากฝ้าย ถ้วยชาม หนังสือ ยา จากจีน แต่แม้จะมีสัญญาตกลงกันก็แต่ไม่ค่อยราบรื่น เพราะฝ่ายจีนไม่ระเบียบกฎเกณฑ์ในการศุลกากรหรือเกี่ยวกับการจอดเรืออย่างสมัยปัจจุบัน ผลก็คือมีการทะเลาะวิวาทกันเนื่อง ๆ และการค้าระหว่างสองประเทศนี้ ถึงกับซบเซาไปหลายปี

ในระหว่างนั้นเอง คือ ค.ศ. ๑๕๕๒ โปรตุเกสเริ่มมาที่หมู่เกาะกิชูทางใต้ โดยบังเอิญเพราะเรือแตกตั้งได้อธิบายมาแต่ด การที่โปรตุเกสได้รับอนุญาตให้ค้าขายได้ก็เพราะการค้านั้นล้นคฤหุยุดลง พวกสเปนก็เห็นเป็นโอกาสที่จะว่า รวยและได้อาหารใหม่ ๆ จากฝรั่ง ต่อมาใน ค.ศ. ๑๕๗๑ สเปนเริ่มมาค้าขายพร้อมกับบาดหลวงคณะเรซิชังคานิกาย ส่วนพวกดัตช์และอังกฤษมาภายหลัง ในราวต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ กวาทดัทช์มาค้าขายกับญี่ปุ่นในครั้งนั้นก็เป็นการบังเอิญ คือเรือพาณิชยดัทช์ดำหนึ่งถูกพายุพัดไปนอกเส้นทางเดินเรือไปยังเมืองท่าโกดัตซึกับเมืองนางาซากิ ใน ค.ศ. ๑๖๐๐ ผู้นำเรือเป็นคนอังกฤษชื่อ Will Adams อาคิมส์ได้เข้าพบโชกุนและแสดงความดีมาดจนโชกุนโปรดปรานตั้งให้เป็นอาจารย์สอนคำนวณและให้เป็นชามโร อาคิมส์ตั้งบ้านเรือนอยู่บนเกาะญี่ปุ่นได้ภรรยาชาวญี่ปุ่นและถึงแก่กรรมที่ญี่ปุ่น ใน ค.ศ. ๑๖๒๐ ระหว่างมีชีวิตอยู่ อาคิมส์สามารถขอให้โชกุนให้สัมปทานให้เรือชาวดัทช์เข้ามาค้าขายได้ทุกเมือง

ทำซึ่งเป็นเหตุให้พวกโปรตุเกสแตรัดเปญซึ่งมาอยู่ก่อนแล้วจึงพยายามกักกันแต่
ก็ไม่สำเร็จ ดินคาทอลิกหน้าเขาไปมี งาขาว ฝาดิน ใหมคิบ พริกไทย น้าพิกา
กตซึ่งต้องทางไกล ฝ้าสำเร็จรูป

ถ้าหม้ออังกฤษนั้นปรากฏว่าเรือพาณิชย์ดำแรกที่ไปยังเกาะญี่ปุ่นใน ค.ศ.
๑๖๓๓ โดยกัปตันจอห์นซาริส (John Saris) โชกุนได้ตีพิมพ์ทานการค้าอย่างเดียวกับ
กัปตันซ นอกจากกรรมถึงเสรีภาพในการค้าแล้วยังกำหนดในเรื่องสภาพนอก
อาณาเขตด้วย ให้อังกฤษพิจารณาคนของตนเองได้ แม้โชกุนจะใจกว้างดังนั
ก็ แต่กัปตันซาริสก็ไม่สามารถทำการค้าแข่งขันสู้ชาติอื่น ๆ ได้ ในที่สุดต้อง
อพยพกลับไป

นโยบายกีดกัน • ได้อธิบายแล้วจากอนชิเค โยชิ ตึง แก่กรรม มีการจับคน
ต่างประเทศ ชาวต่างประเทศอย่างรุนแรง แต่เมื่อฮิยาตุ โทกุงาวาได้เป็น
โชกุนได้เปลี่ยนแปลงนโยบายเพราะในขณะนั้นเนื่องจากศาสนาที่หน้าเขาไปสอน
ทำให้พวกสงฆ์มีความคิดด้วยกันเองเกิดแตกแยกกัน โชกุนเดิมจึงห้ามการส่งศาสนา
ต่อไป นอกจากนี้ฮิยาตุโทกุงาวาต้องการให้เมืองเยโด (คือกรุงโตเกียวใน
ปัจจุบัน) เป็นศูนย์กลางของการค้าต่างประเทศด้วย เพราะในขณะนั้นปรากฏ
ว่าเฉพาะเมืองทางใต้เท่านั้นที่รุ่งเรือง ในการค้าของต่างประเทศหรือการค้าได้ว่า
ผูกขาดการค้าต่างประเทศอยู่ เมื่อมีนโยบายเช่นนี้ โชกุนคนใหม่จึงประกาศ
อนุญาตให้ราษฎรหรือไปนมถ้อศาสนาทุกศาสนาได้ แต่ยังห้ามเฉพาะสงฆ์และ
ให้เด็กการจับคนกตขนาดหลวงต่อไป

ผลของประกาศเหล่านี้ปรากฏว่ามีผู้นิยมศาสนาคริสต์เดียนมากขึ้น พวก
บาทหลวงสร้างโรงเรียนวัดอารามเพิ่มขนจนในบางตำบลมีผู้นิยมศาสนาคริสต์เดียน
มากถึงกับเริ่มช้เชญกตขผู้ ทนบถิอพุทธศาสนา และมีการทำดาจวคธของฝ้าย
พุทธศาสนาอีกด้วย ต่อมาใน ค.ศ. ๑๖๓๕ พวกคริสต์เดียนเองเกิดวิวาทกัน คือ

คณะเจิวินิกายกับคณะเฟรนซิสกันนิกายซึ่งในเวลาเดียวกันในเมืองจีนตั้ง
ได้บรรยายตอนประวัติของจีน คณะนักอภิปรัชญาจีนจักรพรรดิฉินตั้งได้ออกจาก
เมืองจีน ไชกุนเห็นว่าถ้าขับไล่ไปให้ไกลที่สุดไปรตุเกสแต่เดิณจะยกทัพเข้ามา
โดยอ้างว่ามารักษาผลประโยชน์ ทางดีที่สุดตั้งห้ามให้เลิกตั้งคำสั่งทางหมดทุก
นิกายและให้ไปรวมกันที่เมืองนาทาสากิ เพื่อเนรเทศออกจากญี่ปุ่น ในขณะที่
เดียวกัน ไชกุนสั่งให้ราษฎรญี่ปุ่นเลิกนับถือคำสั่งนาครีตเดียน ผู้ใดขัดขืนมีการลง
โทษอย่างแรงถึงประหารชีวิต

ระหว่าง ค.ศ. ๑๖๓๗ - ๑๖๓๘ เกิดกบฏขึ้นโดยพวกราษฎรที่นับถือคริสต์
คำสั่งและบาดหลวงคณะเจิวินิกาย ฝ่ายไชกุนมีพวกคหบดีช่วยปราบ การที่
พวกคหบดีอาสาช่วยไชกุนเพราะเห็นว่าเป็น โอกาสที่จะกัน ไปรตุเกสออกจากการค้า
ในญี่ปุ่นและตนจะได้ผูกขาดแต่ผู้เดียว

ถึง ค.ศ. ๑๖๓๘ ไชกุนออกประกาศห้ามไม่ให้ค้างค้าเข้ามายังเกาะญี่ปุ่น
โดยเด็ดขาดแม้แต่เป็นทูตก็ไม่ให้เข้ามา ผู้ใดขัดขืนจะถูกประหารชีวิต กฎหมาย
ฉบับนี้ยกเว้นชาวคหบดีเพราะได้เป็นผู้มีบุญคุณในการปราบพวกคริสต์เดียน

แต่พวกคหบดีเองในที่สุดก็กรรมตามสั่งของ คือ ไชกุนสั่งให้ไปรวมอยู่บน
เกาะเล็กใกล้ชายนาทาสากิ ห้ามเดินทางไปมานอกจากที่หนึ่ง ให้ไปยังเมือง
โยโดเพื่อเยี่ยมคำนับไชกุน การงดমনคักวณาคตามคำสั่งนาครีตเดียนห้ามขาด
ถามชาวญี่ปุ่นอยู่ด้วย การพบกันบนทางญี่ปุ่นต้องคุกเข่าและก้มศีรษะลงกับพื้น
แม้กระนั้นกคพวกคหบดีเห็นว่าสู้อดทนไปดีกว่าเพราะมีหวังจะรำรวยจากญี่ปุ่น
อย่างไรก็ดี นอกจากคหบดีแล้ว พ่อค้าจีนยังได้รบอนุญาตให้มาค้าขายได้แต่โดย
ถูกจำกัดจำนวนและเมืองที่จะมาทำการค้า

ญี่ปุ่นอยู่โดดเดี่ยวเช่นนี้ถึง ๓๐๐ กว่าปีโดยไม่มีชาติอื่นนอกจากสองชาติ
ตั้งกล่าวแต่มาทำการติดต่อด้วยเพราะญี่ปุ่นขอให้พวกคหบดีประกาศให้ชาติอื่น ๆ

ทราบว่าถ้าชนเข้ามาจะถูกรับและประหารชีวิต แม้จะมีเหตุสุดวิสัยจำต้องเข้ามาอาศัยในเมืองท่าก็ไม่ได้ทั้งสิ้น

ถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ ในยุโรปก้าวหน้าไปมากทั้งระบบการเมือง การพาณิชย์ และเฉพาะอย่างยิ่งมีปฏิวัติอุตสาหกรรม การเดินเรือเจริญยิ่งขึ้น ปรากฏว่ามีเรือจากอเมริกาและอังกฤษมากำชายทางจีน และเที่ยวจับปลาวาฬ ความห้ำหั่นกีดกันญี่ปุ่น ในสมัยนั้นอังกฤษกำลังเป็นประเทศนำในทางอุตสาหกรรมผลิตตัวตุ๊กตาเรือได้มากกว่าประเทศอื่น ๆ จึงเที่ยวหาตลาดสำหรับขายสินค้า อังกฤษเห็นว่าญี่ปุ่นน่าจะเป็นตลาดดีไม่แพ้เมืองจีน ในขณะที่เดียวกัน รัสเซียขยายอิทธิพลมาทางไซบีเรีย เริ่มตั้งสถานคาราวณสัตว์และฐานทัพเรือทางคานเหนือของมหาสมุทรแปซิฟิกจึงอยากจะติดต่อกับญี่ปุ่นเท่านั้น ใน ค.ศ. ๑๘๕๓ ผู้สำเร็จราชการไซบีเรียส่งผู้แทนมายังญี่ปุ่นเพื่อขอขอนุญาติเข้ามาค้าขายด้วย แต่ไม่สำเร็จ ใน ค.ศ. ๑๘๖๓ ถึง ๑๘๖๕ อังกฤษโดยเซอร์แอดัม ฟรอร์ดแรฟเฟอร์ดส์เป็นผู้สำเร็จราชการอังกฤษของเกาะชวาได้ส่งผู้แทนมาขอค้าขายด้วยแต่ไม่สำเร็จ ถูกพวกกั๊กซุนให้โชกุนขึ้นภวานคำสั่งเดิมไว้เพราะเกรงอังกฤษจะมาแย่งตลาดการค้า

แต่ใน ค.ศ. ๑๘๕๔ รัชสมัยในเคียวเด็นตักกับมีพระราชดำริถึงโชกุนและว่าควรจะค้าขายกับอังกฤษเพราะว่าอังกฤษกำลังเป็นมหาประเทศต้องรักษามตประโยชน์ในการค้า ขอให้ญี่ปุ่นคิดตัวอย่างดีความญี่ปุ่นกับจีนเป็นตัวอย่างซึ่งในที่สุดจันก็ต้องพ่ายแพ้ แต่โชกุนกลับตอบไปว่าไม่สามารรถเปลี่ยนแปลงจนโยบายดั้งเดิมได้ ส่วนที่เคียวมาในเรื่องสงครามนั้นเป็นการผิดพลาดของจันเองที่ปล่อยให้อังกฤษเข้าไปค้าขายในเมืองจันจึงได้เกิดเรื่องขึ้น

ความสัมพันธ์กับ
สหรัฐอเมริกา

ก่อน ค.ศ. ๑๘๓๐ สหรัฐอเมริกายังไม่มีนโยบายแน่นอนต่อประเทศทางตะวันออก สหรัฐอเมริกาแสดงความสนใจ

ในตะวันออกเป็นครั้งแรกกับประเทศไทยใน ค.ศ. ๑๘๓๒ อเมริกาตั้ง เฮดมัน-โรเบิร์ต เป็นทูตมาทำสัญญากับไทย นอกจากมาเมืองไทยแล้ว เฮดมัน โรเบิร์ต ยังได้รับคำสั่งว่าถ้ามีโอกาสให้เดินทางต่อไปยัง ญี่ปุ่น เพื่อเจรจาทำสัญญาการค้า และเดินเรือกับญี่ปุ่นอีก แต่มาใช้จ่ายในเมืองไทยเงินทองหมดไปไม่สามารถซื้อของไปเป็นบรรณาการโซกุกันได้ โรเบิร์ตจึงต้องเดินทางกลับสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตามครั้งหนึ่ง โรเบิร์ตมาเมืองไทยอีกเพื่อนำสัตว์ขยับเขยื้อนมาแลกเปลี่ยน มาและพร้อมทั้งมีสำเนาของพระราชบัญญัติจนถึงโซกุอีกด้วย ในครั้งนั้น โรเบิร์ตมีเครื่องราชบรรณาการพร้อมบรรณ พร้อมทั้งมีคำสั่งให้บอกกับโซกุอีกด้วยว่าถ้าเห็นสัญญาแล้วอเมริกาจะส่งของมาให้เป็นการกันติดราคาประมาณหนึ่งหมื่นเหรียญทองแต่เมื่อ โรเบิร์ตเดินทางจากเมืองไทยไปพักอยู่เมืองมาเก๊าใน ค.ศ. ๑๘๓๖ ได้ไปตายเสียก่อนการไปญี่ปุ่นจึงต้องล้มเหลว

ระหว่างนั้นปรากฏว่าเรือค้าขายอเมริกันมาอับปางตงใกล้ๆ เกาะญี่ปุ่น หลายคนเรือว่ายน้ำไปขึ้นบนเกาะตกพวกญี่ปุ่นจับขังเกือบหมด บางคนถูกฆ่าตายส่วนที่ถูกจับก็ถูกทรมานด้วยวิธีต่าง ๆ แต่ให้พวกคัทซเนเรตซ์ไปเมืองปัตตาเวีย

รัฐบาลอเมริกันพยายามส่งทูตมาอีกสองครั้ง ครั้งแรกใน ค.ศ. ๑๘๔๐ เพื่อขอทำสัญญา แต่ไม่สำเร็จ ครั้งที่สองโดยนายทาสเรือ ชื่อ เจมส์กลิน (James Glyn) เป็นหัวหน้าเพื่อมาลอบส่งหนังสือการบีบบังคับคนพวกอเมริกาหนัดของประศัพทย์เรืออับปางแต่ละถูกญี่ปุ่นจับขัง ครั้งแรกญี่ปุ่นไม่ยอมเจรจาแต่ในที่สุดอเมริกาก็ได้รู้ว่าจับญี่ปุ่นจึงยอมเจรจาด้วยและยอมปล่อยกตาต่ออเมริกันที่จะได้

ญี่ปุ่นเปิดเมืองและติดต่อกับโลกภายนอก

การที่ญี่ปุ่นยอมเปิดเมืองและติดต่อกับโลกภายนอกนั้นเพราะเหตุผลองประก
การ คือ สัตถนการารกคคันภายในและการแซกแซงจากภายนอก

ในกลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๘ การพาณิชย์ของญี่ปุ่นก้าวหน้าไปมากแต่ในขณะ
เดียวกันก็เกิดความไม่สงบภายในมีการจลาจลบ่อย ๆ เนื่องจากโชกุนและบริวาร
กษัตริษฏวเพื่อจะกุมอำนาจไว้ สาธุนาถูกรัดทวนอย่างหนักและยากจนอย่างที่สุด
พวกคณงานในเมืองกลกพอกพอกค้าที่ผูกขาดการค้าคิดให้เป็นหนี้สินได้ พวกซา
มูรายมหันต์นพนคด ไตมาโยหรือศักดินาไม่มีอำนาจในทางเศรษฐกิจที่จะกุม
ตุน้องได้เพราะศักดินาเองก็จนตง แม้โชกุนเองก็จนตงเพราะเมื่อบ้านเมืองไม่
เป็นปกติบริวารยากจนตงผลก้ตงทอนถึงโชกุน เมื่อสถานการณ์เป็นเช่นนั้นทงๆ ไป
จึงมีผู้คิดที่จะล้มอำนาจโชกุนและถวายพระราชาอำนาจให้จักรพรรดิ นอกจากนี้
พวกนายทุนใหญ่ ๆ แดะพวกหนุ่ม ๆ ที่พยายามศึกษาศาสตร์ทางตะวันตกก็เห็นว่า
ญี่ปุ่นควรมีความสัมพันธ์กับตะวันตกและล้มลิตธิพิเคษของศักดินา ทางด้านภาย
นอกนั้นเจ้าประเทศตะวันตกก็ชโยอยู่แต่เมื่อใหม่ต้นคริสต์ญวการพาณิชย์และการเดิน
เรือ

สหรัฐอเมริกาพยายาม ในกลางคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ นทางสหรัฐอเมริกาพวง
ให้ญี่ปุ่นเปิดเมืองให้ พ้อค่าและวงรูบ ดแต่คงความเห็นว้เนื่องจากมีประเทศต่าง ๆ
ต่างประเทศมาค้าขาย ก้าตงจะขอให้ญี่ปุ่นเปิดเมือง ฉะนั้นประเทศที่จะเจรจาขอคว
จะเป็นสหรัฐอเมริกา เพราะสหรัฐอเมริกาเป็นเรื่องกระทบกับญี่ปุ่นน้อยกว่าประ
เทคอื่น แดะอเมริกาถ่มผลประโยชน์ในอาเขียน้อยกว่าเช่นเดียวกันใน ค.ศ. ๑๘๕๒
ประธานาธิบดีฟัด โมร์ (Fillmore) จึงให้นายเรือเพอร์รี่ (Perry) กุม
กองทัพเรือมายังเกาะญี่ปุ่น โดยรับนโยบายไปว่าให้ขอทำสัญญาหากินและเดินเรือ
ให้ได้ตั้งสถานเติมถ่านหิน สถาปนาสัมพันธ์ทางการทูต แดะให้ญี่ปุ่นคุ้มครอง

กบอเมริกนซึ่งต้องประสพภัยทางเรือและชนอาศัยบนเกาะ ในการเจรจา นั้น เปอรั
 จะต้องไม่บังคับการที่จะให้ สันติภาพกับนอฮ่าเขาเปล่าให้ชื่อ โดยให้ราคาที่ยุติ
 ธรรม ห้ามผู้ใดบังคับบัญชาเด็ดขาดไม่ให้ไปเที่ยวปล้นสะดมราษฎรบ้านเรือน จึง
 พยายามให้ญี่ปุ่นเข้าใจว่ามาโดยหวังดี ไม่ใช่มาเพื่อปล้นสะดมกันและห้ามใช้อาวุธ
 เว้นแต่ของกันตัว ถ้ามีการเจรจานั้นให้อำนาจเด็ดขาดที่จะใช้ด้วยพินิจว่าจะเดิน
 นโยบายอย่างไรดีจึงจะสมความปรารถนา เปอรัเองทราบค้ำว่าถ้าเจรจาสำเร็จ
 จะนำเกียรติมาสู่สหรัฐอเมริกา การที่ประเทศตะวันตกอื่น ๆ เจรจาไม่สำเร็จ
 เพราะมีว่อกแย้งอีกจนกันเองและหลุดไปโดยมากก็อาจคิดว่ามีอารยะธรรมสูงกว่า
 ไม่ศึกษาถึงนิสัยใจคอคนญี่ปุ่น

ทางฝ่ายดัตช์เมื่อบทราบว่เปอรัเดินทางมาไม่พอใจเพราะถูกขูดการค้ำ
 ค้างประเทศมานานแล้ว รัฐบาลเนเคอแดนก็ถึงกับสั่งให้ผู้แทนรับเจรจาสัญญา
 ทำนองเดียวกันกับอเมริกา และในกรณีเจรจาไม่สำเร็จให้อาษาเป็นคณกต่างระ
 หวังญี่ปุ่นกับอเมริกาทกลงเพื่อทราบว่ทั้งสองฝ่ายมีนโยบายอย่างไร ผลปรากฏ
 ว่ญี่ปุ่นไม่ยอมทำสัญญากับดัตช์ นอกจากคดียังมีอังกฤษ รัสเซียและฝรั่งเศสที่
 สนใจในการมาของเปอรั เพราะการเปิดเมืองของญี่ปุ่นย่อมมีผลถึงผลประโยชน์
 ได้เสียตัวคณูของชาติเหล่านั้นด้วย รัสเซียถึงกับส่งกองทัพเรือมาโดยอ้างว่มา
 ตำรวจทะเลแต่ละฝั่ง

เปอรัพร้อมคณูเรือรบ ๔ ลำถึงฮาเวอไคหรือโคเกอว ในเดือนกรกฎาคม
 ค.ศ. ๑๘๕๓ ในชั้นแรกญี่ปุ่นแต่กรท้ชดชวางแต่เมื่อเห็นเปอรัทำต้จะเจรจาจริงจึง
 จ้งยอมให้เรือเข้าไปในอ่าวได้ เปอรัในครั้งนั้นเจตนาเพียงนำคำสั่งของประชนา
 ธิปไตยไปให้ ไซกุนและต้องการวางบรรทัดฐานว่ได้มาเจรจาทางการทูตไว้ก่อนแล้ว
 จ้งจะกลับไปยังทพทกเกาะช่องกงซุคราว อีกราวหนึ่งบจะกลับมากำหนดสัญญา
 แต่เมื่อเปอรักลับมาถึง ช่องกงไม่กเดือนก้ได้ข่าวว่ ไซกุนถึงแก่กรรมและทายาท

ของ โกลซัน ให้พดกตขที่ชระวามาแจ้งว่าเป็นประเพณีของไว้ทุกขลง ๓ ปี จึงขออย่า
 ให้เปอรกตบไปภายในระยะเวลาดังกล่าว แต่เปอรเห็นว่าเปอนชที่ จะถ่วงเวลา
 มากกว่า ประกอบทั้งเกิดสงครามไครเมียร์ระหว่างรัสเซียและตุรกีทาง ด่านยุโรป
 สหรัฐอเมริกาอาจพิพพันได้ดังสงครามแพร์มาทางแปซิฟิก เปอรจึงตัดสินใจรับ
 นักกองทัพเรือรบไปยังเกาะญี่ปุ่นเป็นครั้งที่สอง ถึงญี่ปุ่นในวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์
 ค.ศ. ๑๘๕๕ ญี่ปุ่นไม่พอใจเป็นอนมากที่เปอรกตบมาอก แต่กจากของคอรบเปอร
 อย่างเสียไม่ได้ แมกกระนกกก็ไมยอมเจรจาดวย แต่เมื่อเปอรขูด้ว่าหากจะ
 ต้องเกิดสงครามขึ้น ญี่ปุ่นจึงตกลงเจรจา

สนธิสัญญาเมือง ในที่สุด โกลซันได้เซ็นสนธิสัญญากับเปอร ในวันที่ ๓๑
 กานางาว มีนาคม ค.ศ. ๑๘๕๕ สาระสำคัญคือ ญี่ปุ่นยอมให้เรือ
 พาณิชยอเมริกาเข้ามาค้าขายได้ ที่เมืองท่าสี่โมตาทางใต้ของเกาะเดะเม็งฮ่าโก
 เคท Hakodate ทางเหนือคือเกาะฮอกไกโด หากกถาดังเรืออเมริกาต้อง
 ประส่งภัยเพราะเรืออับปางญี่ปุ่นจะให้ความคุ้มครอง และส่ง ไปผ่านกยังเมืองท่า
 ดังกล่าวเพื่อส่งกตบสหรัฐ อเมริกา ทั้งต้องฝ้ายยอม ให้อกฝ้ายตั้งผู้แทนทางกงสุล
 ได้ ญี่ปุ่นยอมให้ประโยชน์อนุเคราะห์ถึง แก่อเมริกาถ้าญี่ปุ่นให้แก่ประเทศอื่น
 อย่างใด

อนุสัญญากับอังกฤษ ได้ขยายแจ้งว่าในตอนทีเปอร มาญี่ปุ่นนี้เกิด สงคราม
 ค.ศ. ๑๘๕๔ ไครเมียร์ระหว่างตุรกีกับรัสเซีย และอังกฤษจึงเค้ดเข้าข้าง
 ตุรกี เนื่องจากสถานการณ์สงครามดังกล่าวแต่ประการหนึ่ง กับกาทเปอรสามารถ
 มาทำสนธิสัญญากับญี่ปุ่นได้อกประการหนึ่งเป็นเหตุกระตุ้นให้อังกฤษและรัสเซีย
 ต่างกระหายที่จะทำสัญญากับญี่ปุ่นแต่เหตุแรกสำคัญคือเพราะเกี่ยวกับยุทธศาสตร์
 และเศรษฐกิจในสงคราม คู่สงครามทั้งองอังกฤษและรัสเซียต้องการมีเมืองท่าของ
 ญี่ปุ่นเพื่อเป็นที่พักซ่อมแซมเรือหรือค้าเล่งขนตั้งองอังกฤษจึงส่งนายพลเรือสเคอริง
 (Stirling) ให้มาเจรจา ในที่สุดญี่ปุ่นตกลงจะลงนามกันเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๘๕๔

ก่อนสัญญาเป็นเรื่องการเดินเรือมากกว่าเรื่องอื่นญี่ปุ่นยอมเปิดเมืองท่าทางการ
ซาก็และฮาโกเดทให้ของกฤษมาค้าขายได้ให้เรือของกฤษที่ประสงค์พลยเข้าไปในเมือง
ทำอื่นได้ ให้สิทธิซื้ออนุเคราะห์ที่ยังทำของสัญญากับอเมริกา คนของกฤษต้อง
ปฏิบัติตามกฎหมายญี่ปุ่นแต่ในกรณีคนองกฤษเป็นจำเลยให้พวกองกฤษตัดสิน
กันเอง

สัญญาฉบับแรกชื่อ ความจริงที่ดีช่วยพยายามขอเจรจากับญี่ปุ่นกับของกฤษ
ค.ศ. ๑๘๕๕ โดยตั้งแม่ทัพเรือชื่อ นายพลเรือปเตยติน (Poutiatin)

มาขอเจรจากายหลังที่ทราบจำเปอริมาเจรจาสำเร็จ แต่ญี่ปุ่นไม่กตัญญูยอม
เจรจาด้วยควรมีอนุญานยอมทำสัญญากับองกฤษ วัตถุประสงค์ตั้ง นายพลเรือ
ปเตยตินมาอีก คราวนั้นตกลงกันได้ แต่เนื่องจากความสามารถในทางการทูต
ของนายพลเรือปเตยติน ญี่ปุ่นกลับให้ประโยชน์แก่รัสเซียยิ่งกว่าสัญญากับ
อเมริกาและองกฤษสัญญาฉบับนี้มีการแลกเปลี่ยนเกาะบางเกาะระหว่างกันด้วย
ยังตกลงให้รัสเซียเมืองท่าทางการซาก็ ฮิโมาคาและฮาโกเดทได้ตัดออกตั้งอนุญาต
ให้ซื้อดินแดนในเมืองเหล่านี้ อนุญาตให้รัสเซียตั้งกงสุตในญี่ปุ่น ข้อที่ต่างในข้อ
สำคัญกับสัญญากับองกฤษและสหรัฐอเมริกาคือ เรื่องสภาพนอกอาณาเขต
คือตั้งของฝ่ายตกลงว่าคนรัสเซียในญี่ปุ่นหรือคนญี่ปุ่นในรัสเซียจะมีเสรีภาพพิเศษ
ในการค้าขาย การถือที่ดิน โดยรัฐบาลแต่ละฝ่ายไม่เข้าก็คขวางแต่ถ้าผู้ใด
กระทำผิดต้องพิจารณาตามกฎหมายของชาติซึ่งผู้นั้นสังกัดอยู่

อนุสัญญากับคัทซ ในปีเดียวกันพวกคัทซเห็นว่าจะเจ็ยเปรียบชาติอื่นเพราะ
ค.ศ. ๑๘๕๖ ตนอยุ่มาเก่าแก่แล้วจึงขอให้รัฐบาลของตนตั้งผู้แทนมาเจรจา
ในที่สุดได้ทำสัญญากับญี่ปุ่นในเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๘๕๖ ฝ่ายรัสเซียก็ค้าขาย
กับสัญญาชาติอื่น ๆ แต่คัทซได้ประโยชน์จากข้อตกลงสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ คือ
เรื่องการค้ากวางฮวงกว่าสหรัฐอเมริกา อังกฤษและรัสเซีย

สนธิสัญญาพาณิชย์
ฉบับแรกกับสหรัฐ
อเมริกา ค.ศ. ๑๘๕๔

โดยอธิบายถึงความสำคัญทางการค้าทางทะเลที่ญี่ปุ่นยอม
เปิดเมืองขึ้นพวกรจากคัทซึเดอ ซาตซึเมะ ไซโตะเพียงสี่ที่ใน
การเดินเรือเท่านั้น เรื่องการพาณิชย์ญี่ปุ่นยังคงตั้งจน แต่

เมื่อคัทซึเดอสนธิสัญญาฉบับญี่ปุ่นใน ค.ศ. ๑๘๕๖ เดริจแล้วทางอเมริกาเดินกัน
มากเพราะเห็นว่าพวกรคัทซึเดอเปรียบเพราะได้สิทธิในการค้าขายมากถือว่า ถึงกับ
มีผู้พากย์เปรียบว่าไปทำสัญญาเสียเปรียบ เปรียบของชอกค้ำถุดงการณว่า
สัญญาที่รัฐบาลอเมริกันตั้งให้ไปทำในครั้งนั้นไม่ใช่เป็นสัญญาการพาณิชย์ แต่
ก็คุ้มบทรบไว้ว่าสหรัฐอเมริกามีสิทธิ์จะคงคงส่งไปยังเมืองซีโมคาได้ สิทธิ
เท่ากับได้ โดยปริยายว่าให้การทำสัญญาพาณิชย์กันอีกต่างหาก

ในบเดยวกันเอง (คือ ค.ศ. ๑๘๕๖) สหรัฐอเมริกามีประธานาธิบดี
เปียร์ซ (Pierce) จึงตั้งให้แทนเซนต์แฮร์ริส (Townsend Harris) เป็นกงสุล
ใหญ่และอัครราชทูตมายังญี่ปุ่น แฮร์ริสเคยมาอยู่ทางตะวันออกไกลเกี่ยวกับการ
ค้าขายกับเส้นทางทะเลใต้เกาะฟิลิปปินส์ เซียงไฮ้ กังตัง มณฑล ตังคัง ไป
ลังกา เตออินเตย แต่เมื่อแฮร์ริสไปถึงญี่ปุ่น รัฐบาลญี่ปุ่นแจ้งว่าไม่ต้องการ
เจรจาอย่างเด็ดขาด ญี่ปุ่นไม่มีการค้ากับอเมริกาจนไม่จำกัดของส่งนอก
จากสนธิสัญญาที่ทักกับเปอริร์ระบุว่าคงคงส่งต่อเมื่อรัฐบาลทั้งสองเห็นว่าจำเป็น
ความจริงตามสัญญาภาคแต่ละฝ่ายมีสิทธิ์แต่ญี่ปุ่นยืนยันว่าเข้าใจว่าของรัฐบาล
ทั้งสองเห็นชอบ ฉะนั้นขอให้แฮร์ริสกลับไปอเมริกาอีกบหนึ่งหรือสองบจึงมาพดกัน
ใหม่ แต่แฮร์ริสไม่ยอมญี่ปุ่นก็ยืนกรานได้อยู่หลายเดือน ระหว่างนั้นแฮร์ริสได้ถือ
โอกาสสอนญี่ปุ่นในระเบียบการทูตว่าธรรมเนียมตะวันตกต้องค่อนรับทศอบ่าง
เต็มกเพราะเป็นผู้แทนประมุขของชาติและผู้ที่จะมาเจรจาในนามของญี่ปุ่นก็ต้องมี
การแต่งตั้งให้มาอำนาจ

ประวัติศาสตร์ตะวันออกไกล

เสรีตีความประสงค์ของข้อ (๓) ได้เข้าพบโซกุนเพื่อนำคำสั่งนั้น
ประธานาธิบดีมอบให้และ (๒) เพื่อทำสัญญาถาวรพาณิชย์ให้อเมริกาได้สิทธิ
ค้าขายทั้งไปในญี่ปุ่น

ในประเด็นเรื่องโซกุนรับทูต โตกินอยู่มาพักสองสามวันแบ่งเป็นสองพวก
พวกหัวเก่าเห็นว่าเป็นการเดียดเยียดยศที่จะให้ขุนนางต่างประเทศเข้าพบเพราะ
โซกุนไม่ว่าคนไหนไม่เคยให้พบ แต่พวกสมัยใหม่เห็นว่าในกาลต่อไปพวกตะวันตก
จะมามากจนตาปฏิได้จะเป็นภัยแก่ญี่ปุ่นเอง ในที่สุดพวกสมัยใหม่ชนะ แม้
กระนั้นก๊อต พวกหัวเก่ายืนยันว่าต้องให้เสรีตีคุกเข่าคำนับ ในชั้นเสรีตีไม่
ยอม โดยให้เหตุผลว่าเป็นทูตเท่ากับเป็นผู้แทนประมุขของชาติ แต่จะทำความ
เคารพต่อโซกุนอย่างที่เสรีตีกระทำต่อประธานาธิบดี ในที่สุดโซกุนตกลง

ต่อมาได้มีการเจรจาสัญญากับผู้แทนโซกุนและลงนามกัน ณ วันที่ ๒๘
กรกฎาคม ค.ศ. ๑๘๕๘ ส่วนสำคัญของสัญญามีดังนี้ (๑) สหรัฐอเมริกามีสิทธิ
ที่จะตั้งสถานทูตในเมืองเยโด (คือโตเกียวในปัจจุบัน) (๒) ญี่ปุ่นยอมเปิด
เมืองต่างๆ รวมหกเมืองด้วยกันให้ชาวต่างประเทศมาพำนักและค้าขายได้ (๓)
ญี่ปุ่นสัญญาจะไม่กีดขวางเรือค้าสงนา (๔) ญี่ปุ่นยอมให้มีสถานออกซามูไร
โดยให้สหรัฐอเมริกาตั้งสถานกงสุลที่นครคัตสึคาฮิระที่นครคัตสึคาฮิระเป็นจำเลย (๕) กำหนด
อัตราภาษีศุลกากรสำหรับสินค้าอเมริกาที่เข้ามาญี่ปุ่น (๖) สหรัฐอเมริกาจะไม่
นำปืนเข้ามาในญี่ปุ่น (๗) ญี่ปุ่นอนุญาตให้คนอเมริกันไปมาโดยเสรีในบริเวณ
ห่างจากเมืองท่าต่างๆ ที่เป็นเมืองเปิดประตูดังนี้ในรัศมี ๒๕ ไมล์ และ (๘) ทูต
และกงสุลมีสิทธิเดินทางไปทั่วเกาะญี่ปุ่น เมื่อเซ็นสัญญาแล้วรัฐบาลอเมริกาได้
ตั้งให้เสรีตีเป็นอัครราชทูตอเมริกันคนแรกประจำญี่ปุ่น โดยมีสถานทูตในณเมือง
เยโด

สัญญาพาณิชย์
กับชาติอื่นๆ
ต่อมาใน ค.ศ. ๑๘๕๗ ชาติอื่นๆได้มาทำสัญญาพาณิชย์
กับญี่ปุ่นอีกคือ ชาติ รัสเซีย อังกฤษ ฝรั่งเศส ทุกคนนับ
ตั้งารสำคัญอย่างเดียวกับสนธิสัญญากับสหรัฐอเมริกา

อภิมานของระบบ
โชกุน
ญี่ปุ่นในสมัยที่ทำสัญญา กับประเทศตะวันตกนี้ (คือ
ค.ศ. ๑๘๕๗) มีความเห็นที่อิทธิพลสำคัญๆ ของ โชกุนเม้งออก
เป็นสองพวก พวกแรกมีหัวหน้าชื่อ อิกามน (Ii Kamon) เจ้าเมืองแห่ง
ฮักโกเน (Hakone) ซึ่งเป็นผู้สำเร็จราชการแทนโชกุนซึ่งยังเป็นผู้เยาว์อยู่
พวกนี้สนับสนุนนโยบายที่นิยมต่อต่างชาติ ผ่อนปรน อีกพวกหนึ่งคือพวกโกลิชาติ
จักรพรรดิ มีนโยบายที่จะให้ญี่ปุ่นอยู่โดดเดี่ยว กัดขวางไม่ให้ต่างชาติเข้ามาแต่
เนื่องจากฝ่ายอิกามน มีอำนาจมากกว่าฝรั่งเศส จึงเข้ามาค้าขายได้ตาม สนธิสัญญา
ฝ่ายเกลียดฝรั่ง จึงพยายาม ก่อวินาศกรรมโดย ตบ ทำร้าย พวก ฝรั่ง ซ้ำเติมบ้าง
รัฐบาลต้องตั้งจับตัวอิกามนที่เป็นหัวหน้าสำคัญไปขังเสียหลายคน แต่ในที่สุดในปี
ค.ศ. ๑๘๖๐ ตัวอิกามนซึ่งเป็นผู้สำเร็จราชการเองกลับกลับบริวารของฝ่าย
ตรงข้ามฆ่าตาย เมื่อเป็นเช่นนี้ในเมื่องเย โดก็เกิดล้มส่นอดหนานเพราะ โชกุนก็
ยังเด็กอยู่ การตอบมาชาวดังประเทศกยงทองจน ด้วามินฝ่ายจักรพรรดิซึ่ง
เกลียดฝรั่ง ประกาศว่า ถึงเวลาแล้ว ที่จะเลิก ระบบ โชกุน และถวาย อำนาจคืน แก่
จักรพรรดิและได้ชาวดังประเทศออกไปหมด พวกอิกามนที่ด้วามินของตนถูก
จับหรือหมดอำนาจเมื่อไม่ม่เจ้าขุนมูลนายก็เที่ยวไปตามหัวเมืองต่างๆที่ฝรั่งอาศัย
อยู่และพยายามทำร้ายฝรั่งทุกคนที่พบในที่สุด เหตุการณ์ร้ายแรงที่สุดได้เกิดขึ้นในปี
ค.ศ. ๑๘๖๒ ด้วามินสัฎซัทซึมา (Satsuma) ก่อดังเดินกระบวนไปยังเมือง
เยโดพร้อมด้วยบริวาร ๗๐๐ นาย กระบวนเห็นด้วกับพ่อค้าชาวอังกฤษ ๓ คน
กับสตรี ๕ คน พวกบริวารของด้วามินโกรธว่าฝรั่งไม่ทำความเคารพด้วามินนาย
ของคนจึงเข้ากลุ่มรุมทำร้ายตายไป ๓ คนอีก ๓ คนบาดเจ็บสาหัส กงสุลอังกฤษ

ยื่นประท้วง เรียกร้องเสียหาย และให้มีการตั้งโทษผู้ที่ทำร้าย ตลอดจนคว่ำความผิด
 ชักัดมาด้วยแต่โชกุนก็ไม่สามารถจัดการให้ได้เพราะไม่มีอำนาจอย่างใด ในเดือน
 สิงหาคม ค.ศ. ๑๘๖๓ อังกฤษจึงตั้งให้เรือระดมยิงเมืองกาโงชิม่าซึ่งเป็นเมืองที่
 สยามินชักัดมาอยู่ แต่ยังไม่ทันดำเนินการ สยามินชักัดมายอมเสียค่าเสียหาย
 เรืองจึงระงับไป

ต่อมาสยามิน โชชู (Choshu) ซึ่งเกลียดฝรั่งเช่นเดียวกันประกาศปิด
 ห้ามไม่ให้ฝรั่งเข้าไปในเขตของตนและปิดช่องแคบชิโมโนเซกิ (Shimonoseki)
 ฝรั่งคิดค้านต่อโชกุนแต่ก็ไม่เป็นผล รัฐบาลอังกฤษฝรั่งเศส เนเดอแลนดและ
 สหรัฐอเมริกาจึงรวมกันระดมยิงเมืองชิโมโนเซกิ สยามิน โชชูจึงยอมแพ้

ในปี ค.ศ. ๑๘๖๖ รัฐบาลต่างประเทศที่มีสัญญากับญี่ปุ่นเห็นพ้องกันว่า
 เนื่องจากโชกุนหมดอำนาจเสียแล้ว สัญญาที่ทำกับโชกุนจึงยุติไม่ได้มีอันใด
 นอกจากจะขอให้จักรพรรดิบรรทมเสด็จมาขึ้นแต่ พระจักรพรรดิ และ สยามิน ซึ่งเป็น
 ฝ่ายแอนคังฝรั่งไม่ยอม ทูตอังกฤษจึงชวนผู้แทนชาติอื่น ๆ ที่มีสัญญาให้หน้าเรือรบ
 เข้ามาแสดงธงหน้าอ่าวเมืองโกเบ (Kobe) โดยที่ญี่ปุ่นเคยเห็นฤทธิ์เดชของปืน
 เรือรบแล้วจึงยอมแพ้และจักรพรรดิทรงให้เสด็จมาขึ้นสัญญาที่โชกุนทำไว้ทุกฉบับ

ในปีเดียวกันนี้เอง (ค.ศ. ๑๘๖๖) โชกุนถึงแก่กรรมและรุ่งขึ้นอีกมี
 หนึ่งจักรพรรดิองค์ซึ่งไม่ชอบฝรั่งตั้งพระชนม์ โชกุนคนใหม่ชื่อ เกอิคิ (Keiki)
 จักรพรรดิองค์ใหม่ทรงพระนามมัทซึฮิโตะ (Mutsuhito) สยามินที่มีอิทธิพล
 ต่อมากรวมกันแสดงความเห็นว่าถึงเดดแล้วที่พระจักรพรรดิจะเป็นประมุขใช้อำนาจ
 จริงจึงเลิกระบบโชกุนได้ โชกุนเกอิคิ จึงตั้งตำแหน่งและประกาศยุบตำแหน่ง
 โชกุนคืนอำนาจให้แก่จักรพรรดิในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๖๘

ตอนที่ ๒

ญี่ปุ่นปัจจุบัน

การจัดรัฐบาล ปัญหาเผชิญหน้ารัฐบาลญี่ปุ่นภายหลังที่เลิกระบบโชกุน คือทำอย่างไร จึงจะให้ระบบศักดินาเลิกตามไปด้วยและสถาปนาระบบที่รัฐบาลมีอำนาจส่วนกลางโดยทั่วไป รัฐบาลญี่ปุ่นซึ่งเข้ามามีหน้าที่พิจารณาปัญหา คือ พวกซามูไรน้อย ๆ และพวกพ่อค้าที่คุมการเงินของประเทศ พวกนี้มีความเห็นต่างเรื่องฟื้นตศวรรตเด็ก โดยเด็ดขาด เพราะสถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปมากทั้งทางการเมือง สังคมและการพาณิชย์ พวกนี้มีความเห็นว่าระบบการปกครองใหม่ควรให้รัฐบาลมีอำนาจและให้จักรพรรดิเป็นประมุขอันแท้จริง

ด้วยคำแนะนำของพวกที่ปรึกษาเหล่านี้ ในวันที่ ๑๕ มีนาคม พ.ศ. ๑๘๖๘ จักรพรรดิ เมจิ จึงทรงประกาศว่าจะให้มัสภาเพื่อดำเนินการของรัฐบาล เพื่อให้การปกครองเป็นไปตามสาธารณมติจะนำทฤษฎีการปกครองในทางการเมืองและสังคมสมัยใหม่มาใช้เพื่อให้ราษฎรได้ความดียิ่งขึ้น จะให้ราษฎรได้สิทธิในการประกอบอาชีพของตนโดยอิสระยิ่งขึ้น ไม่ให้มีผู้ใดรบกวนขัดขวาง จะเลิกระบบฟิวดัล จะต้องหาผู้มีความรู้จากต่างประเทศมาร่วมกันสร้างจักรพรรดิญี่ปุ่นให้เจริญ ดันไปความคิดของชาวตะวันตกก็ทักจะนำความเจริญมาให้ญี่ปุ่น จักรพรรดิจะให้นำมาใช้

ใน ค.ศ. ๑๘๖๘ คือในปีที่ทรงประกาศนโยบายนี้ ได้มีการปรับปรุงวิธีปกครองคือตั้งสถาบันปกครองขึ้นสาม (๓) มีผู้ปกครองสูงสุดโดยให้พระบรมวงศานุวงศ์ผู้ใหญ่เป็นสมาชิก (๒) สถาบันบริหารประกอบด้วยพวกขุนนางในราชสำนักให้พระสงฆ์และ (๓) สถาบันที่ปรึกษาประกอบด้วยข้าราชการในราชสำนักสงฆ์และบริวาร นอกจากการบริหารทั่วไป ให้มีกระทรวง ๘ กระทรวง

คือ (๑) สำนักบริหารสูงสุดที่กำกับด้านกษัตริย์มนตรี (๒) กระทรวงข้ามนานินโต (๓) กระทรวงมหาดไทย (๔) กระทรวงการต่างประเทศ (๕) กระทรวงกลาโหม (๖) กระทรวงการคลัง (๗) กระทรวงยุติธรรม (๘) กระทรวงนิคมบัญญัติ มีหน้าที่ดูแลด้านพระราชกรณียกิจ ออกกฎหมายต่าง ๆ การแต่งตั้งข้าราชการและออกกฎหมาย และเพื่อให้ราษฎรทราบถึงการปฏิบัติของรัฐบาลให้มันหนึ่งคือท่านองราชกิจจานุเบกษาพิมพ์จำหน่ายให้ราษฎรทราบ

การบริหารซึ่งปรับปรุงในครั้งนั้นเป็นไปในทางให้อำนาจ (centralized) อยู่กับส่วนกลาง ต่อมาใน ค.ศ. ๑๘๖๑ เริ่มมีการตั้งคณะรัฐมนตรีทำนองอย่างอังกฤษหรือประเทศยุโรป ก็ยังมีนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ ฯลฯ อย่างไรก็ตามปัญหาเร่งด่วนที่รัฐบาลใหม่ต้องรีบพิจารณาคือการเลิกระบบ ฟิวดัด ต่มาชิกคณะรัฐบาลสมัยใหม่เห็นว่าต้องรีบเลิกโดยเร็ว โดยเลิกส่วนเงินและอศวิน ทหารของชาติของชาติต่าง ๆ ให้ยุบมาขึ้นกับรัฐบาลกลางคือกระทรวงกลาโหม ให้ชาวอนามิกรรมสิทธิ์ในที่ดินได้ เลิกการแบ่งชั้นวรรณะ เพื่อให้ส่วนเงินและอศวินทั้งหลายสนับสนุนจักรพรรดิถึงกับประกาศจึงวอนให้เห็นแก่ชาติบ้านเมือง มีส่วนเงินและอศวินที่เห็นด้วยก็มากแต่ยังมีบางหมู่บางเหล่าไม่เห็นด้วย พวกหลังนี้เห็นว่า การที่พร้อมใจกันเลิกระบบ โชกชุกเพื่อให้จักรพรรดิเป็นประมุขของชาติโดยมีอำนาจจริงจัง ไม่ใช่ให้เด็กถักริฟอดดเพื่อเป็นการคัดค้านอำนาจของตน รัฐบาลถึงกับเสนอให้ค่าเสียหายทดแทนหรือเงินปี แต่ก็ไม่สู้มีผลเพราะส่วนเงินส่วนมากมีหนี้สินมาก อย่างไรก็ตามมีพลังใหญ่ เช่นซัทซึมา (Satsuma) โชชู (Choshu) ฮิเซน (Hizen) และโตซุ (Tosa) ตกตรงรวมพลังส่วนเงินอื่น ๆ อีกประมาณ ๓๐๐ นาย ใน ค.ศ. ๑๘๖๓ จักรพรรดิประกาศเลิกถักริฟอดดโดยเด็ดขาด ที่ดินต่าง ๆ ให้โอนไปเป็นของจังหวัดหรือเจ้าอาณานิคมของตน

เมื่อเด็กพิวคิดแล้วปรากฏว่ามีอีกหลายพันหลายหมื่นที่ออกไปจะไม่ได้อีกเป็นสิ่งที่ตอบแทนและโดยที่พวกมันไม่มีความรู้ ในอาชีพอื่นนอกจากรบ จึงกลายเป็นพวกที่ไม่มีประโยชน์ รัฐบาลจึงต้องพิจารณาหาเงินมาให้โดยแบ่งจากเงินภาษีค่าที่ดินมาให้ แต่ในการทำเช่นนั้น ทำให้รัฐบาลขาดรายได้ที่จะทำนุบำรุงบ้านเมือง ใน ค.ศ. ๑๘๗๓ ก็ต้องบอกมา รัฐบาลอังกฤษจึงเสนอให้กู้เงินมาช่วย ในระยะเวลาเดียวกันนี้ พวกซุกุซซัทซึมา (Satsuma) แสดงความไม่พอใจหาว่ารัฐบาลก็ดกนไม่แต่งตั้งให้เข้าช่วยบริหารบ้านเมืองและปฏิบัติการโดยพลการหลายเรื่อง ใน ค.ศ. ๑๘๗๖ รัฐบาลประกาศห้ามไม่ให้ชาวมรายด์พายตามไปในที่ต่าง ๆ ซึ่งเดิมชาวมรายด์มีสิทธิเดิมที่ นอกจากนั้นการที่รัฐบาลมีกองทัพของชาติชนทำให้ฐานะของทหารทั่วไป ซึ่งมาจากราษฎรทุกชนชั้นฐานะเท่ากับชาวมรายด์ พวกซุกุซซัทซึมาจึงเห็นว่าควรจะมีฐานะชาวมรายด์ขึ้นมาและยึดอำนาจรัฐบาล จึงก่อการกบฏขึ้นใน ค.ศ. ๑๘๗๗ แต่ก็ถูกทหารรัฐบาลปราบจนยอมแพ้

ความสัมพันธ์กับต่าง นโยบายของรัฐบาลใหม่ของจักรพรรดิเมจิ ค.ศ. ๑๘๖๐ ใกล้เคียงอยู่โดดเดี่ยว มีสันติกับต่างประเทศทุกประเทศ ในปี ๑๘๗๘

ค.ศ. ๑๘๗๑ รัฐบาลจึงส่งมุเนกิคาเด (Muneki Date) ไปกรุงปักกิ่ง และ อิwakura (Iwakura) ไปสหรัฐอเมริกา

คาเดได้รับคำสั่งให้ไปเจรจาทำสนธิสัญญากับจีนโดยให้ได้รับความเสมอภาคเพราะตามเขตกฎของจีนปรากฏว่า จีนถือว่าญี่ปุ่นเป็นประเทศราช ในที่สุดคาเดก็สามารถทำสัญญากับจีนในเดือนกันยายน ค.ศ. ๑๘๗๑ เป็นสัญญาสัมพันธไมตรีฉบับแรกซึ่งจีนทำกับต่างประเทศโดยถือหลักโดยชดชวยตอบแทน (reciprocity) และเสมอภาค (equality) ในขณะนั้นญี่ปุ่นยังไม่กำลังแข็งพอที่จะบังคับให้จีนให้ประโยชน์แก่ตนฝ่ายเดียวอย่างที่ฝรั่งทำกับจีน ตามสัญญาทั้งสองฝ่ายมีสิทธิ

เข้าไปค้าขายได้ในประเทศของภาคนี้ไม่มีสิทธิเข้าไปค้าในเมืองภายใน ไม่มีท
บัญญัติเรื่องขออนุญาตจะหยั่งและไม่มีสิทธิในสภาพนอกอาณาเขตนี้

คณะทูตซึ่งเดินทางไปสหรัฐอเมริกาได้รับคำสั่งไป ๓ ประการ (๑) ให้
แก้ไขสัญญาให้ได้สิทธิที่จะควบคุมการค้าการของคนเองได้ (๒) เด็กสภาพ
นอกอาณาเขตนี้ และ (๓) การให้ขออนุญาตจะหยั่งต้องเป็นโดยหลักตอบแทนไม่ใช่
ญี่ปุ่นให้ฝ่ายเดียว

คณะทูตถึงสหรัฐอเมริกาในเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๘๗๓ รัฐบาลอเมริกัน
ให้การต้อนรับอย่างดี ผลของการเจรจาฝ่ายสหรัฐอเมริกาแสดงความเห็นว่า
พร้อมที่จะเจรจาแก้ไขในเรื่องนี้ต่อไป (๑) ญี่ปุ่นต้องเปิดเมืองทั้งหมดให้
ต่างประเทศเข้าไปได้ (๒) การเด็กสภาพนอกอาณาเขตให้เด็กเป็นชั้น ๆ
(๓) ต้องไม่มีการค้ากันค้าสินค้าคริสต์เดียน และทางนี้ต้องให้ชาวอื่น ๆ ที่มีสนธิ
สัญญากับญี่ปุ่นตกลงแก้ไขด้วย

เมื่อได้คำตอบเช่นนั้น คณะทูตซึ่งมีอิซากุราเป็นหัวหน้าจึงเดินทางต่อไป
ยังยุโรป แต่แยกให้ชิโรบะอิโตะ (Ito) ซึ่งเป็นผู้ช่วยเดินทางกลับไปญี่ปุ่นเพื่อแจ้ง
ข้อเสนองานของอเมริกาแก่รัฐบาล ชิโรบะอิโตะไปจะเป็นรัฐบาลผู้รับคำสัญญาของญี่ปุ่น
จะได้บรรยายในตอนหลัง

พวกไปยุโรปรายงานว่าประเทศต่าง ๆ ไม่พร้อมที่จะแก้ไขสัญญาเฉพาะ
อย่างนี้เรื่องเด็กสภาพนอก อาณา เขต จนกว่าญี่ปุ่นจะแก้ไขกฎหมายและจัดการ
ศาลยุติธรรมอย่างแบบตะวันตก อย่างไรก็ตามที่ตักคณะทูต อิซากุรา ก็สามารถเจรจา
ในเรื่องการแลกเปลี่ยนกับสหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย เยอรมัน
นั้นแต่ละข้อแต่ที่ยังการ อิซากุรากลับญี่ปุ่นใน ค.ศ. ๑๘๗๓ ได้เสนอให้รัฐบาล
ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายลักษณะปกครองใหม่ ปฏิรูปการคลัง การศึกษาและ
การศาล

การเคลื่อนไหว ในปี ค.ศ. ๑๘๗๕ จักรพรรดิเมจิได้ตั้งวุฒิสภาขึ้นสภาหนึ่ง
 เพื่อให้มีรัฐธรรมนูญ เรียกว่า เจนโร อิน (genro-in) ประกอบด้วยสมาชิกซึ่ง
 เบนจูนาง สภามหาทพจารณาาร่างกฎหมายต่าง ๆ ก่อนประกาศใช้ แต่ไม่
 หมายกเส่นอกกฎหมาย พวกขุนนางฝ่ายเสรีนิยมซึ่งมีอยู่เป็นฝ่ายมากถวายความเห็น
 ว่าวิธีนี้ไม่ใช้การปกครองระบอบรัฐธรรมนูญของชาวตะวันตก ถึง ค.ศ. ๑๘๗๗
 จักรพรรดิทรงให้มั่งงาจังหวัดและสงคามณฑล โดยให้ราษฎรเลือกตั้งสมาชิก
 ทงนเพื่อให้ราษฎรเข้าใจระบอบประชาธิปไตยเป็นขั้นแรก แต่พวกฝ่ายนิยมรัฐ
 สภาของตะวันตกเห็นว่ารัฐบาลควรจะมีรัฐธรรมนูญโดยเร็วที่สุด สยามบริ
 ชาติ พวกที่มีความคิดแรงกล้าหนุ่ม ๆ อยาให้ญี่ปุ่นเจริญเร็ว ๆ ถึงกับถวาย
 ฎการขอให้จักรพรรดิและรัฐบาลจัดการโดยเร็ว ในหมู่คนหนุ่มเหล่านี้ ซึ่งต่อมา
 กตายเป็นรัฐบาลใหญ่ย่งคนหนึ่งของญี่ปุ่น ชื่อ กิมโมจิ ไชออนจิ (Saionji) ไช
 ออนจิเป็นนักศึกษาเซียวซาญุอิการเมืองของฝรั่งเศส ถึงกับออกหนังสือพิมพ์ลง
 บทความวิพาการเมืองกระตุนรัฐบาลให้ทราบถึงวิการที่อารยะประเทศตะวันตก
 ปกครองกัน ในที่สุดในปี ค.ศ. ๑๘๘๑ จักรพรรดิเมจิประกาศว่าในปี ค.ศ. ๑๘๘๐
 จะให้มัฐสภาเพราะจะต้องเตรียมการและเร่งรัดการศึกษาให้ราษฎรปรับปรุงคน
 สมกับระบอบประชาธิปไตย

เมื่อมีประกาศออกไป พวกที่สนใจการเมืองต่างตงพรรคการเมืองขึ้น
 แต่ในขณะนั้นสมาชิกที่เข้าพรรคก็โดยคำนึงถึงศอหุดหน้ามากกว่านโยบาย รัง
 ขนออกบหนงภายหลังประกาศ จักรพรรดิจึงให้อิโต ซึ่งบคนได้รับบรรดาศักดิ์
 เป็นเคานต์ เดินทางไปสหรัฐอเมริกาและยุโรปเพื่อศึกษาลังระบอบรัฐธรรมนูญ
 แต่ถ่าบ้นการเมืองของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเหล่านั้น

อิโตไปสหรัฐอเมริกา อังกฤษและฝรั่งเศส แต่ในดามประเทศนั้นอยู่ไม่
 นาน ในหนังสือคำอธิบายรัฐธรรมนูญญี่ปุ่นของ อิโต ได้อธิบายว่ารัฐธรรมนูญ

อเมริกันนั้นเป็นระบบประธานาธิบดี ฉะนั้นน่าจะมาใช้สำหรับญี่ปุ่นซึ่งมีจักรพรรดิ
ไม่ได้ สำหรับองคภูษนั้นเดา มีกษัตริย์ก็จริงแต่ก็ไม่มีอำนาจอย่างใด ฉะนั้น
ก็ก็ไม่เหมาะสำหรับญี่ปุ่น ส่วนรัฐธรรมนูญฝรั่งเสียดีกเหมือนองคภูษเป็นแต่ความ
ประธานาธิบดีซึ่งฐานะก็อย่างเดียวกับกษัตริย์องคภูษ ประเทศที่ชื่อ โคเดียมได้
มากคือเยอรมัน มีผู้นิยามว่าเหตุที่ชื่อโคเดียมได้รัฐธรรมนูญเยอรมันนั้นก็เพราะ
ถูกอิทธิพลของเจ้าชายบิสมาร์กซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น ซึ่งเป็นความ
จริงแต่ก็ตรงกับความเห็นของอิโคด้วยว่าญี่ปุ่นควรเดินตาม อิโคเห็นว่าบิสมาร์ก
เป็นนายกรัฐมนตรีที่แข็ง แก้ว มีอิทธิพลประสานงานกับจักรพรรดิคือโกเซอร ได้ดี
รัฐสภานั้นมีสองสภา คือสภาสูงและสภาต่ำ สภาทั้งสองไม่มีอำนาจมากมาย
แต่เป็นสภาที่ช่วยให้ พวก อภิชน คง มีอำนาจอยู่ภายในกรอบของประชาธิปไตยซึ่ง
เหมาะสำหรับญี่ปุ่นเป็นอย่างยิ่ง

เมื่ออิโคกลับมาได้ปรับปรุงคณะรัฐบาลตามแบบเยอรมัน โดยให้นายก
รัฐมนตรีและรัฐมนตรีมหาดเล็ดยกความแนะนำต่อ จักรพรรดิแต่รับผิดชอบ โดย
ตรงคือจักรพรรดิให้จักรพรรดิทรงมีอิทธิพลอย่างเดียวกับพระเจ้าโกเซอร คือไม่
ต้องรับผิดชอบต่อประชาชน หรือรัฐสภา ในกรณีของรัฐสภาชั้น ในขณะเดียวกัน
กับที่ตงกรรมการวางรัฐธรรมนูญชน โดยมีโคเป็นประธาน

ในปี ค.ศ. ๑๘๘๘ ตงสภาองคมนตรี สมาชิกสภาองคมนตรีจักรพรรดิ
แต่งตั้งโดยคำแนะนำของนายกรัฐมนตรี สภานี้มีหน้าที่ปรึกษาในกรณีเกี่ยวกับ
พระบรมวงศานุวงศ์ การตั้งผู้ดำรงราชการหรือแก้ไขกฎหมายที่รณนัดและอนุมัติ
กฎหมายที่รัฐสภาผ่านแล้ว

การประกาศใช้
รัฐธรรมนูญ
ค.ศ. ๑๘๘๘

คณะกรรมาการวางรัฐธรรมนูญได้ใช้เวลาถึง ๔ ปีกว่า
จึงวางเสร็จบางครั้งที่จักรพรรดิเสด็จเข้าประชุมด้วย ในที่
สุดท้ายได้ประกาศใช้ เมื่อวันที่ ๓๑ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๘๘๘

รัฐธรรมนูญญี่ปุ่น ระบบนี้ มีความปรารถนาของจักรพรรดิยืนยันว่าเป็นการ
พระราชทาน ไม่ใช่เนื่องจากราษฎรร้องขอ จักรพรรดิเป็นประมุขของจักรวรรดิ
ญี่ปุ่นและอำนาจอธิปไตย มาจาก จักรพรรดิ ซึ่ง จะทรงใช้ตามบทบัญญัติแห่งรัฐ-
ธรรมนูญ

ในบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิของประชาชน ก็ เป็นไปตามทำนองรัฐธรรมนูญ
ชาติตะวันตกแต่ทุกมาตราที่เงื่อนไขว่า เว้น ไว้ แต่ จะ เป็น ไป ตาม กฎหมาย หรือ เป็น
ภัยต่อสันติและความสงบเรียบร้อยหรือต้องภายในขอบซึ่งกฎหมายจำกัด นัก
รัฐธรรมนูญส่วนมากเห็นว่างงใจเหล่านี้ เบ็ด ไข กาล ให้ รัฐบาล ใน พระนาม จักร
พรรดิ ตัด ตี ทิ ราษฎร ได้ ทุก เมื่อ ซึ่งเป็นความจริง

รัฐธรรมนูญ บัญ ญัติ ให้ มี รัฐสภา ประกอบด้วย สภาขุนนาง และ สภาผู้แทน
สภาขุนนาง ให้ ประกอบด้วย พระบรมวงศานุวงศ์ ขุนนาง และ บุคคล ซึ่ง จักรพรรดิ
ทรง แต่ง ตั้ง สภาผู้แทน ประกอบด้วย สมาชิก ซึ่ง ราษฎร เลือก รวม ความ ว่า
รัฐธรรมนูญญี่ปุ่น ระบบนี้ เหมาะสม สำหรับ สันนิษ ติ แต่ ยัง ไม่ เป็น ประชาธิปไตยแท้
เพราะยังถือว่า อำนาจ อธิปไตย มา จาก จักรพรรดิ ซึ่ง แปล ว่า พระ จักรพรรดิ อาจ
ใช้อำนาจนั้น ได้ ถ้า ไม่ พ้อ พระ ท้าย ตาม รัฐธรรมนูญ ที่ ประกาศ ไป

เมื่อ ประกาศ รัฐธรรมนูญ แล้ว สภาต่าง ๆ ทั้ง ชน ใน ดิน จึง ยูน ไป แต่
พระจักรพรรดิยังคง มี ที่ ปรึกษา คือ สภา รัฐบุรุษ อาวุโส (genro) ต่อ ไป แต่ ไม่ ไร
เป็น สภา ซึ่ง บัญ ญัติ ได้ ตาม กฎหมาย อย่าง ไร ก็ ตัด สภา แง น โธ น ม อ ท ริ พ ด ใน การ บ้าน
เมือง เป็น น้อย มาก

รัฐสภาญี่ปุ่น ได้ เปิด เป็น ครั้ง แรก ตาม รัฐธรรมนูญ ใน ค.ศ. ๑๘๘๐
ปฏิรูปกฎหมาย ในขณะที่ เดียว กัน กับ ที่ ใช้ รัฐธรรมนูญ ได้ มี การ ปรับปรุง
กฎหมาย เก่า ทั่ว หหมด เหตุ ผล ก็ คือ ข ติ ตระ ว ัน ต ก ย ัน ย ัน ว่า จะ ข อ ม ร ับ ว่า ญี่ปุ่น เป็น
ชาติ ที่ เท่า เท ย ม กับ ฝรั่งเศส ไม่ ได้ ต ร าบ โ ดย มี กฎหมาย ซึ่ง ใช้ ธรรม เนียม ประ เพล น์ เก่า ๆ

ความจริงในเรื่องสภาพนอกอาณาเขตนี้ เท่าที่เกี่ยวกับญี่ปุ่นเหตุผลก็เช่นเดียวกับ
 กับจีน คือฝ่ายตะวันตกมีเหตุผลหรือข้อใหม่คัดค้านสูง พิจารณาคดีของบุคคล
 ในสัญชาติของตนเพราะในสมัยนั้นคือ ๑๖ ปีมานี้ ในญี่ปุ่นไม่มีกฎหมายว่าด้วยสัญ
 ชาติของมนุษย์ คำว่าจึงเป็นกฎหมายไม่ในตัวของตัว คำว่าจึงมีสิทธิที่จะจับกุมคนทุกคนได้
 แม้ในคดีเล็กน้อยเช่นหมิ่นประมาท และรังใจโดยไม่มีการกำหนดไม่ต้องนำไปขึ้น
 ศาล แต่สภาพในการพูดไม่มี ถ้าผู้ใดประทุษร้ายแม้เพียงคนเดียวรัฐบาลว่า
 ปกครองไม่เหมาะสมจะถูกตั้งมีมติประทุษร้ายทันที หรือไม่กรสูบชาติใช้อำนาจ หรือ
 ภาวหนึ่งต่อหมิ่นพวพวก็อาจารณรัฐบาล บรรณาธิการจะตั้งถูกปรับเป็นพินัยหรือ
 จำคุก นอกจากกฎหมายอาญาซึ่งใช้อยู่ในอาณาเขตเมืองมาเถื่อนทวารณแม้
 แต่เริ่มจากเช่นเดียวกับกัน นักโทษได้รับอาหารซึ่งทั้งหมดจะเรียกว่าไม่เป็นอาหาร
 เว้นจำคุกแต่กับโทษอยู่ด้วยกันเต็มไปหมด ดังปรก ในคดีอาญา จำเลยมัก
 ถูกทรมานให้รับสารภาพก่อนนำตัวไปศาล เมื่อฝรั่งมีเหตุผลเช่นรัฐบาลญี่ปุ่น
 ได้เริ่มปรับปรุงการศาลและกฎหมายตั้งแต่ ค.ศ. ๑๗๐๘ แต่เริ่มจริงจึงตั้งแต่
 ค.ศ. ๑๘๗๓ มีการจ้างนักกฎหมายชาวฝรั่งเค็ดมาช่วยร่างประมวลกฎหมายและ
 จัดศาลยุติธรรม เลอิกเพนผู้ที่จะเป็นศาลการ ตั้งนักเรียนออกไปศึกษาวิชา
 กฎหมายจำนวนมากที่ฝรั่งเค็ดและเยอรมันนี้

การเปลี่ยนแปลงทาง
 สังคม ในด้านสังคมก็มีการเปลี่ยนแปลงอย่างชานานใหญ่ เนื่อง
 จากการติดต่อกับชาวต่างประเทศ คณะสอนศาสนาและ
 ครู อาจารย์ซึ่งเดินทางเข้ามาญี่ปุ่นเป็นอันมาก พวกเขาเห็นว่าดินนิยมของตะวันตก
 เข้ามา รัฐบาลและข้าราชการผู้ใหญ่ของญี่ปุ่นจึงรู้สึกจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงตน
 ในทางสังคมให้เข้ากับฝรั่งเท่าที่เห็นว่าจำเป็น ในทางอารยะธรรมและไม่ขัดกับ
 ประเพณีดั้งเดิมของตน อาทิ กฎหมายมีดเมย์ญี่ปุ่นในสมัยนั้นที่ มีการล้มรส
 ระหว่งบุคคลต่างชน ได้แก่กฎหมายให้ความเสมอภาค ผู้ที่เข็นขุนนางจะทำ

การค้าขายชนิดใดที่ชอบด้วยกฎหมายได้อย่างราษฎรธรรมดา มีกวางเจาไจ้จุก (ในสมัยนั้นผู้ชายญี่ปุ่นไจ้จุก) พวกหนุ่มเริ่มแต่งกายแบบสากลแต่ผู้หญิงยังไม่ยอมเปลี่ยนแปลงแม้จนทุกวันนี้ผู้หญิงญี่ปุ่นส่วนมากก็คงยังแต่งกายตามประเพณีเดิม

อาณาเขตของสภาพนอกคาบสมุทรเกาหลียังคงฝังอยู่ในความคิดของญี่ปุ่น ชาวตะวันตกตลอดกาล เพราะการที่ฝรั่งมาตั้งศาลในประเทศของตนนั้น ถ้าพูดตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศแล้วจะถือว่าประเทศนั้นมีอธิปไตยสมบูรณ์ไม่ได้ นอกจากปรากฏว่าฝรั่งได้ถือโอกาสช่วยคนของตนมากมายจนใน ค.ศ. ๑๘๖๒ ภายหลังที่ญี่ปุ่นปรับปรุงกฎหมายการค้าเรียบร้อยแล้วจึงเจรจาขอเลิกศาลกงสุลกับต่างประเทศ โดยเริ่มกับอังกฤษก่อนเพราะเห็นว่ายกฤษฎีการการค้ามากกว่าชาติอื่นและเป็นประเทศผู้นำในการค้าประเทศ ถ้าอังกฤษตกลงชาติอื่นก็คงตกลงด้วย เพราะในเรื่องทำนองนี้ญี่ปุ่นได้บทเรียนมาหลายครั้งคือเจรจากับสหรัฐอเมริกาแล้วจึงมาเจรจากับอังกฤษ แต่อังกฤษไม่ยอมในที่สุดข้อตกลงกับอเมริกาเป็นหมันไป อังกฤษยอมทำสัญญาใน ค.ศ. ๑๘๕๔ แต่ให้ผลใน ค.ศ. ๑๘๖๘ และขอให้ชาติอื่นตกลงมีผลพร้อมกัน ในที่สุดสหรัฐอเมริกาได้ตกลงด้วย ใน ค.ศ. ๑๘๖๕ และชาติอื่นๆ ได้ทำสัญญา เด็ดเช่นเดียวกัน เป็นอันว่าชาติตะวันตกยอมให้คนของตน ขึ้นศาลญี่ปุ่น โดยไม่มีเงื่อนไข ใน ค.ศ. ๑๘๖๘ ก่อนไทย ๓๐ ปี และก่อนจีน ๔๖ ปี

การปรับปรุงกองทัพ ใน ค.ศ. ๑๘๖๒ มีประกาศตั้งกองทัพบกและกองทัพเรือ ปีต่อมาจึงกฎหมายเรียกเกณฑ์ทหารเป็นครั้งแรก ในประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นที่ออกกฎหมายบังคับชายฉกรรจ์ทุกคน ไม่นานว่าเป็นคนชั้นสูงหรือต่ำต้องรับราชการทหารและให้แต่งเครื่องแบบ อย่างตะวันตก เริ่มแรกสำหรับกองทัพบก รัฐบาลจ้างนายพลชาติฝรั่งมาช่วยวางรูปตั้งนราชนาวี แต่ภายหลังได้เปลี่ยน

เป็นเจ้าชายพลชาติเยอรมันมาแทน ฉะนั้นการทหรวบของญี่ปุ่นจึงถือได้ว่าจัด
รูปและดำเนินคล้ายเยอรมันยิ่งกว่าชาติอื่น แต่ยังต้องการสอนให้ยึดมั่น ในลัทธิ
บูชิโดและชินโต โดยให้ตระหนักว่าทหารทุกคนต้องรับผิดชอบต่อจักรพรรดิ ซึ่ง
ถือว่าเป็นพระเจ้าผู้มาจากสวรรค์ ทหารต้องปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชา
เสมือนเป็นคำสั่งของสวรรค์โดยไม่ต้องคิดเป็นอย่างอื่นหรือวิจารณ์ กองทัพเป็น
ผู้แทนของอำนาจเด็ดขาดแห่งรัฐ

ตั้งนกองทัพรุ่นแรกปรับปรุงมานานไป พร้อมกับกองทัพบก แต่ญี่ปุ่น
เห็นว่าในด้านกองทัพเรือนั้น อังกฤษซึ่งเป็นประเทศอยู่เกาะอย่างเดียวกัน มี
กำลังใหญ่ที่สุดและสามารถที่สุดในโลก จึงติดต่อขอความช่วยเหลือจากอังกฤษ
โดยอังกฤษส่งนายทหารมาช่วยตั้งโรงเรียนนายเรือ ส่งนายทหารเรือออก
ไปเรียนที่อังกฤษ สร้างเรือรบเองและสร้างฐานทัพเรือหลายแห่งรอบเกาะ
ญี่ปุ่น

พาณิชย์กรรมและ เมื่อญี่ปุ่นเริ่มมีสัมพันธไมตรีทางการค้ากับฝรั่งใน ค.ศ. ๑๘๕๗
อุตสาหกรรม แต่ญี่ปุ่นต้อง ประสพอุปสรรคใน การค้าของประเภท คือ
เรื่องภาษาและเรื่องเงินตรา ทั้งต้องฝ้ายต้องหาถ้ำซึ่งเป็นญี่ปุ่นเองบ้าง หรือ
ฝรั่งบ้าง แต่ทั้งสองก็ไม่สามารถแปลให้ถูกต้องได้ ซึ่งทำให้การค้าเป็นไปโดย
ไม่สะดวก ในเรื่องเงินตราก็เช่นเดียวกัน ในเวลานั้น ไม่มีพระราชบัญญัติเงิน
ตราแน่นอน เพราะโชกุนมักจะทำเหรียญเงินตราขึ้นใหม่เสมอ เพื่อให้มีค่าสูง
สำหรับต่างหนเกาะ ผลก็คือมีเหรียญเงินตราใช้หลายชนิด ทองบ้าง เงินบ้าง
ทองแดงบ้าง เหล็กบ้าง

แต่วัตถุประสงค์สำหรับแลกเปลี่ยนสินค้าต่างประเทศในตะวันออกทั่วไปใน
สมัยนั้น ชาวตะวันตกใช้เหรียญเงิน ซึ่งพวกเขาได้นำมาจากเม็กซิโก ใน ค.ศ.

๑๘๗๓ รัฐบาลฝรั่งเศส ใช้งบประมาณโดยผ่านเหรียญเงินเยนชนเป็นครั้งแรก และให้เป็นวัตถุประสงค์สำหรับชำระหนี้กับต่างประเทศได้

อย่างไรก็ดีการค้าต่างประเทศก็ยังคงตกไปอยู่ในกำมือของพ่อค้าตะวันตก พวกคนเดินเรือเอง วิชาของชายของเอง ผดกคือ ได้กำไรแต่รำรวยมาก พวกญี่ปุ่นไม่พอใจ แต่ก็ไม่สามารถที่จะทำอะไรได้ เพราะจะต้องหาทุนและผู้ชำนาญมาตั้งบริษัทแข่งขันอย่างใดก็ตามการค้าของญี่ปุ่นมีวิวัฒนาการเจริญอย่างรวดเร็วในตอนแรก คือระหว่าง ค.ศ. ๑๘๕๘ ถึง ๑๘๗๐ ญี่ปุ่นตั้งหน้าศึกษาถึงวิธกิจการค้าของฝรั่ง ระหว่าง ค.ศ. ๑๘๗๐ ถึง ๑๘๘๕ มีการสร้างถนนหนทางรถไฟสายต่าง ๆ ธนาคารใหญ่ ๆ เช่นธนาคารแห่งประเทศไทย ญี่ปุ่น บริษัทเดินเรือ บริษัทประกันภัย ระหว่าง ค.ศ. ๑๘๘๕ ถึง ๑๘๙๕ สร้างบริษัทอุตสาหกรรมหลายร้อยอย่าง ขยายการเดินเรือไปทั่วโลก

อย่างไรก็ดีในระยะเวลาดังกล่าววิวัฒนาการการค้าอันมีพวกพ่อค้าซึ่งคุมการเงินการเศรษฐกิจของประเทศอยู่พวกหนึ่ง เรียกว่า "Zai batsu" คำว่า "batsu" หมายความว่าพรรคพวกในทางไม่ดี มีผู้อธิบายว่าในญี่ปุ่นขณะนั้นมี & พรรคด้วยกัน พวก Gumbatsu คือพวกทหารซึ่งโดยมากมาจากกลุ่มซัทซึมา และโซซุ พวก Mombatsu คือพวกราชสำนัก พวก Kambatsu คือพวกข้าราชการชั้นผู้ใหญ่และ Zaibatsu

พวก Zaibatsu ประกอบด้วยกลุ่มเศรษฐีสองสามกลุ่ม ซึ่งเป็นเจ้าของเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมจำนวนมากในญี่ปุ่น กลุ่มหนึ่ง ๆ มีบริษัทหลายบริษัท หรือมีฉะนกันเป็นผู้มีหุ้นใหญ่ในบริษัทการค้าหลายประเภท เช่นการธนาคาร อุตสาหกรรมผ้า เหมืองแร่ ถ่านหิน การเหมือง ขุดต่อเรือ เดินเรือ โรงถลุงแร่ อุตสาหกรรมต่าง ๆ เหล่านี้เป็นหัวใจสำคัญทั้งสิ้นของประเทศ

สกุลใหญ่ ๆ เหล่านี้ได้แก่สกุลมิทซึย สกุลชิอิวซากิ ซึ่งเป็นเจ้าของ
มิทซึบิชิ และสกุลซุมิโตโม

การสำรวจในต้น เมื่อเด็กระบบโชกุนแล้ว จักรพรรดิได้ทรงประกาศว่า
การศึกษา คนญี่ปุ่นทุกคนจะต้องพยายามแสวงหาความรู้จาก โลกภายนอก
ให้ได้มากที่สุดที่จะทำได้ มีการส่งเสริมให้เด็กเข้าโรงเรียน มีการคัดเลือกให้
ไปศึกษาในยุโรปและอเมริกา ในปี ค.ศ. ๑๘๖๓ ตั้งกระทรวงศึกษาธิการ ส่ง
ผู้เชี่ยวชาญไปศึกษาระบบการศึกษาจากฝรั่งเศส สหรัฐอเมริกา อังกฤษและ
เยอรมัน เพื่อนำมาปรับปรุงไว้สำหรับเด็กญี่ปุ่น มีการจ้างอาจารย์ชาวต่าง
ประเทศเข้ามาสอนตามโรงเรียนและมหาวิทยาลัยเป็นอันมาก

อย่างไรก็ดี มีผู้เขย่งตัวว่าประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นหลายเล่ม ต่างวิจารณ์
กันว่าเมื่ญี่ปุ่นจะได้นำระบบการศึกษาของตะวันตกมาใช้เป็นสิ่งมามากก็ตาม ก็ยัง
มีข้อควรพิจารณาแก้ไขอยู่ไม่น้อย ซึ่งเป็นความจริง คือในชั้นประถมศึกษา
การอ่านมักจะเน้นไปในทางให้ฟังคำสั่งขงกว่าเชื่อตัวเองหรือหาเหตุผลหรือให้
ความคิดริเริ่มในด้านสังคมศาสตร์กันทีเดียวกัน รัฐบาลควบคุมการอ่านอย่างใกล้ชิด
การเรียนประวัติศาสตร์กตองณะเพาะในแง่รักชาติ ให้เห็นว่าชาติญี่ปุ่นเท่า
นั้นใหญ่โตมีประวัติดังามยิ่งกว่าชาติอื่น อย่างไรก็ดีคงต้องยอมรับว่าเนื่องจาก
ต้นตอในการศึกษาคงไม่ได้ทำให้ญี่ปุ่นกลายเป็นประเทศที่มึนผู้อ่านหนังสือออกมาก
ที่สุดในโลกประเทศหนึ่ง

การปฏิรูปศาสนา ในปี ค.ศ. ๑๘๖๘ พระจักรพรรดิได้ทรงประกาศให้ถือว่า
ศาสนาชินโตเป็นศาสนาประจำชาติ เริ่มอบรมกับราษฎรว่า
การปกครองบ้านเมืองกับศาสนาชินโตนั้นแยกกันไม่ได้ถ้าไม่มีชินโตบ้านเมืองก็ไป
ไม่รอด ในโรงเรียนให้มีการสอนว่าพระจักรพรรดิจุติมาจากสวรรค์สืบจากบรร-

ประวัติศาสตร์ตะวันออกไกล

พบราชซึ่งเป็นญาติกับพระเจ้าอาทิตย์ ประเทศญี่ปุ่นเกิดขึ้นโดยพระเบองบนสร้างมา ให้เป็นพิเศษ เมื่อเป็นเร็นนชุนชาติญี่ปุ่นก็เป็นคนพิเศษยิ่งกว่าชาติอื่น

ระหว่างนพุทธศาสดาเข้ามาเยี่ยมแห่งไป เพราะรัฐบาลไม่รับพุทธศาสดา ถึง ค.ศ. ๑๗๗๒ รัฐบาลจึงอนุญาตให้พระสงฆ์ในพุทธศาสดาและนักพรตชินโต ประกอบพิธีร่วมกันในงานพิธีต่างๆ ได้ อย่างไม่รัดกุม รัฐบาลไม่ได้ห้ามไม่ให้ ราษฎรเด็กนับถือพุทธศาสดา ฉะนั้นราษฎรจำนวนมากจึงนับถือพร้อมกันทั้งสอง อย่าง คือชินโตและพุทธศาสดา เช่นเวลาแต่งงานมักจะทำพิธีทางชินโต แต่เวลา ตายทำพิธีทางพุทธศาสดา

สำหรับคริสต์ศาสดานั้น ใน ค.ศ. ๑๗๗๓ รัฐบาลประกาศให้ราษฎรมี อิสต์ระที่จะนับถือและทำพิธีกรรม โดยเปิดเผยได้โดยปราศจากกฏรบบ กอน อย่าง พุทธศาสดาหรือชินโต

สงครามญี่ปุ่นกับจีนใน ค.ศ. ๑๗๗๕ นับได้ว่าเป็นครั้งแรกที่ญี่ปุ่นเข้าต่อสู้สงคราม โดยใช้ อาวุธสมัยใหม่ และรบ แบบใหม่ ตามอย่างตะวันตก แต่ก่อนที่จะอธิบายถึงมูลเหตุของสงครามนี้ อาจจะให้นักศึกษาได้เห็นถึงความแตกต่างกันอย่างมากในการกำหนดระหว่าง ญี่ปุ่นกับจีน ตามที่ได้อธิบายประวัติของจีนมาแล้วและประวัติของญี่ปุ่นมาจนถึง ฉะนั้นจะพอเห็นได้ว่าในเพียงระยะ ๕๐ ปีระหว่างถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ ญี่ปุ่นก้าวหน้าไปไกลกว่าจีน ญี่ปุ่นไม่เอาอย่างตะวันตกแต่เอาเยี่ยงตะวันตก ดังใดที่ญี่ปุ่นเห็นว่าเหมาะสมก็นำไปใช้ ดังใดเห็นว่าขัดจิตต์ใจในสัจธรรมนิยม ประเพณีญี่ปุ่นไม่เอา ในระหว่าง ๕๐ ปีดังกล่าวญี่ปุ่นเจริญก้าวหน้าตามตะวันตกไป มากแต่จีนยังประสพความยุ่งยากอยู่มากตามที่อธิบายมาก่อนแล้ว เหตุใดจีนจึง เป็นเช่นนั้น เพราะจีนใหญ่โตพลเมืองหลายร้อยล้าน การเปลี่ยนแปลงจึงยาก กว่า ได้อธิบายแล้วว่า การปกครองของจีนตามตฤษฏี อำนาจอยู่กับสิ่งมหกตาง

แต่ในทางปฏิบัติ พวกเจ้าเมือง แม่ทัพนายกองมีอำนาจในณฑลหรือเมืองของ
 คนแทบจะทำอะไรได้ตามพดการ นี่เป็นอุปสรรคข้อข้อหนึ่งที่ไม่ให้มีการเปลี่ยนแปลง
 ไปได้อย่างฉับพลัน นอกจากรัฐธรรมนูญฉบับแรกนั้นสุดจืดจาง โคนจนมาหลาย
 พันปีจึงยากที่จะตัดออกได้ ส่วนญี่ปุ่นนั้นก็ได้ช้ขบยาแล้วว่ารับอารยธรรม
 มาจากจีน ฉะนั้นเมื่อรับมาไดก่ดัดแปลงไปเป็นของดั้งเดิม ความยุ่งยากของ
 จีนอีกข้อหนึ่งก็คือ ชาติยุโรปเข้ามาแซกแซงอยู่เรื่อย ๆ เพราะดินแดนกว้างขวาง
 ใหญ่โตจะมีติดต่ออยู่อย่างญี่ปุ่นซึ่งเป็นเกาะไม่ได้ ทางเหนือของจีนก่ดกบรัสเซีย
 ทางตะวันตกเฉียงใต้ก่ดกบฮานานิคอมมิวนิสต์ ฝรั่งเศสก็เข้ามาทางใต้ ชาติ
 เหล่านี้พยายามที่จะบีบจีนเพื่อขอสิทธิพิเศษสำหรับชาติของตนและรับเข้าไปลงทุน
 ใ้ได้มาก เมื่อลงทุนแล้วก็อ้างว่าต้องแซกแซงเพราะมีประโยชน์ส่วนได้เสีย ฉะนั้น
 ญี่ปุ่นจึงได้เปรียบกว่าหน้าไปกว่าจีน จีนต้องต่อสู้กับเรื่องการเมืองระหว่าง
 ประเทศ มีข้อท้าวตั้งเกิดข้อข้อหนึ่งคือ ญี่ปุ่นรับอารยธรรมตะวันตก
 ในเรื่องการอุตสาหกรรม การค้า จัดกองทัพกับเรืออย่างฝรั่งคงได้อธิบาย
 มาแล้วแต่ในเรื่องความคิดและอุดมคติทางการเมือง หรือปรัชญาญี่ปุ่นระมัดระวัง
 แม้จะมีระบบการปกครองใหม่คือประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญประกาศใช้ แต่
 จิตใจก็ยังคงนิยมให้อำนาจก่ดกบอำนาจเด็ดขาดท่านองโซกุน ฉะนั้นจิตใจ
 รักชาติของคนญี่ปุ่นจึงขึ้นอยู่กับจักรพรรดิ แต่จีนนั้นไม่เคยจะต่อสู้กับสถานะ-
 การณ์ต่างประเทศก่ดกบจิตใจในการบำรุงบ้านเมืองจึงน้อยกว่า แต่ในเรื่องอุม-
 คติทางการเมืองของตะวันตก พวกจีนสมัยใหม่ยินดีรับ เมื่อเป็นเช่นนั้นจึงเห็น
 ได้ว่า แม้จีนสมัยใหม่จะมีความคิดความอ่านตามตะวันตกแต่เป็นแค่ทางจิตใจ
 ทางด้านวัตถุไม่มีเลย ญี่ปุ่นจิตใจอย่างเต็ม เต็มเครื่องมื่อสมัยใหม่อย่างทาง
 ตะวันตก เมื่อเป็นเช่นนั้น ชาติตะวันตกจึงเกรงใจหันมารับนับถือว่าญี่ปุ่นมีฐานะ
 เสมอหน้าเสมอใจได้ แต่จีนไม่มีเครื่องมื่อ ไม่มีกำลังจริงจัง จึงเห็นเป็นโอกาส

ที่จะทำนามหลังจันได แต่ญี่ปุ่นไม่ได้ตามพอกยุโรปเพราะในเวลานั้นคดีใน
เรื่องรุกรานแสดงหาอาณาเขตญี่ปุ่นก็ตามด้วย

เมื่อได้อธิบายถึงความต่างกันระหว่างญี่ปุ่นกับจีนในความเจริญก้าวหน้า
แล้ว จะได้พูดถึงสงครามซึ่งญี่ปุ่นทำกับจีนใน ค.ศ. ๑๘๙๕ นี้ เหตุใดจึงเกิด
สงคราม คำตอบก็คือ เรื่องแย่งผลประโยชน์ในเกาหลี ได้อธิบายในตอนแรก
แล้วว่า เกาหลีเดิมเป็นประเทศราชของจีน แต่จีนก็ไม่สามารถบังคับบัญชา
เกาหลีได้จริงๆ จึงปล่อยให้เกาหลีปกครองตนเองโดยไม่เข้าไปแทรกแซง เรา
ทราบแล้วว่าราว ๓๐๐ ปีที่ผ่านมา สมัยโชกุนมีอำนาจ ญี่ปุ่นเคยยกทัพไปตี
เกาหลีแต่ก็ปกครองไม่ได้ตั้งยกทัพกลับ

ใน ค.ศ. ๑๘๗๖ ญี่ปุ่นส่งทูตไปขอเจรจาทำสัญญามิตรภาพและพาณิชย์
กับเกาหลี กษัตริย์เกาหลีหรือไปยงจกักรพรรดิจีนว่าจะให้ทำอย่างไรเพราะถ้า
ปฏิเสธอาจเกิดสงคราม จักรพรรดิจีนตอบอนุญาตการทูตเกาหลีขออนุญาตจีนใน
ครั้งนั้นเป็นการยอมรับโดยปริยายว่าเป็นประเทศราชของจีน แต่การทงขอนุญาต
ให้เกาหลีเจรจาการเมืองระหว่างประเทศโดย ทำอันริตสัญญาอิสสระเช่นนี้เท่ากับ
ส่งสิทธิการปกครองควบคุมเกาหลีซึ่งในสายคาญี่ปุ่นหรือตะวันตก เขาก็ง่ายยอม
รับว่าเกาหลีเป็นเอกราช จีนควรจะแจ้งให้ญี่ปุ่นและโลกทราบว่า การอนุญาตนั้น
ไม่แปลว่าเกาหลีไม่เป็นประเทศราช ในที่สุด ญี่ปุ่นกับเกาหลีทำอันริตสัญญา
กันเมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๘๗๖ อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี ตามอันริตสัญญานี้มีบท
ว่าเกาหลีตกตามเป็นประเทศเอกราชหรือไม่เพราะตามข้อความในสัญญา กล่าว
ว่า “ เกาหลีเป็นรัฐเอกราชจึงมีสิทธิเจรจาอธิปไตยอย่างเดียวกับญี่ปุ่น ” ทาง
จีนตีความว่าถ้อยคำในภาษาจีนนั้นหมายความว่า รัฐปกครองตนเองซึ่งไม่
ขัดกับฐานะประเทศราชเพราะจีนไม่เคยไปแทรกแซง การเมืองของเกาหลีมา

หลายร้อยปี แต่ญี่ปุ่นถือว่าเกาหลีเป็นรัฐเอกราชแต่จึงขอให้อังกฤษแลกเปิดถนน
ทูตไปเยี่ยมซึ่งกันและกันซึ่งเกาหลีตกลง

ต่อมาระหว่าง ค.ศ. ๑๘๘๒ ถึง ๑๘๘๖ เกาหลีเซ็นสัญญากับหลายประเทศ
เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ เยอรมัน อิตาลี รัสเซียและฝรั่งเศส เมื่อเกาหลี
ติดต่อกับต่างประเทศ เช่นนักท่องเที่ยว การปกครองภายใน มีการสร้าง
กองทัพแบบตะวันตก โดยญี่ปุ่นอาสาเข้ามาเป็นผู้สอนทั้ง ๆ ที่ญี่ปุ่นเพิ่งปรับปรุง
กองทัพของตนได้ไม่กี่ปี พวกเกาหลีซึ่งไม่ยอมเปลี่ยนแปลงเห็นว่าคนจะหมด
อำนาจและสิทธิจึงก่อการกบฏขึ้น เขารวมยิงสถานที่ญี่ปุ่นและฆ่าฝ่ายรัฐบาล
เสียมากมาย แต่ในที่สุดก็ถูกฝ่ายรัฐบาลปราบได้ ในคอนนรัฐบาลจีนเกรงว่า
ญี่ปุ่นจะมีอิทธิพลเหนือเกาหลีจึงส่งยานซีไซให้มาประจำในเกาหลีทำนองว่า
ใหญ่เพื่อถ่วงญี่ปุ่น นอกจากนี้ยังมีกองทหารฝ่ายการค้ามาประจำตามเมือง
ชายฝั่งของเกาหลี

ทางรัฐบาลเกาหลีเองก็แบ่งเป็นสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเห็นด้วยกับจีนคือฝ่าย
พระราชวังของเกาหลีซึ่งคุมอำนาจการปกครอง พระราชวังเห็นว่าควรระงับกับจีน
เพราะจีนไม่เคยมาขัดขวาง แต่อีกฝ่ายเถื่อนนิยมเห็นว่าเกาหลีจะต้องปรับปรุง
ตนเองอย่างชาติตะวันตกตามอย่างญี่ปุ่นและตัดจากจีน พวกเถื่อนนิยมจึงทำการ
ปฏิวัติโดยญี่ปุ่นสนับสนุนและจับกษัตริย์ไปขังไว้ แต่ในที่สุดพวกกบฏเองก็ถูก
ยานซีไซปราบและหลบหนีไป

เมื่อญี่ปุ่นเห็นว่าไม่สำเร็จสมควรจะส่งกำลังบังคับให้รัฐบาลเกาหลีซึ่ง
เป็นรัฐบาลที่จีนสนับสนุนใช้ค่าเสียหายและขอโทษในกรรททำให้ญี่ปุ่นต้องเดือดร้อน
รับภัยเพราะเป็นการหมิ่นประมาทเหยียดหยามญี่ปุ่น รัฐบาลเกาหลีจึงตกลงทำ
สัญญากับญี่ปุ่นในเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๘๘๕ ยอมรับผิดและเสียค่าเสียหาย ใน
ขณะเดียวกันญี่ปุ่นทำสัญญากับจีน ก็ต้องส่งฝ่ายจระลอนทหารจากเกาหลีไม่ตั้ง

อาจารย์สอนวิชาทหารมา ทั้งต้องฝ้ายต้องให้แต่ระฝ้ายทราวมหากษัตริย์ไม่สงบ
และจะตั้งทหารเข้าเกาหลีและจะรับถอนทหารทันทีเมื่อสงครามการณพทกดับสงบลง
ในระยะใกล้ ๆ กันนี้ รัสเซียและอังกฤษก็เข้าครอบครองเมืองท่าของเกาหลี
บางเมืองไว้โดยไม่ให้เหตุผล

เหตุใกล้ริคของสงครามญี่ปุ่นกับจีนในครั้งนั้น ก็คือการจลาจลในเกาหลี
และการที่รัฐบาลเกาหลีไม่สามารถปราบไว้ได้ ในเกาหลีขณะนั้นมีพรรคเกาหลีคณะ
หนึ่งเรียกชื่อว่า Tong-hak พวกนี้เห็นว่าควรมีปฏิวัติสังคมให้ปรับปรุงระบบท
ดินใหม่ กำหนดที่เค้นขุดเกาหลีของทุกชนชาติเพราะการกระทำของค่างค่างซึ่ง
หมายณะเพระฝรั่ง พวกค่างค่างนี้ ญี่ปุ่นสนับสนุนตั้งกับชนค่างค่างให้รัฐบาลจัดการ
ปฏิรูปการปกครองตามข้อเสนอหรือมีคณะนี้จะใช้กำลังในเดือนมิถุนายนค.ศ. ๑๙๑๙
รัฐบาลด้วยคำแนะนำของยอนซีไรจึงแจ้งไปยังรัฐบาลจีนให้ส่งทหารมาช่วย การ
ที่ยอนซีไรแนะนำให้เกาหลีร้องขอไปก็เพื่อความรับผิดชอบอยู่กับเกาหลี จีนจึง
รับส่งทหารเข้าไปเกาหลี ในขณะที่เดียวกันแจ้งให้ญี่ปุ่นทราบตามที่ตกลงได้ใน

สัญญา ในขณะที่เดียวกันญี่ปุ่นก็รับส่งทหารไปเมืองพูซาน เซจู และเซมตไป
ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับญี่ปุ่นจึงตึงเครียดกันทุกวัน พวกบุชชาคอง
ในนครเซจูพยายามรับเป็นผู้โค่นล้มแต่ทั้งต้องฝ้ายก็ไม่ฟังเสียง จีนเสนอให้
กองทหารทั้งต้องฝ้ายถอนตัวออกจากเกาหลี ญี่ปุ่นตอบว่าจีนแนะนำทหาร
เข้ามาจึงต้องถอนก่อน ส่วนพวก Tong-hak ซึ่งทำท่าจะก่อกบฏทั้งต้องฝ้าย
กดับไม่เอาใจใส่ แต่ในที่สุดพวก Tong-hak เองก็ถูกทหารรัฐบาลเกาหลีปราบ
จนราบคาบ

ในขณะที่เดียวกันกองทัพญี่ปุ่น ยืนยันทำให้รัฐบาลเกาหลีปฏิรูปวิธีการ
ปกครองเสียใหม่ทันที พระราชันเกาหลีซึ่งเกลียดญี่ปุ่นอยู่แล้วยอมปฏิเส
ทหารญี่ปุ่นจึงเข้าจับพระราชันและพระราชองษ์ไปชิง และตั้งเจอนายซึ่งเป็นฝ้าย

ญี่ปุ่นเป็นผู้สำเร็จราชการ ต่อมาอีกสองเดือนถัด ๒๗ กรกฎาคม ค.ศ. ๑๘๙๔

เกาหลีประกาศสงครามกับจีน และร้องขอให้ญี่ปุ่นช่วยไล่ทหารจีนออกไปจาก

เกาหลี ถึงวันที่ ๓ สิงหาคม รัฐบาลญี่ปุ่นจึงประกาศสงครามกับจีน

ก่อนที่จะบรรยายต่อไปถึงผลแห่งสงคราม เราควรทราบเสียก่อนว่า

เหตุใดญี่ปุ่นจึงสนใจในเกาหลีจนถึงถึงทำสงครามสมัยใหม่ครั้งแรกดังจาก

เปิดประเทศและเดินตามชาติตะวันตกเพียงไม่กี่ปี คำตอบในเรื่องนี้จะชี้ให้เห็น

ว่าเหตุใดญี่ปุ่นจึงเดินนโยบายต่อมาในเอเชียจนเกิดสงครามโลกครั้งที่สอง เหตุ

ผลสำคัญมีสองประการ คือ ทางการเมืองและเศรษฐกิจ

ญี่ปุ่นนั้นเห็นว่าเกาหลีนั้นภูมิประเทศชั้นเข้ามา โดญี่ปุ่นมากที่สุดจนเรียก

ได้ว่าเป็นห้องจ้อคอญี่ปุ่นอยู่ ถ้าชาติใดชาติหนึ่งที่มีอำนาจมาครอบเกาหลี จริง

อยู่ในขณะนั้นจีนไม่มีอำนาจอย่างใดเห็นแก่เกาหลีและจีนเข้ามาพัวพันในเกาหลีก็

ตอนญี่ปุ่นเข้ามาพัวพันก่อนแต่เกาหลีเองก็ไม่กล้าตั้งอะไรแม้แต่จะปกครองภายใน

ให้รวบรวมกับแทบไปไม่รอด ในข้อหลังนี้เองญี่ปุ่นจึงเกรงว่าชาติอื่นจะถือโอกาส

เข้ามาครอบเกาหลี ได้อธิบายแต่คำว่ารัสเซียถือโอกาสมาตั้งฐานทัพในเกาหลี

ยังถูกรุกเข้ามาไซเมียงท่าเกาหลีเอานะยะ ๆ ญี่ปุ่นจึงคิดว่าชาติให้เกาหลีเป็น

เอกราชแท้จริงแล้วก็จะเข้าช่วยจัดการปกครองภายใน และก็จะกันไม่ให้ชาติอื่น

หาเหตุว่าเกาหลีรักษาความสงบไม่ได้ แต่ในขณะที่เดียวญี่ปุ่นก็จะได้ประโยชน์

เหมือนหนึ่งเป็นเจ้าของเกาหลี มีผู้อธิบายว่าในตอนสงครามนี้ ญี่ปุ่นคงยังไม่

เจตนาประกาศผนวกเกาหลีเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิญี่ปุ่นเพราะเห็นว่าเพียงเท่า

ที่กล่าวมาแต่ก็พอเพียงแก่ประโยชน์แล้ว

เหตุผลในทางเศรษฐกิจก็คือ เกาหลีปลูกข้าวได้มากแต่รัฐบาลเกาหลี

ห้ามส่งออกนอกประเทศเพราะเกรงจะไม่พอให้พืดเมืองบริโศค ถ้าญี่ปุ่นเข้ามา

อำนาจหรืออิทธิพลก็อาจทำให้ผลิตกรรมมากขึ้นและตั้งไปช่วยญี่ปุ่น นอกจากนั้น

ในขณะที่ญี่ปุ่นมีการค้าและการเดินเรือกับเกาหลีอย่างมาก ปรากฏว่าสินค้าขาเข้า เกาหลีเป็นของญี่ปุ่นถึง ๔๐ เปอร์เซ็นต์ ถ้าญี่ปุ่นคุมเกาหลีได้ทั้งหมด ประเทศ จะ นำมาซึ่งเงินทองมากมายและความจริง ญี่ปุ่น เองก็ได้คิดจกฝรังที่ว่าถ้าจะ เอาชาติโตชาติหนึ่งไว้เป็นแหล่งนอนกินก็ต่อซึ่งเข้าไปมีอำนาจทางการเมืองเสียก่อน

สงครามญี่ปุ่นกับจีนครั้งแรกทางบกและทางเรือ ปรากฏว่าจีนแพ้ ทุกแห่ง ถ้าพูดถึงจำนวนกำลังทางอาวุธแต่ละคนจีนมีมากกว่า แต่สมรรถภาพและ ความสามารถในทางยุทธศาสตร์และยุทธวิธีและการเป็นผู้นำทัพ (Generalship) ญี่ปุ่นไม่ได้ ในที่สุด ในวันที่ ๒๓ ธันวาคม ค.ศ. ๑๘๙๔ คือประมาณ ๕ เดือน ภายหลังประกาศสงคราม จีนขอทำสัญญาสงบศึก และในวันที่ ๒๐ มีนาคม ค.ศ. ๑๘๙๕ หลี่ฮงจางเอกอัครราชทูตจีนเดินทางไปยังเมืองชิโม โนเซกิเพื่อเซ็น สัญญาสันติภาพกับญี่ปุ่น

สนธิสัญญาเมือง ชิโมโนเซกิ ได้ทำสนธิสัญญาที่เมืองชิโมโนเซกิเมื่อวันที่ ๑๗ เมษายน ค.ศ. ๑๘๙๕ ตามสนธิสัญญานี้จีนตกลง (๑) รับ หนักคือว่าเกาหลีมีเอกราชโดยสมบูรณ์ (๒) จีนยอมยกดินแดนคือไปให้ญี่ปุ่น คือ เหนือมณฑลยุง ฟอโรโมซา และหมู่เกาะเพนตากอวอร์ด (๓) จีนยอมใช้ค่า เสียหายในการสงคราม ๒๐๐ ล้านค่าตั้งเงิน (ประมาณ ๑๘๕ ล้านเหรียญของ อเมริกัน) (๔) ยอมเปิดเมืองท่าเพิ่มขึ้นอีก ๕ เมืองให้ญี่ปุ่นเข้าไปพำนักและค้า ขายได้ (๕) จีนยอมให้ญี่ปุ่นมีสิทธิในสภาพนอกอาณาเขต (๖) จีนจะทำ สัญญาการพาณิชย์ใหม่กับญี่ปุ่นและให้ข้ออนุเคราะห์ยิ่งแก่ญี่ปุ่น

จะเห็นได้ว่าโดยสนธิสัญญานี้ ญี่ปุ่น กำความ มีชัย ในการต่างประเทศใน ตรีจีนออกไกลได้เป็นครั้งแรก ญี่ปุ่นบังคับให้จีนลดอธิปไตยเกาหลีโดยยอมรับ ว่าเกาหลีมีเอกราช ซึ่งบัญญัติได้เที่ยงกันมากกว่าจีนตั้ง ๒๐ ปี จีนยอมให้ญี่ปุ่นมี

สภาพนอกอาณาเขต ซึ่งเท่ากับว่ามีฐานะเท่ากับชาติตะวันตก กับทั้งยอมให้ขยายสิทธิการค้าออกไปอีกด้วย

การแทรกแซงของ ความเป็นจริงระหว่างเจรจาดูญญากับญี่ปุ่นนั้น จึงได้มอบ
รัสเซีย ฝรั่งเศส ไปบริติชเชื่อว่า คุนยอำนาจตะวันออกในเอเชียจะเอียงแน่ ถ้า
และเยอรมันนี้ ปล่อยให้ญี่ปุ่นมีอำนาจทางเกาหลี และรัสเซียเองจะอยู่ในฐานะ
ลำบาก ผลประโยชน์ของรัสเซียในแมนจูเรียและเกาหลีจะต้องเสื่อมโทรม
ระหว่างการเจรจาเงินแบบกระชับถึงผลของการเจรจาให้ทูตรัสเซีย ฝรั่งเศส และ
เยอรมันทราบทุกอัน

ในที่สุดภายหลังจากเซ็นสัญญาเพียง ๗ วัน ทูตรัสเซีย ฝรั่งเศส และ
เยอรมันพากันไปยื่นข้อคัดค้านว่าการที่ญี่ปุ่นจะเอาแหลมเดียดตุงนั้น ทั้งสามชาติ
เห็นว่าไม่ได้ ต้องคืนให้จีน เพราะแหลมนี้อยู่ใกล้เมืองปักกิ่งนัก และจะเป็น
อันตรายต่อเอกราชของเกาหลี และเป็นเครื่องกีดขวางสันติของตะวันออกไกล
การที่รัสเซียเป็นหัวหน้าเพราะกตัญญูจะคบเขาไปทางแมนจูเรีย ฝรั่งเศสก็
เพิ่งทำสัญญาพันธมิตรกับรัสเซีย (Entente Cordiale) กับรัสเซียเมื่อ ค.ศ. ๑๘๙๑
และเพิ่งให้รัสเซียเงินทางรถไฟสายไซบีเรียตะวันออกและแมนจูเรีย ส่วน
เยอรมันก็กระหายที่จะมาขึ้นอิทธิพลทางจีน อังกฤษนั้นกลับงอนเหมือนกันแต่
ปฏิเสธ เพราะเห็นว่าการที่ญี่ปุ่นจะได้เกาหลีนั้นไม่ขัดต่อประโยชน์ของอังกฤษ
และสนับสนุนสัญญาฉบับนั้นลงมายาย ให้อังกฤษมีประโยชน์กว้างขวางจนตามข้ออนุ
เคราะห์ซึ่งทำไว้กับจีน

ญี่ปุ่นนั้นงงในการที่สามชาติยื่นมือเข้ามา แต่เห็นว่าสู้ไม่ได้จึงยอม
ตกลงตามคำเรียกร้อง คิซุยอมคืนแหลมเดียดตุงให้จีน เหตุการณ์คราวนี้ทำให้
ญี่ปุ่นเฉพาะอย่างยิ่งพวกทหารคิดพยายามที่รัสเซียเป็นอันมาก เพราะเห็นว่า
หัวหน้าในการขัดขวาง ในขณะที่เดียวกันญี่ปุ่นพอใจของอังกฤษที่คัดค้านต่อเวลา

สงครามและตลอดเวลาที่สามชาติเข้าแทรกแซง ถึงแม้จะถูกแทรกแซงและญี่ปุ่น
 ต้องยอมผ่อนปรนก็ตาม แต่ผลแห่งสงครามคราวนั้นแสดงให้โลกเห็นว่า จีนแม้จะ
 ใหญ่โตกว่าญี่ปุ่นตั้งเหนือทงพัดเมืองและเศรษฐกิจ ก็สู้ญี่ปุ่นไม่ได้

สงครามรัสเซียกับญี่ปุ่น (ค.ศ. ๑๙๐๔ - ๑๙๐๕)

สงครามรัสเซียกับญี่ปุ่นเกิดขึ้นใน ค.ศ. ๑๙๐๔ ไม่ใช่โดยเหตุปัจจุบันเฉพาะ
 หน้า แต่จากการกวนปั่นด้ายซึ่งกันและกันระหว่างสองฝ่ายนับตั้งแต่ญี่ปุ่นชนะ
 สงครามจีนใน ค.ศ. ๑๘๙๕ และนโยบายรัดกันเรื่อยมาเกี่ยวกับแมนจูเรียและ
 เกาหลี ได้อธิบายแล้วว่า ความสนธิสัญญาหม่องซีโมโนเซกิ ญี่ปุ่นจะต้องได้
 เขตแดนเฉียดจุงจากจีน แต่รัสเซีย เยอรมัน และฝรั่งเศสเข้าแทรกแซง ทำ
 ให้ญี่ปุ่นกลับต้องคืนให้จีน การที่รัสเซียตั้งตนเป็นหัวหน้าในเรื่องนี้เพื่อหัก
 หนาคู่ญี่ปุ่น ให้ญี่ปุ่นต่ำหน้ากว่าในเอเชียตะวันออกไกลนั้นยังมีรัสเซียอยู่ และใน
 ขณะเดียวกันจีนก็จะไปคิดถึงบุญคุณ

เนื่องจากรัสเซียแทรกแซงคราวนี้ ผลกตหารญี่ปุ่นจึงเห็นว่า ญี่ปุ่นจะ
 ดำรงฐานะใหญ่โตได้ต่อไปให้นานาชาติเคารพนับถือมีทางเดียวคือต้องใช้กำลัง
 ในการจะใช้กำลังได้ก็ต้องเร่งบำรุงกองทัพ ในทางนโยบายนั้นต้องพยายามให้
 เกาหลีเป็นเอกราชอยู่ต่อไปตามสนธิสัญญากับจีน แต่ในการที่จะให้เกาหลีมี
 เอกราชต่อไปได้ ญี่ปุ่นต้องพยายามเอาเขตแดนเฉียดจุง ซึ่งรัสเซียบังคับให้คืนให้
 จีน กลับมาเป็นของญี่ปุ่นให้ได้ แต่ในการนี้ญี่ปุ่นจะต้องคิดเอาแมนจูเรีย มองโก
 เลียดออกด้วย ญี่ปุ่นยังเจ็บใจมาก เพราะภายในสามปี นับแต่จีนยอมแพ้
 มหาประเทศตะวันตกกลับเข้ามาได้ดินแดนจีนเพิ่มขึ้น เช่น รัสเซียกลับได้เข้า
 ปอรวดาเซอร์และเมืองตงหรือไตเรน ซึ่งเป็นดินแดนที่รัสเซียบังคับให้ญี่ปุ่นคืน
 จีน เยอรมันได้เอาเกาะภูเขาฝรั่งเศสได้กวางเจา อังกฤษได้เมืองท่าเวไฮเว

ผลประโยชน์ซึ่งขัด
กันระหว่างญี่ปุ่นกับ
รัสเซีย

รัสเซียตระหนักดีว่า ญี่ปุ่นเข้าใจในการที่ตนเป็นหัวหน้า
แทรกแซงในเกาหลี ญี่ปุ่นขอ ให้กษัตริย์เกาหลีบรมครูที่ปรึกษาชาว
ญี่ปุ่นประจำที่กษัตริย์ ในทางปฏิบัติแทบจะยึดเกาหลีเป็นเมืองขึ้นเนื่องจาก
ถูกญี่ปุ่นบังคับมากเข้า ใน ค.ศ. ๑๘๙๖ กษัตริย์เกาหลีลงกับเสด็จหนีไปอาศัย
สถานทูตรัสเซีย พร้อมด้วยพระประยูรญาติและเสนาบดีบางคน กษัตริย์เกาหลี
ทรงมีขางานจากสถานทูตรัสเซียถึงหนึ่งปี ระวังประทับอยู่ในสถานทูต ทรง
ตั้งปลัดข้าราชการชาวญี่ปุ่นเป็นจำนวนมากและบรรจุงชาวรัสเซียแทนทรง ประทาน
สัมปทานป่าไม้ และเหมืองแร่ให้แก่ชาวรัสเซีย ในที่สุดเสด็จกลับเข้าพระราชวัง
และประกาศพระองค์เป็นจักรพรรดิ โดยรัสเซียสนับสนุน ญี่ปุ่นเห็นว่ารัสเซียยัง
แข็งอยู่จึงไม่ว่าอะไร ใน ค.ศ. ๑๘๙๖ กลับเซ็นสัญญากับรัสเซีย โดยทั้งสองฝ่าย
ตกลงจะคอยช่วยเหลือเกาหลี ให้เจริญก้าวหน้าทางงบประมาณให้ลุล่วงภาพ จะ
ให้การตำรวจของเกาหลีคืน เพื่อสันติสุขของราชรัฐ

ใน ค.ศ. ๑๘๙๗ ญี่ปุ่นเซ็นสัญญากับรัสเซียเพิ่มเติมอีก โดยทั้งสองฝ่าย
รับรองเอกราชอธิปไตย จะไม่เข้าแทรกแซงในกิจการภายในของเกาหลี แต่จะ
ร่วมกันช่วยในการให้คำแนะนำ รัสเซียรับมรดกของญี่ปุ่นมรดกได้เสียในการยุติการ
กรรมในเกาหลีแต่ ใน ค.ศ. ๑๘๙๙ รัสเซียกลับขอเช่าดินแดนทางใต้ของเกาหลี ใกล้เคียง
กับเมืองมาซานทางเหนือคอยตั้งเขตการเคตชนใหม่ของญี่ปุ่น แต่ปรากฏว่าญี่ปุ่น
โงกว่าแอบขอซื้อที่ดินไปเสียก่อน รัสเซียพยายามให้เกาหลีกู้เงินเพื่อจะได้มี
โอกาสควบคุมการคลังแต่ได้สัมปทานเพิ่มจนแต่ไม่สำเร็จ เพราะญี่ปุ่นคอยขัด
ขวาง นอกจากนั้นญี่ปุ่นและรัสเซียต่างก็แย่งกันจับปลาทูน่าและปลาอื่น ๆ แถบฝั่ง
เกาหลี ปรากฏว่ามีการพิพาทกันบ่อย ๆ

แต่ข้อที่ญี่ปุ่นห่วงมากที่สุดก็คือ การเคตชนใหม่ของรัสเซียทางเกาหลีเหนือ
แถบที่คิดสัมปทานป่าไม้ และเหมืองแร่ รัสเซียเริ่มทำเหมืองและรอดสัมปทานเพิ่ม

ชนญี่ปุ่นก็ค้านและถึงกับจะคัดค้านความสัมพันธ์ทางการทูตกับรัสเซีย แต่จะตำหนิ รัสเซียฝ่ายเดียวก็ไม่ได้ ญี่ปุ่นเองก็ต้องการประโยชน์จากเกาหลีไม่น้อยกว่า รัสเซีย ญี่ปุ่นได้สัมประทานรถไฟสายสำคัญ ๆ การคมนาคม ย่าง และ อุตสาหกรรม ญี่ปุ่นพยายามให้การค้าของเกาหลีอยู่ได้ญี่ปุ่น ข้อคิดใจที่สำคัญ ก็คือการค้าญี่ปุ่นสร้างทางรถไฟ สายสำคัญ ๆ ในเกาหลี

นอกจากผลประโยชน์ชดกันในเรื่องเกาหลีแล้ว ยังมีเรื่องแมนจูเรียอีก ภายใน ๕ ปีที่ญี่ปุ่นชนะสงครามจีน รัสเซียรับขยายเขตอิทธิพลเข้าไปในแมนจูเรีย รัสเซียคงจนการซื้อรัสเซีย-จีนในแมนจูเรีย และสร้างทางรถไฟสายที่เรียกว่า Chinese Eastern Railway และได้เข้าปอร์ตอาเซอร์และโคเรนหรือคัตัน การที่รัสเซียได้สัมประทานเหล่านี้ เท่ากับได้สิทธิพิเศษในทางเศรษฐกิจในแมนจูเรีย ครั้นเมื่อเกิดกบฏออกเซอร์วี่ในเมืองจีนรัสเซียถือโอกาสส่งทหารเข้าไปใน แมนจูเรียและจีนเหนือเหตุการณครั้งนี้ญี่ปุ่นและเม้าตตะวันตกอื่น ๆ ก็เดาถูกว่ารัสเซีย ต้องการจะยึดครองแมนจูเรีย แต่เพื่อที่จะไม่ให้ชาติอื่น ๆ เข้าใจอย่างว่า พระเจ้าซาร์จึงมีคำสั่งเดินไปยิงชาติต่าง ๆ ว่าการที่คิดส่งทหารเข้าครองแมนจูเรียนั้น เป็นการชั่วคราว เพราะมีความจำเป็นในการชดยปราบปรามกบฏออกเซอร์วี่อย่าง รวดเร็วไม่มีผู้ใดเชื่อ เพราะยึดครองตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๐๐ จนถึง ๑๙๐๒ ก็ยังไม่ยอมไปละถอนออกเซอร์วี่ก็ถูกปราบปรามไปราบคาบแล้ว ในที่สุด ใน ค.ศ. ๑๙๐๓ รัสเซียประกาศว่า จะถอนทหารจากแมนจูเรีย ถ้าจีนรับประกันได้ว่าผลประโยชน์ของรัสเซียจะไม่ถูกคุกคาม แต่จีนไม่อยู่ในฐานะที่จะให้ประกันได้ เพราะอำนาจการปกครองของจีนไปไม่ถึงแมนจูเรีย

ตามที่อธิบายมานี้จะเห็นได้ว่า การชดกันระหว่างรัสเซียกับญี่ปุ่นใน เกาหลีเกิดขึ้นในแมนจูเรียก็คี่ ดังนั้นสำคัญอยู่ที่ในทางการเมือง และยุทธศาสตร์ซึ่ง

กล่าวทางเศรษฐกิจทางด้านการวัด เข็มหนักส่วน ไต้เสีย ใหญ่ยัง อยู่ที แมนจู เรีย ้เกี่ยวกับ
ยุทธศาสตร์ แคร์ต เข็มมาอยู่คงอยู่ในเกาหลีก็เกี่ยวกับกรเมอง แคร์ตแมน
ประโยชน์สำคัญอยู่ที่เกาหลี ญี่ปุ่นได้ลงทุนในเกาหลีมากมาย ขณะญี่ปุ่นจึงจำ
คองต่อสู้ทุกวิถีทางที่จะไม่ให้เกาหลีตกไปเป็นของประเทศอื่น หรือให้ประเทศอื่น
มาขอพิพดเกยของนระเพาะอย่างยง ถ้าประเทศนั้นเป็นรัสเซีย ญี่ปุ่นเคยกล่าว
เต็มอวาเกาหลีเป็นมดซึ่งจ่อหัวใจญี่ปุ่นและผูกคามมดกคอร์ดเซีย

สัญญาพันธมิตร
ระหว่างญี่ปุ่นกับ
อังกฤษ (ค.ศ. ๑๙๐๒)

ในขณะที่เดียวกันที่ญี่ปุ่นกับรัสเซียกำลังคุม แข็งกันเรื่อง
แมนจูเรียและเกาหลี ในวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๐๒
รัฐบาลญี่ปุ่น และ อังกฤษ ประกาศว่า รัฐบาลทั้งสองได้ทำ
สัญญาสันนิพนไมตรีกันสารระสำคัญคือ รัฐบาลอังกฤษกับญี่ปุ่น
ปรารถนาที่จะให้ภูมิภาคทางตะวันออกไกล อยู่ในสถานะเดิมไม่เปลี่ยนแปลงและ
ดำรงไว้ซึ่งสันติ ณะเพาะอย่างยงปรารถนาที่จะรักษาไว้ซึ่งเอกราช และบูรณภาพ
อาณาเขตของจีนและเกาหลี และเปิดโอกาสเท่าเทียมกันให้ชาติอื่นได้ทำการค้า
ขายและประกอบอุตสาหกรรมได้ รัฐบาลทั้งสองเคารพนับถือเอกราชของจีนและ
เกาหลี ไม่เมเจตนาจะรุกรานอย่างไรก็ได้ อังกฤษยอมรับนับถืออำญญี่ปุ่นมดจอน
ได้เสียพิเศษทางการเมือง การพาณิชย์ และอุตสาหกรรม ในเกาหลี ในขณะที่
เดียวกันญี่ปุ่นรับนับถืออำอังกฤษมดจอนได้เสียพิเศษในเมืองจีน รัฐบาลทั้งสอง
ตกลง กันว่าตามเหตุการณ์ซึ่งกระทบผลประโยชน์ของอีกฝ่าย ฝ่ายหนึ่งยอมมดพิ
ถาเห็นว่าจำเป็นที่จะดำเนินการเพื่อกันครองผลประโยชน์ของตน ถ้าในกรณีทำ
การบ้องกันผลประโยชน์ดังกล่าว และฝ่ายที่ดำเนินการบ้องกันนั้นต้องเข้าตั้งคราม
กับชาติอื่น คู่สัญญาอีกฝ่ายจะปฏิบัติกันเป็นกลางอย่างเคร่งครัดและพยายาม
อย่างเต็มที่ที่จะบ้องกันไม่ให้ชาติอื่น ๆ เข้าช่วยชาติที่ทำตั้งครามนั้นแก่คามีชาติ
อื่นเข้ารวมเป็นพันธมิตรกับ ชาติที่ทำตั้งครามกับคู่สัญญา คู่สัญญาอีกฝ่ายตกลง

จะร่ายทัพที่ และจะไม่ยอมเลิกตั้งความแค้นแต่ทั้งนี้ของฝ่ายจะตกลงร่วมกัน สัญญา
 ๕ ปี โดยสรุปสัญญาหมายความว่ามีขึ้นกับอังกฤษจะร่วมกันของ
 รัชเซียไม่ให้มีอำนาจในเมืองจีน ถ้าไม่สำเร็จญี่ปุ่นจะเป็นผู้จัดการกับรัชเซียเอง
 และอังกฤษ จะกันไม่ให้ชาติอื่นช่วยรัชเซีย อังกฤษจะร่วมกันญี่ปุ่น

การที่อังกฤษซึ่งเป็นมหาประเทศใหญ่ยิ่งที่สุดในโลกประเทศหนึ่งในขณะ
 นั้น ทำสัญญาพันธมิตรกับญี่ปุ่นในครั้งนั้นทำให้ฐานะของญี่ปุ่นซึ่งเพิ่งเปิดประเทศ
 กับตะวันตกเพียง ๒๐ กว่าปี ซึ่งขณะนั้นจะเป็นมหาประเทศ เพราะสัญญา
 กับอังกฤษยอมรับว่าในตะวันออกไกลญี่ปุ่นเป็นประเทศใหญ่ยิ่งที่สุดและเต็ม
 เต็มใจให้กับฝรั่ง และทำให้ญี่ปุ่นพอใจในการที่จะจัดการกับรัชเซียได้โดย
 หวังหน้าหวังหลัง แต่ญี่ปุ่นหวังว่า ถ้าไม่อังกฤษซึ่งประเทศมหาอำนาจมีกอง
 ทหารเรือใหญ่ที่สุดในโลกจึงมาทำสัญญาพันธมิตรกับญี่ปุ่น ซึ่งนโยบายพันธมิตร
 ทางทหารของอังกฤษไม่เคยยอมผูกพันกับชาติใดในยุโรป คำตอบก็คือ อังกฤษเห็น
 ว่าถ้าให้รัชเซียมีอำนาจเหนือญี่ปุ่น ผลประโยชน์ของอังกฤษในจีนจะต้องถูก
 รัชเซียคุกคาม และอังกฤษก็จะต้องหมดโอกาสในการค้าในแมนจูเรีย นอกจาก
 นั้น อังกฤษเห็นว่าการที่รัชเซียผนวกรวมจะเข้ามาเอาประโยชน์จากจีนมาตั้งกับญี่ปุ่น
 และถ้ารัชเซียรุดลงมาทางใต้ของจีน อินเดีย ก็จะเป็นอันตราย นอกจากนั้น
 ในขณะนั้นรัชเซียกับฝรั่งเคียดเป็นพันธมิตรกันอยู่แล้ว ถ้าปล่อยให้รัชเซียเรื่อยไป
 หวังตั้งชาติตนเองแบ่งกันเอาประโยชน์จากจีนก็เป็นได้ อีกประการหนึ่งเวลานั้น
 ฝรั่งเคียดกับอังกฤษก็ยั้งตั้ง ๆ กันอยู่

เหตุใกล้จิตและ การที่รัชเซียไม่ยอมลดทหารจากแมนจูเรียก็ทำให้
 สงคราม ญี่ปุ่นตั้งดีอยู่แล้ว แต่ต่อมาในเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๙๐๐
 รัชเซียกลับยื่นคำขอตบ ๆ ต่อรัฐบาลจีน ๑ ข้อ (๑) คืนดินแดนที่รัชเซียจะคืน
 ให้จีน จีนต้องไม่เข้าหรือขายให้แก่ชาติอื่น (๒) จีนจะต้องรักษาให้เมืองโกเดีย

อยู่ในสถานะเดิม (๓) ฉันจะไม่เปิดเมืองท่าหรือเมืองในแมนจูเรีย โดยไม่บอก
 ก้าวล่วงหน้าให้รัฐบาลรัสเซียทราบ (๔) ฉันจะไม่จ้างชาวต่างประเทศมารับ
 ราชการตามมณฑลภาคเหนือซึ่งรัสเซียมีผลประโยชน์สำคัญ (๕) รัสเซียคงมี
 สิทธิควบคุมด้วยโทรเลขภายในเขตซึ่งถือว่าอยู่ในอิทธิพลของรัสเซีย (๖) ราย
 ได้ศุลกากรซึ่งเก็บที่ท่าเมืองนิวชวง (Niuchwang) ซึ่งเป็นเมืองที่รัสเซียครอง
 อยู่เดิมต้องไปฝากธนาคารรัสเซียฉันและ (๗) เมื่อรัสเซียถอนทหารออกไปจาก
 แมนจูเรียแล้วผลประโยชน์ทางการค้าซึ่งบุคคลในสัญญาติรัสเซียและบริษัทต่าง
 ประเทศได้ไว้ในระยะเวลาหนึ่งต้องไม่ถูกรบกวนหรือกระทบ

เมื่อข่าวการเรียกร้องของรัสเซียวิ่งออกไปไม่เพียงญี่ปุ่นชาติเดียว เม
 อังกฤษและสหรัฐอเมริกา ก็วิ่งกันประท้วงต่อรัสเซียว่าขอเรียกร้องนี้เป็นการ
 ละเมิดสนธิสัญญาฉบับเรื่องขอลูกเรือและหลักเปิดประตูค้า เมื่อเห็นตาม
 ชาติวิ่งกันประท้วงรัสเซียได้ประกาศปฏิเสธทันทีว่าไม่ได้เรียกร้องอย่างใด

วันที่ ๘ ตุลาคม ค.ศ. ๑๙๐๓ เป็นวันครบกำหนดที่รัสเซียจะต้องถอน
 ทหารจากแมนจูเรียแต่รัสเซียยังคงยึดเมืองต่างๆ ซึ่งเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ไว้รวม
 ทั้งเมืองมุกเด็นสถานะการณ์จึงตรงเคียดขิ้น รัฐบาลญี่ปุ่นเห็นวาทของหาทาง
 ตกงดัดจริตกับรัสเซียให้ได้ คือเจรจาโดยค้ำหรือทำสงคราม ญี่ปุ่นจึงขอเสนา
 ต่อรัสเซียว่าญี่ปุ่นจะยอมรับนับถือว่ารัสเซียมีเขตอิทธิพลพิเศษในแมนจูเรียแต่
 รัสเซียต้องยอมรับว่าญี่ปุ่นมีอิทธิพลพิเศษเช่นเดียวในเกาหลี อีกนัยหนึ่ง ญี่ปุ่น
 ขอให้รัสเซียถอนตัวเด็ดขาดจากเกาหลี และญี่ปุ่นจะไม่รบกับจีนต่อฐานะของ
 รัสเซียในแมนจูเรีย

รัสเซียตอบว่าจะยอมรับว่าญี่ปุ่นมีผลประโยชน์พิเศษทางการพาณิชย์และ
 อุตสาหกรรมในเกาหลี แต่ญี่ปุ่นจะคงไม่ใช้เกาหลีเพื่อการยุทธศาสตร์หรือ
 สร้างอาคารเกี่ยวกับทหารอันเป็นการคุกคามเสรีภาพในการเดินเรือในช่องแคบ

เกาหลี ให้คืนแดนเกาหลีเหนือเส้นขนานสามสิบเก้าเป็นคืนแดนกลางซึ่งทั้งสองฝ่ายจะไม่ตั้งทหารเข้าไป คำตอบของญี่ปุ่นเห็นว่ามีข้อขัดแย้งจึงจะไม่ยอมออกไปจากเกาหลี

ในระหว่างวันรัสเซียตั้งทหารเพิ่มเติมเข้ามาในแมนจูเรียและเกาหลีเหนือทั้งสองเพื่อแสดงกำลังให้ญี่ปุ่นเห็นจะได้ยอมตามข้อเสนองของรัสเซีย ในเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๐๓ ญี่ปุ่นจึงเสนอสหรัฐฯ ใหม่ว่าญี่ปุ่นพร้อมที่จะรับประกันการเดินทางเรือในช่องแคบเกาหลี จะให้คืนแดนทาง พรหมแดนเกาหลีแมนจูเรีย เป็น เขตค้ำกลางด้านละห้าสิบกิโลเมตร จะไม่แทรกแซงในสิทธิที่รัสเซียได้ไว้ตามสนธิสัญญาเกาหลีและจีน จะยอมรับว่าแมนจูเรียเป็นเขตอิทธิพลของรัสเซียโดยขอให้รัสเซียรับนับถือว่าเกาหลีเป็นเขตต์ของญี่ปุ่น

รัสเซียหวังการตอบข้อเสนองจนถึงธันวาคม แต่การตอบของรัสเซียในตอนหลังกลับยืนยันตามข้อเสนองเดิม ญี่ปุ่นเสนอตอบขอให้แบ่งแมนจูเรียและเกาหลีเป็นสองเขตต์ระหว่างญี่ปุ่นกับรัสเซียแต่รัสเซียไม่ตกลง

ในที่สุดในวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๐๔ ญี่ปุ่นแจ้งกับรัสเซียว่า เหนือใจการที่รัสเซียปฏิเสธข้อเสนองของญี่ปุ่นเรื่องเกาหลี ตลอดจนเวลาและไม่ยอมตกลงในการที่จะเคารพมีดีออบรบณภาพอาณาเขตต์ของจีนในแมนจูเรีย และรัสเซีย โยกโย่ต่าง ๆ นานา ฉะนั้นรัฐบาลญี่ปุ่นไม่มีหนทางอื่นนอกจากเลิกเจรจาและญี่ปุ่นจะดำเนินการเท่าที่จะทำให้ฐานะของชนปลดปล่อย ทอมมาในวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ โดยไม่ได้ประกาศสงคราม กองทัพเรือญี่ปุ่นระดมยิงเรือรบรัสเซียที่เมืองเซมูตโป และปอร์ตอาเธอร์ ญี่ปุ่นกระหน่ำถ้ำว่า จุระนะรัสเซียโดยยึดครองทะเลได้ ฉะนั้นจึงต้องการมีกปอร์ตอาเธอร์และวลาดิวอสตอคไม่ให้กองทัพเรือรัสเซียออกมาได้ ทางด้านเกาหลีรับประกาศตนเป็นกลางทันที แม้กระนั้นกิดญี่ปุ่นตั้งทหารเข้าไปและสามารถยึดเกาหลีได้โดยดี ทหารรัสเซียซึ่งพยายามรุกเข้ามาต้องถอยไป

ในเดือนมกราคม ค.ศ. ๓๙๐๕ คัปิตาเซอไรต์ โดยเมท์พบกรีซ์ เข้ายอมแพ้
ต่อมากองทัพบกของญี่ปุ่นที่นครเมืองมุกเคนไต รัสเซียส่งกองทัพเรือใหญ่มาจาก
ยุโรป พอกองทัพเรือรัสเซียผ่านช่องแคบชูชิม่า ระหว่างเกาหลีกับเกาะญี่ปุ่น
กองทัพเรือญี่ปุ่นรบยกทัพนำของพตเรือโตโง ได้ลี้ภัยและทำลายทิ้งกองทัพ
เป็นประวัติการณ์ การชนะการรบทางเรือซึ่งไม่เคยมีมาตั้งแต่จอมพตเรือเหนือต้น
ชนะ ไม่เทียบที่ควาฟาดกา

ตลอดสงครามครั้งนี้รัสเซียไม่เคยชนะเลย การที่รัสเซียแพ่ง
จากเหตุหลายประการ อาทิ บริเวณการรบห่างจากนครหลวงรัสเซีย ซึ่งเป็นที่
มาของกำลัง ถึงหกพันไมล์ นอกจากนั้นรัสเซียหย่อนทั้งสมรรถภาพและการ
เป็นผู้นำ รัสเซียตราศาค่าของกองทัพญี่ปุ่นต่ำที่สุด และคิดค่าคงเหมือนกับกองทัพจีน
ทางฝ่ายญี่ปุ่น นอกจากนั้นยุทธศาสตร์แล้ว ทหารก็ไปอยู่ในวินัย
เคร่งครัด ยอมตายเพื่อ ให้ชาติและจักรพรรดิใหญ่ยิ่ง เป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์
ที่ชาติในเอเชียชนะมหาประเทศชาติยุโรป อย่างไรก็ตามรัสเซียก็ยังคงตั้งอยู่ต่อไป
ในขณะเดียวกันญี่ปุ่นจะรบต่อไปทั้งหมดกำลัง เพราะอาวุธยุทธภัณฑ์และสัมภาระ
ที่สำรองไว้ชาติมีตง จึงอยากทำดัชนีภาพโดยเร็ว

ระหว่างทำสงครามกันชนชาติต่าง ๆ ทางตะวันตกมีท่าที
ลึกลับระหุ้มพันภาพ ที่เมืองปอร์ตสมิท ต่าง ๆ ก็ยอมรับมันและฝรั่งเสต์กับต้นพันรัสเซีย แต่อังกฤษ
ต้นพันญี่ปุ่น อเมริกาเห็นออกเห็นใจญี่ปุ่น ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. ๓๙๐๕
ญี่ปุ่นขอให้ประธานาธิบดีวูดโรววิลสัน ช่วยเป็นคนกลางขอให้รัสเซียทำ
สัญญาสันติภาพ รัสเซียยอมความคง โดยอยู่นานแต่ด้วยนับแต่ที่เชอวาร์รัสเซีย
เองก็ไม่อยากรบต่อไป รัสเซียจึงตั้งหนังสือถึงรัฐบาลญี่ปุ่นและรัฐบาล
รัสเซียว่าอเมริกาจะเป็นคนกลางจัดให้มีการประชุมทำสันติภาพ รัสเซียตอบ

ตกลงเต็มข้อแม้ว่า ญี่ปุ่นเรียกร้องขอดินแดนและค่าเสียหาย รัสเซียจะต้อง
รับต่อไป

ในที่สุดทั้งสองฝ่ายได้ไปประชุมกันที่เมืองพอร์ตสมัท (Portsmouth)
ในสหรัฐอเมริกา โดยรัฐบาลอเมริกันเป็นคนกลางและได้ลงนามกัน ในวันที่ ๕
กันยายน ค.ศ. ๑๘๖๕ มีสาระสำคัญดังนี้

(๑) รัสเซียรับนับถือว่า ญี่ปุ่นมีผลประโยชน์สูงสุดทางการเมือง การ
ทหาร และเศรษฐกิจในเกาหลี ฉะนั้นรัสเซียจะไม่แทรกแซงในการที่ญี่ปุ่นจะ
ปฏิบัติการบางอย่างอันเป็นการแนะนำคุ้มครองหรือบังคับผลประโยชน์ในเกาหลี

(๒) ขั้วการค้าทั้งสองฝ่ายจะถอนทหารจากแมนจูเรียและคืนให้จีน รัส-
เซียขอประกาศว่า รัสเซียไม่มีผลประโยชน์ในทางดินแดนหรือสัมปทานพิเศษอย่าง
ใดในแมนจูเรีย อันจะเป็นการเสื่อมเสียถึงอำนาจอธิปไตยของจีน และตัด
โอกาสในการค้าขายเท่าเทียมกันสำหรับชาติอื่น ๆ

(๓) ญี่ปุ่นได้ยอมสิทธิในการเข้าพอร์ตอาเซอร์และไคเรน และรถไฟ
ของรัสเซียในแหลมเตี้ยดคุม

(๔) ญี่ปุ่นได้ภาคใต้ของเกาะซาคะดิน (Sakhalin) ตั้งแต่เส้นขนาน
๕๐ ลงไป

(๕) ญี่ปุ่นและรัสเซียจะไม่ขัดขวางการกระทำผิดใด ๆ ซึ่งจีนจะปฏิบัติ
แก่ทุกประเทศทั่วไปในอันที่จะส่งเสริมในการพาณิชย์และอุตสาหกรรมในแมนจู-
เรีย

(๖) รัสเซียยอมให้ชนชาติญี่ปุ่นมีสิทธิจับปลาได้ตามฝั่งทะเลของรัสเซีย
ในทะเลต่าง ๆ คือ ทะเลญี่ปุ่น ทะเลออกชอตส์ (Okhotsk) และทะเลเบริง

(๗) รัสเซียยอมให้เงิน ๒๐ ล้านเยน เป็นค่าชดเชยญี่ปุ่นเนื่องด้วยเสีย
รัสเซีย

๒๕ ทำให้ญี่ปุ่นเดือนฐานะชนออกเป็นครั้งที่สอง จาก
 ๒๖ สงครามจีน ค.ศ. ๑๘๘๕ ญี่ปุ่นเริ่มมีสิทธิบนภาคพม่าเอเชียและเมืองจีนซึ่งเดิมได้
 ๒๗ ใต้ครึ่งหนึ่ง เนื่องจากชนะสงครามจีน แต่ถนัดเซียและพรรคพวกบังคับให้คืนแก่
 ๒๘ จีนดังที่เคยขายแล้ว นอกจากนั้นญี่ปุ่นได้ประโยชน์จากสนธิสัญญาสันติภาพกับ
 ๒๙ รัสเซียซึ่งมากกว่าที่ตนคาดหมายไว้เมื่อเริ่มสงคราม

ญี่ปุ่นผนวกเกาหลี
 เป็นส่วนหนึ่งของ
 จักรวรรดิ

ภายหลังที่ทำสนธิสัญญาสันติภาพเมืองปอร์ตสมัทเพียง
 ๓๐ สองเดือน รัฐบาลญี่ปุ่นบังคับให้เกาหลีเซ็นสัญญาตั้งให้ญี่ปุ่น
 ๓๑ เป็นคนกลางในการติดต่อกับประเทศอื่น ๆ ให้ญี่ปุ่นเป็นผู้ดูแล
 ๓๒ การต่างประเทศ ญี่ปุ่นมีสิทธิชิงข้าหลวงใหญ่ประจำเกาหลี ข้าหลวงใหญ่มีสิทธิ
 ๓๓ เฝ้าจักรพรรดิเกาหลีได้ทุกเมื่อ พวกเกาหลีทรงชาติมาร้องไปยังรัฐบาลต่าง
 ๓๔ ประเทศที่มีสนธิสัญญากับเกาหลีว่าถ้าการที่ญี่ปุ่นบังคับให้ทำสัญญานับเป็นการทำลาย
 ๓๕ อธิปไตยของเกาหลีและละเมิดสิทธิของประเทศนั้น ๆ ด้วย แต่ไม่ปรากฏว่ามี
 ๓๖ ชาติใดคัดค้าน สหรัฐอเมริกาเองกลับถอนทูตและมอบให้ทูตที่กรุงโตเกียวดูแล
 ๓๗ ผลประโยชน์คนอเมริกันในเกาหลีแทน ใน ค.ศ. ๑๘๙๗ จักรพรรดิเกาหลีร้อง
 ๓๘ อุตหรรณไปยังศาลประจำยุติธรรมที่กรุงเซี่ยงไฮ้ สัญญาที่เกาหลีต้องเซ็นกับญี่ปุ่น
 ๓๙ นั้นถูกข่มขู่ขอให้ศาลโลกช่วยพิจารณา รัฐบาลญี่ปุ่นจึงบีบให้จักรพรรดิเกาหลี
 ๔๐ สละราชสมบัติ และจักรพรรดิองค์ใหม่ยอมเซ็นสัญญาอีกฉบับหนึ่งยอมให้
 ๔๑ ข้าหลวงใหญ่ญี่ปุ่นมีอำนาจประกาศใช้กฎหมายและมีอำนาจปกครอง เกาหลีและ
 ๔๒ แต่งตั้งข้าหลวงเกาหลีได้ ต่อมาในวันที่ ๒๖ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๑๐ จักรพรรดิ
 ๔๓ เกาหลียอมทำสัญญายกเลิกให้เป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิญี่ปุ่น และเพื่อเป็น
 ๔๔ การตอบแทน จักรพรรดิญี่ปุ่นจะแต่งตั้งให้พระบรมวงศานุวงศ์ของเกาหลีเป็น
 ๔๕ สมาชิกของราชวงศ์ญี่ปุ่น คดอดทองเสนาอำมาตย์ของเกาหลีจะให้เป็นขุนนางมี
 ๔๖ เบี้ยหวัดเงินปดัมเกียรติทุกประการ

ญี่ปุ่นกับสงครามโลกครั้งที่ ๑

เมื่อปลายปี ค.ศ. ๑๙๑๒ ญี่ปุ่นผนวกเกาหลีแล้ว ได้เกิดสงครามโลกครั้งที่ ๑ ระหว่างวันที่ ๑ สิงหาคม ค.ศ. ๑๙๑๔ เมื่อประกาศสงครามใหม่ ชาตินิยมญี่ปุ่น ฝ่ายสัมพันธมิตรมีอังกฤษ ฝรั่งเศส และรัสเซีย ฝ่ายตรงกันข้ามคือเยอรมันและออตโตมันยังการี เยอรมันมีดีทริทเค็สทางเมืองจันคือ ได้เข้าเมืองซิงเตา ซึ่งอยู่ในอำเภอเกียจเจา มณฑลซานตุง ในเมืองนี้เยอรมันมีทหารและกองเรือรบประจำอยู่ ญี่ปุ่นเห็นเป็นโอกาสที่จะประกาศสงครามกับเยอรมันนี้ เพื่อจะได้มีส่วนดีทริทในเมืองนี้ แต่อังกฤษเกรงว่าญี่ปุ่นจะเดดเปิดเบ็งแผ้วอำนาจไปทั่วมหาสมุทรแปซิฟิก อังกฤษจึงขอให้ญี่ปุ่นอย่าเข้า ใจจนกว่าอังกฤษเห็นจำเป็นที่จะขอเรือให้ช่วยปราบเรือดำน้ำเยอรมัน แต่ญี่ปุ่นได้ตัดสินใจเด็ดขาดจึงไม่ฟังเสียง ในวันที่ ๑๕ สิงหาคม ค.ศ. ๑๔ วันภายหลังเกิดสงครามยุโรป รัฐบาลญี่ปุ่นจึงส่งคำขาดไปยังเยอรมันให้ถอนกองเรือรบไปจากน่านน้ำจีน และมอบเมืองซิงเตาและอำเภอเกียจเจาให้แก่ญี่ปุ่น โดยญี่ปุ่นจะคืนให้จีนภายหลัง เยอรมันเห็นว่าไหน ๆ จะต้องเสียแล้วควรทำบุญคุณกับจีน เจรจาจะคืนให้ตนเอง ญี่ปุ่นทราบเรื่องจึงยื่นคำขาดต่อเยอรมันให้ว่าญี่ปุ่นจะยอมไม่ได้ รัฐบาลจีนจึงคิดจะประกาศสงครามกับเยอรมันเพื่อช่วยเอาเมืองซิงเตาก่อนญี่ปุ่น รัฐบาลญี่ปุ่นรีบประกาศว่าเมืองซิงเตาไม่เกี่ยวกับจีน แต่ญี่ปุ่นหวังว่าจีนคงจะอยู่เป็นกลางปรากฏว่าคำขาดซึ่งญี่ปุ่นยื่นต่อเยอรมันนั้น เยอรมันไม่ยอม ในวันที่ ๒๓ สิงหาคม ญี่ปุ่นจึงประกาศสงครามกับเยอรมันและยกกองทัพเรือเข้าระดมยิงเมืองซิงเตา ในที่สุดเยอรมันยอมเสียเมืองซิงเตาให้ญี่ปุ่น ญี่ปุ่นประกาศเมืองซิงเตาเป็นเมืองจีน ญี่ปุ่นยึดครองโดยอำนาจทหาร และเข้าควบคุมรถไฟสายซิงเตาและช่านาน รัฐบาลจีนคัดค้านว่ารถไฟสายนี้เป็นทุนจีนร่วมกับเอกชนชาวเยอรมัน ไม่ใช่เป็นของจีนของสัมพันธมิตร รัฐบาลญี่ปุ่นตอบว่า เนื่องจาก

เยอรมันให้รถไฟสายנדาล์เบิงทวาร ถนนจึงก่อได้ว่าเป็นประโยชน์ในการรวม
ต่อมายูเนียนเข้ายึดหมู่เกาะมาซาดและคาโรไลน์ของเยอรมันในแปซิฟิก

สมาคมมังกัว ในขณะพวกจักรวรรดินิยมในญี่ปุ่นพากันเห็นว่าสงคราม
โลกครั้งที่ ๑ นี้ เป็นโอกาสดีที่สุดที่ญี่ปุ่นจะเข้าถือประโยชน์
จากดินแดนจีนและกันชาติตะวันตก พวกทหารแรงที่ดุ๊กคือสมาชิกของสมาคม
มังกัว สมาชิกนั้นเป็นสมาชิกลับไม่ได้จดทะเบียนอย่างสมาชิกอื่น ๆ แต่คงอยู่
ได้ มีข้าราชการทหารและพลเรือนเป็นสมาชิกมาก สมาคมนั้นตั้งขึ้นค.ศ.
ค.ศ. ๑๙๐๑ วัตถุประสงค์ของสมาคมนั้นคือ ส่งเสริมนโยบายจักรวรรดินิยม
เพื่อให้ญี่ปุ่นมีอำนาจในตะวันออกไกล สมาชิกมีสมาชิกเป็นข้าราชการทุก
กระทรวงทบวงกรม นอกจากนี้ยังมีสมาชิกสำหรับทำหน้าที่จารกรรมข่าว
บุรุษที่ซัดของนโยบายจักรวรรดินิยม เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ให้
สมาชิกดำเนินงานผ่านสมาชิกเกี่ยวกับพุทธสมาคม วัดนธรรมและธุรกิจต่าง ๆ
นอกจากเหตุอื่น ๆ แล้ว สมาคมนั้นมีอำนาจสำคัญในการทำให้รัฐบาลญี่ปุ่น
ต้องยื่นคำเรียกร้อง ๒๓ ข้อซึ่งได้อธิบายไว้แล้วในประวัติศาสตร์ของฉัน

สัญญาลับ โดยอธิบายแล้วว่าญี่ปุ่นเข้าสงครามโลกครั้งที่ ๑ นี้ไม่ใช่
กับชาติอื่น ๆ เพราะมีข้อขัดกันรุนแรงอย่างใดกับเยอรมัน หรือถูกอังกฤษ
เรียกร้องความสัญญาพันธไมตรี ตรงกันข้ามอังกฤษขอเสียด้วยซ้ำว่า ญี่ปุ่นยัง
ไม่ควรเข้าสงคราม เพราะเกรงว่าญี่ปุ่นจะถือโอกาสยึดเมืองน่านเมืองนตามรอบใน
แต่ญี่ปุ่นก็ยังคงประกาศสงครามกับเยอรมันและเข้ายึดมณฑลซานตุงและหมู่เกาะ
ต่าง ๆ ในแปซิฟิก เมื่อเป็นเช่นนั้น เมื่อญี่ปุ่นยื่นคำขอ ๒๓ ข้อจากจีน อังกฤษ
จึงไม่บรรลุด้วย ในข้อนี้การเมืองญี่ปุ่นถึงกับประหลาดประหลาดกันว่า สัญญา

พันธไมตรีกับอังกฤษยังคงมีประโยชน์ต่อไปหรือไม่ ค่อมมาในกลาง ค.ศ. ๑๘๑๖ เมื่อเยอรมันชนะสงครามทอ ๗ ไป ญี่ปุ่นถึงกับคิดไปว่าเข้าข้างฝักเดียว ควรจะกลับไปเข้ากับเยอรมันและจะจัดการกับอังกฤษต่าง ๆ ซึ่งอังกฤษ ฝรั่งเศส มีอยู่ทางตะวันออกได้เต็มที่ เพราะเยอรมันหมดประโยชน์น้อย หนังสือพิมพ์ใน ญี่ปุ่นถึงกับว่าเป็นปฏิปักษ์ของอังกฤษ เพื่อที่จะกันญี่ปุ่น อังกฤษ ฝรั่งเศส และ รัสเซียจึงเสนอให้จีนประกาศสงครามกับเยอรมัน แต่ถูกญี่ปุ่นคัดค้าน ในที่สุดจึงมาประกาศสงครามใน ค.ศ. ๑๘๑๗ ภายหลังจากที่สหรัฐอเมริกาเข้าสงครามแล้ว ก่อนที่สหรัฐอเมริกาเข้าสงคราม ญี่ปุ่นเห็นว่าดีทรอยต์ ๗ ญี่ปุ่นถือโอกาสได้ใจอาจจะต้องถูกเรียกกันไปในการทำสัญญาสันติภาพ ญี่ปุ่นจึงทำสัญญากับ รัสเซีย โดยรัสเซียสัญญาจะเคารพข้อตกลงที่ญี่ปุ่นทำกับจีนไว้ ซึ่งส่วนมาก อยู่ในข้อเรียกร้อง ๒๓ ข้อ ดังอธิบายแล้ว ญี่ปุ่นยอมรับนับถือว่ารัสเซียมีสิทธิในผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่ไปแสวงได้ไว้ในมองโกเลียนอก และตกลงยอมให้จีนเข้าสงคราม สำหรับอังกฤษ ญี่ปุ่นขอเจรจาด้วยโดยญี่ปุ่นจะห้ามการเขียนข่าว เป็นปฏิปักษ์ของอังกฤษ ญี่ปุ่นรับนับถือการที่อังกฤษยึดครองเกาะต่าง ๆ ของเยอรมันไว้ ทั้งของอังกฤษยอมตกลงว่าเมื่อถึงเวลาทำสัญญาสันติภาพของอังกฤษจะสนับสนุนข้อเรียกร้องของญี่ปุ่น ในขณะที่จะส่งมัตสึชิมะ ๑๖ เข้ามาณฑลซานตุง และเกาะซึ่งเยอรมันมีสิทธิยึดก่อนสงครามฝรั่งเศส และอีกคำยอมทำสัญญาสนับสนุนญี่ปุ่น ท่านองเตียวกัณ โดยญี่ปุ่นยอมตกลงให้จีนประกาศสงครามกับเยอรมัน

ข้อตกลงแลหนังสือสัญญาฉบับเหล่านี้สหรัฐอเมริกาไม่ทราบเรื่อง มาทราบเอาภายหลังเมื่อสหรัฐอเมริกาเข้าสงครามแล้ว เพื่อที่จะมัดให้ ญี่ปุ่นรับนับถือหลักเบ็ดประตูคำต่อไป สหรัฐอเมริกาก็จึงชวนญี่ปุ่นให้ทำสัญญาในเรื่องนี้ ในขณะที่เดียวกัน ญี่ปุ่นเห็นเป็นโอกาสที่จะมัดอเมริกาให้รับรู้ในสิทธิ

พิเศษที่คนดอยไค่ จึงตกลงในเดือนกันยายน ค.ศ. ๑๙๑๗ รัฐบาลญี่ปุ่นตั้ง
 โยสึเคานคิชชิ (Ishii) เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนไปสหรัฐอเมริกาเพื่อเจรจา โดย
 รัฐบาลญี่ปุ่นประกาศว่า วัตถุประสงค์ในการมาของคณะผู้แทนญี่ปุ่นครั้งนี้เพื่อ
 ปกษากันในอันที่จะกระชับความร่วมมือในการทำสงครามและการเมืองต่อเยอรมันนี้
 อย่างไรก็ดี วัตถุประสงค์ที่แท้จริงคือพยายามให้อเมริกายอมรับว่าญี่ปุ่นมีประโยชน์
 สูงสุดในประเทศจีน ในที่สุดได้ลงนามกันในวันที่ ๒ พฤศจิกายน ค.ศ. ๑๙๑๗
 สัญญาที่เรียกว่าข้อตกลงเดโนฮิง เดโนฮิงเป็นชื่อรัฐมนตรีต่างประเทศอเมริกัน
 ซึ่งเป็นผู้ลงนามฝ่ายอเมริกา ส่วนคำขวัญของสัญญานี้มีดังนี้ รัฐบาลแห่งสหรัฐ
 อเมริกายอมรับนับถือว่า ญี่ปุ่นมีประโยชน์อันได้เสียพิเศษในประเทศจีนและเพราะ
 อย่างยิ่งในภาคพื้นที่ใกล้ดินแดนของญี่ปุ่น ญี่ปุ่นจะไม่ถือเอาประโยชน์จาก
 สถานะการรณสงครามในขณะนั้นแสวงหาสิทธิหรือเอกสิทธิ์พิเศษอื่นใดจากจีนอัน
 จะนำมาซึ่งการรอนสิทธิของชนชาติอื่นซึ่งเป็นมิตรกับญี่ปุ่น ญี่ปุ่นจะกำหนัด
 การได้มาซึ่งสิทธิหรือเอกสิทธิ์พิเศษ ซึ่งรัฐบาลชาติอื่นจะแสวงหาอันเป็นการ
 กระทบถึงเอกราชหรือบูรณภาพอาณาเขตของตน

ข้อตกลงเดโนฮิงอันต่างฝ่ายต่างคุยว่าคนมีชัยชนะในทางการทูต แต่
 ทั้งสองฝ่ายตระหนักดีว่าทาง ๆ ที่เช่นสัญญานี้นโยบายของแต่ละฝ่ายไม่เปลี่ยนแปลง
 ญี่ปุ่นถือว่าสัญญานี้เท่ากับอเมริกายอมรับแล้วว่าญี่ปุ่นมีส่วนได้เสียสูงสุด
 ทางการเมืองและเศรษฐกิจในมณฑล ซานตุง แมนจูเรียและมองโกเลีย ส่วน
 อเมริกาถือว่าอเมริกาสามารถมีญี่ปุ่นให้ยอมรับได้ว่าจะไม่ละเมิดบูรณภาพและ
 อาณาเขตของตน และจะไม่ทำลายสิทธิและผลประโยชน์ของชาติอื่นในเมืองจีน
 อย่างไรก็ดีนักศึกษการเมืองระหว่างประเทศทั้งหลายเห็นพ้องกันว่าถ้าฝ่ายใด
 ญักยังไม่ถูกต้องนัก แต่ข้อเท็จจริงอันหนึ่งซึ่งไม่มีฝ่ายใดกล่าวถึงคือ สัญญา
 ทำให้จีนชุดลงเพราะการที่อเมริกาใช้ถ้อยคำว่ายอมรับว่า ญี่ปุ่นมีฐานะพิเศษใน

เมืองจีนนั้นมิได้เข้าใจว่านอกจากเป็นการขมขื่นแล้ว ย่อมหมายถึงการด้นับสูญ
ด้วย นอกจากนี้ สัญญาในการต่อมาญี่ปุ่นมักจะอ้างอันอเมริกาเต็มอคงจะได้
อธิบายต่อไป

ญี่ปุ่นขับสนธิสัญญา ในปลายปี ค.ศ. ๑๘๕๗ เยอรมันและพรรคพวกขอตั้ง
สนธิภาพเมือง คึกกับฝ่ายสัมพันธมิตร และได้มีการประชุมเพื่อทำสนธิสัญญา
แวร์ซาย ค.ศ. ๑๘๗๑ สนธิภาพที่เมืองแวร์ซายใกล้กรุงปารีสในประเทศฝรั่งเศส ญี่ปุ่น
ในฐานะที่เป็นมหาประเทศฝ่ายสัมพันธมิตรจึงได้รับเชิญไปเข้าประชุม คณะผู้แทน
ญี่ปุ่นมีเจ้าชายไซซอนจิเป็นหัวหน้า ญี่ปุ่นหมายมั่นปั้นมือที่จะเก็บเกี่ยวผลเต็มที่
และเตรียมหลักฐานไป เช่นสนธิสัญญาซึ่งจีนยอมทำในระหว่างสงครามเมื่อ
ค.ศ. ๑๘๖๕ ดังได้อธิบายแล้ว สัญญาฉบับซึ่งอังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซียทำให้ได้
รัชชคถลงแดนชิง-ฮิลี และรัชชคถลงซึ่งจีนถูกญี่ปุ่นบังคับให้ยอมรับว่าญี่ปุ่นมี
สิทธิพิเศษต่าง ๆ ในประเทศจีน

โดยสรุปญี่ปุ่นเสนอในที่ประชุม ๓ ข้อ (๑) ขอให้ชาติตะวันตกยอมรับ
ว่าทุกชาติในโลกนั้นเต็มอภาคกันโดยไม่คำนึงถึงผิว (๒) ยอมรับนับถือว่าญี่ปุ่น
มีสิทธิพิเศษในมณฑลชานตุง (๓) หมู่เกาะมาร์แชลล์ การ์โรไลน์ ซึ่งเดิมเป็น
ของเยอรมันให้โอนมาเป็นของญี่ปุ่น

ในประเด็นแรกเรื่องความเต็มอภาค ระหว่างนี้มีบางชาติด้นับสูญเช่น
ฝรั่งเศส อิตาลี และจีน แต่เพียงกัตค้านคืออังกฤษ อเมริกา ฯลฯ ในที่สุดข้อ
เสนอมของญี่ปุ่นจึงตกไปฝ่ายที่คัดค้านเพราะเห็นว่าเป็นการ อาจเอื้อนมากที่จะมา
เต็มอความเป็นผู้อาวุโสของชาติมิชชาว (White man's Superiority) และ
จะกระทบถึงนโยบายของบางประเทศในการจำกัดคนเข้าเมืองเช่น อเมริกาเป็นต้น
เมื่อเวลาตรงสติกันปรึกษาว่า ฝ่ายมากไม่เห็นด้วย ฝ่ายด้นับสูญญี่ปุ่นมีฝรั่งเศส
อิตาลี บราซิล จีน รัสเซีย เซกโกสโตวาเกีย และยูโกสลาเวีย

ประเทศต้องเรื่องมณฑลซานตง จนคดีความเดิมกว่าสองคนให้เงินเพราะ
 เป็นดินแดนของจีนและทางรถไฟที่สร้างใหม่ในมณฑลนั้นก็ใช้ทุนร่วม ระหว่าง เยอรมัน
 กับจีน ประชาชนคิดดิ้นรนบ่นถึงความเห็นของจีน แต่เมื่อถูกญี่ปุ่นอ้างสัญญา
 ตบซึ่งสัมพันธ์กับประเทศอื่น ๆ ทำให้ได้ยกยอมจำนวน อังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี ก็
 กำลังกระหายที่จะได้ดินแดนหรืออาณานิคมของเยอรมัน จึงต้องสนับสนุนญี่ปุ่น
 ในที่สุดก็ประชุมตกลงให้ญี่ปุ่นกับมณฑลซานตงให้จีน โดยมีชอยกเวิน คดีที่ช
 ในทางเศรษฐกิจบางประการซึ่งเยอรมันอยู่ ให้โอนมาให้ญี่ปุ่นแต่ให้ญี่ปุ่นมี
 สิทธิตั้งนคมกเมืองซึ่งเขาได้ ซึ่งในทางปฏิบัติก็เหมือนที่ญี่ปุ่นได้มณฑลซานตง
 ทั้งหมด

ในข้อที่สาม เรื่องหมิ่นแการในหลวงสมุทรมหิณีศิศ ประชุมตกลงให้ญี่ปุ่น
 เป็นผู้รับอาณัติดูแลซึ่งผลก็เหมือนกันเพราะญี่ปุ่นได้เข้าปกครองแผ่นดินของ
 เจ้าของ

การเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจ สังคม
และวัฒนธรรมของญี่ปุ่นในคริสต์ศตวรรษ ที่ ๒๐

เศรษฐกิจ   ภายหลังสงครามญี่ปุ่นกับจีน ค.ศ. ๑๘๙๔ - ๑๘๙๕ จน
 ถึงปลายสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง (ค.ศ. ๑๙๑๘) คือในระยะ ๒๓ ปี
 ญี่ปุ่นมีการเปลี่ยนแปลงฐานะทางเศรษฐกิจมาจนแทบจะเรียกได้ว่าเป็นการ
 ปฏิวัติ   รัฐบาลได้หันมาช่วยเหลือเอาใจใส่ในกรอุตสาหกรรมอย่างใกล้ชิด
 ตลอดจนวิธีการใช้เครื่องจักรในกิจการต่างตามอย่างอเมริกาและยุโรป ในที่สุด
 จากคำว่าได้ว่า ความก้าวหน้าเรื่องอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นเป็นไปเพราะรัฐบาล
 เป็นผู้นำและเนื่องจากประเพณีสังคมของญี่ปุ่นทำให้ราษฎรปฏิบัติตาม โดยไม่ได้
 ได้แย้งกฎหมายหรือกฎข้อบังคับใด ๆ ซึ่งรัฐบาลออกมาเพื่อกิจการนั้น ๆ

ก่อน ค.ศ. ๓๘๘ ทางรัฐบาลตระพอกนายทูนมุ่งไปในการตั้งเสริมระบบ การขนส่งสมัยใหม่และอุตสาหกรรมย้ายใหม่ เหล็ก และพยายามเด็กสิทธิพิเศษ ซึ่งชาติตะวันตกมีอยู่ตามสนธิสัญญาซึ่งญี่ปุ่นเป็นฝ่ายต้องเสียเปรียบหรือที่เรียกกันว่าสนธิสัญญาฝ่ายเดียว พวกพ่อค้าชนกต่างเริ่มมองเห็นว่า ถ้าพวกตนเข้าคุมการค้าและอุตสาหกรรมได้จะร่ำรวย พวกชนกรรมาชีพเริ่มเห็นว่าถ้าจะได้ส่วนแบ่งจากการอุตสาหกรรมซึ่งคนมีตังตงแรงได้อย่างดีค้าขายจะต้องรวบรวมกันเป็นหมู่ จึงตั้งสหภาพกรรมกรเพื่อเป็นบกแผ่นในการเจรจากับนายจ้าง

เมื่อญี่ปุ่นชนะจีนในสงคราม ค.ศ. ๓๘๘ แล้ว จึงเริ่มขยายการอุตสาหกรรมอย่างกว้างขวาง เพราะสงครามจีนได้พิสูจน์แล้วว่า ต้องพึ่งการอุตสาหกรรมอย่างมากในการที่จะเอาชนะได้ นอกจากนั้นการที่ญี่ปุ่นเริ่มชนะจีนเป็นครั้งแรก ในการทำสงครามสมัยใหม่ของญี่ปุ่นภายหลังที่เบ็ดเมืองตลอดตั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายของญี่ปุ่น ได้มีส่วนทำให้นานาชาติเกรงใจจนยอมเด็กสภาพนอกอาณาเขตที่ตั้งถาวรแล้ว

นอกจากนี้ตามสนธิสัญญาที่แก้ไขใหม่ ญี่ปุ่นยังมีสิทธิปรับปรุงการพาณิชย์ การเมื่อญี่ปุ่นชนะจีนคราวนี้ ญี่ปุ่นก็ได้เอกลัทธิพิเศษในการค้าขายเท่าเทียมฝรั่งในเมืองจีนด้วยซึ่งเป็นการขยายตลาดสินค้าญี่ปุ่นเข้าไปในเมืองจีนในดี การได้เกาะฟอร์โมซาหรือไต้หวันจากจีน การได้เอกลัทธิพิเศษทางการเมืองและเศรษฐกิจในเกาหลีก็ได้เป็นกำลังให้ญี่ปุ่นสามารถขยายโครงการอุตสาหกรรมให้กว้างขวางจนญี่ปุ่นเห็นว่าการที่จะเป็นมหาประเทศได้ญี่ปุ่นจะต้องเป็นประเทศอุตสาหกรรมอย่างอังกฤษ หรือเยอรมันเพราะถ้าพลังค้าของพื้นเมือง เช่นพวกถั่วขามครีของจีน แพรทอด้วยมือหรือของพื้นเมืองธรรมดาอื่น ๆ ไม่มีถ้าไรพอที่จะมาบำรุงประเทศได้ ฉะนั้นอย่างยิ่งในการบำรุงกองทัพบก กอง

ทัพเรือ เมือเป็นเช่นนี้ รัฐบาลจึงเข้าช่วยเหลือพวกพ่อค้าในเรื่องการขาย
อุตสาหกรรมเครื่องจักรการทอผ้า การถลุงเหล็ก การก่อสร้าง

เมืองแห่งสงครามกับรัสเซีย ญี่ปุ่นกลายเป็นประเทศที่ก้าวหน้าที่สุดในปลาย
บูรพทิศญี่ปุ่นรับคำแนะนำการสร้างรถไฟสายต่าง ๆ ในเกาหลีและแมนจูเรีย เปิด
ธนาคารเพื่อช่วยเหลือ บริษัทการค้าต่าง ๆ เพื่อผลิตวัตถุดิบตั้งไปบ่อน
อุตสาหกรรมที่เกาะญี่ปุ่น ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ อุตสาหกรรมนำก็คือ การ
ทอผ้าด้วยเครื่องจักร เพราะมีผู้ต้องการมากทั้งตลาดภายใน และตลาดต่าง
ประเทศ แต่ญี่ปุ่นยังต้องพึ่งผ้าต่างประเทศและเครื่องจักรสมัยใหม่ ใน ค.ศ.
๑๘๙๒ มีโรงทอผ้าด้วยเครื่องจักร ๓๕๗ โรง ใน ค.ศ. ๑๙๐๒ มี ๑๙๐ โรง

การค้าขายแพร่เช่นเดียวกัน ใน ค.ศ. ๑๙๑๘ ในผลิตภัณฑ์ทั้งหมด
ของญี่ปุ่นสหรัฐอเมริกาตั้งขอลง ๘๐ เปอร์เซ็นต์

ในด้านอุตสาหกรรมหนักมีการระดมเปิดโรงงานถลุงเหล็กและเหล็กกล้า
มีการสร้างโรงงานเคมีแทบทุกชนิด

อุตสาหกรรมของญี่ปุ่นเจริญได้เนื่องจากสามารถผลิตไปขายในต่าง
ประเทศได้เป็นอันมาก แต่ญี่ปุ่นแทบไม่มีวัตถุดิบเลย ฉะนั้นญี่ปุ่นจึงต้องพึ่งต่าง
ประเทศต้องประการ คือ (๑) วัตถุดิบ และ (๒) ตลาดสำหรับขายของ ฉะนั้น
การค้าต่างประเทศของญี่ปุ่นเริ่มตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ เป็นต้นมา จึงก้าว
พร้อม ๆ ไป กับอุตสาหกรรม ญี่ปุ่นพยายามให้วิศวกรสินค้าเข้าและชาวฮกคัง
ซึ่งกันและกัน รัฐบาลเข้าช่วยเหลือผู้ขายของออกนอกประเทศโดยอุดหนุนให้ทุน ตัก
ภาษีเข้าสำหรับวัตถุดิบบางอย่างที่สำคัญแก่การอุตสาหกรรม

กรรมกร ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ญี่ปุ่นมีโชคในการอุตสาหกรรมเพราะ
มีแรงงานถูกมาก เช่นอุตสาหกรรมโรงทอผ้าใช้เด็กและสตรีเป็นแรงงานจำนวนมาก
โดยเสียค่าจ้างถูกแต่ให้ทำงานทั้งวัน ฉะนั้นญี่ปุ่นจึงสามารถตีตลาดโลกได้

เนื่องจากคนงานอุกบคคนมาก จึงมีผู้พยายามรวมรวมตั้งสหภาพ
กรรมกรขึ้น แต่ถูกรัฐบาลคอยขัดขวาง อย่างไรก็ดี พวกกรรมกรก็เข้ามา
ตั้งสมาคมขึ้นได้เป็นครั้งแรกใน ค.ศ. ๑๘๘๗ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยเหลื
อสมาชิกในการเก็บใช้และรับชดเชยระหว่างทำงานในหน้าที่ แต่ก็ถูกพวกนายทุน
ขัดขวางและผู้ใดเนืองงานของสมาคมเองก็ยังไม่มีความสามารถ สมาคมตั้งอยู่ได้
หนึ่งปีก็ตงตมไป ใน ค.ศ. ๑๘๘๘ พวกกรรมกรรถไฟรวมกันตั้งสมาคมขึ้นและ
ทำการนัดหยุดกรรมกรได้ขอคำสั่งห้ามโดยรัฐจะใช้กำลังใน ค.ศ. ๑๘๙๐ รัฐบาล
ออกกฎหมายห้ามไม่ให้กรรมกรหยุด งานหรือเข้าเป็นสมาชิกในสมาคมที่มความ
ประสงค์จะบังคับให้นายจ้างชดเชยค่าจ้าง

ใน ค.ศ. ๑๘๙๒ มีผู้ตั้งสมาคมเรียกว่า สมาคมนิกร โดยแถลงว่ามิได้
ประสงค์เพื่อตั้งเสริมคนงานในด้านศีลธรรม เศรษฐกิจ และความยุติทางสังคม
ปรากฏว่ามีผู้นิยม มาก และ สมาคม สามารถ ระบุ ข้อพิพาทระหว่างกรรมกรและ
นายจ้างได้มากที่สุด ต่อมาสมาคมนี้แถลงว่าต้องการ (๑) ให้รัฐบาลอนุญาต
ให้คนงานชุมนุมกันได้ (๒) เด็กกรจ้างเด็กอ่อนอายุทำงาน (๓) งดอัตรา
ค่าจ้างคนตาของงานประเภทต่าง ๆ (๔) ให้ค่าจ้างเท่าเทียมกันสำหรับงานที่มีค่า
เท่ากัน (๕) ให้ทำงานแปดชั่วโมงไม่เกิน ๔๘ ชั่วโมงหรือวันละ ๘ ชั่วโมง
(๖) ให้มีสตรีเป็นสารวัตรตรวจสอบสภาพของงานที่ให้กรรมกรทำ (๗) งดหลัก
ปรวกันสังคม (๘) เด็กกรจ้างที่มีสารกรมธรรม์ (๙) แกกกฎหมายในเรื่อง
ห้ามการสไตรค์ตั้งกล่าวและ (๑๐) ให้กรรมกรได้มีโอกาสดำเนินการศึกษาค่า
เทียบกับพวกนายทุน ใน ค.ศ. ๑๘๙๐ รัฐบาลจึงตั้งกรรมกรเพื่อศึกษาสภาพ
ของกรรมกรตั้งกล่าวแล้ว

พวกเมือง ลักษณะของการเพิ่มพดเมืองญี่ปุ่น เป็นเรื่องที่น่าพิจารณาอยู่มาก
จึงอยู่ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ยังไม่มีมหาอำนาจใดที่มีผู้ค้านอำนาจระหว่างกัน คริสต์

ศตวรรษที่ ๑๘ ถึง ค.ศ. ๑๘๖๘ จำนวนพลเมืองของญี่ปุ่นอยู่ในระดับเดิมไม่ขึ้นหรือ
 ลง คือมีประมาณ ๒๘-๓๐ ล้าน แต่นับตั้งแต่ ค.ศ. ๑๘๖๘ จนถึง ค.ศ. ๑๙๒๐
 เพิ่มขึ้นถึง ๕๕ ล้าน ทั้งนี้ผู้ชบชายว่าสืบมาจากเหตุหลายประการ ในประการ
 สำคัญ คือในสมัยนั้น มีการวัดลูกและฆ่าเด็กกันมาก เพราะราษฎรรู้ดีว่าตน
 ไม่สามารถหารายได้มาเลี้ยงดู แม่โงกนหรือส่งวามินแข็งก็พยายามจำกัดให้มีลูก
 น้อยที่สุด นอกจากนี้ก็เกิดจากการแพทย์ การสาธารณสุขและการศึกษา ซึ่งใน
 สมัยนั้นยังอยู่ในระดับต่ำมากคนตายจึงมาก

ตั้งแต่ ค.ศ. ๑๘๖๘ เป็นต้นมาบ้านเมืองเจริญก้าวหน้าขึ้น สถิติพลเมือง
 ก็เพิ่มขึ้นทุกปี รัฐบาลเริ่มชักชวนให้ราษฎรเลิกการวัดลูก การฆ่าเด็ก มีการ
 อธิบายว่าเป็นการขัดต่อหลักศีลธรรมและคำสอนทุกศาสนา ความยากจนนั้นไม่
 ได้เกิดจากการมีลูกมาก นอกจากนี้รัฐบาลยังออกกฎหมายพิเศษบังคับว่าการ
 ตายของเด็กอายุต่ำกว่า ๓ ขวบ รวมทั้งการแท้งลูกต้องแจ้งรายละเอียดข้อ
 เจ้าหน้าที

ต่อมาระหว่างปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ และต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ พลเมือง
 มีเพิ่มขึ้นโดยรวดเร็ว ปัญหาเรื่องพลเมืองมากจึงเกิดขึ้น รัฐบาลจึงตั้งเดริมิให้
 ราษฎรออกไปทำมาหากินนอกประเทศ เช่นไปทำสวนอ้อยที่เกาะฮาไวอิ ไปทำ
 งานในชาติฟอร์เนซ สหรัฐอเมริกา เป็นต้น ตามสถิติปรากฏว่า ใน ค.ศ. ๑๙๐๗
 มีคนญี่ปุ่นไปอยู่ในชาติฟอร์เนซร่วมแ่งนคนและเกาะฮาไวอิหลายหมื่น

เกษตรกรรม เราทราบแต่ก่อนว่าประเทศญี่ปุ่นประกอบด้วยหลายพันเกาะ แต่
 เนื้อที่สำหรับทำการเพาะปลูกได้มีประมาณ ๑๖ เปอร์เซ็นต์ แม้กระนั้นก็ตาม ระหว่าง
 ค.ศ. ๑๘๙๒ ถึง ๑๙๒๐ ญี่ปุ่นสามารถผลิตอาหารเพิ่มขึ้นได้เรื่อย ๆ ทั้งนี้เพราะมี
 การปรับปรุงวิธีทำนาใช้เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ มีการขุดประทาน และปุ๋ย

ดีกว่าสมัยก่อน แต่ก็ยังไม่สามารถผลิตเพียงพอเมืองได้ ต้องสั่งอาหารจากต่าง
ประเทศเพิ่มขึ้นทุกปี

เมื่อสภาพการณ์เป็นเช่นนี้ รัฐบาลจึงเข้าช่วย มีการให้เครดิตทางนา
ออกกฎหมายเกี่ยวกับที่ดินรกร้างว่างเปล่าพอทำนาได้ไม่ให้ปล่อยไว้เฉย ๆ ออก
กฎหมายเรื่องการค้าหกรณ์ ตั้งเสริมในการปลูสดั่ว

การเปลี่ยนแปลงทาง ผลแห่งการก้าวหน้าในด้านอุตสาหกรรม เกษตรกรรม
สังคม และการทอจำนวนพอเมืองได้มีส่วนสำคัญทำให้เกิดความฉันทึก
คิดใหม่ๆ ในทางสังคมของญี่ปุ่นซึ่งเป็นที่น่าองเดียวกับในประเทศต่าง ๆ ทาง
ตะวันตก เมื่อเริ่มแรกมีการอุตสาหกรรม การเปลี่ยนแปลงทางด้านบางอย่าง
ก็เข้าไปในทางสร้างให้เจริญ แต่บางอย่างก็กลับเป็นการนำมาซึ่งความยากเข็ญ
ต่อบุคคลบางชั้นบางจำพวก

เมื่อเกิด โรงงานอุตสาหกรรมซึ่งใช้เครื่องจักรมากขึ้น ก็เกิดคนงาน
มากจนคนงานพวกนี้ เป็นคนที่มีอาชีพหรือเรียกความซื่อประเภทใหม่จนกว่า
สมัยก่อนมีอุตสาหกรรม คือ ต่างกับพวกคนใช้ที่รับจ้างในครอบครัว หรือ
พวกลูกมือฝึกหัดกับนายช่าง นอกจากนั้นการมี โรงงานอุตสาหกรรมยังทำ
ให้เกิดมี บุคคล ประเภทใหม่ ชนิดคน นายจ้างฝ่ายหนึ่งกับ คนงาน อีกฝ่ายหนึ่งและ
ปัญหาเรื่องทุนและแรงงาน พวกคนงานหรือลูกจ้างเห็นว่าตนควรจะได้ทำงาน
น้อยกว่าที่ทำอยู่แต่ค่าจ้างนั้นควรจะได้สูงขึ้นตลอดทั้งสภาพของที่พักอาศัย และการทำ
งานควรจะได้ปรับปรุงให้ดีขึ้นบ้างจนปราศจากภัยอัน ตรายและเพาะอย่างอื่นอันเกิดเหตุ
ต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นเสมอๆ นอกจากนั้นพวกคนงานเห็นว่าถ้าไรก็ได้มานานคนงานมี
ตั้งนทานมาให้ไม่น้อย ฉะนั้นนายจ้างควรจะได้แบ่งให้ตนบ้าง พวกคนงานจึงคิดรวม
กันเป็นสมาคมตั้งได้อธิบายไว้ในเรื่องสหภาพกรรมกร และเริ่มรับความคิด
อุดมคติของสังคมนิยมมาใช้ แต่การเคลื่อนไหวในแง่รัฐบาลในขณะนั้นไม่ชอบ

เพราะรัฐบาลเองก็มีโรงงานอยู่ไม่น้อย และนายทุนที่เป็นเจ้าของ โรงงานก็มี
 อธิปไตยอยู่ในวงการรัฐบาล เมื่อเป็นเช่นนั้น ทั้งรัฐบาลและพวกเจ้าของเงินจึงเห็น
 ว่าการเคลื่อนไหวของพวกคนงานจะนำภัยมาสู่ประเทศชาติและไม่รักชาติ และ
 เมื่อตัวรัฐบาลและพวกเจ้าของเงินนับเข้าเท่าใด พวกคนงานก็รวมกันยิ่งขึ้น
 เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้สิทธิพลของลัทธิสังคมนิยมและคอมมิวนิสต์แพร่เข้าไป ในญี่ปุ่น
 ในปลายสงคราม โลกครั้งที่หนึ่ง

ระหว่างสงคราม โลกครั้งที่หนึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนานใหญ่ตาม
 ชนบท รัฐบาลกับพวกเจ้าของที่ดินแนะนำให้พวกชาวนาทำที่ดินให้ได้ผลมากที่สุด
 แต่หน้าดินนาภนชาวนาเช่ามาไม่ได้เป็นของตนเอง และเจ้าของนาส่วนมากก็มัก
 จะอยู่ในนครหลวงหรือนครอื่นๆ ไม่ได้อยู่ในท้องที่นั้น นอกจากนั้นเจ้าของนาสนใจ
 ในค่าเช่ามากยิ่งขึ้นกว่าความสมบูรณ์ของผู้ทำนา จะทำนาพอกินหรือไม่ก็ตาม ต้องนำ
 เงินมาใช้ค่านาก่อน ซึ่งโดยปกติใช้เป็นข้าว เมื่อเป็นเช่นนั้นความล้มพินระหว่าง
 เจ้าของนาและผู้เช่านาจึงไม่เป็น โดยมิตรจิตต์ตามที่ควรจะเป็น ชาวนาต้องนมาก
 จึงเห็นว่าอาชีพทำนาไม่มีประโยชน์จึงส่งบุตรหลานให้ไปหาอาชีพในเมืองหรือนคร
 บางรายถึงกับขายลูกสาวให้เป็นหญิงนกรได้เกณฑ์ก็มี เมื่อเป็นเช่นผลผลิตจึง
 น้อยลงมาก รัฐบาลถึงกับต้องออกกฎหมายบังคับไม่ให้พวกนละทิ้งทำนา

ในต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ฐานะของลัทธิญี่ปุ่นเริ่มกระเตื้องขึ้น ทาง
 รัฐบาลและทางสังคมเปิดโอกาสให้สตรีมีเสรีภาพชนแต่ยังไม่ปล่อยให้เต็มที่อย่าง
 ทางตะวันตก

ในด้านวรรณกรรมและศิลปะกรรม ก็ได้มีการก้าวหน้าไปมากเนื่องจาก
 อธิปไตยของวัฒนธรรมตะวันตก อย่างไรก็ตาม ได้กล่าวแล้วว่าญี่ปุ่นเป็นชาติที่เอา
 เยี่ยงไม่ใช่เขาอย่าง ฉะนั้นรากฐานเดิมของญี่ปุ่นจึงคงอยู่เต็มอ ถึงได้ญี่ปุ่นเห็น
 ว่าพอรับมาได้ก็นำมาใช้

ในด้านคนตรีที่เช่นเดียวกัน แต่ถึงเหตุว่าญี่ปุ่นมีคนตรีแบบตะวันตกได้ เพียงขอทราวดำประเทศว่าคนกทนตะวันตกเหมือนกัน เพราะคนญี่ปุ่นส่วนมาก ยังตงนิยมคนตรีดั้งเดิมของตน

กีฬาของตะวันตกเริ่มแพร่เข้าไปในญี่ปุ่นในปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ก่อน นักกีฬาประจำชาติของญี่ปุ่นคือ ฟันดาบ มวยปล้ำ วាយห่า ยิงธนู ต่ำกวาง ตกปลา ซี่มา มวยยวโด กีฬาตะวันตกที่ญี่ปุ่นนิยมในคอนหลังนคือ แข่งม้า เบล้มบอล เทนนิส รักบี้ ใน ค.ศ. ๑๙๒๐ ญี่ปุ่นส่งนักเทนนิสไปแข่งขันที่วอมเบ็ดคอน ในอังกฤษ ได้ตำแหน่งรองชนะเลิศของโลก

ฐานะของญี่ปุ่นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๑

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ ญี่ปุ่นยังมากตงมากรชน รวมทงฐานะ เศรษฐกิจการทหารและการเมืองระหว่างประเทศ ฐานะของญี่ปุ่นต่างกับจีนซึ่ง รวมกันไม่คิด มีการรบพุ่งระหว่างกันเองตงได้อธิบายแล้ว ต่จนวนญี่ปุ่นนยังมี เขกภาพแข็งแรง มีพรรคการเมืองบึกแผ่น มีนโยบายแน่นอน ได้อธิบายแล้วว่า พรรคการเมืองญี่ปุ่นโคมชุนในราว ค.ศ. ๑๙๑๙ ซึ่งเป็นบทประกาศใช้รัฐธรรมนูญ อย่างไรก็ดีพรรคการเมืองเหล่านี้ไม่มีเสียงจริงจัง ในการเลือกนายกรัฐมนตรีหรือ จัดตงคณะรัฐบาล จนถึง ค.ศ. ๑๙๓๑ ตามรัฐธรรมนูญ อำนาจอธิปไตยมาจาก จักรพรรดิไม่ใช่จากปวงชน ฉะนั้นองค์จักรพรรดิจึงมีพระราชอำนาจที่จะแต่งตั้ง ใครก็ได้ให้เป็นรัฐมนตรีหรือนายกรัฐมนตรี ไม่จำกัดตงเลือกจากต่งมาชิกพรรคการเมืองฝ่ายมาก โหนดภานุแทนราษฎรอย่างอังกฤษหรือฝรั่งเศส ในสมัยนั้นมักจะ ทรงตงนายกรัฐมนตรีเลือกจากผู้ที่เป็นรัฐบุรุษอาวุโส (เงนโร) ตรีของคมนตรี หรือนายพลทหารบก ทหารเรือ รวมคตงมาชิกต่งมาชิกแทนราษฎรตง ราษฎรเลือกต่งมาไม่มีต่มเสียงอย่างใด เพราะคณะรัฐมนตรีไม่ต้งรับมติชอบ ต่อดีภานุแทนราษฎร แต่รับมติชอบต่อพระจักรพรรดิ

ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๑ ได้มีการเปลี่ยนแปลงบ้างในเรื่องอำนาจการปกครองซึ่งพวกอภิชนหัวหน้าชาติวงศ์ต่าง ๆ หรือพวกแม่ทัพนายกองควบคุมอยู่ โดยมีราชธิดาร่วมญคนหนึ่งชื่อ ตาฮาฮารี ฮารี ซึ่งเป็นธิดาของกษัตริย์แทนราชธิดาที่รบแดงตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี ใน ค.ศ. ๑๙๑๗ ทั้งนี้เพราะ ฮารีเป็นหัวหน้าพรรคเชชุกายซึ่งเป็นฝ่ายมีเสียงข้างมาก คำเชชุกาย แปลว่าพรรคของมิตรที่เป็นรัฐบาลตามรัฐธรรมนูญซึ่งเข้าใญ่ยาก พรรคนี้เจ้าชายฮารีโคตงซันตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๑๐ นโยบายคล้ายพรรคเสรีนิยม (liberal) ของอังกฤษ ฮารีตั้งรัฐมนตรีจากพรรคเชชุกายทุกคน แต่รัฐมนตรีกตาโหมและทหารเรือได้ตั้งนายทหาร ในสมัยนั้น พรรคการเมืองใหญ่ ๆ มีสามพรรคด้วยกัน คือพรรคเชชุกาย พรรคเคนเซกาย หรือพรรคกรรมบุญ พรรคนี้ตั้งขึ้นใน ค.ศ. ๑๙๑๗ นโยบายทางเศรษฐกิจไม่ปรากฏชัด ทราบแต่ต้องกวักตักอำนาจพรรคอำนาจมีที่คุมอำนาจปกครองอยู่และให้การปกครองเป็นไปตามระบบพรรคการเมืองและพรรคโลกมินโต หรือชาตินิยม

ในปี ค.ศ. ๑๙๒๑ ฮารี ถูกลอบฆ่าตายโดยผู้ทหน้าเห็นว่า เป็นประชาธิปไตยเกินไป รองหัวหน้าพรรคเชชุกาย ชื่อ ตากาฮารี ได้เป็นนายกรัฐมนตรีแทน ตากาฮารีมีนโยบายกว้างขวางเผื่อแผ่และเป็นผู้รับผิดชอบในการตั้งผู้แทนไปประชุมกรุงออตซิงตัน คงจะได้อธิบายต่อไป

การประชุม กรุง
ออตซิงตัน
ในปลายปีเดียวกันนี้ คือ ค.ศ. ๑๙๒๑ ประธานาธิบดีฮารีถึงแห่งสหรัฐอเมริกาหนึ่งเดือนก่อนไปยังอังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี ญี่ปุ่น จีน เบลเยียม เนเธอร์แลนด์ และโปรตุเกส ให้ไปประชุมที่ออตซิงตัน โดยแจ้งว่า มีวัตถุประสงค์ของประการ (๑) เพื่อหาทางจำกัดอำนาจเรือธงของมหาประเทศ ๕ ชาติด้วยกัน คือ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส และ

อิตาลี และ (๒) เพื่อดำรงสถานการณ์ในตะวันออกไกลและหาทางไม่ให้เกิด
รบพุ่งกันขึ้นได้

ทุกประเทศยอมรับเชิญทันที เว้นญี่ปุ่นซึ่งตอบ โดยมีเงื่อนไขว่าจะไป
ประชุมหากว่าที่ประชุมยอมกำหนดล่วงหน้าว่าจะปรึกษากับญี่ปุ่นก่อนว่าเรื่องที่จะ
พิจารณาในระเบียบวาระมีอะไรบ้าง ทั้งนี้เพราะญี่ปุ่นเกรงว่าที่ประชุมจะยกเรื่อง
มณฑลซานตง หรือเรื่องสนธิสัญญาที่ญี่ปุ่นมีกับจีนระหว่างสงครามจีนมหาพิการณา
ในชื่อรัฐบาตอเมริกาตกลง รัฐบาตญี่ปุ่นจึงส่งพลเรือเอกบารอนคาโต รัฐ-
มนตรีทหารเรือเป็นหัวหน้าคณะไปประชุม

ในการเปิดประชุมเพื่อตั้งระเบียบวาระ ผู้แทนจีนเสนอให้ที่ประชุมกำหนด
ระเบียบวาระเกี่ยวกับจีน ๘ ข้อ

(๓) ให้จีนยอมรับนโยบายเปิดประตูค้าให้ชาติต่างๆ มีโอกาส (๒) ให้
ชาติที่เข้าประชุมเคารพบูรณภาพอาณาเขตและเอกราชทางการเมืองและการ
บริหารของจีน (๓) ให้ข้อคร่ำคร่าสัญญาว่าจะไม่ทำสัญญาระหว่างกัน โดยมีข้อ
ความกระทบกระเทือนถึงจีน โดยไม่ได้เปิด โอกาสให้จีนเข้าร่วมปรึกษาหารือด้วย
(๔) ขอให้ที่ประชุมพิจารณาสิทธิพิเศษหรือเอกสิทธิ์หรือความคุ้มกันหรือประโยชน์
ใด ๆ ซึ่งชาติต่าง ๆ ได้ไว้จากจีนสักครั้งหนึ่ง (๕) ให้ยกเลิกการรอนสิทธิของ
จีนในเรื่องการเมืองการศาลการปกครองโดยเร็วที่สุดที่จะทำได้ (๖) การที่จีน
ต้องผูกพันกับชาติใดโดยไม่มีกำหนดเวลา ขอให้ยกเลิกโดยเปลี่ยนเป็นมีกำหนด
เวลา (๗) ในกรณีเกิดสงครามขึ้นในอนาคตและจีนประกาศตนเป็นกลาง ขอ
ให้ชาติอื่นเคารพความเป็นกลางของจีนอย่างเคร่งครัด (๘) ให้วางวิธีการตกลง
ระงับข้อพิพาทในภูมิภาคแปซิฟิกและตะวันออกไกลโดยสันติวิธี (๙) ให้วางวิธี
การสำหรับเรียกประชุมพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับภาคแปซิฟิก และตะวันออกไกล
เพื่อวางนโยบายให้สัมพันธ์กัน

ประวัติศาสตร์ตะวันออกไกล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๑๑

ข้อเสนอมองของจีน หนังสือพิมพ์อเมริกันฉบับหนึ่งได้พิมพ์ที่ ยูแทนฝรั่งเศส แสดงความเห็นพ้องด้วยและแสดงว่าฝรั่งเศสพร้อมที่จะคืนเมืองกวางเจาที่เข้าไว้ให้ จีน แต่อังกฤษต้องคืนเมืองเวไฮเว และญี่ปุ่นคืนเมืองซิงเตาและเปอร์ตอาเธอร์ อังกฤษแสดงว่าเห็นด้วยกับข้อเสนอมองของจีน และยินดีที่จะคืนเมืองเวไฮเวให้แก่ ประเทศอื่นยอมทำนองเดียวกัน ดังนั้นคณะผู้แทนญี่ปุ่นแสดงว่า ญี่ปุ่นจะยึดมั่น ในหลักเปิด ประตูค้าและร่วม มีอกกับนานาชาติเพื่อรักษาไว้ ซึ่งสันติในตะวันออก แต่ญี่ปุ่นเข้าใจว่าวัตถุประสงค์ของการประชุมในครั้งนั้นเพื่อจะร่วมกันวางหลักการ และนโยบายให้ชาติต่าง ๆ ที่เขาประสมถ่อมสำหรับอนาคต ฉะนั้นการที่จะมา ถกเถียงกันเรื่องเบ็ดเตล็ดอื่น ๆ นั้นไม่เหมาะสม การที่ชาติต่าง ๆ ได้คิดค้น หรือดัดแปลงมาจากจีนไว้ก่อน ค.ศ. ๑๙๒๐ ซึ่งไม่สมควรนำมาใช้ในระเบียบจาระเพราะ เป็นเรื่องในอดีต

สนธิสัญญาเก้าชาติ ในที่สุดชาติทั้ง ๙ ชาติ คือ ญี่ปุ่น จีน เนเธอร์แลนด์ เบลเยี่ยม โปรตุเกส บริเตนใหญ่ อิตาลี ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา ได้ลงนามกัน มีสาระสำคัญดังนี้

(๑) อัครภาคีจะเคารพอธิปไตยเอกราช และบูรณภาพอาณาเขตต์และ บริบาทของจีน (Territorial and administrative integrity) จะไม่ทำสนธิ สัญญาหรือข้อตกลงหรือทำความเข้าใจใด ๆ ระหว่างกันกับชาติใดชาติหนึ่งหรือ หลายชาติซึ่งมีข้อความเป็นการละเมิดหรือเสื่อมเสียหลักการดังกล่าว

(๒) อัครภาคีตกลงจะไม่ตกลงระหว่ากันซึ่งจะเป็นการ ได้ประโยชน์ พิเศษในการพาณิชย์หรือเศรษฐกิจในดินแดนของจีน และจะไม่แสวงหาการผูก ขวตัดค่อนหรือบริมสิทธิ์โดยให้ชาติอื่น ๆ เสียหาย

(๓) จะไม่แสวงหาเขตค้อพิภพ ในกรณีสงครามจะเคารพความ เป็น กวางของจีน

(๔) จักรวรรพจะไม่เลือกที่รกรักซึ่งในการติดต่อกับชาติคู่สัญญา จะเห็นได้ว่าสนธิสัญญาฉบับใหม่บังคับให้อัครภาคีต้องปฏิบัติอย่างใดในกรณีผู้ละเมิดตกเบ็ดประเทศใด อีกนัยหนึ่งไม่มีบทแข่งขัน (sanction) บังคับสนธิสัญญาใหม่มีผลย้อนหลัง เขตอิทธิพลหรือสิทธิพิเศษใดซึ่งชาติใดได้ขึ้นก่อนแล้ว สนธิสัญญาใหม่กระทบกระเทือน

สนธิสัญญาต่างชาติ ในการประชุมกรุงวอชิงตันครั้ง ๕ ชาติซึ่งเป็นมหาประเทศและมีอำนาจได้ตั้งสำคัญทางตะวันออก ๔ ชาติด้วยกัน คือ สหรัฐอเมริกา บริเตนใหญ่ ญี่ปุ่น และฝรั่งเศสยังได้ทำสนธิสัญญากันอีกฉบับหนึ่ง วัตถุประสงค์คือ เพื่อเลิกสัญญาพันธมิตรซึ่งลงนามกันอยู่ในวอชิงตัน ค.ศ. ๑๘๖๒ ดังได้อธิบายมาแล้วในเบื้องต้น ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๑ รัฐบาลอเมริกันเห็นว่าควาปรกติซึ่งกฤษฎายังคงมีสัญญาฉบับนั้นกันญี่ปุ่นอยู่ ญี่ปุ่นก็จรรโลงโอกาสเอาสัญญาเป็นเครื่องมือแสวงหาประโยชน์ในอาเซียและภาคมหาสมุทรแปซิฟิกอยู่เรื่อยไป นอกจากนี้ แคนาดา ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ซึ่งอยู่ในจักรภพบริติชก็ไม่พอใจต่องกฤษฎาจะคงมีสัญญาพันธมิตรกับญี่ปุ่นต่อไป

ในที่สุดทั้ง ๔ ชาติตนจึงเซ็นสัญญากัน มีสาระสำคัญดังนี้

- (๑) ถ้ามีปัญหากระทบถึงสิทธิของสัญาตินในภาคมหาสมุทร แปซิฟิกจะประชุมกันเพื่อแก้ข้อความยุ่งยากนั้น
- (๒) ถ้าสิทธิของภาคีใดถูกคุกคามโดยอีกชาติหนึ่ง อัครภาคีจะประชุมกันเพื่อจัดการกับสถานการณ์นั้น ๆ
- (๓) เมื่อสัตยาบันสัญญาแล้ว ให้ถือว่าสัญญาพันธมิตรระหว่างอังกฤษกับญี่ปุ่นอันสุดท้าย

สนธิสัญญา ๕ ชาติ ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๑ เนื่องจากมหาประเทศที่ชนะสงครามเกิดไม่ไว้ใจซึ่งกันแก่กัน ต่างรีบเพิ่มกำลังทางเรือกันทุกชาติ คือ สหรัฐอเมริกา บริเตนใหญ่ ญี่ปุ่น ฝรั่งเศสและอิตาลี

สำหรับญี่ปุ่นนั้นเห็นว่า ดินรัษฎินญาต์ชาติไม่ให้หัดกับประกันพอ เพราะ
ฐานทัพเรือของประเทศตะวันตกมีอยู่หลายแห่ง ญี่ปุ่นจึงอยากให้ประเทศทาง
ตะวันตกยอมผูกพันในการจะเพิ่มกำลังทางเรือ ในที่สุด ทั้ง ๕ ชาติตกลงกันตั้ง

(๑) สหรัฐอเมริกา บริเตนใหญ่ ญี่ปุ่น ตกลงกันจะไม่สร้างข้อม
ปรกาการ หรือสร้างเพิ่มเติมฐานทัพเรือในเรือในดินแดนทางตะวันออก

(๒) กำลังอาวุธทางเรือให้กำหนดดังนี้ สหรัฐอเมริกา ๕๒๕,๐๐๐ ตัน
บริเตนใหญ่ ๕๒๕,๐๐๐ ตัน ญี่ปุ่น ๓๓๕,๐๐๐ ตัน ฝรั่งเศสและอิตาลี ๑๗๕,๐๐๐
ตัน หรือคิดตามสัดส่วน ๕.๕.๓.๑๖๗.๑.๖๗

สัญญาญี่ปุ่นจีนเรื่อง
มณฑลซานตุง ในโอกาสเดียวกันของกฤษณะและอเมริกาได้ถือโอกาส
ให้ญี่ปุ่นยอมเจรจาจากกับจีนโดยตรงเรื่องมณฑลซานตุง
ที่ญี่ปุ่นถือโอกาสยึดเอาระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๑ ในที่สุดทั้งสองฝ่ายตกลงกัน

(๑) ญี่ปุ่นสัญญาจะคืนเขตต์เช่าเกี่ยวเจาซึ่งเยอรมันนั้นเช่าจากจีนไว้เดิม
ให้แก่จีนในการที่ญี่ปุ่นจะถอนทหารตำรวจที่อยู่ตามทางรถไฟสาย ชิงเตา ซึ่ง—
นานพักตัว ให้หมด

(๒) จีนจะตามความเห็น ของคนต่างค้างที่ขยในชิงเตาในปัญหาเกี่ยวกับ
กับทุกขัตุรของคนที่เห็นและเปิดให้มณฑลซานตุงเป็นที่พักขายของต่างประเทศได้

(๓) ญี่ปุ่นจะโอนคืนให้จีน บรรดารถไฟสายชิงเตาและชัชนานพักกับสาย
ต่าง ๆ ในมณฑลนี้ให้โดยจีนจะชำระเงินใช้ให้

ญี่ปุ่นยึดแมนจูเรีย

การเมืองของญี่ปุ่น ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๑ ญี่ปุ่นเห็นว่าตะวันตกควร
จะหมดอิทธิพลเหนือญี่ปุ่นกันเสียที เพราะญี่ปุ่นได้เรียนรู้วิธีการตะวันตกตั้งแต่
ทุกอย่างตลอดทั้งการอุตสาหกรรม การทหาร การวิทยาศาสตร์และการศึกษา

กำหนดจะจนตกแล้ว อีกนัยหนึ่งญี่ปุ่นถือว่าคนบรรลุนิติภาวะแล้ว ในสมัยนั้นพวก
 อุตสาหกรรม นักการเมืองและทหารจำนวนมากเห็นพ้องกันว่า โชคชะตาของญี่ปุ่น
 จะต้องผูกอยู่กับกำลังทหาร เพราะประเทศตะวันตกเป็นมหาประเทศได้ก็เพราะมี
 กำลังทางทหาร ในการนี้ญี่ปุ่นจะต้องมีภูมิประเทศทางยุทธศาสตร์และดินแดนที่
 สามารถบ่อนฉุดฉุดยึดและคุ้มครองเส้นคมนาคมของญี่ปุ่นได้

อันที่จริงถ้าญี่ปุ่นพอใจปฏิบัติตามสัญญา ๘ ข้อที่ซึ่งรับประกันบูรณภาพ
 อาณาเขตของตนและสัญญาอื่น ๆ ซึ่งรับรองสถานะเดิม ดังครามโลกทางตะวันออก
 ออกอาจไม่เกิดขึ้นก็ได้ แต่พวกทหารญี่ปุ่นกลับโทษรัฐบาลว่าไปยอมเซ็นสัญญา
 ๘ ข้อนี้และยอมถอนทหารจากชิงเต่าเพราะพวกนักการเมืองซัดตาคัดตั้งชาติตะวันตก
 หรือไม่ก็เดียดชาติตะวันตก

อย่างไรก็ดีใน ค.ศ. ๑๙๒๓ มีพวกพ่อค้าจีนกลางซึ่งรวบรวมเงินมาจากค้า
 ขายระหว่างสงครามพากันตั้งสมาคมขึ้นเรียกว่าสมาคมพ่อค้า โดยมีสมาชิก
 ประมาณ ๖๐๐ พวกนั้นมีความเห็นว่าควรจะรักธงก๊กการเมืองใหม่ในนโยบายเสรี
 นิยมเพราะจะนำมาซึ่งสันติ และทำให้ ประชาชนญี่ปุ่นหนึ่งคั่งก้างหน้าทางอุตสาหกรรม
 และการค้าต่างประเทศยิ่งขึ้น พวกพ่อค้ามีความเห็นไม่สู้ตรงกับพวกทหาร
 ซึ่งเป็นพวกจักรวรรดินิยม

บันทึกของพลเอก ในปี ค.ศ. ๑๙๒๕ พรรคเซยูกวยเซียวนายพลเอกบารอน
 บารอน ทานากา ทานากามาเป็นนายกรัฐมนตรี บารอนทานากามีลูกศิษย์ซึ่ง
 เป็นนายทหารหนุ่ม ๆ มาก พวกเหล่านี้อยากให้ญี่ปุ่นยึดครองหรือมีอิทธิพลบน
 ภาคพม่าเช่นไทยแล้ว พอทานากาได้เป็นนายกรัฐมนตรีประมาณ ๖ เดือน
 ทานากา พ้น ศึก กับ ถวาย จักรพรรดิ แสดงนโยบายซึ่งญี่ปุ่นควรจะเดินในการ
 ต่างประเทศ บันทึกนี้ในภายหลังจะออกไป โลกตื่นตื่นกันมากและมีชื่อเสียงใน
 ทั่วทุกแห่งเรียกว่า "Tanaka Memorial" อย่างไรก็ดี เมื่อข้อความในบันทึก

รับออกไป รัฐบาตญู๋นั้นได้ปฏิเสธแต่ก็ไม่มีใครเชื่อและพฤติการณ์ของญู๋นั้นใน
ตอนหลังปรากฏว่าพวกทหารญู๋นั้นเดินตรงกัน โยบาย ในบันทึกอย่าง โกลด์ริด

ตำราสำคัญ โยบายที่กั้นเริ่มด้วยคำปรารภว่า เนื่องจากญู๋นั้นไปเช่นเดียวกับ
สัญญากรุงวอชิงตันจึงทำให้สิทธิและเอกราชของญู๋นั้นในแมนจูเรียและมองโกเลีย
ถูกริบไปมากมายฉะนั้นญู๋นั้นจะต้องเดิน โยบาย

(๑) ปลดปล่อยผู้คนที่ต่าง ๆ เหล่านี้ให้ได้เพราะทราบโดยข้อผูกมัดเหล่านี้
นั้นย่อมผูกพันกับเป็นการบั่นทอนกำลังของชาติ

(๒) เดิน โยบายเด็ดขาดกับเหตัก คือใช้กำลังในกรณีเห็นว่าจะเจรจากัน
ไม่ได้ผล

(๓) เร่งทำเหมืองแร่ ถ่านหิน และถลุงเหล็กให้ได้มากที่สุด ใน
มณฑลเฟิงเตียนและครินในแมนจูเรีย

(๔) ให้ได้สิทธิพิเศษก่อนชาติอื่นเพื่อสร้างสายรถไฟในแมนจูเรีย

(๕) ให้ญู๋นั้นได้สิทธิพิเศษเพราะตัว โยบายที่จะทำเหมืองแร่ ในแมนจูเรีย
เพื่อบรรลุดังประสงค์คงกล่าวมานั้น บารอน ทานากา เห็นว่าจะต้อง
ตั้งพวกนายทหาร ญู๋นั้น ที่ นอก ราชการออกไปยังแมนจูเรียและมองโกเลีย โดยให้
แต่งตั้งคนเป็นครู ต้อน หนังสือ หรือ เป็น ราษฎรชาวจีนเพื่อรับจ้าง ให้ราษฎรจีนนิยม
ญู๋นั้นยิ่งขึ้น และในขณะที่เดียวกันจะทำประโยชน์ให้ญู๋นั้นในทางยุทธศาสตร์ด้วย
วิธีอีกด้วย

ในท้ายบันทึกนี้แสดงว่า ทานากา ทราบดีว่า โยบายดังกล่าวมานั้นต่อแหลม
อาจเกิดสงครามได้ ทานากาแสดงความเห็นได้ว่าญู๋นั้นจะต้องขบถขึ้นเมื่อไม่
มีสิทธิพิเศษในแมนจูเรียแต่ในกรณีที่จะต้องทำเป็นมิตรกับบริเตนซึ่งไว้วางใจก่อนเพื่อจัดการ
กับจีน โดยส่งเสริมให้บริเตนมุ่งไปแสวงหาสิทธิคอมมิวนิสต์ในเมืองจีนต่อไป ถ้า
ถ้าเร้าตามนโยบายดังกล่าวมาแล้วใหม่นั้นที่กั้นประเทศต่าง ๆ ในเอเชียและทะเลใต้

ก็จะเกรงขามญี่ปุ่นและยอมญี่ปุ่น โดยไม่ต้องรบกัน เมื่อดังนั้น โลกก็จะยอมรับ
ว่า อาเซียนตะวันออกเป็นของญี่ปุ่นและไม่กล้าขัดขวาง อย่างไรก็ดี ชาติสำคัญ
ที่จะขัดขวางญี่ปุ่น ก็คือ สหรัฐอเมริกา ฉะนั้นหนทางญี่ปุ่นจะต้องรบอเมริกา
เท่านั้นเอง เดียวกันญี่ปุ่นได้จัดการบริวารตั้งขึ้นมาแล้วใน ค.ศ. ๑๙๐๔

พวกไรบัทสึกับพวก นายทุนชนาครหรือพวก Zaibatsu เห็นด้วย แต่เห็นว่าควร
ทหารความเหนียว ตรงกัน จะเดินทางพอเรือ โดยแขกซิมเซ้าไปจะใช้ทหารคือเมื่อทาง
ทหารความเหนียว ทหารความเหนียว
พอเรือไปไม่สำเร็จ เพราะระหว่าง ค.ศ. ๑๙๒๓ ถึง ๑๙๓๓ การค้าต่างประเทศ
ของญี่ปุ่นก้าวไปมาก โดยไม่ต้องใช้กำลังทหารอย่างใด สินค้าขาออกสำคัญของ
ญี่ปุ่นในขณะนั้นคือแพรและผ้าซึ่งราคาถูกและตัดตาด โลกได้

ใน ค.ศ. ๑๙๒๙ ในสหรัฐอเมริกาเศรษฐกิจตกต่ำ ธนาคารล้มไปหลาย
ธนาคารเศรษฐกิจล้มเป็นคนล้มตาย เหตุการณ์นี้เดิมผลกระทบต่อญี่ปุ่นด้วย
คือสินค้าขาออกตกลงลงอย่างน่าใจหาย พวกพ่อค้าย่อย ๆ ของญี่ปุ่นต้องล้มไปไม่
น้อย รัฐบาลต้องเข้าช่วยให้ทุน เมื่อขายสินค้าไม่ได้ โรงงานก็ต้องหยุดหลายแห่ง
เกิดมีคนว่างงานขึ้นเป็นอันมากนอกจากนี้ ทางจีนก็กำลังบอยคอตสินค้าญี่ปุ่น
พวกทหารญี่ปุ่นเห็นว่าถ้ารัฐบาลมีเดิมนโยบายต่างประเทศอ่อนแอ ญี่ปุ่นจะต้อง
ล้มจม ญี่ปุ่นจะต้องมีนโยบายเอาจริงเอาจังกับจีน เริ่มแรกตั้งรับหาทางยึด
แมนจูเรียให้ได้

ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๒๙ มารอนทานากาดากะออก นายกรัฐมนตรี
หัวหน้าคนใหม่หัวหน้าพรรคมินไซโต หรือ ประชาธิปไตยชื่อ ฮามากุจิ นโยบาย
ของฮามากุจิคือการขยายการค้าและ บันดาล การอุตสาหกรรม ตั้งเสริมการค้า
ค้าต่างประเทศ ตั้งเสริมมาตราฐานการครองชีพของพวกคนงาน และให้สิทธิ
คนว่างงานน้อยลง มีนโยบายสันติกับจีนตามหลักเบ็ดประตูค้า แต่พรรคเซียงกาย

กัก คณะทหารกักไม่เห็นด้วย ในที่สุด ซามารุกถูกฆ่าตาย นายกรัฐมนตรีใหม่
ชื่อ วากิตซูกิเค็น โนบายคามาซามารุกิ และเพอร์คัตวรายจ่ายให้งบ ประมาณสี่
ศุขยภาพได้มีการยุบเลิกคัตคทอรายจ่ายทั่วไปรวมทั้งการทหาร ซึ่งทำให้ฝ่าย
ทหารไม่พอใจยิ่งเพราะเห็นว่าเป็นการเลิกนโยบายที่จะเอาแมนจูเรีย

ในเดือนกันยายน ค.ศ. ๑๙๑๓ ทางรถไฟของญี่ปุ่น บริษัทรถไฟแมนจูเรียได้
ถูกระเบิด ญี่ปุ่นหาว่าทหารจีนระเบิดจึงส่งทหารเขายึดเขตคัตซายรถไฟนั้นทั้งหมด
โดยรัฐบาลญี่ปุ่นไม่ทราบเรื่อง เมื่อเป็นเช่นนั้น วากิตซูกิ นายกรัฐมนตรีจึงดา
ออก อนุญาทหัวหน้าพรรคเซกุกายซึ่งร่วมมือกับทหารได้เป็นนายกรัฐมนตรี

ตามทบทวนรายย่อ ๆ มานจะเห็นได้ว่า ตั้งแต่เริ่มตั้งความ โดกครั้งที่ ๓
มาจนถึงบทญี่ปุ่นเขายึดแมนจูเรียนี้ ญี่ปุ่นก้าวหน้าไปในทางประชาธิปไตยอย่าง
เชื่องช้ามาก เพราะความรัฐธรรมนุญญี่ปุ่นไม่เปิดโอกาสให้เป็นเช่นนั้น และพรรค
การเมืองส่วนมากก็เป็นพวกฉวยโอกาส นโยบายส่วนมากไม่ได้เป็นไปในทาง
ตั้งเสริมให้ราษฎรทั่ว ๆ ไปเจริญสุข พรรคการเมืองต่างกลับเป็นเครื่องมือของ
พวกที่คัดค้านการประ โยชน์นี้ด้วย

จีนคัดค้านการกระทำ เมื่อทหารญี่ปุ่นเขายึดแมนจูเรียแล้ว ทางรัฐบาลใน
ของญี่ปุ่น ภายหลังไม่ทราบจะทำอย่างไรต้องดกบรวไตพลอยใจ และ
ประกาศตั้งรัฐใหม่เรียกว่า “แมนจู๊ก” โดยเชิญ ปู๊ชิ อดีตจักรพรรดิจีนซึ่ง
ถูกขับจากราชบัลลังก์เมื่อ ค.ศ. ๑๙๑๒ มาเป็นประมุขของญี่ปุ่น รัฐบาลจอมพล
เจียงไคเช็คซึ่งขณะนั้นอยู่ที่กรุงนานกิงได้ยื่นประท้วงต่อญี่ปุ่นว่าการทบยซึ่งเป็นคน
จีนกระทำเช่นนั้นเป็นการกบฏ และญี่ปุ่นต้องรับผิดชอบด้วยเพราะเป็นการ
ละเมิดบูรณภาพทางการเมืองของจีน ละเมิดกติกาด้านนิบาตชาติและสนธิสัญญา
เก๋าสาคีแต่ไม่ปรากฏว่าญี่ปุ่นยอมประการใด การที่ทหารญี่ปุ่นเล็ดลอดเวลาเข้า

แมนจูเรียในครั้งนั้นนับว่าเหมารวมเพราะประเทศต่าง ๆ กำลังอยู่ในฐานะ
ช่วยตัวเอง เนื่องจากเศรษฐกิจตกต่ำทั่วไป ไม่มีใครมีแก่ใจที่จะคิดช่วยผู้อื่น

จีนจึงพียงไปยังสนับสนุนภาคชาติขอ ให้สนับสนุนชาติช่วยตั้งให้ญี่ปุ่นถอน
ทหารและเสียค่าปฏิกรรม คณะมนตรีสันนิบาตชาติมีประชุมเพื่ออภิปรายเรื่อง
ผู้แทนญี่ปุ่นแถลงว่าญี่ปุ่นจำต้องดำเนินการใน แมนจูเรียเพื่อเป็นการ บังคับกัน ตัว
เพราะจีนพยายามทำด้วยวิธีการรถไฟของบริษัญี่ปุ่น ผู้แทนจีนแถลงว่าญี่ปุ่นทำโดย
พลการ ถ้ามีข้อพิพาทประการใดควร ให้อนุญาโตตุลาการพิจารณาตามกติกา
สันนิบาตชาติและสัญญาสงครามซึ่งนานาประเทศ เช่นกัน ใจที่กรุงปารีสเมื่อ
ค.ศ. ๑๙๒๘

เพื่อที่จะให้มนตรีสันนิบาตชาติมีอำนาจตัดสินภาคชาติได้เชิญให้สหรัฐ
อเมริกาในฐานะเป็นภาคของสัญญาสงครามและสนธิสัญญาเก้าชาติ แต่ไม่
ได้เป็นสมาชิกสันนิบาตชาติเข้าร่วมประชุมด้วย

ในระหว่างญี่ปุ่นแถลงว่าจะถอนทหารจากแมนจูเรียถ้าจีนเลิกบอยคอต
สินค้าญี่ปุ่นเลิกสร้างรถไฟแข่งกับญี่ปุ่น ในแมนจูเรียและปฏิบัติตามสัญญา โดย
เคร่งครัด คณะมนตรีสันนิบาตชาติลงมติให้ญี่ปุ่นถอนทหารกลับยังเขตต์ของ
ญี่ปุ่นแทนที่ญี่ปุ่นจะปฏิบัติ กลับยกทหารเข้ายึดเมืองต่าง ๆ ในแมนจูเรียเพิ่มขึ้น

ในเดือนธันวาคม ค.ศ. ๑๙๓๓ คณะมนตรีสงครามการคณะหนึ่ง
ประกอบด้วยผู้แทนอังกฤษเป็นหัวหน้าชื่อ ลอร์ด อดัมสัน ผู้แทนฝรั่งเศส อิตาดี
เยอโรมันนี และสหรัฐอเมริกาออกไปสอบสวน ในขณะเดียวกัน รัฐบาลอเมริกัน
ตั้งดำงันถึงจีนและญี่ปุ่นความว่า รัฐบาลอเมริกันจะไม่ยอมรับว่าสถานะการณ์
ที่สร้างขึ้นโดยญี่ปุ่นในแมนจูเรียชอบด้วยกฎหมาย จะไม่รับนับถือสนธิสัญญา
หรือข้อตกลงใด ๆ ที่เป็นการระเมิดสิทธิซึ่งสหรัฐอเมริกาอยู่ต่อกันตามสนธิ
สัญญา จะไม่ยอมรับว่าสถานะการณ์ใด ๆ ที่สร้างขึ้นขัดต่อกกติกาสันนิบาตชาติ
หรือพันธกรณีของสัญญาสงคราม ญี่ปุ่นไม่ถอนประการใด

ในขณะเดียวกัน พวกจีนในเมืองเซียงไฮ้เขาก็ถูกรุมทำร้ายชาวญี่ปุ่นในเมืองนี้ปรากฏว่าญี่ปุ่นตายไปหนึ่งคน รัฐบาลญี่ปุ่นยื่นคำขาดไปยังนายกเทศมนตรีของเมืองเซียงไฮ้ให้ใช้ค่าเสียหายและขอรวมพร้อมทั้งส่งโทษผู้กระทำผิดและให้เลิกบอยคอตสินค้าญี่ปุ่น จีนยังไม่ทันปฏิบัติกรอย่างใด กองทัพเรือญี่ปุ่นซึ่งรักษายู่คานำนำจีนโดยกทลชนนบกและใช้เรือรบระดมยิงเข้ามปากแม่น้ำเมืองเซียงไฮ้

ในการนี้ไม่ปรากฏว่าชาติอื่น ๆ คัดค้านญี่ปุ่นประการใดแต่ทั้งรัฐอเมริกาซึ่งส่งทหารไปจากมินดาเพื่อป้องกันผลประโยชน์และตั้งกองเรือรบไปชุมนุมอยู่ถางมหาสมุทรแปซิฟิก ในที่สุดอังกฤษก็เข้าใกล้เกลี้ยจัญหยุครบกัน

ระหว่างที่คณะกรรมาธิการสันนิบาตชาติอยู่ที่ญี่ปุ่นล่องบดจนและกำลังจะเดินทางไปแมนจู๊ก รัฐบาลญี่ปุ่นประกาศรับรองรัฐบาลแมนจู๊ก ต่อมาในเดือนตุลาคม ค.ศ. ๑๙๓๒ คณะกรรมาธิการทำบันทึกหลายร้อยหน้าขึ้นต่อสันนิบาตชาติมีสาระสำคัญคือ ญี่ปุ่นเป็นผู้รุกรานแมนจูเรีย แมนจูเรียอยู่ใต้อาณาธิปไตยของจีน ฉะนั้นญี่ปุ่นไม่ผิดข้อใด ญี่ปุ่นไม่มีความจำเป็นอย่างใดและไม่เห็นเหตุผลเพียงพอที่จะอ้างว่าทำไปโดยบังเอิญตัว เหตุการณ์ในเดือนกันยายน ค.ศ. ๑๙๓๑ คือการระเบิดทางรถไฟจึงไม่ต้องมีส่วนต้องรับผิดชอบอย่างใด การที่ประกาศตั้งรัฐแมนจู๊กขนนั้น เป็นไปโดยทหารญี่ปุ่นจัดการทั้งสิ้นไม่ใช่โดยพลเมืองของแมนจูเรีย ตรงกันข้ามชาวแมนจูเรียไม่ชอบญี่ปุ่น ในข้อสุดท้ายของรายงานนี้แนะนำขออย่าให้ชาติใด ๆ รับนับถือแมนจู๊ก ไม่ว่าในความจริงหรือตามกฎหมายในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๓๓ สันนิบาตชาติลงมติเป็นเอกฉันท์รับรองรายงานนี้ ยกเว้นประเทศไทยซึ่งไม่ออกเสียง อีกหนึ่งเดือนต่อมาญี่ปุ่นยื่นใบลาออกจากสันนิบาตชาติ

อย่างไรก็ตามมติมหาชนจะลงมติประณามญี่ปุ่นก็ได้ แต่ปรากฏว่าไม่มี
 ชาติใดเสนอที่จะให้บังคับญี่ปุ่น ตรงกันข้ามอังกฤษกับฝรั่งเศสกลับแสดงท่าที
 ปรานีปรานอมกับญี่ปุ่น ท่าทีของอังกฤษนั้นเป็นเพราะพวกนายทุนและพ่อค้าเห็น
 ว่าประโยชน์อันได้เสียในเมืองจีนนั้นชุกชุมกว่าสหรัฐอเมริกา สำหรับ
 ฝรั่งเศสนั้นเป็นเพราะห่วงอินโดจีนซึ่งเป็นแหล่งวัตถุดิบต่าง ๆ เช่น ยาง และข้าว

รัฐแมนจู๊ก ในขณะเดียวกันญี่ปุ่นจัดให้มีการสถาปนาญี่ปุ่นเป็นจักรพรรดิ
 ของแมนจู๊กในวันที่ ๓ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๑๕ ทรงพระนามว่าพระเจ้า กังเต้ ใน
 วันเดียวกันนั้นได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ตามกระทรวงทบวงกรมต่าง ๆ บรรจุ
 จีนในแมนจู๊กก็ยอมเป็นพวกทาสเป็นรัฐมนตรีว่าการหรือหัวหน้า แต่ตำแหน่ง
 ปลัดกระทรวงทุกกระทรวงเป็นข้าราชการชาวญี่ปุ่น เพื่อแสดงว่าญี่ปุ่นรับนับถือ
 ว่าแมนจู๊กเป็นรัฐเอกราช ญี่ปุ่นจึงตั้งเอกอัครราชทูตไปประจำ ณ กรุงซิงกิง
 เมืองหลวง โดยให้แม่ทัพญี่ปุ่นประจำแมนจู๊ก เป็นเอกอัครราชทูตไปในตัว

ในด้านเศรษฐกิจ ญี่ปุ่นเห็นว่าในการที่จะได้เศรษฐกิจพิเศษจาก
 แมนจู๊กจำเป็นจะต้องมีรถไฟให้ทั่วประเทศเป็นของญี่ปุ่นเอง ฉะนั้นญี่ปุ่นจึงขอ
 ให้รัฐแมนจู๊กโอนรถไฟของรัฐบาลจีนมาอยู่กับบริษัทแมนจูเรียก็ได้ แต่ปัญหา
 ไปคืออยู่ คือมีบริติชรถไฟสายจีนตะวันออกเฉียงใต้ของรัฐบาลจีนมีอำนาจผูกพันกับบริติชเซีย
 และเดินอยู่ตั้งแต่ ค.ศ. ๑๘๘๘ รัฐบาลญี่ปุ่นจึงเจรจาขอซื้อจากบริติชเซียซึ่งบริติชเซีย
 ยอมขายให้ญี่ปุ่น ในด้านการคมนาคมอื่นๆ รัฐบาลญี่ปุ่นเร่งตั้งเดินรถไฟรางโดย
 รับผิดชอบ อาทิ การโทรเลข โทรศัทพ์ วิทยุโทรเลข วิทยุโทรศัทพ์ วิทยุกระจาย
 เสียง เป็นต้น การไปรษณีย์และทางการ

รัฐบาลญี่ปุ่นจัดตั้งรัฐบาลแห่งชาติแมนจู๊กขึ้น ทรงหนวยเหตุการเมือง
 ระหว่างประเทศจึงได้อธิบายมาแจ้งประกอบทั้งเพื่อกระเบียดเงินตราในรัฐใหม่
 นอกจากนั้นธนาคารในประเทศญี่ปุ่นเองมาเปิดสาขาลง ๑๐ ธนาคาร

รัฐบาลญี่ปุ่นเข้าครอบครองอุตสาหกรรมทุกชนิดที่คนทำอยู่ เช่นเหมืองแร่ โรงงานหัตถกรรม อย่างไรก็ตามญี่ปุ่นอนุญาตให้ต่างชาติเข้ามาตั้งโรงงานได้ แต่ห้ามชาติโลกตาเข้ามา อุตสาหกรรมชั้นนำของแมนจูก็ในครึ่งนั้น คือการทำนํ้ามันถั่ว และอุตสาหกรรมต่างๆ ซึ่งทำจากถั่วเหลือง แป้งสาลี หนังกุ้ง ปูนซีเมนต์ อีฐ กระเบื้อง ถ้วยชาม และผ้า สำหรับอุตสาหกรรม โดยถ่านหินและเหล็ก รัฐบาลแมนจูก็ประกาศว่าเป็นของชาติ

ทหารญี่ปุ่นเผด็จการ

รถกลับมาอธิบายถึงฐานะทางการเมืองของญี่ปุ่นในระหว่างที่ทหารญี่ปุ่นเข้ายึดแมนจูเว็เมื่อรัฐบาลพรรคมินไซโตออกไปแล้ว และพรรคเซี่ยงกายได้เป็นรัฐบาล พรรคนักเช่นเดียวกับพวกพ่อค้านายทุนหนุ่นหงัง แต่นโยบายของพรรคนี้พวกนายทหารหนุ่มๆ ไม่ชอบเพราะเห็นว่ายังอ่อนแอกับชาติตะวันออกอยู่ นอกจากนั้นยังมีพวกราษฎรหัวรุนแรงอีกที่มความศรัทธาของพวกนาซีเยอรมัน หรือฟาสซิสต์ในอิตาลี พวกคนเห็นว่รัฐบาลควรมีอำนาจเด็ดขาดในการเมืองเศรษฐกิจสังคม ญี่ปุ่นจึงจ้งก้าวหน้า แต่ก็ทำตัวเร่งจ้งต้องปราบพวกก๊กค้ำหนกจี้ทางแม้วด้วยวิธีฆาตกรรมก็จ้งทำ ในเดือนกุมภาพันธ์และ มีนาคม ค.ศ. ๑๙๓๒ รัฐมนตรีคลังและบารอนแดนประธานบริษัทมิทซุบิชิมิตาตาย ผู้ร้ายถูกจับแต่ศาลตงโทเซ็เพียงจำคุกสองสามปีเพราะจำเลยเจตนาดี

ในขณะเดียวกันฐานะทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นทรุดลง ราคาเงินเยนตกลง ปริมาณสินค้าขายออกลดลง แต่รายจ่ายเกี่ยวกับการทหารทางแมนจูเว็สูงขึ้นอย่างมากมาย หนี้สินของชาติเพิ่มขึ้นถึง ๖ พันล้านเยน

ความขมขื่นระหว่างพวกทหารหัวรุนแรงและพวกนายทุนถึงขีดสูงสุดในวันที่ ๕ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๓๒ พวกนายทหารหนุ่มเข้าทำร้ายฆ่าอินทนิยานายกรัฐมนตรีตาย รัฐบาลพรรคเซี่ยงกายจึงตั้งไม้มีการจัดตั้งรัฐบาลใหม่โดยนำ

ทหารขอให้เป็นรัฐบาลแห่งชาติไม่ใช่พรรคใดพรรคหนึ่ง ในที่สุดจักรพรรดิทรง
 แต่งตั้งให้นายพลเรือเอกไซโคเป็นนายกรัฐมนตรี รัฐบาลไซโคเป็นรัฐบาลแรก
 ที่นำมาซึ่งระบอบเผด็จการให้ญี่ปุ่นตั้งจะอธิบายต่อไป อย่างไรก็ตาม รัฐบาลของ
 ไซโคก็ยังประกอบด้วยสมาชิกพรรคการเมืองมินไซโคและเชษฐภคินีพรรคอิสระ
 อื่น ๆ รัฐบาลให้กระทรวงการต่างประเทศออกคำแถลงเกี่ยวกับนโยบายเมืองจีน
 ความว่าญี่ปุ่นจะต่อต้านทุกวิถีทางถ้าจีนจะขอร้องให้ต่างชาติมาสู้กับญี่ปุ่น ญี่ปุ่น
 ต้องขอให้จีนเลิกวิสัยให้ชาติต่างคำคมารแวงกันเอง ญี่ปุ่นจะต่อต้านไม่ให้มหา
 ประเทศอื่นตั้งเครื่องบินมาช่วยจีนให้รบญี่ปุ่น หรือช่วยเหลือในเรื่องเงิน หรือทาง
 การเมืองหรือทางการทหาร คำแถลงครั้งนั้นมีชื่อเสียงโด่งดังมาก เรียกกันว่า
 คำแถลงของฮาโม (Amau Statement) ซึ่งเป็นชื่อของโฆษกญี่ปุ่น และญี่ปุ่น
 แถลงว่าเป็นหลักการของญี่ปุ่นท่านอง Monroe Doctrine

ภายหลังที่ฮาโมแถลงได้สองวัน รัฐบาลจีนออกคำแถลงบ้าง ความว่า
 จีนเป็นรัฐเอกราชมีอธิปไตย มีสิทธิที่จะเลือกให้ชาติใดมาช่วยเหลือเป็นมิตรได้
 รัฐอื่น ๆ ไม่มีสิทธิที่จะมาอ้างว่าตนต้องรับผิดชอบในการรักษาความสงบเรียบร้อย
 ภายในภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่งซึ่งเป็นดินแดนของอีกรัฐหนึ่ง ชาติใดที่ไม่คิดร้าย
 จีนไม่น่าจะมาเป็นห่วงเกรงว่าจีนจะสร้างชาติบ้านเมืองหรือมีองค์กัน ประเทศของ
 เราด้วยวิธีใด ต่อมาอีก ๒ วัน ฮีโรคา รัฐมนตรีต่างประเทศญี่ปุ่นแถลงว่าการ
 ที่ฮาโมแถลงนั้นเป็นการล้มล้างสนธิสัญญาซึ่งสัมพันธไมตรีโดยพลการเราไม่รู้เห็นด้วย

ต่อมาอีกสามเดือน รัฐบาลพลเรือไซโคต้องล้มเพราะมีรัฐมนตรีที่ทุจริต
 หาดายนาย รัฐบาลใหม่ได้แก่พลเรือเอกโฮกาดาว ในระหว่างนี้ในวงกองทัพบก
 เองก็แตกเป็นสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเป็นพวกอากุโตะซึ่งอยู่ในระเบียบวินัย พวก
 เห็นว่าญี่ปุ่นควรยึดมั่นในนโยบายต่างประเทศ เฉพาะอย่างยิ่งนโยบายที่ญี่ปุ่น
 จะต้องเป็นผู้นำในเอเชียตะวันออกแต่ต้องไม่หลงชาติ ต้องพึ่งเหตุผลและไม่เลือก

วียน อีกลฝ่ายหนึ่งเป็นพวกหนุ่ม พวกนี้เห็นว่าญี่ปุ่นไม่ควรรื้อครวรใช้กำลังได้ทันที ในที่สุดในวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๓๖ พวกหนุ่มยกกองทัพเข้าทำเนียบนายกรัฐมนตรีเพื่อประหาร นายกรัฐมนตรีแต่ไม่สำเร็จเพราะพลเรือเอก โอกาตาดะหลบหนี พวกก่อการกบฏพบพันเอกมัทซึโอะซึ่งเป็นน้องเขยหน้าตาเหมือนกันเดยมาเดีย ในขณะที่เดียวกัน พวกก่อการได้เที่ยวข่าว่ารัฐบาลดำคิมซึ่งพวกนี้เห็นว่า เป็นพวกขัดขวางการขยายของชาติญี่ปุ่นเสียหลายคน เมื่อเหตุการณั้ถึงบดงแล้ว พลเรือเอก โอกาตาดะออกเดะฮิโรคาได้เป็นนายกรัฐมนตรี ดับแทน (ฮิโรคาผู้ นายหลังสงครามถูกขึ้นศาลฐานเป็นอาชญากรสงคราม เคยมาประเทศไทยเดะศาลอาชญากรสงครามฝ่ายสหประชาชาติได้ตัดสินให้จำคุก)

นโยบายของญี่ปุ่น ระหว่างฮิโรคาเป็นนายกรัฐมนตรี คือระหว่าง ค.ศ. ๑๙๓๕ ถึงค.ศ. ๑๙๓๗ รัฐบาลของฮิโรคาแถลงนโยบายเกี่ยวกับจีนเห็นอ ๓ ประการ

(๑) ปรับปรุงความสัมพันธระหว่างจีนกับญี่ปุ่นใหม่โดยพยายามให้จีนเด็กเป็นปฏิปักษ์

(๒) ให้จีนรับนับถือแมนจูทีกในฐานเป็นรัฐเอกราช และ

(๓) ร่วมมือกับจีนเพื่อปราบคอมมิวนิสต์ทางภาคเหนือ

ก่อนดำเนินการตามนโยบายนี้ รัฐบาลฮิโรคาพยายามจะให้จีนทางมณฑลไฮเป่ ซาฮาร์ ชุยชอน ซานตี และซานตุง ประกาศแยกจากรัฐบาลจีนที่กรุงนานกิงแต่ไม่สำเร็จ ในที่สุดรัฐบาลญี่ปุ่นจึงเด้นเอเจรจากรัฐบาลนานกิงเพื่อระงับข้อพิพาทต่าง ๆ ดังนี้ (๑) ขอให้จีนเด็กเอ็นตญี่ปุ่นเดะบ้องกันมิให้มีการทำร้ายคนญี่ปุ่น (๒) ให้จีนรับนับถือว่าญี่ปุ่นมีฐานะพิเศษในจีนเห็นอ (๓) ยอมร่วมมือกับญี่ปุ่นในอนที่ จะปราบคอมมิวนิสต์ เดเพราะอย่างนี้ในภูมิภาคติดต่อกับ

มองโกเลียออก (๔) ให้จั้นยวมจ้างคนญี่ปุ่นเป็นที่ปรึกษาในกระทรวงทบวง
กรมต่าง ๆ รวมทั้งกองทัพอีกด้วย และ (๕) ร่วมมือกับในทางเศรษฐกิจ
รัฐบาลจั้นเต๋นตอบโดยขอ (๑) ให้ญี่ปุ่นร่วมมือในการปราบพวก
ญี่ปุ่น เกาหลี และฟอร์โมซาที่ลี้ภัยในเกาะหน้เกาะ (๒) เด็กเขตปลดปล่อย
ในเซียงไฮ้ (๓) ให้ญี่ปุ่นถอนทหารจากมณฑลโฮเป่และซาย่า และ (๔) เด็ก
ต้นบับต้นนพวกจั้นมณฑล โฮเป่ตะวันออกที่ญี่ปุ่น ต้นบับต้นนให้ประกาศแยกจากจั้น
ต่อมา ญี่ปุ่นเห็นค่าต้องให้ญี่ปุ่นมีสิทธิเคลื่อนทหารได้ในประเทศจั้นแต่เกิดรบพุ่ง
กันอีกระหว่างพวกมองโกเลียและแมนจูก็ ฝ่ายหนึ่งตามชายแดนกับกองทัพของ
รัฐบาลจั้น ญี่ปุ่นรบสังหารไปช่วยฝ่ายแมนจูก็ ในที่สุดทั้งสองฝ่ายจึงเลิก
เจรจากัน

พรรคปฏิวัติต่อ
ระบอบประชาธิปไตย
ก่อน ค.ศ. ๑๙๑๗ ราษฎรญี่ปุ่นทำ ๆ ไปไม่นิยมระบอบ
เผด็จการ แม้พวกพ่อค้านายทุนก็ไม่ชอบ การที่พรรคทหารใช้
นโยบายรุนแรงจึงได้อธิบายมาแล้ว ราษฎรก็ไม่พอใจ แต่ไม่
ทราบจะทำอย่างไร ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๑๗ ถึง ๑๙๔๐ เกิดมีพรรคหลายพรรคขึ้น
นอกจากพรรคใหญ่ ๆ คือ พรรคมินไซโคและเซยูกายซึ่งมีอยู่แล้ว

พรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตอนนั้นมีความคิดเห็นว่าญี่ปุ่นควรจะถอยอำนาจให้
พระเจ้าจักรพรรดิและแล้วแต่พระเจ้าจักรพรรดิจะมีพระราชโองการ ซึ่งก็หมายถึงพวกตน
จะได้มีอำนาจ อย่างไรก็ตามก็ดี แม้จะมีพรรคต่าง ๆ เหล่านี้เกิดขึ้นแต่ก็ยังไม่มี
อิทธิพลอย่างใดเพราะไม่มีเสียงในรัฐสภาเท่าใด เสียงส่วนใหญ่ยังคงอยู่ใน
ระหว่งสองพรรคคือเซยูกายและมินไซโค

คณะรัฐมนตรีชุด
สงคราม
ค.ศ. ๑๙๑๗-๑๙๔๐
ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๑๗ เจ้าชายโคโนเอ ประธาน
สภาขุนนางได้เป็นนายกรัฐมนตรี โคโนเอเป็นตุ๊กต้ามับริดคา
ศักดิ์หรือสงครามสมัยจักรพรรดิเมจิ เกิดใน ค.ศ. ๑๘๘๓ เป็น
นักศึกษาดิษารัฐศาสตร์และนิยมอเมริกาถึงกับตั้งลูกชายไปศึกษาวิชาที่มหา

ประวัติศาสตร์ตะวันออกไกล

จิตยาดัยปวินส์คิน พดกทหารวิกัมถ์โคโนเอมาก แม่พดกนายทุนไซบคชุกคณเ
เด็ยถกัน ระหว่างพฤษภาคม ค.ศ. ๑๘๓๗ ถึงตุลาคม ค.ศ. ๑๘๕๑ คือก่อนญูบุน
ประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกาสองเดือน โคโนเอเป็นนายกรัฐมนตรืตั้งตาม
ครั้งแต่มีตั้งรับผิดชอบในการที่ญูบุนเข้าทำสงครามกับจีนแต่ทำสงครามกับสห
ประชาชาติด้วย เหตุนี้เองเมื่อญูบุนแพ้สงครามเมื่อนายพดแมคคาเชอวตั้งจับ
โคโนเอในฐานะเป็นอาชญากรสงคราม โคโนเอจึงจึงกินยาตายเสียก่อน โคโนเอ
เป็นชายที่ รัฐมนตรีได้เพียงเดือนเดียวของทญูบุนที่รบกับจีนคงที่ได้อธิบายแล้วคือ
เกิดจากเรื่องนิดเดียวคือญูบุนซุ่มรบที่สะพานตู่เกี้ยวเจา ทหารญูบุนหายไป
หนึ่งคน

ในเดือนกันยายน ค.ศ. ๑๘๓๗ คือต่อมามีก็เพียงเดือนเดียว รัฐบาลโคโน
เอเสนอร่างกฎหมายให้รัฐสภาประกาศเป็นกฎหมายระคมก่าตั้งรบ โดยให้รัฐบาล
มีอำนาจเข้าคุม โรงงานค่าง ๆ เกี่ยวกับการ ผลิตยุทธสัมภาระ ตลอดจนการ จัดทำ
จัดเก็บและควบคุมสินค้าเข้าสินค้าออก ต่อมาในเดือน พฤศจิกายนนี้เด็ยถกัน
ประกาศตั้งกองบัญชาการสูงสุดของพระเจ้ากรพรรดิเพื่อบัญชาการ เกี่ยวกับการรบ
ในเมืองจีน

ในเดือนมกราคม ค.ศ. ๑๘๓๘ โคโนเอเสนอให้รัฐสภาประกาศใช้พระ
ราชบัญญัติระคมก่าตั้งของชาติทั่วไปโดยยอมให้รัฐบาลมีอำนาจระคมตั้งรบก่าตั้ง
ทั้งหมดของชาติซึ่งรวมทั้งก่าตั้งคนและทรัพยากรทั่วไป ในการอภิปรายปรากฏ
ว่าสมาชิกฝ่ายค้านค้านมากไม่เห็นด้วย เพราะเห็น ว่ายังไม่มีความจำเป็น เช่นนี้
ส่งมาชิกบางนายถึงกับกล่าวว่ รัฐบาลจะเดินแบบสตาตินในรัสเซีย แต่ในที่สุด
รัฐสภาก็ต้องยอมผ่านกฎหมายนี้ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลแถลงว่าจะใช้พระราช
บัญญัตินี้ด้วยความระมัดระวัง

ผู้ที่สนับสนุนโคโนเอออย่างยิ่งในการออกพระราชบัญญัติ คือ พดโทฮิเดกิโตโจ รัฐมนตรีช่วยว่าการกลาโหมซึ่งต่อมาได้เป็นพลเอกและนายรัฐมนตรีซึ่งประกาศสงครามกับอเมริกาและอังกฤษ แต่ถูกคำขอขานกราบสงครามของสหประชาชาติตัดสินประหารชีวิต อย่างไว้วางใจ เมื่อประกาศพระราชบัญญัติระดมสรรพกำลังของชาติออกไปแล้ว ยังมีราษฎรส่วนมากไม่พอใจเพราะเป็นการตัดสิทธิทุก ๆ ไป และราษฎรเห็นด้วยไม่ถึงเจตจำนง เพื่อจะให้ราษฎรเห็นว่ามีอำนาจในการออกพระราชบัญญัติ โคโนเออจึงประกาศว่าญี่ปุ่นมีนโยบายการสร้างระเบียบใหม่ในเอเชียตะวันออก ญี่ปุ่น เมินจูกกและจีนจะต้องร่วมกันในทางเศรษฐกิจและการเมือง ญี่ปุ่นจะเป็นผู้นำด้านจิตวิญญาณและความมั่นคงทั่วไปมาสู่ภูมิภาคของโตโกซกัน ฉะนั้นชาวญี่ปุ่นจะต้องอดทนยอมเสียสละยอมถูกรอนสิทธิเสรีภาพในทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการเพื่อถึงความรุ่งเรืองเป็นยอดปรารถนา

ภายหลังที่ออกพระราชบัญญัติแล้วราษฎรยังมีอำนาจมากขึ้น นักการเมืองต่าง ๆ ไม่มีเสียงอย่างใด อาจกล่าวได้ว่าปี ค.ศ. ๑๙๓๗ เป็นปีที่ญี่ปุ่นเริ่มปกครองโดยเผด็จการของพวกที่ต้องการให้ญี่ปุ่นเป็นประเทศใหญ่ที่สุดในตะวันออกและคุมเศรษฐกิจของเอเชียและได้พวกผิวดำออกจากเอเชียตะวันออก.

จบเท่าที่บรรยาย

ใน พ.ศ. ๒๔๙๔

พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง
นางจัตรา ศรียานนท์ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา ๑๙ ก.พ. ๕๕